

КОМИСИЯ ЗА ФИНАНСОВ НАДЗОР

**ГОДИШЕН ОТЧЕТ
ЗА ДЕЙНОСТТА
ПРЕЗ 2013 ГОДИНА**

Списък на използваните съкращения

АББ - Асоциация на банките в България
АБЗ - Асоциация на българските застрахователи
АДВИ - Асоциация на директорите за връзки с инвеститорите
АДСИЦ - Акционерно дружество със специална инвестиционна цел
АКР - Агенции за кредитен рейтинг
АЛДДЗО - Асоциация на лицензираните дружества за доброволно здравно осигуряване
АПК - Административнопроцесуален кодекс
АУАН - Акт за установяване на административни нарушения
БАВИ - Българска асоциация по връзки с инвеститорите
БАДДПО - Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване
БАЛИП - Българска асоциация на лицензираните инвестиционни посредници
БАУД - Българска асоциация на управляващите дружества
БВП - Брутен вътрешен продукт
БНБ - Българска народна банка
БФБ - Българска фондова борса
ГФ - Гаранционен фонд
ДАНС - Държавна агенция „Национална сигурност“
ДДПО - Допълнително доброволно пенсионно осигуряване
ДЗПО - Допълнително задължително пенсионно осигуряване
ДПО - Допълнително пенсионно осигуряване
ДПФ - Доброволен пенсионен фонд
ДПФПС - Доброволен пенсионен фонд по професионални схеми
ДФ - Договорен фонд
ДФС - Данък върху финансовите сделки
ДЦК - Държавни ценни книжа
ЕИП - Европейско икономическо пространство
ЕК - Европейска комисия
ЕО - Европейска общност
ЕП - Европейски парламент
ЕС – Европейски съюз
ЗБ - Застрахователен брокер
ЗВО - Звено за вътрешен одит
ЗД - Застрахователно дружество
ЗДКИСДПКИ – Закон за дейността на колективните инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране
ЗДСИЦ - Закон за дружествата със специална инвестиционна цел
ЗЗО - Закон за здравното осигуряване
ЗКИ - Закон за кредитните институции
ЗКФН - Закон за Комисията за финансов надзор
ЗМИП - Закон за мерките срещу изпирането на пари
ЗОД - Здравноосигурително дружество
ЗПЗФИ - Закон срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти
ЗППЦК - Закон за публичното предлагане на ценни книжа
ЗПФИ - Закон за пазарите на финансови инструменти
ИД - Инвестиционно дружество
ИП - Инвестиционен посредник
КЗ - Кодекс за застраховането
КЗК - Комисия за защита на конкуренцията
КИС - Колективни инвестиционни схеми
КСО - Кодекс за социално осигуряване
КФН - Комисия за финансов надзор
ЛУАИФ - лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове
МВР - Министерство на вътрешните работи
МВФ - Международен валутен фонд
НАП - Национална агенция по приходите
НББАЗ – Национално бюро на българските автомобилно застрахователи
НП - Наказателно постановление
ОСА - Общо събрание на акционерите
ПАМ - Принудителна административна мярка
ПД - Публично дружество
ПКПЦК - Предприятие за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа
ПОД - Пенсионноосигурително дружество
ППФ - Професионален пенсионен фонд

ПТП - пътнотранспортни произшествия
УД - Управляващо дружество
УПФ - Универсален пенсионен фонд
ФДПО - Фонд за допълнително пенсионно осигуряване
ФКИ - Фонд за компенсиране на инвеститорите
ЦД - Централен депозитар
CESR - Комитет на европейските регулаторни органи по ценни книжа
ESMA - Европейски орган за ценни книжа и пазари
EIOPA - Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване
EBA - Европейски банков орган
ESFS - Европейска система за финансов надзор
ESRB – Европейски съвет за системен риск
НИИ - Херфиндал-Хиршман индекс

Полезни връзки

Българска фондова борса – София АД www.bse-sofia.bg
Централен депозитар АД www.cdad.bg
Българска народна банка www.bnb.bg
Министерство на финансите www.minfin.bg
Министерски съвет www.government.bg
Асоциация на българските застрахователи www.abz.bg
Национален осигурителен институт www.noi.bg
Национален статистически институт www.nsi.bg
Агенция за приватизация www.priv.government.bg
Фонд за компенсиране на инвеститорите www.sfund-bg.com
Гаранционен фонд www.guaranteefund.bg
Асоциация на директорите за връзки с инвеститорите www.abird.info
Българска асоциация по връзки с инвеститорите www.birsbg.org
Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване www.assoc.pension.bg
Българска асоциация на управляващите дружества www.baud.bg
Национално бюро на българските автомобилни застрахователи www.nbbaz.bg
Министерство на труда и социалната политика www.mlsp.government.bg
Комисия за защита на конкуренцията www.cpc.bg
Европейска комисия, Главна дирекция „Вътрешен пазар” http://ec.europa.eu/internal_market/index.htm
Европейски парламент www.europarl.europa.eu
Съвет на Европейския съюз www.consilium.europa.eu
Европейски съвет за системен риск (ESRB) www.esrb.europa.eu
Европейски орган за ценни книжа и пазари (ESMA) www.esma.europa.eu
Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA) www.eiopa.europa.eu
Европейски банков надзорен орган (EBA) www.eba.europa.eu
Международна организация на надзорните органи на ценни книжа (IOSCO) www.iosco.org
Международна асоциация на застрахователните надзорни институции (IAIS) www.iaisweb.org
Международна организация на пенсионните надзори (IOPS) www.iopsweb.org
Европейска централна банка www.ecb.int
Международен валутен фонд www.imf.org

СЪДЪРЖАНИЕ

ОБРЪЩЕНИЕ НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ	6
I. ДЕЙНОСТ НА КФН ПРЕЗ 2013 ГОДИНА	8
1. Регулаторна дейност	8
1.1. Промени в нормативната уредба	8
1.2. Нови моменти в политиката на ЕС	12
2. Лицензионна дейност, разрешителни режими, нотификации и сертифициране	21
2.1. Лицензионна дейност и разрешителни режими	21
2.2. Нотификации	31
2.3. Сертифициране	33
3. Надзорна дейност	33
3.1. Дистанционен контрол	33
3.2. Проверки на място	37
3.3. Правоприлагане	40
3.4. Пазарни манипулации	47
4. Защита на потребителите на небанковите финансови услуги	49
4.1. Достъп до финансова информация	49
4.2. Жалби и запитвания на потребители на небанкови финансови услуги	51
4.3. Политика на финансова грамотност	66
5. Международна дейност и сътрудничество	67
5.1. Европейско измерение	67
5.2. Международно сътрудничество, проекти и инициативи	73
5.3. Сътрудничество с институции в страната	74
6. Институционално развитие на КФН	76
6.1. Управление на човешките ресурси	76
6.2. Развитие на информационните технологии за нуждите на надзора	80
6.3. Отчет за изпълнение на бюджета на КФН за 2013 г.	81
6.4. Доклад за дейността на вътрешния одит на КФН за 2013 г.	82
6.5. Отчет на Инспектората	83
II. ПАЗАРЕН АНАЛИЗ НА НЕБАНКОВИЯ ФИНАНСОВ СЕКТОР	85
1. Външна среда и икономическа активност	85
1.1. Външна среда	85
1.2. Обзор на икономическата активност в България през 2013 г.	90
2. Обзор на небанковия финансов сектор в България	98
2.1. Преглед на рисковете и основни тенденции на пазара	104
2.2. Анализ на участниците на капиталовия пазар	106
2.2.1. Инвестиционни посредници	106
2.2.2. Колективни инвестиционни схеми	108
2.2.3. Дружества със специална инвестиционна цел	110
2.2.4. Публични дружества и емитенти	113
2.2.5. Места за търговия	114
2.2.6. Централен депозитар	117
2.2.7. Фонд за компенсиране на инвеститорите	118
2.3. Застрахователен пазар	119
2.3.1. Общо застраховане	121
2.3.2. Животозастраховане	128
2.3.3. Презастраховане	133

2.3.4.	Канали за дистрибуция	133
2.3.5.	Гаранционен фонд	135
2.3.6.	Обезпечителен фонд.....	135
2.4.	Осигурителен пазар.....	136
2.4.1.	Пенсионноосигурителни дружества.....	136
2.4.2.	Фондове за допълнително пенсионно осигуряване	140
III.	Организационна структура на КФН	145

ОБРЪЩЕНИЕ НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ

Уважаеми дами и господа,

За мен е удоволствие да ви представя Годишния отчет за дейността на Комисията за финансов надзор (КФН) през 2013 г. Комисията за финансов надзор, в качеството ѝ на единен държавен орган за регулиране и надзор, продължи и през 2013 г. да провежда последователна политика за запазване и поддържане стабилността и прозрачността на капиталовия, застрахователния пазар, както и на пазара на допълнително пенсионно осигуряване.

И през изминалата година основни приоритети в дейността ни бяха подобряване, чрез регулаторна, лицензионна и контролна дейност, на бизнес средата за компаниите в небанковия финансов сектор и най-вече – повишаване на защитата на потребителите и нивото на финансова грамотност. Фокус за КФН бяха също конструктивният диалог с европейските ни партньори в рамките на европейската надзорна архитектура и активните ни международни контакти.

В рамките на отчетния период успешно се осъществи процесът по прелицензиране на дружествата, осъществяващи дейност по доброволно здравно осигуряване. През 2013 г. беше усъвършенствана националната правна рамка в посока повишаване доверието и конкурентоспособността на финансовите пазари чрез въвеждане на изискванията на европейското законодателство в два закона и промени в пет наредби, чийто инициатор е КФН.

Като неразривна част от европейската и световната мрежа на финансови надзорни органи, КФН работи активно на всички нива – експертни и ръководни, в международните организации, на които е член: Европейския орган за ценни книжа и пазари (ESMA), Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA) и Европейския съвет за системен риск (ESRB), Международната организация на комисиите по ценни книжа (IOSCO), Международната асоциация на застрахователните надзорни институции (IAIS) и Международната организация на пенсионните надзорни органи (IOPS). В рамките на периода беше подписан многостранният Меморандум за разбирателство на Международната асоциация на застрахователните надзорни органи с институциите на 35 държави.

За интензивността на осъществяваната надзорна дейност свидетелстват както нарасналият брой проверки, които КФН е осъществила през 2013 г., така и увеличеният брой административни процедури, обусловени и от промените в регулаторната рамка, на която трябва да отговарят участниците на българския пазар на небанкови финансови услуги.

Представеният отчет на КФН е структуриран в две основни части. Първата обхваща в детайли дейността на КФН в качеството ѝ на регулаторен, лицензиращ и надзорен орган на небанковия сектор на финансовата индустрия. Подробно са описани предприетите от Комисията

мерки, мотивите и очакваните от тях резултати. В следващите раздели са посочени конкретни данни за ролята на КФН в защитата на потребителите на небанкови финансови услуги и функциите ѝ за осигуряване на информираност на пазарните участници и на обществото като цяло, дейностите и процесите в рамките на международното сътрудничество и съвместната работа с националните органи, както и институционалното развитие на КФН.

Втората част на отчета представя задълбочен пазарен анализ на небанковия финансов сектор у нас, който включва и акценти от състоянието на световната и европейската икономическа среда и финансови пазари. Направени са отделни секторни анализи за състоянието на капиталовия, застрахователния пазар, както и за пазара на допълнително пенсионно осигуряване.

През 2013 г. Комисията за финансов надзор навърши 10 години от създаването си, което стана повод за анализ на постигнатото дотук и дефиниране на стратегическите приоритети за развитието на надзорния орган. Обща бе положителната оценка за цялостната дейност на регулатора и значението му за отстояване на финансовата стабилност в България, постижения, които ние сме мотивирани да запазим и надграждаме и занапред.

Вярвам, че представеният информативен и задълбочен преглед на дейността на КФН през 2013 г. ще бъде изключително полезен за всички, които се интересуват от състоянието и перспективите за развитие на небанковия финансов сектор в Република България.

Стоян Мавродиев

I. ДЕЙНОСТ НА КФН ПРЕЗ 2013 ГОДИНА

1. Регулаторна дейност

1.1. Промени в нормативната уредба

През 2013 г. основен приоритет в нормативната дейност на Комисията за финансов надзор е въвеждането на изискванията на европейското законодателство, които Република България има задължение да транспонира в националното законодателство. Друга част от нормативните актове, подготвени и приети от Комисията за финансов надзор, са свързани с констатирани в практиката проблеми при прилагането на законодателството в областта на небанковия финансов сектор.

Промени в законовата нормативна уредба

Закон за изменение и допълнение на Закона за допълнителния надзор върху финансовите конгломерати¹

През 2013 г. Комисията за финансов надзор е участвала в подготовката на Закона за изменение и допълнение на Закона за допълнителния надзор върху финансовите конгломерати. С този закон в българското законодателство се въвеждат изискванията на Директива 2011/89/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 ноември 2011 г. за изменение на директиви 98/78/ЕО, 2002/87/ЕО, 2006/48/ЕО и 2009/138/ЕО по отношение на допълнителния надзор върху финансовите предприятия във финансов конгломерат (Директива 2011/89/ЕС).

За да се гарантира упражняването на ефективен допълнителен надзор върху поднадзорните лица, принадлежащи към финансов конгломерат, законът въвежда изискване към поднадзорните лица на ниво финансов конгломерат да предоставят поне веднъж годишно на Българска народна банка, съответно на Комисията за финансов надзор, детайлна информация за правната, управленската и организационната структура на групата, включително относно поднадзорните лица, нерегулираните дъщерни дружества и значимите клонове. Надзорните органи от своя страна следва да предоставят така получената информация на Съвместния комитет на европейските надзорни органи. Въвежда се задължение за поднадзорните лица на ниво финансов конгломерат да оповестяват публично веднъж годишно чрез пълно описание правната, управленската и организационната структура на финансовия конгломерат или чрез позоваване на вече оповестена еквивалентна информация.

Закон за изменение и допълнение на Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране²

През 2013 г. е приет Закон за изменение и допълнение на Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране. С промените на закона се транспонират изискванията на Директива 2011/61/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 8 юни 2011 г. относно лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (Директива 2011/61/ЕС) и се създават допълнителни възможности за развитие на капиталовия пазар. Със закона е регламентиран режимът за осъществяване на дейност от лицата,

¹ Обн., ДВ бр. 70 от 09.08.2013 г.

² Обн., ДВ бр. 109 от 20.12.2013 г.

управляващи алтернативни инвестиционни фондове, основните изисквания във връзка с организацията и дейността им, както и правила за трансгранично управление и предлагане на алтернативни инвестиционни фондове.

Освен това, със закона е доразвита националната уредба на колективните предприятия за инвестиране, различни от колективните инвестиционни схеми по Директива 2009/65/ЕО. В отговор на заявления от участниците на пазара интерес е предложена уредба на национални инвестиционни фондове, каквито към момента могат да бъдат само дружества от затворен тип, като е предвидено като такива да функционират и отворени дружества, както и отворени и затворени фондове. Това ще бъдат предприятия за колективно инвестиране с изисквания за диверсификация на портфейлите и риск мениджмънт, които публично предлагат дяловете си, независимо от това дали са от отворен или затворен тип, и ще са насочени към масовия инвеститор.

В закона е предвидена възможност за създаване на колективни инвестиционни схеми тип "чадър" с инвестиционни подфондове, което е обичайна практика в държавите-членки на Европейския съюз. По този начин се предоставя по-голяма гъвкавост на управляващите дружества, които могат да не създават нови самостоятелни колективни схеми, постига се намаляване на административните разходи на управляващите дружества, съответно на разходите за инвеститорите, като се предоставя и по-голям избор на инвестиционни стратегии и техни вариации, както и възможност предлаганите инвестиции да се доближат максимално до нагласите на съответния инвеститор. Същевременно се създават предпоставки за подобряване конкурентната позиция на българските управляващи дружества и предлаганите от тях инвестиционни продукти (управляваните договорни фондове) спрямо навлизащите на българския пазар колективни инвестиционни схеми от други държави, повечето от които са структурирани именно като тип "чадър".

Друга промяна е въвеждането на възможността депозитар на колективна инвестиционна схема да бъде не само кредитна институция, но и инвестиционен посредник, с оглед разширяване на възможностите при избор на депозитар на увеличаващия се брой предприятия за колективно инвестиране, включително при очакваното създаване на много нови колективни инвестиционни схеми и алтернативни инвестиционни фондове, дори само под формата на национални инвестиционни фондове.

Със закона е въведена възможността, предвидена в Директива 2009/65/ЕО, относно по-голяма концентрация в обезпечени облигации, издадени от емитенти-кредитни институции, спрямо които съществуват завишени изисквания относно обезпечението, като по този начин се предоставят допълнителни възможности във връзка с избора на конкретно структуриране на инвестициите на колективните инвестиционни схеми.

Със закона са регламентирани изисквания, произтичащи от насоки на Европейския орган за ценни книжа и пазари относно борсово търгуваните фондове и фондовете на паричния пазар. Насоките във връзка с фондовете на паричния пазар са въведени единствено като общо изискване към наименованието, като конкретни разпоредби се предвижда да бъдат създадени на подзаконово ниво. По този начин ще се гарантира целеният с насоките единен европейски подход по отношение на фондовете на паричния пазар чрез създаване на правнообвързващи изисквания, но и ще се осигури по-голяма гъвкавост на регулацията, доколкото насоките са акт, който подлежи на по-лесна промяна в сравнение с директивите.

Промени в подзаконовата нормативна уредба

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 8 от 2003 г. за Централния депозитар на ценни книжа³

С наредбата са уточнени разпоредбите, които регламентират видовете сметки в регистрационната система на Централен депозитар, по които се водят финансовите инструменти - на лицата притежатели на безналични финансови инструменти (лични и клиентски сметки) и на лицата, които държат от свое име по обща сметка безналични финансови инструменти за две или повече други лица (т.н. „омнибус сметка“, която съгласно наредбата ще могат да разкриват само чуждестранни банки и чуждестранни инвестиционни посредници, чуждестранни депозитари и други попечители). Предвижда се условията на откриване на омнибус сметка да бъдат предмет на уреждане в правилника на Централен депозитар. Държането на финансовите инструменти по обща сметка улеснява трансграничната търговия в рамките на единния европейски пазар на финансови инструменти, поради различна регламентация в рамките на Европейския съюз на държането на финансови инструменти в депозитарна институция.

В наредбата са регламентирани изискванията към процедурата по изплащане на обезщетения със средства от Гаранционния фонд – срокове, в които Централния депозитар следва да се произнесе, задължение да мотивира своите откази за изплащане на обезщетения и обжалваемостта на тези решения.

Наредба № 48 от 20.03.2013 г. за изискванията към възнагражденията⁴

С наредбата са въведени в българското законодателство изискванията на Препоръка 2009/384/ЕО на ЕК от 30 април 2009 г. относно политиката на възнаграждения в сектора на финансовите услуги и Препоръка 2009/385/ЕО на ЕК от 30 април 2009 г. за допълнение на Препоръка 2004/913/ЕО и Препоръка 2005/162/ЕО по отношение на режима за възнагражденията на директорите на дружества, чиито ценни книжа са допуснати до търговия на регулиран пазар.

С наредбата са регламентирани задължения за застрахователите, презастрахователите, дружествата за допълнително пенсионно осигуряване, управляващите дружества, инвестиционните дружества от отворен тип, получили лиценз за извършване на дейност по реда съответно на Кодекса за застраховането, Кодекса за социално осигуряване и Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране, да приемат и прилагат политика относно възнагражденията на определени категории служители, съответно членове на управителните и надзорни органи. Въвеждат се и изискванията към възнагражденията на членовете на управителните и контролни органи на публичните дружества.

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 31 от 2.08.2006 г. за условията и реда за провеждане на изпит и за признаване на правоспособност на отговорен актюер, за признаване на правоспособност, придобита извън Република България, както и за формата на актюерската заверка, формата и съдържанието на актюерския доклад и на справките по Кодекса за застраховането и Закона за здравното осигуряване, които отговорният актюер заверява⁵

С наредбата се определя, че изпитът за признаване на правоспособност на отговорен актюер от страна на Комисията за финансов надзор ще се провежда не по-малко от веднъж на две години, поради тенденцията за намаляване на броя на кандидатите, желаещи да се явят на изпит за признаване на правоспособност на отговорен актюер. Едновременно с това е запазена и възможността за провеждане на изпити от Българското актюерско дружество. Конкретизирани са редът и сроковете за подаване на заявления за допускане на изпит. С промените в наредбата е

³ Обн., ДВ, бр. 24 от 2013 г.

⁴ Обн., ДВ бр. 32 от 2013 г.

⁵ Обн., ДВ, бр. 66 от 2013 г.

облекчен режимът за признаване на правоспособност на отговорен актюер, придобита в държава членка, като е предвидено, че в тези случаи не се изисква представяне на информация за реда, по който на лицето му е била призната правоспособност.

С наредбата се премахва уредбата по отношение провеждане на изпит и признаване на правоспособност на актюер на здравноосигурително дружество, както и премахването на документите, подлежащи на заверка от актюера на здравноосигурително дружество. Тези изменения произтичат от промените в режима на доброволното здравно осигуряване, въведени със Закона за изменение и допълнение на Закона за здравното осигуряване (ДВ, бр. 60 от 2012 г., в сила от 7.08.2012 г., изм. и доп., бр. 20 от 2013 г.).

С промяната на Наредба № 31 са направени и промени в Наредба № 21 от 16.03.2005 г. за собствените средства и границата на платежоспособност на застрахователите, презастрахователите и здравноосигурителните дружества; Наредба № 27 от 29.03.2006 г. за реда и методиката за образуване на техническите резерви от застрахователите и от презастрахователите, и на здравноосигурителните резерви и Наредба № 30 от 19.07.2006 г. за изискванията към счетоводството, формата и съдържанието на финансовите отчети, справките, докладите и приложенията на застрахователите, презастрахователите и на здравноосигурителните дружества. Тези промени са свързани с основните промени в Наредба № 31, и също така произтичат от необходимостта от привеждане в съответствие на посочените по-горе наредби с промените, въведени със Закона за изменение и допълнение на Закона за здравното осигуряване (ДВ, бр. 60 от 2012 г., в сила от 7.08.2012 г., изм. и доп., бр. 20 от 2013 г.). Промените са свързани с премахването на изискванията за определяне собствените средства и граница на платежоспособност и техническите резерви спрямо здравноосигурителните дружества. Премахват се изискванията за отчетност на здравноосигурителните дружества, както и изискванията за регистрация за тези дружества в регистъра на Комисията за финансов надзор.

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 24 от 2006 г. за задължителното застраховане по чл. 249, т. 1 и 2 от Кодекса за застраховането и за методиката за уреждане на претенции за обезщетение на вреди, причинени на моторни превозни средства⁶

С наредбата се регламентира включването на изричен реквизит в застрахователната полица по задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите, който ясно определя времевите и пространствените рамки на застрахователното покритие в съответствие с изискванията на закона по начин, който да изключва възможно двусмислено тълкуване. Въвежда се разпоредба, която изрично уточнява, че предоставянето на информация относно къде ще се използва моторното превозно средство не може да ограничава прилагането на разпоредбите за минималното териториално покритие на задължителната застраховка, които са установени с повелителните разпоредби на закона.

С наредбата се регламентира унифициран подход при определяне на крайния срок на застрахователното покритие, което да изтича в края на последния ден, вписан в застрахователната полица. Освен това се създава задължение за застрахователя да предоставя на пострадалото лице заверено копие от полицата и общите условия по договора, като по такъв начин се създават условия потребителят да може да се запознае с евентуални по-високи покрития или други по-благоприятни условия, които застрахователят е предоставил.

Понятието „злополука“ се съобразява със съществуващата практика, като за „Злополука“ се счита събитие, причинило трайна загуба на работоспособност, която е установена по надлежния ред в срок от две години от датата на събитието.

⁶ Обн., ДВ, бр. 97 от 2013 г.

С промените в наредбата се въвеждат корекции, произтичащи от промяна на нормативни актове (отпадане на регистрацията по БУЛСТАТ за застрахователите и въвеждането на ЕИК) и от присъединяване на Хърватия към Европейския съюз, съответно на Сърбия към Многостранното споразумение.

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 9 от 19.11.2003 г. за начина и реда за оценка на активите и пасивите на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване и на пенсионноосигурителното дружество, на стойността на нетните активи на фонда, за изчисляване и обявяване на стойността на един дял и за изискванията към воденето на индивидуалните партии⁷

Основното изменение в наредбата засяга уредбата на последващата оценка на акции и права, приети за търговия на регулиран пазар. Практиката по прилагане на наредбата показва, че предвиденият праг от 1 на сто от обема на дадена емисия се оказва твърде висок за голяма част от търгуваните на Българска фондова борса емисии акции и права, което води до невъзможност последващата им оценка да се извършва на базата на сключените сделки. Намалването на този праг на 0,01 на сто от обема на съответната емисия ще позволи последващата оценка на по-голяма част от притежаваните от пенсионните фондове акции и права, търгувани на Българска фондова борса, да се извършва по пазарната цена, на която се търгуват тези финансови инструменти.

С наредбата се прецизира и начина на извършване на последващата оценка на инвестиционен имот. Конкретизира се, че оценката на тези активи се извършва от пенсионноосигурителното дружество съгласно оценката на пазарната стойност на имота към последния работен ден на всяко тримесечие, изготвена от независим оценител по Закона за независимите оценители.

1.2. Нови моменти в политиката на ЕС

През 2013 г. Европейският съюз продължи политиката си на засилена хармонизация на правната рамка в областта на небанковия финансов сектор в държавите членки. Тенденцията новите правни актове да бъдат приемани преобладаващо като регламенти се запазва, а директивите се приемат по-често като актове, изменящи досегашните директиви. Голяма част от актовете, приети през годината, са такива по прилагането на вече приети регламенти и директиви и се издават в изпълнение и по прилагане на актове от първо ниво, когато има изрично оправомощаване за приемането им. Те се подготвят от Европейските органи – ESMA и EIOPA и се одобряват от Европейската комисия. Особеното на делегираните актове е, че имат формата на регламенти и като такива са задължителни за всички държави членки.

Директиви и Регламенти на Европейския съюз

Директива 2013/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно достъпа до осъществяването на дейност от кредитните институции и относно пруденциалния надзор върху кредитните институции и инвестиционните посредници, за изменение на Директива 2002/87/ЕО и за отмяна на директиви 2006/48/ЕО и 2006/49/ЕО (срок за транспониране 31.12.2013 г.)

⁷ Обн., ДВ бр. 107 от 2013 г.

Регламент (ЕС) № 575/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012

Регламент за изпълнение (ЕС) № 1423/2013 на ЕК от 20 декември 2013 г. за определяне, в съответствие с Регламент (ЕС) № 575/2013 на Европейския парламент и на Съвета, на техническите стандарти за изпълнение по отношение на изискванията към институциите във връзка с оповестяването на собствените средства

Тези законодателни актове на европейското законодателство, известни като "CRD IV", формират правната рамка, която урежда достъпа до пазара за извършване на банкова дейност, на дейност като инвестиционен посредник, надзора на индивидуална и консолидирана основа и пруденциални правила за кредитните институции и инвестиционните посредници, както и изисквания към надзорните органи при осъществяване на надзорната дейност. Регламент (ЕС) № 575/2013 установява единни и пряко приложими изисквания към елементите на капитала, на пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници, като тези изисквания са тясно свързани с функционирането на финансовите пазари и финансовата стабилност на единния пазар на финансови услуги. Регламентът урежда също изискванията относно съдържанието и сроковете на публикуваната информация от институциите (кредитни институции и инвестиционни посредници), ликвидност, ливъридж и изисквания към съдържанието и формата на предоставяната информация на надзорните органи от тях. Разпоредбите на Директива 2013/36/ЕС са тясно свързани с разпоредбите на Регламент (ЕС) № 575/2013. Новите изисквания за капиталовата адекватност на кредитните институции и инвестиционните посредници се очаква да осигурят финансова стабилност на институциите, които извършват дейност на европейските пазари, както и да бъде постигнато високо ниво на защита на инвеститорите и вложителите.

Делегираният регламент за изпълнение предоставя набор от образци за оповестяване с оглед осигуряване на еднообразното прилагане на Регламент (ЕС) № 575/2013. Образците са относно собствените средства и съответните инструкции за попълването им. Те подробно представят капиталовата позиция на институциите, характеристиките на капиталовите инструменти и определят доколко подробно следва да бъдат оповестени характеристиките на капиталовите инструменти на дадена институция. Регламентът съдържа и методика за балансово равняване, която предоставя информация за равняването между балансовите позиции, използвани за изчисляване на собствените средства и на изискуемите собствени средства. Срокът за транспониране на Директивата е 31.12.2013 г., както и мерките по прилагането на Регламент (ЕС) № 575/2013.

Регламент (ЕС) № 345/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2013 г. относно европейските фондове за рисков капитал и

Регламент (ЕС) № 346/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2013 г. относно европейски фондове за социално предприемачество

С двата регламента се поставя основата на стабилен европейски пазар за фондовете за социално предприемачество и фондовете за рисков капитал чрез въвеждане на нови означения на ниво ЕС – „Европейски фонд за социално предприемачество“ (EuSEF) и „Европейски фонд за рисков капитал“ (EuVECA) с цел по-лесно разпознаване от страна на инвеститорите. Регламентите установяват следните еднообразни правила в ЕС:

- допустими фондове – фондове, обозначени като EuVECA или EuSEF, трябва да предвидят за инвестиране най-малко 70% от съвкупните си капиталови вноски и записания и непоискан капитал в активи, които представляват допустими инвестиции;

- състав на портфейлите на фондовете: EuVECA могат да инвестират във всяко предприятие, което не е допуснато за търговия на регулиран пазар или до многостранна система за търговия (МСТ), служителите му са по-малко от 250 лица и годишният му оборот не надвишава 50 млн. евро или общата стойност на годишния му счетоводен баланс не надвишава 43 млн. евро. EuSEF могат да инвестират във всяко предприятие, което не е допуснато до търгуване на регулиран пазар или в многостранна система за търговия (МСТ), поставя си като основна цел постигането на измеримо, положително социално въздействие, като предприятието предоставя услуги или стоки на уязвими или маргинализирани лица, лица в неравностойно положение или в изолация, или предоставя финансова помощ изключително на социални предприятия;
- категории инвеститори, на които се позволява да инвестират в такива фондове: професионални клиенти в съответствие с Директива 2004/39/ЕО или които при поискване могат да бъдат третирани като такива в съответствие със същата директива, или на други инвеститори, които:
 - поемат задължение да инвестират минимум 100 000 EUR, както и
 - заявят писмено, че са наясно с рисковете, свързани с поетото задължение или инвестицията.

Регистрацията на управител на допустим EuVECA или EuSEF е валидна за цялата територия на ЕС и позволява на управителите да предлагат допустимите фондове навсякъде в ЕС.

Срокът за предприемане на национални мерки по двата регламента е 16 май 2015г.

Регламент (ЕС) № 462/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2013 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 1060/2009 относно агенциите за кредитен рейтинг (АКР)

Регламентът предвижда кредитните институции, инвестиционните посредници, (пре)застрахователните компании, институциите за професионално пенсионно осигуряване, управляващите дружества, инвестиционните дружества, лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове и централните контрагенти да не се доверяват единствено или механично на кредитните рейтинги, а да въведат вътрешни процедури за извършване на своя собствена оценка на кредитния риск. КФН, като отчита естеството, мащаба и сложността на дейностите на поднадзорните си лица, трябва да наблюдава адекватността на процесите им за кредитна оценка на риска, да оценява използването на договорни позовавания на кредитни рейтинги и да насърчава смекчаването на въздействието на подобни позовавания. Допълнително ЕС трябва да преразгледа всички позовавания на кредитни рейтинги за регулаторни цели с цел те да бъдат премахнати до 2020 г., при условие че бъдат идентифицирани и приложени подходящи алтернативи за оценка на кредитния риск. Нормативният акт дава възможност на инвеститорите и емитентите да държат отговорна агенцията за кредитен рейтинг за щети, нанесени поради нарушение на Регламента за АКР с умисъл или поради груба небрежност, което е оказало влияние върху рейтинговата оценка, независимо дали между страните съществуват договорни отношения.

От юни 2015 г. АКР ще са длъжни да предоставят своите рейтинги на Европейската рейтингова платформа, което ще подобри сравнимостта и прозрачността на рейтингите на финансови инструменти в ЕС.

Директива 2013/14/ЕС на Европейския парламент и Съвета от 21 май 2013 г. за изменение на Директива 2003/41/ЕО относно дейностите и надзора на институциите за професионално пенсионно осигуряване (ИППО), Директива 2009/65/ЕО относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби относно предприятията за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа (ПКИПЦК) и Директива 2011/61/ЕС относно лицата,

управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ), по отношение на предоверяването на кредитни рейтинги

ЕК е отчела факта, че ИППО, ПКИПЦК и ЛУАИФ се предоверяват на кредитните рейтинги при извършването на инвестициите си в дългови инструменти, без непременно да извършват свои собствени оценки на кредитоспособността на емитентите им. За да се повиши качеството на инвестициите и по този начин да се защитят инвеститорите в тези фондове, Директивата въвежда изисквания за ИППО, за управляващите или инвестиционните дружества, които управляват ПКИПЦК, и за ЛУАИФ, да избягват да се доверяват единствено и механично на кредитни рейтинги или да ги използват като единствен параметър, когато оценяват риска, свързан с инвестициите си. КФН ще следи за адекватността на методите за кредитна оценка на горепосочените институции, ще оценява използването на позовавания на кредитни рейтинги в техните инвестиционни политики и когато е целесъобразно, ще насърчават смекчаването на въздействието на такива позовавания. Срокът за транспониране на Директивата е 21 декември 2014 г.

Директива 2013/50/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 22 октомври 2013 г. за изменение на Директива 2004/109/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно хармонизиране изискванията за прозрачност по отношение на информацията за издателите, чиито ценни книжа са допуснати за търгуване на регулиран пазар, Директива 2003/71/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно проспекта, който следва да се публикува, когато публично се предлагат ценни книжа или когато се допускат ценни книжа до търгуване, и Директива 2007/14/ЕО на ЕК за определяне на подробни правила за прилагането на определени разпоредби от Директива 2004/109/ЕО

Директивата цели опростяване на някои задължения на емитентите с цел регулираните пазари да станат по-привлекателни за малки и средни компании, които набират капитал през тях. Пример за това е отпадането на задължението да се публикуват междинни отчети за управлението или тримесечни финансови отчети с цел да се намали административната тежест, свързана с регистрацията на регулирани пазари и да се насърчат дългосрочните инвестиции. Въпреки това държавите членки могат да изискват от емитентите да публикуват допълнителна периодична финансова информация, ако подобно изискване не съставлява значителна финансова тежест и ако изискваната допълнителна информация е съразмерна спрямо факторите, които допринасят за вземането на инвестиционни решения.

Допълнително Директивата подобрява ефективността на съществуващия режим за прозрачност, по-специално по отношение на оповестяването на собствеността в дружествата. Предвижда се при уведомяването за притежавани значителни дялове да се сумират притежаваните акции с притежаваните финансови инструменти с икономически ефект, подобен на притежаването на акции и права за придобиването им, независимо от това дали дават право за извършване на сетълмент чрез доставка на базовите ценни книжа или не. Освен това Директивата предвижда създаването от страна на ESMA на Европейска точка за електронен достъп до регулираната информация, съхраняваща се в местните бази данни за регулираната информация в отделните страни членки. Изготвянето на годишните финансови отчети в единен електронен формат, като например XBRL (eXtensible Business Reporting Language), ще бъде задължително след 1.01.2020 г., като ESMA ще определи какъв да бъде въпросния формат. Срокът за транспониране на Директивата е 27.11.2015 г. (24 м., считано от датата на влизане в сила на директивата).

Директива 2013/58/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 г. за изменение на Директива 2009/138/ЕО (Платежоспособност II) по отношение на срока за нейното транспониране, срока за нейното прилагане и датата на отмяна на някои директиви

(Платежоспособност I). Директивата има за цел да отложи срокът за транспониране и срокът за прилагане на Директива 2009/138/ЕО, като на надзорните органи и на застрахователните и презастрахователните предприятия се предостави допълнително време за подготовка на законодателните си задължения съгласно Директивата „Платежоспособност II“ и за прилагането на новата надзорна структура, предвидена в предложението „Омнибус II“. Директивата отлага датата на транспониране на Директива 2009/138/ЕО до 31 март 2015 г., определя нова, по-късна дата за начало на прилагането на „Платежоспособност II“ - 1 януари 2016 г. и изменя датата на отмяна на Платежоспособност I - считано от 1 януари 2016 г.

Регламент за изпълнение (ЕС) № 447/2013 на ЕК от 15 май 2013 г. за установяване на процедурата за лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ), които са взели решение да поискат да бъдат включени в приложното поле на Директива 2011/61/ЕС. В съответствие с чл. 3, параграф 4 от Директива 2011/61/ЕС ЛУАИФ, които отговарят на определените условия, могат да решат да поискат да бъдат включени в приложното поле на директивата с цел да се възползват от правата, произтичащи от нея. Регламентът установява процедурата и условията за това включване.

Регламент за изпълнение (ЕС) № 448/2013 на ЕК от 15 май 2013 г. за установяване на процедура за определяне на референтна държава членка за лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове, със седалище извън ЕС съгласно Директива 2011/61/ЕС на Европейския парламент и на Съвета. В определени в Директива 2011/61/ЕС случаи, повече от една държава членка може да бъде считана за възможна референтна държава членка на ЛУАИФ, със седалище извън ЕС (от трета държава), което желае да управлява алтернативни инвестиционни фондове (АИФ) от ЕС и/или предлага АИФ, управлявани от него в Съюза. В тези случаи ЛУАИФ от трета държава трябва да подаде искане до компетентните органи на тези държави членки, за да определи своята референтна държава членка, като въпросната процедура се установява с Регламента.

Делегиран регламент (ЕС) № 231/2013 на ЕК от 19 декември 2012 година за допълване на Директива 2011/61/ЕС на Европейския парламент и на Съвета по отношение на освобождаванията, общите условия във връзка с дейността, депозитарите, ливъриджа, прозрачността и надзора е мярка по прилагането на Директива 2011/61/ЕС относно лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ), която включва:

- условия и процедура за установяване и оторизиране ЛУАИФ, включително капиталови изисквания по отношение на ЛУАИФ;
- условия във връзка с дейността на ЛУАИФ, включително управлението на риска и ликвидността, оценяването, възнагражденията, конфликтите на интереси;
- условия за делегиране;
- подробни изисквания относно функциите и задълженията на депозитарите на алтернативни инвестиционни фондове;
- правилата за прозрачност и изчисляване на прагове и на ливъриджа;
- специфични изисквания по отношение на трети държави и сключване на споразумения за сътрудничество.

Делегиран регламент (ЕС) № 759/2013 на ЕК от 30 април 2013 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 809/2004 по отношение на изискванията за оповестяване за конвертируеми и

заменяеми дългови ценни книжа е мярка по прилагането на Директивата за проспектите (2003/71/ЕО), който посочва подробната информация, която трябва да се съдържа в проспектите за различните видове ценни книжа. От съображения във връзка с правната сигурност е необходимо в таблицата, посочена в приложение XVIII към Регламент (ЕО) № 809/2004, да се поясни как да бъдат комбинирани списъците и градивните елементи при съставянето на проспекта, включително кога са необходими само определени единици информация от списъците и модулите, кога могат да не бъдат прилагани някои единици информация поради специфични комбинации от списъци и модули в конкретни случаи, както и кога емитентът може да избира между различни списъци и модули според определени прагове.

През 2013 г. бяха приети девет делегирани регламента по приложението на основния Регламент (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 г. относно извънборсовите деривати, централните контрагенти и регистрите на трансакции (EMIR). Те засягат следните области:

- минималните данни, отчитани пред регистри на трансакции. В техническите стандарти се съдържа информация, която е от значение за пазарните участници, които имат задължението да предоставят информация на регистрите при сключване на всеки дериватен договор от тяхна страна;
- споразуменията за непряк клиринг, задължението за клиринг, публичния регистър, достъпа до място за търговия, нефинансовите контрагенти и техниките за намаляване на риска за договори за извънборсови деривати, които не са преминали клиринг през централен контрагент. Въвеждат се изискванията относно реквизитите, които трябва да съдържа уведомлението на компетентния орган към ESMA в случаите, когато компетентния орган разреши на централен контрагент да извършва клиринг на определен клас извънборсови деривати. Въведени са и клирингови прагове за нефинансовите контрагенти, които трябва да бъдат преминати, за да важи задължението за клиринг през централен контрагент и за тях. В зависимост от базовия инструмент на извънборсовия дериватен договор, клиринговият праг се намира в рамките между 1 и 3 милиарда евро номинална стойност за всеки отделен договор;
- определяне на подробни изисквания за заявленията за регистрация като регистър на трансакции;
- определяне на данните, които се публикуват и предоставят от регистрите на трансакции, и оперативните стандарти за обобщаване, сравняване и достъп до данните – в този регламент, както и в предходния се поставят изисквания към пазарните участници, които имат намерение да организират и управляват структура като регистър на трансакции;
- капиталови изисквания за централните контрагенти;
- изискванията към пазарните участници, които имат намерение да организират и управляват централен контрагент;
- колегиите за централните контрагенти – определят се техническите договорености за участието на компетентните органи в колегиите за централни контрагенти, за да се осигури уеднаквено и съгласувано функциониране на колегиите в целия ЕС. За да се улесни изпълнението на задачите по Регламента EMIR е разписана по-подробно организацията на дейността на колегиите, участието на членовете в колегиите и управлението на колегиите;
- списъка на изключените от обхвата му субекти – въвеждат се промени в разпоредбите на основния Регламент 648/2012 и по-конкретно към списъка с институциите, за които EMIR не се прилага, се добавят централните банки и публичните органи, на които е възложено или участват в управлението на публичния дълг в Япония и САЩ;

- определяне на правилата относно таксите, които Европейският орган за ценни книжа и пазари събира от регистрите на трансакции във връзка с тяхната регистрация, надзор и признаване.

Директиви и Регламенти на Европейския съюз

Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за установяването на еднообразни правила и еднообразна процедура за преобразуването на кредитни институции и някои инвестиционни посредници в рамките на Единния механизъм за преобразуване и Единния фонд за преобразуване на банки, и за изменение на Регламент (ЕС) № 1093/2010 на Европейския парламент и на Съвета

Предложението има за цел осигуряването на ефективни и еднообразни решения за реструктуриране на неизпълняващи задълженията си банки в ЕС, включително за набиране на финансиране на равнище ЕС, което е от ключово значение за пълното изграждане на вътрешния пазар на финансови услуги. При вътрешния пазар изпадането в неплатежоспособност на банки в една държава членка може да се отрази на стабилността на финансовите пазари в целия ЕС. Осигуряването на ефективни и еднообразни правила за реструктуриране и на равностойни условия на финансиране на този процес в отделните държави членки е в интерес не само на държавите членки, в които съответните банки извършват дейност, а и на всички останали държави членки като средство за запазване на конкуренцията и подобряване функционирането на вътрешния пазар. Банковите системи в рамките на вътрешния пазар са изключително свързани, банковите групи са транснационални, а и самите банки притежават значителни чуждестранни активи. При липсата на единен механизъм за реструктуриране банковите кризи в участващите в Единния надзорен механизъм (ЕНМ) държави биха се отразили по-остро върху системите и на неучастващите държави членки. Създаването на ЕНМ ще укрепи банките в участващите държави членки и ще предотврати разпространето на проблемите към неучастващите държави членки, като по този начин ще улесни функционирането на вътрешния пазар като цяло.

Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за създаване на рамка за възстановяване и оздравяване на кредитни институции и инвестиционни посредници и за изменение на директиви 77/91/ЕИО и 82/891/ЕО на Съвета и директиви 2001/24/ЕО, 2002/47/ЕО, 2004/25/ЕО, 2005/56/ЕО, 2007/36/ЕО и 2011/35/ЕО и на Регламент (ЕС) № 1093/2011

Предложените правила гарантират, че в бъдеще властите ще могат да се намесват решително още преди възникването на проблеми във финансовото състояние на банка и от самото начало при появата на трудности. Освен това, ако състоянието им се влоши непоправимо, основните функции на банките могат да бъдат запазени, като същевременно разходите по реструктуриране и оздравяване на проблемните банки се поемат от собствениците на банките и кредиторите, а не от данъкоплатците. Предложените инструменти са разпределени по правомощия — „предотвратяване“, „ранна намеса“ и „оздравяване“, като намесата от страна на властите става по-категорична с влошаването на състоянието. Мерките за превенция включват разработване на планове за възстановяване и оздравяване, Планове за възстановяване и планове за оздравяване се подготвят както за групата като цяло, така и за индивидуални институции в рамките на групата. Ако властите установят пречки пред вероятността от банката да бъде успешно оздравена, те могат да изискват от нея да промени правните или оперативните си структури. Финансовите групи могат да сключат споразумения за вътрешногрупова подкрепа, за да ограничат разрастването на кризата и да окажат бърза подкрепа на финансовата стабилност на групата като цяло.

Правомощията за ранна намеса се задействат, когато дадена институция не удовлетворява или е вероятно да наруши регулаторните капиталови изисквания. Властите могат да изискат от институцията да приложи набелязаните в плана за възстановяване мерки, да разработи програма за действие и график за нейното изпълнение, да изисква свикването на събрание на акционерите, на което да бъдат взети спешни решения, и да изиска от институцията да състави със своите кредитори план за реструктуриране на дълга. Оздравяване се извършва, ако превантивните мерки или ранната намеса не успеят да попречат на влошаването на състоянието на банката до такава степен, че фалира или е вероятно да фалира. Основните инструменти за оздравяване са: продажба на стопанска дейност, инструмент „мостова институция“, който се състои в определяне на качествените активи или важните дейности на банката и отделянето им в нова банка (мостова банка), която да бъде продадена на друг субект, инструмент за отделяне на активи, чрез който лошите активи на банката се заделят в дружество за управление на активи и по този начин се изчиства балансът на банката, инструмент за спасяване на банката чрез рекапитализация чрез частен капитал посредством отмяна на акции или намаляване на дяловото участие, а исковите на кредиторите се намаляват или преобразуват в акции.

Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма. Предприемането на действия в тази сфера се обуславя от необходимостта съществуващите закони на ЕС да бъдат актуализирани в съответствие с новите международни стандарти. Взема се предвид и факта, че действията на ЕС са по – ефективни от мерките на национално равнище за гарантиране на последователност и яснота на различните национални пазари. Органите ще трябва да съсредоточат усилията си върху откриване и ограничаване на риска от пране на пари и финансиране на тероризма вместо да разчитат на система от не особено гъвкави правила. Обхватът на законодателството ще бъде разширен, за да бъдат включени някои нови видове стопанска дейност, като например хазартните услуги, и ще има по – ясни правила за това как финансовите институции и другите предприятия да се отнасят към определени видове клиенти (като например високопоставени държавни служители). Правилата за определяне на действителните собственици на дадено предприятие ще станат по – строги и по - ясни, за да се гарантира, че престъпниците не се крият зад юридически лица.

Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно Европейски фондове за дългосрочни инвестиции. Цел на настоящото предложение е да се подпомогне увеличаването на капитала за дългосрочни инвестиции в европейската икономика на бъдещето, като се създаде нова форма на механизъм за финансиране – Европейски фондове за дългосрочни инвестиции (ЕФДИ). Допустимите активи ще се определят като част от „алтернативните инвестиции“, но за разлика от тях ЕФДИ ще се фокусират единствено върху алтернативни инвестиции, които попадат в рамките на определена категория класове дългосрочни активи, чието успешно развитие изисква дългосрочен ангажимент от страна на инвеститорите, като например недвижими имоти, некотираните дружества или инфраструктурните проекти.

Този вид инвестиции може да не подлежат на откупване няколко години, но инвестицията в тях може да осигури стабилна и предвидима възвръщаемост.

Застрахователни дружества и пенсионни фондове с дългосрочни задължения са инвеститорите, които изразяват интерес към инвестиране в по-дългосрочни инвестиционни активи. Друг инвеститор, който би могъл да се възползва от фондовете за дългосрочни инвестиции, са индивидуалните инвеститори на дребно. Настоящ проблем е фактът, че няма лесно достъпен механизъм за насочване на средствата, които ще бъдат предоставени за по-дълъг период от време

за проекти в реалната икономика, нуждаещи се от такова финансиране. С оглед на този проблем, предложението се фокусира върху три основни характеристики:

- специфични правила относно продуктите, обхващащи допустимите активи и тяхната диверсификация – цели се да се създаде втори „паспорт“, позволяващ достъп на индивидуалните инвеститори, както и да се предвиди известна управленска гъвкавост по отношение на избора за период за съставяне на портфейл от дълготрайни активи.
- висока степен на компетентност за онези, които имат право да управляват и предлагат на пазара ЕФДИ – необходимо е ЕФДИ да бъдат управлявани от предприятия, които са надлежно упълномощени да управляват и предлагат на пазара алтернативни инвестиции съгласно директивата относно лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ). Предложената рамка ще надгражда върху издаването на разрешения за управление съгласно ЛУАИФ.
- съгласуване на инвестиционния хоризонт на ЕФДИ и очакванията за обратно изкупуване на неговите инвеститори – поради риска от продажбата на активите на цени на продажба под стойността, която би могла да бъде получена при нормална продажба, ЕФДИ няма да предлагат на инвеститорите обратно изкупуване. Предвижда се предоставяне на премия за ниска ликвидност на управителя на ЕФДИ само ако може да се ангажира с проекти за продължително време, без да е подложен на натиск за възстановяване на капитала. ЕФДИ ще бъдат инвестиционни продукти по смисъла на Директивата за пазарите на финансови инструменти и следователно ще са обект на всички изисквания по тази директива.

Настоящото законодателно предложение хармонизира условията за дейността на всички заинтересовани участници на пазара на инвестиционни фондове в полза на всички инвеститори и за гладкото функциониране на единния пазар на финансови услуги.

Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно фондовете на паричния пазар има за цел да гарантира, че фондове ще могат по-добре да устояват на натиска за обратно изкупуване в стресови пазарни условия чрез повишаване на техния ликвиден профил и стабилност. То е част от мерките във връзка с банкирането в сянка, т.е. системата за кредитно посредничество, която включва структури и дейности извън традиционната банкова система. По оценки на Съвета за финансова стабилност през 2011 г. стойността на банкирането в сянка в световен мащаб е била около 51 трилиона евро. Това представлява 25-30% от цялата финансова система и половината от стойността на банковите активи. Затова банкирането в сянка е от системно значение за европейската финансова система. Фондовете на паричния пазар (ФПП) са важен източник на краткосрочно финансиране за финансовите институции, предприятията и правителствата. В Европа те държат около 22% от краткосрочните дългови ценни книжа, емитирани от правителствата или от корпоративния сектор, както и 38 % от краткосрочния дълг, емитиран от банковия сектор.

Предложените разпоредби обхващат ФПП, които са установени или предоставяни в Европа и целят следното:

- Управление на ликвидността - от ФПП ще се изисква поне 10% от техния портфейл да бъдат в активи, чиито падеж настъпва за един ден и други 20% — в активи, чиито падеж настъпва за седмица. Целта на това изискване е да се позволи на ФПП да се разплащат с инвеститори, които искат да изтеглят средства с кратко предизвестие. За да се избегне възможността даден емитент да получи прекалено голям дял от нетната стойност на активите на даден ФПП, експозицията към един емитент ще бъде ограничена на 5% от портфейла на ФПП.
- Стабилност – за да се вземе предвид постоянната нетна стойност на активите и склонността на ФПП да търсят подкрепа от спонсори, за да стабилизират обратните изкупувания по

номинална стойност, новите правила ще изискват този вид ФПП да създават предварително определен капиталов буфер. Той ще бъде активиран, за да поддържа стабилни обратни изкупувания в периоди, когато стойността на инвестиционните активи на ФПП спада.

Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно индекси, използвани като референтни показатели за целите на финансови инструменти и финансови договори. Предложението е в съответствие с принципите, договорени на международно равнище от Международната организация на комисиите по ценни книжа (IOSCO) и засяга най-разнообразни показатели, т.е. не само показатели за лихвени проценти, като LIBOR, но и стокови показатели. То обхваща всички показатели, използвани за определяне на цената на финансови инструменти, допуснати до търгуване или търгувани на регулиран пазар, като деривати върху енергоносители и валути, деривати, които се използват във финансови договори, ипотечни кредити, и тези, които се използват за оценка на резултатите на инвестиционни фондове. Предложението цели да разгледа възможните недостатъци на всеки етап от изготвянето и използването на тези референтни показатели. Крайната цел е да се осигури достоверност на референтните показатели, като се гарантира, че при изготвянето им няма конфликти на интереси, че те отразяват икономическата действителност в съответствие със своето предназначение и че се използват правилно.

2. Лицензионна дейност, разрешителни режими, нотификации и сертифициране

2.1. Лицензионна дейност и разрешителни режими

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

Общият брой инвестиционни посредници в края на 2013 г. е 75, в т.ч. 28 банки и 47 небанкови инвестиционни посредници (ИП). През 2013 г. са отнети лицензите на 3 небанкови инвестиционни посредника, като и трите лиценза са отнети в резултат на доброволен отказ от извършване на дейност („Арго инвест“ АД, „Наба инвест“ АД и „Популярна каса“ АД). През отчетната година не са подавани заявления с искане за издаване на лиценз за извършване на услуги и дейности по чл. 5, ал. 2 и 3 от ЗПФИ и съответно не са регистрирани новолицензирани инвестиционни посредници. От вече получените лиценз инвестиционни посредници трима заявиха намерения за разширяване на лиценза – един от 100 хил. лв на частичен с капитал 250 хил. лв., един за извършване на дейност по чл. 5, ал. 2 т. 7 от ЗПФИ и един за пълен лиценз, по който КФН постанови отказ. За разлика от 2012 г., когато два инвестиционни посредника получиха ограничаване на лиценза в резултат на тяхно искане, през 2013 г. няма инвестиционни посредници, които да се заявили ограничаване на вече притежаваните от тях лицензи. В края на 2013 г. общият брой на инвестиционните посредници (банки и небанкови институции) с пълен лиценз (с право да извършват сделки и услуги във връзка с финансови инструменти за собствена сметка) е 49, а общият брой на инвестиционните посредници с частичен лиценз е 26 (24 от тях с възможност за държане на клиентски активи и 2 броя, които нямат това право).

Таблица 1. Лицензионна дейност по отношение на ИП, регулиран пазар и ЦД

	Брой към 31.12.2012 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2013 г.
Инвестиционни посредници, в т.ч.:	78	-	3	75
Банки*	28	-	-	28

Небанкови институции**	50	-	3	47
Регулиран пазар	1	-	-	1
Централен депозитар	1	-	-	1

Бележки: *Броят банкови инвестиционни посредници включват и такива, които осъществяват дейност на територията на страната чрез клон. ** ИП ПАЙЪНИЪР АСЕТ МЕНИДЖМЪНТ, А.С., АДМИРАЛ МАРКЕТС АС и АКТИВ ТРЕЙДС, които извършват дейност в България чрез клон при условията на свобода на установяване, не са включени в общия брой небанкови инвестиционни посредници.

От общия брой, приключили през 2013 г. административни процедури по отношение на инвестиционните посредници, 10 са във връзка с лицензионната дейност, 2 са във връзка с осъществяване на преобразуване, 8 са във връзка с уведомления за придобиване на квалифицирани участия от капитала или от гласовете в общото събрание на инвестиционен посредник, 2 – във връзка с уведомления за прехвърляне на квалифицирани участия, 11 - във връзка със заявено одобрение на избор на член на управителен орган на инвестиционен посредник.

Освен издадените два лицензи за разширяване на обхвата на извършваните дейности и услуги и отнетите по искане на инвестиционните посредници три лиценза, е постановен един отказ за разширяване на лиценз и е прекратено едно производство по отнемане на лиценз по искане на инвестиционния посредник. Решенията за разширяване на лиценз на двата посредника са по открити производства от 2012 г., а по третото производство Комисията е постановила отказ. През 2013 г. са открити нови производства по разширяване обхвата на лиценз на два инвестиционни посредника, като производствата не са приключили в края на годината (заявленията са за пълен лиценз и за организиране на многостранна система за търговия).

Запазва се негативната тенденция по отношение на доброволен отказ от лиценз от страна на посредниците. Към края на 2012 г. са открити две производства, а през 2013 г. са открити още две такива. По едно от производствата по отнемане на лиценз започнало през 2012 г. е постъпило искане за прекратяване на производството, но по-късно през годината отново е подадено заявление за доброволен отказ от лиценз, завършило в края на 2013 г. с постановено решение за отнемане на лиценза за извършване на дейност като инвестиционен посредник. През 2013 г. са подадени и открити производствата по отнемане на лиценз на 3 инвестиционни посредника.

През годината са открити и неприключили към края на 2013 г. две производства по одобрения за извършване на преобразуване с участието на инвестиционен посредник. През 2013 г. са извършени шест оценки по заявено придобиване на квалифицирано участие, завършили с одобрение, като не е постановявана забрана за извършване на придобиване, и са разгледани две уведомления по прехвърляне на квалифицирано участие. Към края на годината има неприключили две процедури по оценяване на заявено придобиване. Всички приключили през 2013 г. производства по издаване на одобрение на член на управителен орган на инвестиционен посредник са приключили с положително решение, а към края на годината има едно производство, което не е приключило.

Производствата по отношение на регулирания пазар са единствено във връзка с правилника, което е приключено към края на годината. През отчетната година са постановени 4 решения за одобрение на правилника на регулирания пазар и производство по разглеждане и одобрение на нов правилник на Централен депозитар.

Таблица 2. Административни процедури по отношение на ИП, регулиран пазар и ЦД

	Незавършени към 31.12.2012 г.	Новооткрити през 2013 г.	Приключили през 2013 г.	Незавършени към 31.12.2013 г.
Инвестиционни	10	49	50	9

посредници				
Регулиран пазар	-	4	4	-
Централен депозитар	-	1	1	-

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

Прекъсната е тенденцията на намаляване на броя на управляващите дружества (УД), като през отчетната година няма отнети лицензи и общият им нараства на 30 в края на годината. През 2013 г. са постъпили две заявления за издаване на лиценз за извършване на дейност като управляващо дружество и едно заявление за разширяване на обхвата на лиценза. Комисията е постановила две положителни решения - едно за издаване на лиценз и едно за разширяване на обхвата на лиценз на управляващи дружества и е постановила един отказ за издаване на лиценз.

По отношение на договорните фондове (ДФ) се запазва тенденцията от предходната година, като през 2013 г. броят на управляваните договорни фондове се увеличава. Издадени са разрешения на 4 управляващи дружества да организират и управляват 9 договорни фонда (УД „ДСК управление на активи“ АД да организира и управлява ДФ „ДСК американски акции“, ДФ „ДСК фонд на паричния пазар“, ДФ „ДСК фонд на паричния пазар в евро“, ДФ „ДСК Алтернатива“; УД „Астра Асет Мениджмънт“ АД да организира и управлява ДФ „Астра Енерджи“, ДФ „Астра ценни метали“; УД „Инвест Фонд Мениджмънт“ АД да организира и управлява ДФ „Инвест Фонд Паричен Пазар“; УД „Аркус Асет Мениджмънт“ АД, гр. Пловдив да организира и управлява ДФ „Аркус Балансиран“ и ДФ „Аркус Динамичен“). През отчетната година е издадено само 1 разрешение за прекратяване на дейността на договорен фонд.

В резултат на дадената с влезлия в сила Закон за дейността на колективните инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране (ЗДКИСПДКИ) възможност на инвестиционни дружества (ИД) да се преобразуват в договорни фондове, настъпи рязка промяна в броя на този вид дружества. Докато техният брой в края на 2012 г. беше 8 инвестиционни дружества от отворен тип и 2 от затворен тип, то в резултат на предприети действия от страна на управителните органи на тези дружества, а именно подадени заявления за преобразуване от инвестиционни дружества в договорни фондове в края на 2013 г. на пазар им 1 инвестиционно дружество от отворен тип и 2 от затворен тип. В същото време се увеличи броят на договорните фондове в резултат на този вид преобразуване.

Таблица 3. Лицензионна дейност по отношение на УД, ДФ и ИД

	Брой към 31.12.2012 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2013 г.
Управляващи дружества	29	1	0	30
Договорни фондове	96	17	4*	109
Инвестиционни дружества, в т.ч.:	10	0	7**	3
ИД от отворен тип	8	0	7**	1
ИД от затворен тип	2	0	0	2

Бележки: *Три от отнетите лицензи са резултат на вливане на 3 ДФ е вписан 1 нов ДФ. ** В резултат на преобразуване на ИД в ДФ са вписани 7 броя ДФ.

По-голяма част от административните процедури през годината са свързани с договорните фондове и преобразуването на инвестиционните дружества и вписването на договорните фондове в резултат на това преобразуване. По отношение на управляващите дружества през 2013 г.

административните процедури са свързани с трите заявления - две за издаване на лиценз, по които са постановени едно положително решение и един отказ да се издаде лиценз, и едно за разширяване на обхвата на издаден лиценз, решението по което е положително. Няма подадени заявления за доброволен отказ от лиценз и съответно принудително отнемане на лиценз. Към края на годината няма неприключили лицензионни производства по отношение на управляващи дружества.

През 2013 г. са депозирани 6 уведомления по придобиване на квалифицирано участие. По пет от образуваните производства по осъществени през годината оценки на заявено придобиване на квалифицирано участие в управляващо дружество завършват без забрана за извършване на придобиването, а едно приключва с постановен отказ за потвърждаване на извършеното придобиване. Към края на годината няма неприключила процедура по оценяване на заявено придобиване.

Значително увеличаване се наблюдава при процедурите във връзка с договорни фондове. Освен приключилите през 2013 г. 10 лицензионни процедури (посочените 9 решения за издаване на разрешение за организиране и управление на договорен фонд и 1 разрешение за прекратяване), към края на година има 1 производство по издаване на разрешение за организиране и управление на договорен фонд, което не е приключило. В резултат на издаденото през 2012 г. разрешение за преобразуване чрез сливане на три договорни фонда през 2013 г. продължи с вписването на договорен фонд в резултат на това вливане. Отделно от това в резултат на преобразуването на инвестиционните дружества от отворен тип в договорни фондове бяха открити производства по преобразуването на инвестиционните дружества, а след положителни решения от страна на Комисията и процедури по вписването на договорните фондове в регистъра воден от КФН.

Започналото през 2012 г. съобразяване на дейността на договорните фондове и инвестиционните дружества предвид влизането в сила на ЗДКИСПДКИ и наредба по прилагането му с новата уредба, продължи и през 2013 г. През 2013 г. извън тези по лицензионните производства и преобразуването на инвестиционните дружества в договорни фондове са извършени процедурите по издаване на 52 одобрения на правила на договорни фондове, 43 одобрения за промяна в правилата за оценка на портфейла, определяне нетната стойност на активите, 14 одобрения за промяна на правилата за оценка и управление на риска, 48 одобрения за промени в договорите за депозитарни услуги и за замяна на банка депозитар на договорни фондове. Неприключените одобрителни производства към края на 2013 г. са по отношение на правилата на един договорен фонд и 6 правила за оценка на портфейла, определяне нетната стойност на активите. Промяната в нормативната уредба доведе не само до увеличаване на производствата по отношение на инвестиционните дружества, но и до осъществяване на нови по характера си процедури. Доколкото през годината основно процедурите по отношение на инвестиционните дружества са били свързани с действия по преобразуването им в договорни фондове, то има издадено само едно одобрение за изменение на уставите на инвестиционни дружества. Към края на годината по отношение на инвестиционни дружества няма неприключила процедура.

Таблица 4. Административни процедури по отношение на УД, ДФ и ИД

	Незавършени към 31.12.2012 г.	Новооткрити през 2013 г.	Приключили през 2013 г.	Незавършени към 31.12.2013 г.
Управляващи дружества	4	12	16	-
Договорни фондове	22	178	192	8

Инвестиционни дружества	1	7	8	-
-------------------------	---	---	---	---

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

Дейността на дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и по-специално за секюритизация на недвижими имоти продължава да търпи последиците от световната финансова и икономическа криза. През отчетната година беше издаден един нов лиценз на АДСИЦ („Ризърв Кепитал“ АДСИЦ), като същевременно бяха отнети лицензите на 2 дружества в резултат на заявено от тях прекратяване („ЛИАМ“ АДСИЦ и „Имоти Директ“ АДСИЦ), като едното производство за отнемане на лиценз е започнало и отчетено през 2012 г. През 2013 г. е открито производство по доброволно искане за отнемане на лиценза на „Пропъртис Кепитал Инвестмънтс“ АДСИЦ - производството, което към края на годината не е приключило.

През 2013 г. са вписани 6 публични дружества (без АДСИЦ) и 7 емитенти на ценни книжа, съответно са отписани 11 публични дружества и 9 емитента от водения от КФН регистър, като три от производствата за отписване са започнали и отчетени през 2012 г. Общият брой на публичните дружества (без АДСИЦ) и други емитента на ценни книжа към края на 2013 г. е 366.

Таблица 5. Лицензионна дейност по отношение на АДСИЦ, ПД и други емитенти

	Брой към 31.12.2012 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2013 г.
АДСИЦ, в т.ч.	66	1	1	66
АДСИЦ секюритизиращи вземания	7	1	-	8
АДСИЦ скюритизиращи недвижими имоти, в т.ч.:	59	-	1	58
АДСИЦ (земеделска земя)	7	-	-	7
Публични дружества и други емитенти	370	13	17	366

Бележки: В броя на публичните дружества и други емитенти не са включени колективните инвестиционни схеми.

Основна част от административните процедури по отношение на АДСИЦ освен описаните производства са свързани със заявени одобрения за изменение на устава им (12 производства), като е издадено едно одобрение за замяна на обслужващо дружество и две одобрения за замяна на банка депозитар.

По линия на публичните дружества и емитенти през 2013 г. са разгледани общо 42 производства за потвърждаване на проспекти. Потвърдени са 13 проспекта за първично публично предлагане на акции, 1 проспект за първично публично предлагане на варанти и 3 проспекта за първично публично предлагане на облигации, като към края на годината има неприключени 3 производства по потвърждаване на проспект за първично публично предлагане на акции.

През годината са потвърдени също така 14 проспекта за допускане до търговия на регулиран пазар, от които 13 проспекта за допускане до търговия на регулиран пазар на емисия облигации и 1 проспект за допускане до търговия на регулиран пазар на емисия акции. Към края на годината има неприключени 2 производства по потвърждаване на проспект за допускане до търговия на емисии акции. През 2013 г. са издадени 2 отказа за потвърждаване на проспект за допускане до търговия на регулиран пазар на емисии облигации, 3 производства за допускане до

търговия на регулиран пазар са прекратени (за две емисии акции и една емисия облигации) и е одобрено едно допълнение към проспект.

През 2013 г. са разгледани 17 производства по регистрирани търгови предложения и предложения за изкупуване на акции, от които 4 производства са по регистрирани през 2012 г. и неприключили към края на годината търгови предложения и предложения за изкупуване на акции. Броят на регистрираните търгови предложения и предложенията за изкупуване на акции през 2013 г. е 13, като КФН е взела решение да не издава окончателна забрана за публикуването на 11 и са издадени 2 окончателни забрани. Към края на годината неприключените производства са 4.

През 2013 г. са одобрени документите за 2 производства по преобразуване с участието на публични дружества, като са издадени 2 решения за отказ и е прекратено едно производство по одобрение на документи във връзка с преобразуване с участие на публични дружества.

Таблица 6. Административни процедури по отношение на АДСИЦ, ПД и други емитенти

	Незавършени към 31.12.2012 г.	Новооткрити през 2013 г.	Приключили през 2013 г.	Незавършени към 31.12.2013 г.
АДСИЦ	3	21	18	6
ПД и емитенти	21	89	99	11

Застраховане и доброволно здравно осигуряване

През отчетния период се наблюдава увеличение в броя на лицензираните застрахователни дружества, получили лиценз за извършване на застраховане по раздел II от приложени е № 1 към Кодекса за застраховането. Посоченото увеличение е вследствие на привеждането на нормативната уредба на дейността по доброволно здравно осигуряване в Република България с правото на Европейския съюз в областта на застраховането.

Съгласно изпълнението на § 29 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за здравното осигуряване (обн. ДВ, бр. 60/07.08.2012 г., в сила от 07.08.2012 г.) през 2013 г. Комисията за финансов надзор издаде лиценз за извършване на застрахователна дейност по т. 1 и 2 от раздел II, буква „А“ на приложение № 1 към Кодекса за застраховането **на 12 здравноосигурителни дружества**. Съгласно разпоредбата на § 31 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за здравното осигуряване (обн. ДВ, бр. 60/07.08.2012 г., в сила от 07.08.2012 г.) през 2013 г. Комисията за финансов надзор издаде:

- разрешение за преобразуване чрез вливане на 1 здравноосигурително дружество в застраховател, получил лиценз за извършване на застраховане по раздел II от приложени е № 1 към Кодекса за застраховането;
- разрешение за преобразуване чрез вливане на 2 здравноосигурителни дружества в други действащи такива, които в последствие получават лиценз за извършване на застрахователна дейност;
- разрешение за преобразуване чрез вливане на 1 здравноосигурително дружество в застраховател, получил лиценз за извършване на застраховане по т. 2 или по т. 1 и 2 от раздел II , буква „А“ на приложение № 1 към Кодекса за застраховането;
- разрешение за доброволно прекратяване на 2 здравноосигурителни дружества.

Таблица 7. Лицензионна дейност по отношение на застраховането и презастраховането

	Брой към 31.12.2012 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2013 г.
Застрахователи, в т.ч.:	33	12	-	45
Общо застраховане	17	12	-	29
Животозастраховане	14	-	-	14
Взаимозастрахователни кооперации	2	-	-	2
Клон на чуждестранен застраховател	10	-	-	10
Презастрахователи по общо застраховане	1	-	-	1
Застрахователни брокери	388	13	25	376

За отчетния период остава непроменен броя /10/ на застрахователите от държави членки, извършващи дейност чрез правото на установяване /клон/ на територията на Република България.

През 2013 г. са издадени 13 броя решения на заместник-председателя, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, с които е разрешено вписването на 13 дружества като застрахователни брокери в регистъра на застрахователните брокери, воден от КФН на основание чл. 30, ал. 1 от ЗКФН. Издадени са 25 броя решения за заличаване на 25 дружества от регистъра на застрахователните брокери, който КФН води на основание чл. 30, ал. 1 от ЗКФН. Към 31.12.2012 г. общият брой на дружествата, вписани в регистъра на застрахователните брокери, е 376.

От поднадзорните лица, извършващи дейност в областта на застраховането, през 2013 г. спад се регистрира сред застрахователните агенти в резултат на отлив на физическите лица.

Таблица 8. Дейност по вписване в регистъра на застрахователните агенти

	Брой към 31.12.2012 г.	Брой към 31.12.2013 г.
Застрахователни агенти*, в т.ч.:	30 236	28 989**
Юридически лица	8 652	8 856
Еднолични търговци	3 391	3 131
Физически лица	18 193	17 002

Бележки: *Застрахователните агенти не се лицензират, а подлежат единствено на вписване в регистъра за застрахователните агенти. ** Общият брой на регистрираните агенти в електронния регистър към 31.12.2013 г. е 23 247, в т.ч. 7 262 юридически лица, 2 570 еднолични търговци и 13 415 физически лица. Разпределението на броя агенти по застрахователи е, както следва: общо 28 989, в т.ч. 8 856 юридически лица, 3 131 еднолични търговци и 17 002 физически лица. Разликата в посочения брой се обяснява с това, че застрахователните агенти могат да посредничат за повече от един застраховател съгласно посочените в чл. 166 от КЗ ограничения.

През 2013 г., във връзка с иницирираните административни процедури по Кодекса за застраховането и подзаконовите нормативни актове по прилагането му, са издадени общо 128 решения при прилагане на лицензионни, разрешителни, регистрационни и одобрителни режими:

- 9 решения за допълнителен лиценз за нов вид застраховка по смисъла на Приложение № 1 на КЗ на застрахователни дружества;
- 1 решение за прекратяване на производството по искане на заявителя - ЗАД Сожелайф България;
- 1 решение, с което се разрешава непряко придобиване на акционерно участие от „Метлайф Глобъл Холдинг Компани I“ в капитала на „Алико България животозастрахователно дружество“ ЕАД;

- 1 решение, с което се разрешава непряко придобиване на акционерно участие от „Метлайф Глобъл Холдинг Компани II“ в капитала на „Алико България животозастрахователно дружество“ ЕАД;
- 1 решение, с което се разрешава пряко придобиване на акционерно участие от „Метлайф Ию Холдинг Компани“ Лимитид в капитала на „Алико България животозастрахователно дружество“ ЕАД;
- 1 решение, с което „Евроинс иншурънс Груп“ пряко придобива „Интерамерикан България животозастраховане“ ЕАД;
- 1 решение, с което се разрешава пряко придобиване на акционерно участие от Assicurazioni Generali Spa в ЗАД „Виктория“ АД;
- 1 решение, с което се разрешава прехвърляне на целия застрахователен портфейл на „Интерамерикан България ЗЕАД“ ЕАД на „Застрахователно дружество Евроинс“ АД;
- 41 решения за одобрение на изпълнителни директори, прокуристи, членове на управителни и контролни органи;
- 2 решения за одобрение на ръководител служба за вътрешен контрол на застрахователни дружества;
- 13 решения за вписването в регистъра, воден от КФН, на 13 дружества в регистъра за застрахователните брокери;
- 25 решения за заличаване на 25 дружества от регистъра на застрахователните брокери;
- 12 заповеди за включването на лица в списъка на регистрираните одитори по чл. 102, ал. 1 от КЗ;
- 1 разрешение на застрахователен брокер за придобиване на професионална квалификация.

В преходния период за прелицензиране на здравноосигурителните дружества, съгласно изискванията на ЗИДЗЗО и ЗЗО, са издадени 3 решения на заместник-председателя, ръководещ управление „ЗН“, за одобрение на членове на СД на здравноосигурително дружество.

Таблица 9. Административни процедури по отношение на застраховането и презастраховането

	Незавършени към 31.12.2012 г.	Новооткрити през 2013 г.	Приключили през 2013 г.	Незавършени към 31.12.2013 г.
Застрахователни дружества	12	77	78	8
Застрахователни брокери	7	38	41	4
Други производства	-	26	26	-
Общо	19	141	145	12

Бележка: Брой административни процедури по КЗ и ЗЗО, приключили с издаване на индивидуален административен акт на компетентния орган.

Допълнително пенсионно осигуряване

През отчетната 2013 г. не са постъпвали заявления по Кодекса за социално осигуряване (КСО) за издаване на нови лицензии за извършване на дейност по допълнително пенсионно осигуряване и не са констатирани основания за отнемане на издадени пенсионни лицензии от КФН. През годината не са подавани заявления както за преобразуване на пенсионноосигурителни дружества и/или фондове за допълнително пенсионно осигуряване, така и за доброволно

прекръпяване на действащи дружества, в резултат на което към края на 2013 г. броят на лицензираните пенсионноосигурителни дружества и фондове за допълнително пенсионно осигуряване се запазва непроменен в сравнение с края на 2012 г., а именно: 9 дружества и 29 пенсионни фонда, в т.ч. 9 универсални, 9 професионални, 9 доброволни и два доброволни пенсионни фонда по професионални схеми, като към края на 2013 г. единият от тях не осъществява дейност.

Таблица 10. Лицензионна дейност по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване

	Брой към 31.12.2012 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2013 г.
Пенсионноосигурителни дружества (ПОД)	9	-	-	9
Фондове за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО)	29	-	-	29

Значителна част от административните производства, попадащи в категорията на разрешителните и одобрителните режими, се отнасят до одобрение на различни документи, които пенсионноосигурителното дружество приема в изпълнение на законовите си задължения във връзка с управлението на пенсионните фондове. Сред тях попада и приемането на изменения и допълнения в правилниците за организацията и дейността на пенсионните фондове, които могат да влязат в сила едва след одобрение от страна на надзорния орган. Във връзка с това през отчетната година са постановени общо 26 решения за одобрение на заявени от съответното дружество изменения и допълнения в правилниците на пенсионните фондове. От тях 18 решения са издадени във връзка с одобрение на промени, **произтичащи от извършени изменения и допълнения в Наредба № 33 на КФН от 19.09.2006 г. за индивидуалните заявления за участие във фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване, обн. ДВ бр. 64 от 21.08.2012 г., в сила от 22.02.2013 г.** Останалите одобрени промени в правилниците са свързани или със съобразяването им с други нормативни изменения (изменение и допълнение на КСО, обн. ДВ, бр. 94 от 30.11.2012 г., в сила от 01.01.2013 г.; Наредба за прехвърляне на пенсионни права от и към пенсионните схеми на Европейския съюз, на Европейската централна банка и на Европейската инвестиционна банка /във връзка с чл. 343а, ал. 1, т. 2 и чл. 343е, ал. 1 от КСО/, приета с ПМС № 262 от 22.10.2012 г., обн., ДВ, бр. 82 от 26.10.2012 г.) или с оперативни решения на управителните органи на съответното дружество (напр. за намаляване на събираните такси и удръжки). През четвъртото тримесечие на 2013 г. са представени за одобрение изменените правилници на 3 пенсионни фонда. След дадени бележки от надзорния орган за отстраняване на констатирани пропуски и несъответствия с нормативните изисквания, предстои повторно внасяне на коригираните правилници в началото на годината, следваща отчетната, поради което производствата по тяхното разглеждане не са приключени до края на 2013 г.

През първото полугодие на отчетната година приключи открито през 2012 г. производство по разглеждане на документи във връзка със заявление по чл. 121ж, ал. 2 от КСО за получаване на разрешение за увеличаване на размера на акционерно участие в капитала на пенсионноосигурително дружество. След като бяха разгледани и обсъдени поотделно и в тяхната съвкупност всички представени и допълнително изискани документи, данни и информация, както от заявителя, така и от други органи и институции, КФН се произнесе с решение за отказ за даване на разрешение за увеличаване на заявеното акционерно участие.

През 2013 г. са внесени три искания от пенсионноосигурителни дружества за одобрение на актуализирани биометрични таблици, използвани при изчисляването на пожизнени пенсии от

фондове за допълнително доброволно пенсионно осигуряване, както и едно искане за одобрение на технически лихвен процент, използван при определяне на размера на пожизнените и срочните пенсии, изплащани от доброволен пенсионен фонд. По тях ресорният заместник-председател се произнесе с четири решения, с които заявените промени са одобрени.

В края на отчетната година са внесени искания от две пенсионноосигурителни дружества за одобрение на изменени Правила за оценка на активите и пасивите на пенсионноосигурителното дружество и управляваните от него фондове за допълнително пенсионно осигуряване с цел привеждането им в съответствие с обнародваните в ДВ, бр. 107 от 13.12.2013 г., изменения в Наредба № 9 на КФН от 19.11.2003 г. за начина и реда за оценка на активите и пасивите на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване и на пенсионноосигурителното дружество, на стойността на нетните активи на фонда, за изчисляване и обявяване на стойността на един дял и за изискванията към воденето на индивидуалните партиди. Административните производства са приключени в началото на 2014 г.

Освен това през 2013 г. са издадени 8 решения за определяне на минималната доходност от управлението на активите на фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване, както и едно решение за утвърждаване на технически лихвен процент и биометрични таблици за смъртност, които се прилагат при изчисляване на пенсионните резерви към 31.12.2013 г. от пенсионноосигурителните дружества, които управляват универсален пенсионен фонд и/или фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване.

Предвид натрупаната практика по прилагането на Наредба № 3 на КФН от 24.09.2003 г. за реда и начина за промяна на участие и за прехвърляне на натрупаните средства на осигурено лице от един фонд за допълнително пенсионно осигуряване в друг съответен фонд, управляван от друго пенсионноосигурително дружество (Наредба № 3) беше констатирана необходимост от допълване на образците на извлечения от индивидуалните партиди, които се изпращат на осигурените лица с прехвърлени средства от един в друг фонд за допълнително пенсионно осигуряване, управляван от друго пенсионноосигурително дружество. С оглед на това с решение на ресорния заместник-председател на КФН бяха утвърдени нови образци на извлечения от индивидуалните партиди на осигурените лица. Във всяко извлечение е добавен текст, който указва конкретната причина за изпращането му и периода, който то обхваща, с цел по-голяма яснота за осигуреното лице, както и с оглед на ясно функционално разграничаване на извлеченията по Наредба № 3 от ежегодно изпращаното на всеки осигурен извлечение от индивидуалната му партида. Утвърден е и нов образец на извлечение, който да се изпраща в хипотезите на прехвърляне от един в друг доброволен пенсионен фонд по професионални схеми на средствата, натрупани от лични вноски на осигуреното лице, след прекратяване на правоотношението му с предприятието осигурител.

Надзорният орган отчете необходимостта да бъде унифицирано съдържанието и оформлението на легитимационните документи на осигурителните посредници, основавайки се на натрупаната практика в дейността на пенсионноосигурителните дружества. За целта беше иницирано административно производство по утвърждаване на образци на документите, с които да се легитимират лицата, упражняващи дейност по осигурително посредничество. Изготвените проекти на образци в края на отчетната година са представени за бележки и предложения на Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване, предвид което производството по утвърждаването им не е приключило до края на 2013 г.

Таблица 11. Административни процедури по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване

Предмет на процедурата	Незавършени към 31.12.2012 г.	Новооткрити през 2013 г.	Приключили през 2013 г.	Незавършени към 31.12.2013 г.
Правилници	5	24	26	3
Акционерно участие	1	-	1	-
Биометрични таблици и ТЛП	-	4	4	-
Правила за оценка на активите и пасивите	-	2	-	2
Служебно образувани производства	-	11	10	1
Общо	6	41	41	6

През 2013 г. е извършен текущ преглед и на други внесени от дружествата документи, които, макар и да не подлежат на одобряване, се проверяват от гледна точка на тяхната законосъобразност. В случай на констатирани несъответствия в съдържанието им, се изисква тяхното отстраняване.

2.2. Нотификации

През 2013 г. са постъпили 196 уведомления от ИП от държави-членки на ЕС, които възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България при условията на свободно предоставяне на услуги и 1 уведомление от The Central Bank of Hungary относно намерението на Budapest Stock Exchange да осигурява подходящи мерки на територията на Република България за улесняване на достъпа до системите си за търговия. Същевременно 31 ИП са прекратили паспортизацията си, с което общият брой ИП от държави членки, които възнамеряват да извършват дейност у нас към края на 2013 г. е 1 485.

През отчетния период продължи активното нотифициране от страна на застрахователите и застрахователните посредници от държави - членки на ЕС видно от данните в горепосочената таблица. През 2013 г. в Комисията са получени 26 нотификации за застрахователи от държави членки за намерението им да извършват дейност на територията на Република България при условията на свобода на предоставяне на услуги. От тях 10 са заявили отказ от това свое намерение. Предвид това, общият брой на застрахователите, които имат право да упражняват дейност на територията на Република България за 2013 г., възлиза на 442.

Намерение за извършване на дейност по застрахователно посредничество на територията на Република България при условията на правото на установяване и при условията на свободата на предоставяне на услуги и през изминалата година са заявили 199 застрахователни посредници от държави членки. Посредниците, заявили отказ от това свое намерение за периода са 76. Общият брой на нотификации за тези дружества възлиза на 1 716.

Таблица 12. Нотификации за чуждестранни дружества, възнамеряващи да извършват дейност на територията на Република България

	Брой към 31.12.2012 г.	Новопостъпили през 2013 г.	Прекратени през 2013 г.	Брой към 31.12.2013 г.
Инвестиционни посредници	1320	196	31	1485
Управляващи дружества	11	1	-	12
Проспекти	29			
Застрахователни дружества	426	26	10	442
Застрахователни посредници	1 593	199	76	1716
Институции за осигуряване по професионални схеми	-	-	-	-

През 2013 г. няма постъпили уведомления от институции за осигуряване по професионални схеми от държави - членки на Европейския съюз (ЕС), които да възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България, както и уведомления на местни пенсионноосигурителни дружества, които да възнамеряват да извършват дейност на територията на ЕС.

През 2013 г. са получени уведомления от 2 български ИП за извършване на дейност на територията на общо 12 държави членки при условията на свободно предоставяне на услуги и едно ИП – чрез създаване на клон на територията на 1 държава-членка.

През 2013 г. броят на застрахователните дружества, извършващи дейност при правото на установяване на територията на държави членки, остава непроменен (10). През отчетния период три застрахователни дружества са заявили желание да разширят обхвата на своята дейност в други държави членки. По отношение на българските застрахователни брокери през отчетната година Комисията е изпратила 5 нотификации за осъществяване на застрахователно посредничество при условията на свободата на предоставяне на услуги на територията на държави членки и 1 нотификация за преустановяване на дейност. Общият брой на застрахователните посредници, извършващи дейност на територията на държави членки, в края на 2013 г. възлиза на 32.

Таблица 13. Нотификации за български дружества, възнамеряващи да извършват дейност на територията на други държави членки

	Брой към 31.12.2012 г.	Новопостъпили през 2013 г.	Прекратени през 2013 г.	Брой към 31.12.2013 г.
Инвестиционни посредници	15	2	-	17
Управляващи дружества	3	-	-	3
Проспекти	4	-	-	4
Застрахователни дружества	10	-	-	10
Застрахователни брокери	28	5	1	32
Пенсионноосигурителни дружества	-	-	-	-

2.3. Сертифициране

През 2013 г. се проведеха изпити за придобиване на право за извършване на дейност като брокер на ценни книжа и като инвестиционен консултант. До изпит за придобиване на право за извършване на дейност като брокер на ценни книжа бяха допуснати 26 кандидати, а за инвестиционен консултант - 52 лица. Успешно издържалите изпита за брокер на ЦК са 13, а за инвестиционен консултант – 20 кандидати. Освен това е призната правоспособност на още 9 инвестиционни консултанта, с което общият им брой през годината нараства с 29, но и е отнет сертификата на един консултант.

През 2013 г. е отчетена слаба динамика на броя на сертифицираните лица като застрахователни брокери, като от КФН е издадено едно разрешение на застрахователен брокер за придобиване професионална квалификация. С цел актуализиране регистъра, воден от КФН за застрахователните, здравноосигурителните дружества и застрахователните брокери, са подготвени 952 броя разпореждания.

Таблица 14. Динамика на сертифицираните лица

	2009	2010	2011	2012	2013
Инвестиционни консултанти*	23 (10)	18 (8)	20 (9)	12 (6)	28 (20)
Брокери на ЦК*	17 (15)	(13)	(14)	(11)	(13)
Застрахователни брокери	47 (11)	25 (24)	10 (9)	-	1
Актьори	2	8 (6)	8 (5)	-	-

Бележка:*В таблицата е показан общият брой на лицата, придобили право през съответната година да извършват определената според закона дейност, като в скоби са отбелязани лицата, получили въпросната правоспособност след издържан изпит при КФН. В промяната на броя на лицата, които притежават съответната квалификация, се включват както издадените, така и отнетите през отчетния период разрешения за извършване на дейност.

През 2013 г. не е отчетена динамика на броя на сертифицираните лица като актьори, тъй като изпитът, състоящ се от 4 модула, се проведе в периода 15.12.2013 г. – 25.01.2014 г. До явяване на изпита за признаване на правоспособност на отговорен актьор са допуснати общо 12 кандидати. Резултатите от представянето на кандидатите са оповестени след провеждането на всички модули от изпита.

3. Надзорна дейност

3.1. Дистанционен контрол

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

Дистанционния контрол по отношение на инвестиционните посредници се изразява в своевременен преглед и анализ на постъпваща задължителна информация свързана с дейността на поднадзорните лица и изискана такава, касаеща определени техни действия или дейности. През отчетната година са **извършени 2 032 проверки на постъпила надзорна информация**. В този брой се включва и анализ на постъпила информация, касаеща **промени в обстоятелства 887**, свързани с дейността на поднадзорните субекти. Извършените за изтеклата година проверки на **капиталова информация са над 600**.

Извършваният през отчетния период дистанционен контрол по отношение на поднадзорните лица следва да отчете и осъществявания анализ и предприетите действия в резултат на **постъпили 166 жалби, сигнали и запитвания от физически и юридически лица**. Производствата от такъв характер включват изискване на документи, справки и др., даващи възможност, освен изготвяне на становище по поставения проблем, да се анализира степента на спазване на нормативната регулация от страна на поднадзорните лица, по отношение на политиката за сключване на договори, идентификация и категоризация на клиенти, приемане и изпълнение на нареждания, функция вътрешен контрол, водене на вътрешна отчетност, такава пред клиента и редица други дейности и функции подлежащи на санкция от Комисията. В резултат на горните действия, този вид дистанционен контрол освен резултирал в изготвяне на аргументирани становища е бил предпоставка и за **отправянето на 27 сигнала до органите на МВР, прокуратура и др. институции** за предприемане на действия по компетентност или оказване на съдействие.

По отношение на дейността на поднадзорни лица, основно инвестиционни посредници за **изготвени 40 тълкувания или разяснение на действащата регулаторна рамка**.

Дистанционния контрол като дейност е осъществен и във връзка с постъпили пред регулатора сигнали за извършване на **нерегламентирана дейност в областта на търговията с финансови инструменти, като са извършени 4 дистанционни проверки**.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

В обхвата на дистанционният контрол по отношение на колективните инвестиционни схеми (КИС) попадат представяните в КФН годишни и шестмесечни финансови отчети, както и месечни баланси. През отчетния период е осъществена документална **проверка на 1 432 годишни и шестмесечни финансови отчети**, както и месечни баланси на УД и управляваните от тях КИС. През годината са **извършени 196 документални проверки** на постъпила през системата e-Register информация от УД относно задължението за представяне в Комисията и **публикуване проспекти на КИС и документи с ключова информация за инвеститорите**.

Съгласно нормативните изисквания управляващите дружества (УД) регулярно представят **информация за емисионната стойност и цената на обратно изкупуване на дяловете на КИС** при всяко тяхно определяне (не по-рядко от два пъти седмично). Освен тази информация УД представя два пъти месечно на равни интервали от време обобщена информация за определените емисионни стойности и цена на обратно изкупуване на дяловете на КИС. През годината са извършени **проверки на 21 978 форми за емисионна стойност и цена на обратно изкупуване** на договорните фондове и инвестиционните дружества от отворен тип. В КФН са постъпили и **проверени 2 612 броя справки с обобщена информация за определените емисионни стойности и цена на обратно изкупуване на дяловете на КИС**.

Друга информация, подлежаща на дистанционен контрол, е подаваният от УД два пъти годишно списък на лицата, притежаващи **пряко или непряко квалифицирано участие** (10 на сто или над 10 на сто от правата на глас в общото събрание), както и данни за притежаваните от тях гласове в общото събрание. Във връзка с тази регулирана информация в КФН са **извършени 60 документални проверки на УД за спазване на разпоредбите**. През отчетния период, във връзка с контрола относно нарушенията на инвестиционните ограничения в Комисията са **постъпили и са анализирани 94 броя уведомления**.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

Дистанционният контрол по отношение на публичните дружества, дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и други емитенти на ценни книжа обхваща проверка на предоставените в Комисията (и на обществеността) **годишни и тримесечни финансови отчети** за дейността, както и на консолидирани такива, подадени от емитенти, които са длъжни да изготвят консолидирани финансови отчети. Освен това, емитентите на облигации представят в КФН (на довереника на облигационерите и на регулирания пазар, където се търгуват облигациите му) **отчет за изпълнение на задълженията си** съгласно условията на облигационната емисия, като от своя страна довереникът на облигационерите представя в Комисията шестмесечен доклад. През отчетния период е осъществена **документна проверка на 3 617 годишни и тримесечни (и консолидирани) отчети**, както и допълнения към тях относно пълнота съгласно законовите изисквания, законосъобразност и непротиворечивост на представената информация, постъпили в КФН по електронен път чрез системата e-Register.

Във връзка със свикването и провеждането на общо събрание на акционерите (ОСА)/облигационерите (ОСО), през 2013 г. са извършени **1 729 документални проверки на съдържанието** и момента на предоставените в КФН (обявяване в търговския регистър) покани и приложенията към тях материали и взетите от общото събрание решения, обективирани в предоставените в Комисията протоколи.

Относно **разкриването на дялово участие в капитала на публично дружество**, друг емитент на ценни книжа и АДСИЦ през годината са извършени **74 проверки на постъпващата** от "Централен депозитар" АД информация и представените уведомления.

Като част от регулираната информация **задължените лица разкриват пред Комисията и пред обществеността вътрешната информация**, която е конкретна, не е публично огласена, отнася се пряко или непряко до един или повече емитенти на финансови инструменти или до един или повече финансови инструменти, ако публичното ѝ огласяване може да окаже съществено влияние върху цената на тези финансови инструменти или на цената на свързани с тях деривативни финансови инструменти. При формалната проверка на тази информация се установява дали тя отговаря на легалната дефиниция за вътрешна информация, спазени ли са редът и начинът за разкриването ѝ, в т.ч. оповестена ли е едновременно на КФН и на обществеността по надлежния ред. При прегледа по същество на разкритата информация се преценява необходимостта от проверка за спазването на др. специални изисквания на закона, като например: спазване на режима за осъществени сделки на голяма стойност, манипулация на пазара и търговия с вътрешна информация и др. Във връзка с осъществяване на надзорните функции по разкриването на информацията, влияеща върху цената на ценните книжа, в КФН е установен процес на текущ мониторинг на публично разкриваната информация, като през отчетния период бяха осъществени **91 такива проверки на наличните** в КФН данни.

Застраховане и доброволно здравно осигуряване

Дистанционният надзор по отношение на застраховането и доброволното здравно осигуряване се базира на годишните и периодични отчети на застрахователите, презастрахователите, здравноосигурителните дружества, застрахователните и презастрахователните брокери и Гаранционния фонд, както и на изискваната допълнителна информация за определени сфери от тяхната дейност. През годината **въз основа на годишни и периодични финансови отчети и справки са извършени 1 384 дистанционни проверки** по документи в т. ч. 632 проверки на застрахователите, презастрахователите, здравноосигурителните дружества и Гаранционния фонд и 735 проверки на застрахователните брокери.

Във връзка с **определяне размера на резерва за възникнали, но непредявени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилите**, в края на всяко тримесечие е обобщена и предоставена на застрахователите информация за размера и броя на изплатените и предявени претенции по застраховката, стойността на факторите на развитие, пазарния дял на всяко едно дружество в броя на застрахованите моторни превозни средства и общия за пазара размер на резерва за възникнали, но непредявени претенции. Към края на всяко тримесечие на 2013 г. е извършена проверка за спазване на законовите изисквания по отношение на прилагания метод за определяне размера на резерва за възникнали, но непредявени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилите.

Към края на всеки месец на 2013 г. е извършен месечен **анализ на активите за покритие на техническите резерви на застрахователите и здравноосигурителните дружества (до 07.08.2013 г.) и съответствието им на законовите изисквания по отношение на видовете активи и тяхната структура**, както и проверка дали активите за покритие на техническите резерви са в размер, съответстващ на размера на образуваните към последното тримесечие технически резерви (техническите резерви се преизчисляват тримесечно). Във връзка с това от някои дружества са изискани допълнителни обяснения и при установено неспазване на законовите изисквания за наличие на адекватни активи за покритие на техническите резерви на съответните дружества са съставени актове за установяване на административни нарушения.

Извършена е проверка на **начина на определяне от застрахователите и здравноосигурителните дружества на границата на платежоспособност и размера на собствените средства** и спазване на изискванията за платежоспособност към края на всяко тримесечие, както и за съответствие на чистата стойност на имуществото на размера на вписания капитал.

Прегледът на представените от застрахователните брокери отчет и справки за 2013 г. установи, че 96 % от вписаните в регистъра на КФН застрахователни брокери подават годишни отчет и справки за извършваната от тях през 2013 г. посредническа дейност. От подадените от застрахователните посредници отчет и справки 1.1% от не са във формата на електронен документ, подписан с електронен подпис. Също така, в 1% от подадените справки се констатира неправилно отчитане на таксите за Гаранционен фонд и стикер, както и на сумите на данъка, начисляван върху застрахователната премия. Всички брокери, при които се установи неспазване на изискванията за отчетност, отстраниха несъответствията и представиха коригирани годишни справки.

Съгласно представените отчет и справки 1.1% от брокерите не са извършвали посредническа дейност през 2013 г., а 56.4% от действително извършвалите дейност брокери, посредничат и за застрахователи, опериращи на територията на Република България при условията на правото на установяване (чрез клон) и свободата на предоставяне на услуги.

При осъществяване на дистанционен надзор върху дейността на застрахователните брокери КФН извършва мониторинг и на прилагането на правото на Европейската общност, като следи за изпълнението на разпоредбите във връзка с извършването на посредническа дейност на територията на други държави членки при свободата на предоставяне на услуги.

Допълнително пенсионно осигуряване

Дистанционният контрол по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване се осъществява в три основни направления – ежедневен контрол, периодичен контрол и мониторинг на интернет – страниците на ПОД.

На базата на ежедневно получаваните от ПОД и от банките-попечители справки за дейността на ФДПО, през 2013 г. са **извършени 7 084 ежедневни проверки** на получената

информация за дейността на ФДПО и банките-попечители относно законосъобразността на сключваните сделки с активите на пенсионните фондове, спазването на регламентираните в КСО количествени ограничения относно съотношението на инвестициите в отделни видове финансови инструменти спрямо активите на пенсионните фондове, притежаваните инвестиции в един емитент, начина на извършване на оценката на активите и правилното им отразяване от ПОД и по регистрите на банките-попечители.

Също така е извършван ежедневен контрол относно изменението на стойността на нетните активи, правилното отчисляване на инвестиционната такса и таксата от всяка вноска във фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване и правилното определяне на броя дялове, съответстващ на постъпилите и изтеглени суми, и на стойността на един дял, както и оповестяването на информация за стойността на един дял по реда и в сроковете, предвидени в Наредба № 9 на КФН.

През годината е изисквана допълнителна информация за определени сфери от дейността на ПОД и ФДПО и е осъществяван интензивен мониторинг по отношение на някои инвестиции в портфейлите на ФДПО.

През 2013 г. са извършени **108 проверки на представените периодично месечни, тримесечни и годишни финансови отчети** и справки за дейността на всяко от деветте лицензирани ПОД и **336 проверки на представените месечни, тримесечни и годишни финансови отчети и справки за дейността на управляваните от пенсионните дружества ФДПО**. Определените нормативни и общи финансови показатели за дейността на ПОД и ФДПО се изчисляват и анализират при извършвания периодичен контрол. За всяко ПОД са установени равнищата на нормативно определените показатели - капиталова адекватност, ликвидност на ПОД и ФДПО, отчислена инвестиционна такса за ПОД от ДПФ и ДПФ по ПС, такса управление от осигурителните вноски на ДПФ и ДПФ по ПС, резерв за гарантиране на минималната доходност за ФДЗПО, чрез които се следи за законосъобразното осъществяване на дейността на ПОД. Същевременно са анализирани и общите финансови показатели, свързани с капитала, активите, приходите и разходите на ПОД, ръст на активите и участниците във ФДПО, инвестиции и доходност на пенсионните фондове.

През годината са извършени **108 ежемесечни проверки на електронните страници на ПОД** във връзка със спазването на разпоредбите на КСО и Изискванията към съдържанието на рекламните и писмени информационни материали на пенсионните фондове и на пенсионноосигурителните дружества. При проверките не са констатирани съществени несъответствия или пропуски. В случай на установяване на непълноти и неточности, те са отстранявани своевременно.

3.2. Проверки на място

Освен чрез осъществявания дистанционен надзор, проверка за съответствие на дейността на посочените субекти и приложимите нормативни изисквания се извършва и чрез инспекции на място в офисите на поднадзорните лица. В този случай на проверка за нормативно съответствие и прилагани политики и процедури се подлагат всички основни дейности на проверяваните лица, като се обследват прилаганите политики по отношение на сключване на договори за финансови услуги, изпълнение на клиентски нареждания, категоризация на клиенти, водене на отчетност, системи за вътрешен контрол, действия, политики и процедури по прилагането на мерките срещу прането пари и н.т.

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

Извършените проверки на място от гледна точка на причината за тяхното провеждане са две групи – планови и извънредни. През 2013 г. по отношение на инвестиционните посредници са **извършени 2 планови и 3 извънредни проверки** на място, като до края на годината са **приключили 1 планова и 3 извънредни проверки**. **Една от извършените извънредни проверки може да бъде определена като тематична**, тъй като същата имаше за цел за обследва конкретна сфера на дейност на поднадзорно лице. Една от извършените планови проверки бе осъществена в тясно сътрудничество изразяващо се в обмен на информация и координиране на надзорни действия с няколко европейски надзорни органа. В резултат на констатирани факти и обстоятелства при осъществяване на плановите проверки на място са сезирани е органите на МВР, Прокуратурата и други институции за предприемане на действия по компетентност.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

През отчетния период по отношение на колективните инвестиционни схеми не са откривани проверки на УД и управляваните от тях КИС.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

През отчетната година по отношение на публичните дружества, дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и другите емитенти на ценни книжа **е открита една проверка на място на АДСИЦ**, като през същия период **са приключени 3 проверки на АДСИЦ и обслужващите ги дружества**.

Застраховане и доброволно здравно осигуряване

През 2013 г. са открити **общо 28 проверки на място** на застрахователи и застрахователни посредници. От тях 4 не са приключили към края на отчетната година. През отчетната година са **приключени 12 проверки на застрахователни дружества**, които са стартирали през 2012 г. и включват **7 общи и 5 тематични проверки**. През 2013 г. са **приключени и 4 проверки на застрахователни посредници**, които са открити през 2012 г.

През отчетния период са открити **12 проверки на застрахователи**, от които **9 са общи, планови проверки**, както и е извършена планова проверка на дейността на Гаранционния фонд. При извършваните общи проверки на застрахователи се проверява **цялостната дейност дружеството**, а именно: проверка на организацията и дейността на дружеството, проверка на информационната система, посредници, с които дружеството има отношения, пазарно поведение. В хода на всяка проверка задължително се преглеждат действащите общи условия по видове застраховки, извършва се проверка на дейността на застрахователя по уреждане на заведени от потребители на застрахователни услуги претенции за получаване на обезщетения и суми, както и спазване на срока за произнасяне по отправени от застраховани лица искания за получаване на откупните стойности по договори за застраховка „Живот”. Този етап от проверката е във връзка с правомощията на органите за застрахователен надзор, свързани със защита правата на потребителите на застрахователни услуги и изискванията, които КЗ и подзаконовите актове по прилагането му поставят пред застрахователя с оглед защита интересите на потребителите. В хода на всяка пълна проверка задължително се проверява спазване от страна на застрахователя на изискванията за образуване на технически резерви и нормативните изисквания във връзка със

задълженията за тяхното инвестиране, прави се проверка на дейността по съзастраховане и презастраховане, на собствените средства и границата на платежоспособност, проверка за спазване изискванията към службата за вътрешен контрол на застрахователя, изпълнението на изискванията за разкриване на конфликт на интереси и опазване на застрахователна тайна, изпълнението на изискванията на Закона за мерките срещу изпирането на пари и Закона за мерките срещу финансирането на тероризма.

През 2013 г. са открити **3 тематични проверки на застрахователи и са приключени 5 тематични проверки, открити през 2012 г.** Шест от извършените тематични проверки са във връзка със спазване на изискванията на КЗ и подзаконовите актове по прилагането му във връзка със сключването на задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите. Другите две проверки са във връзка с изграждане и поддържането на информационна система за оценка, управление и контрол на риска, в т.ч. за издаване на полици по задължителните застраховки по чл. 249, т. 1 и 2 от КЗ.

За 2013 г. са извършени общо **16 проверки на застрахователни посредници, от които 14 пълни проверки във връзка със съблюдаване спазването на КЗ и на актовете по прилагането му и предотвратяване извършването на закононарушения и 2 тематични проверки.**

В обхвата на извършените проверки на застрахователи и застрахователни посредници във връзка със застраховката „Гражданска отговорност“ на автомобилистите са проверени предлаганите тарифи по задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, предоставянето от страна на застрахователите на отстъпки и бонуси, непредвидени в съответната тарифа по тази задължителна застраховка, възлагането на дейности по застрахователно посредничество на други лица, които нямат право да извършват такава дейност и извършването на дейност като застрахователен агент за повече от един застраховател.

В резултат на извършените през 2013 г. проверки на застрахователи и застрахователни посредници са съставени общо 146 акта за установяване на административни нарушения, като 61 от тях са в резултат на открити и извършени през годината проверки. Останалите 85 АУАН-а са съставени и връчени при приключването на проверки, които са стартирали през 2012 г.

Допълнително пенсионно осигуряване

През 2013 г. са извършени **общо 17 проверки на място** за спазване разпоредбите на КСО и подзаконовите нормативни актове във връзка с неговото прилагане. Проверки са извършени във всички пенсионноосигурителни дружества. **Общи планови проверки са извършени върху дейността на 7 пенсионноосигурителни дружества и управляваните от тях фондове за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО). Тематичните проверки, извършени в пенсионноосигурителни дружества са 8, а съвместно с управление „Банков надзор“ на БНБ са извършени 2 проверки в банки-попечители на ФДПО.**

Общите проверки обхващат всички основни дейности на пенсионноосигурителните дружества: проверка на ръководството и организацията на дейността на ПОД; договорните отношения с банка-попечител, с инвестиционни посредници и с инвестиционен консултант; дейността на осигурителните посредници; организацията и дейността на службата за вътрешен контрол; финансовото състояние на дружеството, неговите инвестиции и организацията на дейността по управление на активите и риска; формирането и поддържането на пенсионните резерви в дружеството; дейностите по промяната на участие и прехвърляне на средствата на осигурени лица от един в друг съответен фонд за допълнително пенсионно осигуряване; представянето на информация на осигурените лица, включително и във връзка с постъпили в пенсионноосигурителните дружества жалби и сигнали. По отношение на фондовете за

допълнително пенсионно осигуряване общите проверки обхващат инвестиционните политики и организацията на дейността по управление на активите и управлението на риска; проверка на активите, инвестициите, вземанията и задълженията; договорните отношения с осигурени лица и пенсионери, както и задълженията и плащанията към осигурени лица и пенсионери.

Тематичните проверки имат по-стеснен обхват. При тях се проверява едно или няколко отделни направления от дейността на пенсионноосигурителните дружества.

По време на извършените проверки в пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях ФДПО са установени няколко основни групи проблеми:

- свързани с осъществяваната от ПОД инвестиционна дейност от името и за сметка на управляваните от тях ФДПО. Констатираните проблеми са относно организацията на инвестиционния процес, формулирането на конкретни инвестиционни цели, начина на вземане на инвестиционни решения, обосновката на тези решения и документирането им, осъществяването на съпоставка на постигнатите резултати със заложените инвестиционни цели и др.;
- свързани с управлението на риска. Констатациите са за необходимост от доразвиване на системата за наблюдение, измерване и управление на риска и прилагането на практика на ясни и прозрачни процедури за идентифициране на завишени нива на наблюдаваните рискове. Препоръките са да се разглеждат и обсъждат конкретни въпроси, свързани с нивата на отделните категории риск и с наличието на проблемни или потенциални проблемни инвестиции в портфейлите на ФДПО, с цел приемане на мерки за предотвратяване или снижаване на рисковете.
- свързани с взаимоотношенията с осигурените лица по отношение на тяхното информиране и във връзка със спазването на разпоредбите на Наредба № 3 от 24.09.2003 г. за реда и начина за промяна на участие и за прехвърляне на натрупаните средства на осигурено лице от един фонд за допълнително пенсионно осигуряване в друг съответен фонд, управляван от друго пенсионноосигурително дружество и на Наредба № 33 от 19.09.2006 г. за индивидуалните заявления за участие във фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване. В не малък брой случаи пенсионноосигурителните дружества отговарят формално на постъпили жалби от осигурени лица и не извършват задълбочени проверки, особено по отношение дейността на осигурителните посредници и изпълнение на задължението им да спазват доброволността при избор на пенсионен фонд и добросъвестно да разясняват правата и задълженията на осигурените лица.

В констативните протоколи от извършените проверки на място на ръководствата на пенсионноосигурителните дружества **са дадени общо 162 препоръки за подобряване** на тяхната дейност и с цел защита на интересите на осигурените лица. По време на извършените проверки на място в пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях ФДПО **са установени 37 нарушения**, за които **са съставени 34 акта за установяване на административни нарушения**. При проверките на **банките-попечители** не са установени нарушения на нормативни актове по допълнително пенсионно осигуряване. **Дадени са 4 препоръки** за подобряване на дейността.

3.3. Правоприлагане

През 2013 г. по отношение на **инвестиционната общност** продължава да се наблюдава тенденция към нарастване броят на съставените актове за установяване на административни нарушения (АУАН). По-голямата част от нарушенията са свързани с дейността на публичните дружества (ПД) и други емитенти на ценни книжа, колективните инвестиционни схеми (КИС), управляващите дружества (УД), дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ),

инвестиционните посредници (ИП). Това увеличение се дължи до голяма степен на все по-ефективния надзор, осъществяван от страна на КФН през последните години, включително и през 2013 г. **Общата стойност на влезлите в сила през 2013 г. наказателни постановления (НП) е 909 500 лв.**, като тя не обхваща стойността на всички издадени НП, тъй като част от тях са обжалвани пред съда.

През 2013 г. са постъпили общо **186 жалби срещу актове на Зам.-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“**. От тях 169 са срещу издадени наказателни постановления и 17 - срещу издадени индивидуални административни актове. Четиридесет и една от жалбите срещу наказателни постановления са постъпили от инвестиционни посредници, а 128 от публични дружества, АДСИЦ и други емитенти на ценни книжа, включително колективните инвестиционни схеми и управляващите ги дружества. Всички жалби срещу индивидуални административни актове са подадени от публични дружества, АДСИЦ и други емитенти на ценни книжа, включително колективните инвестиционни схеми и управляващите ги дружества.

През 2013 г. откритите, съответно приложени принудителни административни мерки по отношение на инвестиционните посредници, в основната си част се отнасят до невнасяне на дължимата вноска към фонда за компенсиране на инвеститорите. Приложени са и мерки с цел привеждане на дейността в съответствие с разпоредбата на чл. 20, ал. 2 от Наредба № 35 за капиталовата адекватност и ликвидността на инвестиционните посредници. През отчетния период са приложени и две принудителни административни мерки по отношение на „Българска фондова борса – София“ АД във връзка със спиране на търговията с определена емисия ценни книжа. Една от приложените през същия период мерки е свързана с преустановяването на дейност за която съответното лице не притежава разрешение от регулатора.

През 2013 г. бяха **съставени 422 актове за установяване на административни нарушения (АУАН) на участниците в застрахователния и здравноосигурителния пазар**. По отношение на застрахователния надзор броят на констатираните нарушения от страна на общозастрахователните дружества намалява (261), което е положителна тенденция, що се отнася до спазване на нормативно установените изисквания относно дейността на тези дружества (за сравнение броят съставени АУАН за 2012г. спрямо общозастрахователните дружества е бил 300).

Общата стойност на влезлите в сила НП, с които е ангажирана административнонаказателната отговорност на общозастрахователните дружества, **възлиза на 570 000 лв.**, като основната част от сумата начислена е във връзка с влезли в сила наказателни постановления. През 2013 г. са открити 14 производства по прилагане на ПАМ с разпореждане да се предприемат конкретни действия (например представяне на документи в КФН) и разпореждане дадено застрахователно дружество да се произнесе по заведена пред него застрахователна претенция. През годината е издадено само едно решение за прилагане на ПАМ, тъй като по останалите открити производства са изпълнени дадените предписания.

Негативна тенденция, която се наблюдава през отчетния период е забавеното изплащане на наложените глоби и имуществени санкции, което в голяма част от производствата води до предприемане на действия по принудително събиране на дължимите суми.

С решение № 1031/15.02.2013г. на Административен съд-София град е оставено в сила решение от 15.09.2011г. по нахд № 15042/2010г. по описа на СРС, с което наказателно постановление (НП) № Р-10-316/14.10.2010г. е отменено. НП № Р-10-316/14.10.2010г. е издадено от ресорния заместник-председател, ръководещ управление „Застрахователен надзор“ на КФН спрямо ЗАД „Булстрад Виена иншурънс груп“ за сумата от 476 900 лева, представляващи имуществена санкция, наложена с посоченото НП. В резултат на отмененото НП сумата от 476 900 лева подлежи на връщане от страна на КФН към ЗАД „Булстрад Виена иншурънс груп“.

Таблица 15. Правоприлагане през 2013 г.

	Съставени АУАН	Издадени НП*	Стойност на влезли в сила НП (лв.)	Открити производства по ПАМ	Решения за прилагане на ПАМ**
Инвестиционни посредници, ЦД, БФБ и други лица	140	61	64 000	15	5
КИС, УД, АДСИЦ, ПД и др. емитенти	670	257	783 300	309	292
Пазарни злоупотреби	27	26	62 200	0	0
Общозастрахователни дружества	261	286	541 500	13	1
Животозастрахователни дружества	27	22	8 000	-	-
Здравноосигурителни дружества	-	1	-	-	-
Застрахователни брокери	32	14	11 000	1	-
Застрахователни агенти/лица, извършващи дейност като застрахователни агенти, без да са вписани в регистъра на КФН	102	73	9 500	-	-
Пенсионноосигурителни дружества	96	97	151 400		21

Бележки: *Броят на издадените НП за определената година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания. **До решение за прилагане на ПАМ се стига, в случай че дружествата не се съобразят с откритото производство по прилагане на ПАМ.

През 2013 г. са съставени 96 акта за **установяване на административни нарушения (АУАН) на разпоредби на Кодекса за социално осигуряване** и на подзаконовите нормативни актове по неговото прилагане и са издадени 97 наказателни постановления. С издадените през 2013 г. 97 наказателни постановления **са наложени глоби и имуществени санкции в общ размер на 657 100 лв.** От тях 640 000 лева са по наложени имуществени санкции на пенсионноосигурителните дружества (ПОД), а 17 100 лева са по наложени глоби на физически лица.

От издадените през 2013 г. наказателни постановления 10 броя не са обжалвани и са влезли в законна сила, а 87 броя са обжалвани пред съда и производствата по тях не са приключили. В КФН през 2013 г. са постъпили общо 151 400 лв. по влезли в сила наказателни постановления (включително издадени в предходни години и потвърдени от съда), с които са наложени глоби и имуществени санкции, като само 12 300 лв. са по наказателни постановления, които са издадени и влезли в сила през 2013 г.

През отчетния период са приложени 21 принудителни административни мерки спрямо пенсионноосигурителните дружества. Приложените принудителни административни мерки са изпълнени от пенсионноосигурителните дружества в определените срокове.

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

През отчетния период преобладават нарушенията, свързани със задължението за водене на ежедневна отчетност, в частност съответните дневници от страна на инвестиционните посредници, както и такива свързани с осъществяваната функция по вътрешен контрол.

Таблица 16. Най-чести нарушения в сферата на ИП, ЦД и БФБ през 2013 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
ИП е нарушило изискването на чл. 20, ал. 1 и 2 от Наредба 35, а именно минималния размер на паричните средства съхраняване по разплащателни/ депозитни сметки не следва да е под 70% от всички парични средства.	15	14
Невъвеждане в специален дневник по реда на постъпването на всички нареждания на клиенти (чл. 33, ал. 1 ЗПФИ).	40	0
Нерегистриране в съответния дневник по реда на сключването на сделки с финансови инструменти (чл. 33, ал. 5 ЗПФИ).	18	0
Липса на съответната декларация при приемане на нареждане за сделки с финансови инструменти (чл. 35, ал. 1 Наредба 38).	5	5
Липса на месечна проверка на сключените договори за сделки с финансови инструменти и свързаните с тях документи от страна на отдела за вътрешен контрол (чл. 78, ал. 2, т. 1 Наредба 38).	13	10
Сключване на договор за сделки с финансови инструменти без наличието на всички свързани с това документи подписани от клиента (чл. 27 във връзка с чл. 26б Наредба 38), както и сключване на договор за сделки с финансови инструменти, без да се съхранява (задържа) документ за самоличност на клиента или негов пълномощник (чл. 27 във връзка с чл. 24, ал. 5 Наредба 38)	11	11
Подаване на заявление относно вписване в търговския регистър на членове на СД на ИП, без да са одобрени предварително от КФН (чл. 11, ал. 7 от ЗПФИ)	0	2
Нарушение на изискването ИП да отчита сумата на големите си експозиции с цел ограничаване на риска от прекомерната им концентрация и да уведомява КФН за всяка нововъзникнала голяма експозиция или за всяко нарастване над 20 % на голяма експозиция (чл. 77, ал. 1, 2 и 3 от Наредба № 35)	9	9

Бележка: *Броят на издадените НП за определената година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

През 2013 г. се наблюдава промяна във вида на извършените от колективните инвестиционни схеми нарушения, като общото количество извършени нарушения сравнено с предходната година бележи намаление. Най-честите нарушения се отнасят до непредставяне на

отчети – финансови и ОКАЛ от страна на УД, както и неспазване на инвестиционните ограничения от страна на УД, респ. не уведомяване на КФН за преминалото инвестиционно ограничение.

Таблица 17. Най-чести нарушения в сферата на КИС и УД през 2013 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Нарушение на задължението при сключване на репо сделките рисковата експозиция на колективната инвестиционна схема към всяка отделна насрещна страна да не надхвърля 10 на сто от активите ѝ, когато насрещната страна е банка и 5 на сто от активите в останалите случаи (чл. 50, ал. 7 от Наредба № 44)	2	2
Нарушение на задължение за представяне на годишен финансов отчет (чл. 60, ал. 1, т. 1 от ЗДКИСДПКИ)	2	2
УД не е представило в Комисията до 10-о число на месеца, следващ тримесечието, счетоводен баланс и отчет за приходите и разходите към последната дата на всяко тримесечие, както и тримесечен отчет за капиталовата си адекватност и ликвидност (чл. 92, ал. 2 ЗДКИСДПКИ)	2	2
УД, респ. ИД не е привело активите на управляван от него договорен фонд в съответствие с инвестиционните ограничения, респ. не е уведомило КФН за преминати инвестиционни ограничения (чл. 51 и чл.-52 от ЗДКИСДПКИ)	4	8

Бележка: *Броят на издадените НП за определената година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

През отчетния период се наблюдава увеличение на общо извършените от публични дружества и емитенти на ценни книжа нарушения, при запазване на вида на нарушенията. Значителна част от констатираните нарушения е свързана с непредставяне или представяне със закъснение на финансовите отчети. Друга съществена част от нарушенията се отнася до несъобразяване с приложена принудителна административна мярка (ПАМ) по чл. 212 ЗППЦК, непредставяне на всички изискуеми материали за общото събрание на акционерите (ОСА), неоповестяване на поканата за ОСА на обществеността по законоустановения ред и непълно представяне на изискуема от закона информация в протоколите от заседанието на ОСА относно резултатите от гласуването. Нараства броят на нарушенията, свързани с неразкриване на дялово участие в капитала на публично дружество, друг емитент на ценни книжа и АДСИЦ в законоустановения срок, както и сключването на сделки от мениджмънта на ПД и емитентите на ценни книжа, надвишаващи законоустановените прагове, без изрично упълномощаване от страна на ОСА.

Таблица 18. Най-чести нарушения в сферата на ПД, АДСИЦ и други емитенти на ценни книжа през 2013 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Непредставяне или представяне със закъснение на годишен и/или тримесечни финансови отчети за дейността на ПД и емитенти (чл. 31 от Наредба № 2)	189	79
Несъобразяване с приложена ПАМ по чл. 212 ЗППЦК (чл. 221, ал. 6 ЗППЦК)	116	23
Непредставяне или представяне със закъснение на годишен и тримесечни финансови отчети за дейността на АДСИЦ (чл. 40 от Наредба № 2)	33	26
Непредставяне на всички изискуеми материали за ОСА и неоповестяване на поканата за ОСА на обществеността по законоустановения ред (чл. 115 ЗППЦК)	87	10
Неразкриване на дялово участие в капитала на публично дружество, друг емитент на ценни книжа и АДСИЦ в законоустановения срок (чл. 145 и 148 ЗППЦК)	20	14
Непредставяне в протокола от заседанието на ОСА на пълната изискуема от закона информация относно резултатите от гласуването и непредставяне на протокола пред КФН и пред обществеността по законоустановения ред и срок (чл. 117, ал. 1, 2 и 3 ЗППЦК)	21	8
Сключване на сделки от мениджмънта на ПД и емитентите на ценни книжа, надвишаващи законоустановените прагове, без изрично упълномощаване от страна на ОСА (чл. 114, ал.1 и 2 ЗППЦК)	23	9
Неуведомяване за настъпили промени в устава, в управителните и контролните органи на дадено ПД или емитент, за взето решение за преобразуване на дружеството, за настъпили други обстоятелства в законоустановения срок (чл. 100ш, ал. 1 и 2 ЗППЦК)	25	17
Представените в КФН отчети, уведомленията и информацията са съдържали неверни, подвеждащи или непълни данни (чл. 100м, ал. 1 от ЗППЦК)	11	11
Непредставяне или представяне със закъснение на отчет за изпълнение на задълженията си съгласно условията на облигационната емисия, включително за изразходване на средствата от облигационния заем, за спазване на определените финансови показатели и за състоянието на обезпечението (чл. 100е от ЗППЦК)	29	14
Упражняване на правото на глас в общото събрание на публично дружество преди задълженото лице да отправи търгово предложение към останалите акционери (чл. 149, ал. 5 вр. чл. 154, ал. 1 от ЗППЦК)	8	8

Бележка: *Броят на издадените НП за определената година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Застраховане и доброволно здравно осигуряване

Основните извършени от застрахователните дружества нарушения остават **непроизнасянето в предвидените в чл. 107 и чл. 271 от КЗ срокове по заведени претенции за изплащане на застрахователни обезщетения**. През 2013г. са установени и голям брой нарушения по чл. 166, ал. 1 от КЗ, който урежда особени ограничения по отношение на застрахователните агенти и предвижда, че същите могат да посредничат за един застраховател, получил лиценз за извършване на застраховане, обхващащо застраховки по раздел I от приложение № 1 от КЗ, и за един застраховател, получил лиценз за извършване на застраховане, обхващащо застраховки по раздел II от приложение № 1 от КЗ. В резултат на извършена мащабна проверка е установено, че част от застрахователните посредници не са запознати с предвиденото и цитирано по-горе законово ограничение и извършват посредничество за повече от един застраховател, в нарушение на ограничението по чл. 166, ал. 1 от КЗ. За констатираното нарушение са съставени 70 акта за установяване на административни нарушения. В резултат на извършената проверка е преустановено неправомерното поведение на застрахователните посредници и същите са запознати със законите изисквания. Друго често повтарящо се нарушение през отчетния период е установено при сключването на задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите е **нарушаване на забраната за предоставяне на стоки, услуги или облаги под каквато и да е форма, както и предлагането на бонуси и/или отстъпки, под каквато и да е форма, които не са предвидени в тарифата на съответния застраховател**.

Таблица 19. Най-чести нарушения в застраховането и презастраховането през 2013 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Произнасяне на застрахователя след предвидения в КЗ 15 дневен срок от представяне на последното доказателство във връзка с основанието и размера на заведената претенция (Чл.107,ал.1 от КЗ)	156	164
Произнасяне на застрахователя след изтичане на 3 месеца от завеждане на претенция по застраховка «Гражданска отговорност» на автомобилистите (Чл.271,от КЗ)	30	40
Извършване на посредничество за повече от един застраховател, получил лиценз за извършване на застраховане по раздел I I по раздел II от Приложение № 1 на КЗ (Чл.166,ал.1 от КЗ)	70	61
Предоставяне на стоки, услуги или облаги под каквато и да е форма, както и предлагането на бонуси и/или отстъпки, под каквато и да е форма, които не са предвидени в тарифата на съответния застраховател (Чл.319,ал.1 във вр.с т.1 от Заповед №229/02.12.2010г.)	22	28
Неоразуване на допълнителен резерв по отделните видове застраховки (Чл.8а,ал.4 вр.чл.7,ал.2,т.1 от Наредба 27 и чл.68,ал.5 от КЗ)	15	6
Извършване или допускане извършването на дейност като застрахователен брокер или застрахователен агент без вписване в регистъра, воден на основание чл. 30 от ЗКФН (Чл.312,ал.4)	10	6
Неподдържане на достатъчен размер технически резерв (Чл.66,ал.3 вр.чл.68 от КЗ)	14	13
Непредставяне на годишни и шестмесечни отчети от застрахователните брокери (Чл.162,ал.3,т.1 вр.ал.4 от КЗ)	14	12

Бележка: *Броят на издадените НП за определената година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване

на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Допълнително пенсионно осигуряване

През 2013 г. значително се е увеличил броят на съставените АУАН за установени нарушения на разпоредби на КСО и на подзаконовите нормативни актове по неговото прилагане, във връзка с дейността по допълнителното пенсионно осигуряване. От установените със съставените през 2013 г. 96 АУАН най-многобройни са нарушенията свързани с неполагане грижата на добрия търговец при управлението на средствата на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване и нарушаването на забраната пенсионноосигурителните дружества да предоставят заеми от името и за сметка на управляваните от тях фондове за допълнително пенсионно осигуряване.

Таблица 20. Най-чести нарушения в сферата на допълнителното пенсионно осигуряване през 2013 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Пенсионноосигурителното дружество не може да предоставя, заеми от името и за сметка на фонд за допълнително пенсионно осигуряване (чл. 179 и чл. 249 от КСО)	32	32
ПОД не е управлявало средствата на фонд за допълнително пенсионно осигуряване с грижата на добър търговец (чл. 126 и чл. 209, ал. 3 от КСО)	27	27
ПОД не е извършило последващата оценка на инвестиционен имот по справедлива стойност съгласно оценката на пазарната стойност на имота, изготвена от независим оценител, съгласно Закона за независимите оценители apis://NORMI40800101/ (чл.10, ал.1 от Наредба № 9 на КФН)	6	6
ПОД е инвестирало средства на фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване в неразрешени активи(чл. 176, ал. 1, т.9 от КСО)	6	6
Нарушения на инвестиционните ограничения на фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване във финансови инструменти, издадени от един емитент (чл. 178, ал. 1 от КСО)	3	3
Пенсионноосигурителното дружество не е изпратило на осигурени лица в срок до 31 май на текущата година извлечение от индивидуалната осигурителна партида за предходната календарна година (чл. 123з, ал.1, т.2 от КСО)	2	2

Бележка: *Броят на издадените НП за определената година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

3.4. Пазарни манипулации

Основната насока на дейността по предотвратяване на пазарни злоупотреби се изразява в осъществяване на текущо наблюдение на сделките с финансови инструменти, допуснати до

търговия на регулиран пазар в Република България с цел предотвратяване и разкриване на пазарни злоупотреби, повишаване на общественото доверие в пазара на финансови инструменти и осигуряване на своевременно и пълно разкриване на информация на инвеститорите. Тази дейност се извършва посредством осъществявания дистанционен надзор и проверки на място за спазване изискванията на Закона срещу пазарни злоупотреби с финансови инструменти (ЗПЗФИ). При осъществяване на своята дейност се предприемат действия и мерки за предотвратяване и разкриване на сделки и действия с вътрешна информация и пазарни манипулации.

Пазарната информация за търговията на регулираните пазари на ценни книжа се събира, обработва и на тази база се изготвят справки и текущи доклади за търговията с финансови инструменти. Текущо се следят публикации, отнасящи се до емитентите на ценни книжа, с цел **недопускане манипулиране на пазара на финансови инструменти**. Надзор се осъществява и по отношение на представяне в срок на информация по чл. 16 от ЗПЗФИ, касаеща **сключените сделки от лица, които изпълняват ръководни функции в емитент и лица, тясно свързани с тях**. При осъществяване на посочените дейности се обменя информация с Българска народна банка, с други държавни органи и институции, с органите на местното самоуправление и местната администрация и с неправителствени организации. В хода на проверките при установяване на извършено престъпление, свързано с дейността на поднадзорните лица прави предложение за уведомяване на прокуратурата.

За периода са извършени **47 проверки**, 11 от които бяха започнати през 2012 г., за спазване разпоредбите на **Закона срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти (ЗПЗФИ)** във връзка със забраните за недобросъвестна търговия с ценни книжа, манипулиране на пазара, вътрешна информация и вътрешни лица. През 2013 г. са започнали общо 43 проверки относно спазване разпоредбите на ЗПЗФИ, като 7 от тях са продължили и през 2014 г.

В резултат на извършените проверки бяха съставени **27 АУАН**. През 2013 г. бяха издадени **26 НП** по образувани административно-наказателни преписки на обща стойност 155 200 лв. През отчетния период се наблюдава относителна устойчивост на извършените нарушения по ЗПЗФИ, както като брой, така и като основание. Следва да се отбележи, че основно извършените нарушения касаят **разкриване на информация за сключени сделки с акции** от мениджърския екип на публичните дружества или свързани с тях лица, както и **манипулиране на пазара на финансови инструменти**. Динамиката на извършените нарушения сочи, че и за напред основно внимание следва да се отделя на защита правото на информираността на инвестиционната общност.

Таблица 21. Най-чести нарушения, свързани с недобросъвестната търговия с ценни книжа, манипулирането на пазара, вътрешната информация и вътрешните лица през 2013 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Нарушение на задължението от страна на лицата, които изпълняват ръководни функции в емитент, и лицата, тясно свързани с тях, да уведомят писмено КФН в законоустановения срок за сключените за тяхна сметка сделки на стойност над 5000 лв. в рамките на една календарна година с акции, издадени от емитента (чл. 16 ЗПЗФИ)	18	20
Манипулиране на пазара на финансови инструменти чрез извършването на сделки или подаването на нареждания, създаващи невярна или подвеждаща представа относно търсенето, предлагането или цената на финансови инструменти или определяне на цената на дадени финансови инструменти на необичайно или изкуствено ниво (чл. 11 във връзка с чл. 6, ал. 1, т. 1от ЗПЗФИ)	6	4
Не разкриване от страна на емитента на вътрешна информация, пряко отнасяща се до него, по законоустановения ред и срок (чл. 12 и чл. 14 от ЗПЗФИ)	2	2
При възпрепятстване на КФН, нейните органи или надлежно упълномощени служители от нейната администрация при осъществяване на надзорни правомощия, възложени им с този или с др. закон. (чл. 32, ал. 1, във връзка с ал. 2 от ЗКФН)	1	-

Бележка: *Броят на издадените НП за определената година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

4. Защита на потребителите на небанковите финансови услуги

4.1. Достъп до финансова информация

През 2013 г. продължи активното предоставяне на информация за дейността на Комисията за финансов надзор и функционирането на небанковите финансови пазари чрез ежедневни публикации на интернет страницата на Комисията, поддържане на интернет страницата за финансова грамотност и потребителска защита, предоставяне на информация и даване на интервюта пред медиите, както и чрез отговаряне на директни запитвания на граждани по въпроси от компетентностите на Комисията, изпратени по пощата, на интернет адресите и по телефона.

В изпълнение на политиката си за откритост и максимална публичност, КФН регулярно актуализира рубриците в интернет страницата си с цел улесняване на достъпа до информация на потребители, поднадзорни лица, медии, партньори и други заинтересовани лица. През годината бяха публикуваха новини и решения на Комисията (787), промени в нормативната уредба, касаещи небанковия финансов сектор (11), обобщени статистически данни за трите вида пазари (61), в т.ч. за общо застраховане (14), животозастраховане (15), презастраховане (4) и застрахователни брокери (1), за пазара по доброволно здравно осигуряване (10) и статистически данни за осигурителния пазар (17). Публикувани бяха тримесечни, шестмесечни и годишни отчети за дейността на трите управления във връзка с лицензионната и надзорната дейност, както и четири отчета на члена на Комисията, компетентен по отношение на жалбите, постъпили в Комисията. За

изграждане на по-високо доверие във финансовите пазари чрез повишаване на обществената информираност КФН започна от месец септември да публикува обобщена месечна статистика за жалби, запитвания и сигнали, подадени срещу поднадзорни лица.

С цел по-ефективно осъществяване на политиката на защита на потребителите, в раздел „За потребителите“, на сайта на КФН беше публикувана достъпна информация по важни теми, предназначена за широката общественост. Предостави се възможност за директно подаване на жалби и сигнали от гражданите на e-mail: delovodstvo@fsc.bg. Чрез e-порталите участниците в небанковия финансов сектор своевременно подават изискваната от Комисията информация, подписана с електронен подпис. Подробни сведения за дружествата се предоставят чрез публичния регистър, който е достъпен както на място в Комисията, така и чрез интернет страницата в рубриките „Електронен регистър и картотека (ERiK)“ и „Новини от e-Register“.

През 2013 г. КФН публикува две свои издания - електронно издание на Официален месечен бюлетин (14 броя, в т.ч. два извънредни) и Годишен отчет, който обобщава дейността на надзорната институция и състоянието на небанковия финансов сектор в България през годината. Освен тях, в рубриката „Анализи“ през годината започна публикуването и Обзор на небанковия финансов сектор (3), който анализира състоянието на небанковия финансов сектор всяко тримесечие и предлага анализи по актуални фокус теми.

В раздела „Европейски въпроси“ бяха публикувани 19 важни съобщения, изявления и публични консултации, получени от Европейския орган за ценни книжа и пазари (ESMA) и от Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA). Оповестени бяха 425 предупреждения към инвеститорите в България от европейски и световни надзорни институции, свързани със злоупотреби на глобалните пазари от нелицензирани компании, които предлагат различни сделки с ценни книжа, нямащи финансово покритие.

Специално внимание през годината беше отделено на информирането на обществеността относно измененията в нормативната уредба, подготвени от КФН, чрез публикуване на новини на интернет страницата на КФН и изпращане на съобщения до медиите във връзка с всички приети промени в регулаторната рамка, които са 11 на брой.

През годината продължиха дейностите за поддържането на интернет страницата за финансова грамотност и потребителска защита – www.tvoitefinansii.bg, инициирана от КФН, насочена към потребителите на финансови услуги и към финансовото обучение, преди всичко на младите хора. Уеб страницата представя по разбираем и интересен начин базова информация за небанковите продукти и услуги, обобщава основните права на застрахованите и осигурените лица, както и на акционерите в публични дружества. Същевременно страницата дава практически отговори на често срещани въпроси и проблеми на потребителите и съдържа интерактивна образователна част, насочена към тези, които искат да повишат финансовата си грамотност. Предоставена е възможност за самопроверка на знанията на потребителите с тестове, финансов речник и други методи. Чрез сайта, също така, могат да бъдат отправени въпроси и жалби към КФН, което е добър модел за получаване на обратна връзка и осигуряване на още по-ефективна защита на потребителите. В изпълнение на стратегията за популяризирането на страницата, на изявите на Комисията пред браншовите асоциации, медиите, както и пред ученици и студенти имаше публично представяне на съдържанието и възможностите й.

КФН продължи да поддържа регулярни контакти с медиите, чрез които да осведомява широката общественост за най-важните и значими аспекти от дейността й, които бяха отразени в многобройни публикации в централни и регионални печатни и електронни медии. През 2013 г. бяха организирани над 50 интервюта с председателя и заместник-председателите на Комисията, изготвени бяха справки и експертни становища по актуални въпроси, свързани с дейността на КФН, зададени от журналисти.

Комисията разпространи чрез медиите препоръки към потребителите на финансови услуги и полезна информация за участниците на инвестиционния, застрахователния и осигурителния пазари.

Формираният по инициатива на Комисията за финансов надзор Управителен комитет за дейности по защита на потребителите на финансови услуги и финансова грамотност, включващ представители и на БНБ, Министерство на финансите и КЗП, работи активно за повишаване ефективността на съществуващите и създаване на нови механизми за извънсъдебно решаване на потребителски спорове в сферата на финансовите услуги, а също и за набелязване на ефективни мерки за повишаване на финансовата грамотност в България, ползвайки се и от експертизата на Световна банка.

За ролята и авторитета на КФН сред българското общество свидетелства и изключително големият отзвук, който получи официалното честване на 10-та годишнина от създаването на Комисията за финансов надзор, на което председателят на Комисията направи равностойка за изминатия път и начерта перспективите за развитие на надзорния орган в присъствието на премиера на страната, министри, представители на парламента, бизнеса, браншовите организации, медиите и дипломатическия корпус.

4.2. Жалби и запитвания на потребители на небанкови финансови услуги

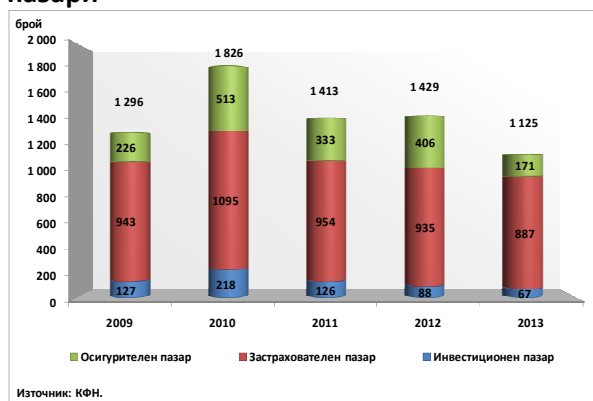
Една от функциите на члена на КФН по чл. 3, т. 5 ЗКФН е разглеждането на жалби съвместно с ресорния заместник председател, подадени срещу поднадзорни на Комисията лица. За изпълнението на тази функция в КФН е въведен процес на ефективно управление на обработка на тези жалби – при постъпването на жалбите се извършва проверка от съответния заместник председател, като при установено нарушение се съставя акт за установяване на административно нарушение и се прилагат принудителни административни мерки, а членът на КФН по чл. 3, т. 5 ЗКФН уведомява жалбоподателите. Анализът на жалбите и предприемането на корективни действия от страна на органите на КФН са условие за създаването и поддържането на високо ниво на доверие на потребителите във финансовите продукти и услуги, предлагани на финансовите пазари. Анализът на жалбите е канал също за получаване на обратна информация от пазара за удовлетвореността на потребителите на услуги и продукти от резултатите от извършените проверки и предприетите действия от регулатора. Анализът на жалбите представлява и отличен инструмент за подобряване на регулаторната рамка, надзорните практики и за взимане на управленски решения.

През 2013 г. в КФН са получени общо 1407 броя преписки по жалби, запитвания и сигнали (жалби). Като се приспадат от тях свързаните и многократно подавани жалби от един и същ жалбоподател, както и жалбите по некомпетентност и запитванията, общият брой жалби, подадени срещу поднадзорни на Комисията лица, по които институцията е компетентен орган са 1 125. През тази година се наблюдава рязко намаление на броя постъпилите жалби по сравнение с предходните две години, когато броят им е бил съответно 1429 броя през 2012 г. и 1413 -

през 2011 г. Спадът се дължи основно на намаления брой жалби по отношение на осигурителния сектор. Отчитайки съотношенията по пазари, през 2013 г. се наблюдава намаляваща тенденция на броя постъпили жалби, свързани с инвестиционния пазар, от 126 броя през 2011 г. до 88 броя през 2012 г. и 67 броя през 2013 г. По отношение на жалбите от осигурителния пазар, през 2013 се наблюдава рязък спад на броя им - 171 броя жалби, спрямо 406 броя през 2012 г. и 333 броя през 2011 г. Съответно се наблюдава и тенденция на минимален

спад на жалбите, свързани със застрахователния пазар, с 2% през 2012 г. спрямо 2011 г. или само 19 броя и с 48 броя през 2013 г. спрямо 2012 г., предвид доминиращия им брой. От общо 923 жалби, постъпили през 2013г., по отношение на застрахователния и доброволно здравноосигурителния пазар, съответният ресорен заместник-председател е извършил проверка по 489 жалби, като на жалбите е отговаряно с няколкомесечно закъснение.

Графика 1. Динамика на жалбите в КФН по пазари

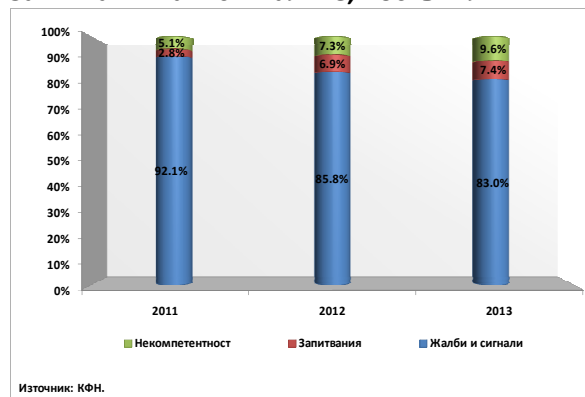

През 2013 г. в КФН са постъпили и запитвания и жалби, които не са от нейната компетентност. Общият брой на постъпилите документи, включващи и жалбите, по които институцията е компетентен орган, възлиза на 1407 броя. От тях 1356⁸ броя са на потребители на услуги и продукти, предлагани от поднадзорни на КФН лица, сред които 101 запитванията и 130 броя жалби, по които институцията не е компетентен орган за произнасяне. През 2013 г. се наблюдава намаление на относителния дял на запитванията от 12.2% спрямо 2012 г., докато през 2012 г. спрямо 2011 г. се наблюдавал ръст на този относителен дял от 6.9% спрямо 2011 г. Той се дължи основно на

⁸ Посоченият брой жалби е получен след като от общо 1407 броя преписки по жалби, запитвания и сигнали (жалби) са приспаднати свързаните жалби и многократно подавани жалби от един и същ жалбоподател.

нарастване на запитванията, свързани с наличието на инвестиционни бонове и/или финансови инструменти по лични или клиентски сметки на лицата в „Централен депозитар“ АД. Относителният дял на жалбите по некомпетентност в общия брой жалби и запитвания отбелязва ръст от 5.1% през 2011 г. до 7.3% за 2012 г. и 9.6% през 2013 г. Посочените ръстове се компенсират с намаляване на жалбите и сигналите, по които институцията е компетентна, до 83% през 2013 г. спрямо 85.8% през 2012 г. и 92.1% спрямо нивата през 2011 г.

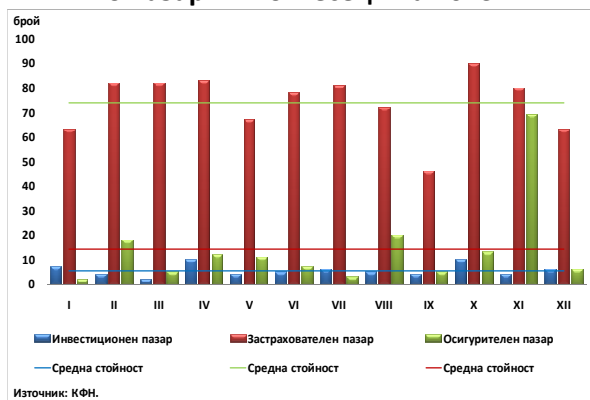
Графика 2. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите, постъпили в КФН

Анализирайки броя на ежемесечно постъпилите в КФН жалби през 2013 г., може да се каже, че жалбите на потребители от застрахователния пазар са с приблизително малки отклонения от средномесечната им стойност, като по-големи отклонения от тази стойност се наблюдават през месеците февруари, март и април и октомври и ноември. Подобни по-големи отклонения от средномесечната стойност на броя на жалбите от застрахователния пазар се наблюдават и през 2012 г. през същите периоди. Жалбите на потребители от инвестиционния пазар са с малки отклонения в броя и постъпват сравнително регулярно. При жалбите от осигурителния пазар се наблюдава определена цикличност на постъпване на жалбите на потребители и съответно се отчитат големи отклонения от

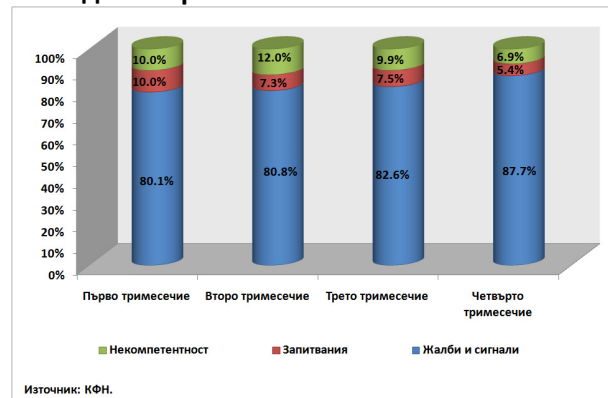
средномесечната стойност, особено през месец ноември 2013 г.

Графика 3. Динамика на жалбите, постъпили в КФН по пазари и по месеци на 2013 г.

Наблюдавайки тенденцията по тримесечия през 2013 г. на дела на жалбите, по които институцията е компетентна, и запитвания и жалби, по които институцията не е компетентна, се отчита ясна тенденция на нарастване на жалбите по компетентност от 80.1% през първо тримесечие до 87.7% през четвърто тримесечие. При запитванията съответно се наблюдава тенденция на спад – от 10% през първото тримесечие на 2013 г. до 5.4% през четвъртото. За сравнение през 2012 г. се е наблюдавала динамика и в двата случая, но винаги с относително запазване на дела на жалбите по компетентност в диапазона между 84.9% – 88.9%.

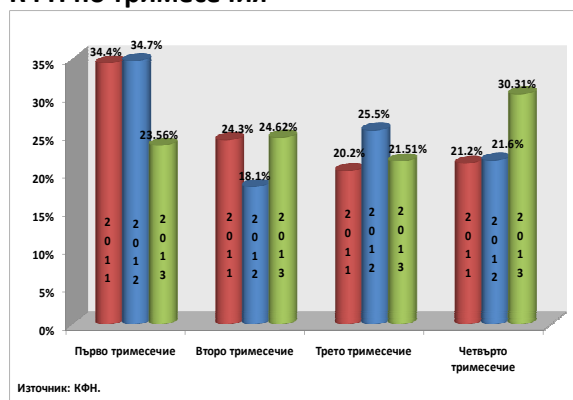
Графика 4. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите, постъпили в КФН по вид и по тримесечия на 2013 г.

При жалбите по некомпетентност през 2013 г. също се отчита промяна в относителния дял по тримесечия. През първо тримесечие делът на тези жалби е 10.0%, през второто тримесечие е 12%, последван от спад до 9.9% през трето и 6.9% през четвърто, какъвто е и относителният дял на жалбите по некомпетентност през четвърто тримесечие на 2012 г.

От анализа на постъпващите в КФН жалби и сигнали по компетентност по тримесечия е видно, че през четвърто тримесечие на 2013 г. се наблюдава увеличение на постъпилите жалби спрямо третото тримесечие - от 21.5% на 30.3%. През останалите първите три тримесечия на 2013 г. те са на сравнително еднакво ниво. Това означава, че потребителите са били най-активни през последното тримесечие на годината. Ръстът на жалбите през четвърто тримесечие спрямо трето тримесечие на 2013 г. се дължи на увеличени брой постъпили жалби от осигурителния пазар през месец ноември 2013 г. и увеличени брой жалби от застрахователния пазар през месеците октомври и ноември 2013 г.

Графика 5. Динамика на жалбите, постъпили КФН по тримесечия

Анализирайки активността на потребителите през 2013 г. по тримесечия и сравнявайки я с тази през 2012 г. и 2011 г. не може да се определи ясна тенденция в активността и не може да се обвърже с настъпването на определени събития.

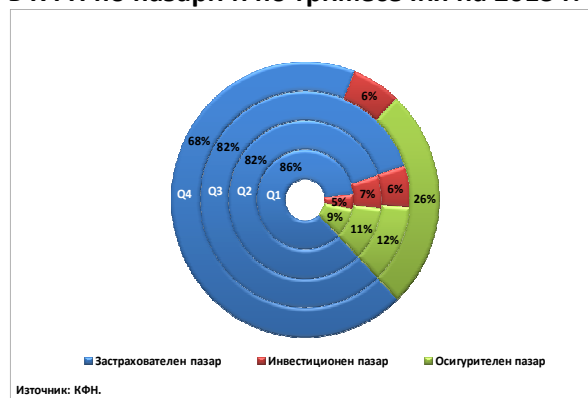
През четирите тримесечия на 2013 г. се запазва тенденцията основният поток от жалби и сигнали, който постъпва и се обработва в КФН, да е на потребители на застрахователни и здравноосигурителни услуги и продукти.

За 2013 г. разпределението на жалбите по пазари е както следва: 79% от жалбите са във връзка с продуктите и услугите, предлагани на застрахователния и здравноосигурителния пазар, 15% - на осигурителния пазар и 6% - на инвестиционния пазар. През 2013 г. се отчита увеличение на относителния дял на постъпилите жалби и сигнали на потребители на застрахователни и здравноосигурителни услуги и продукти от 73% до 79% спрямо 2012 г. Този дял се увеличава поради намаления брой жалби от осигурителния пазар през 2013 г. спрямо 2012 г., когато през първото тримесечие беше отчетен сериозен бум от жалби и констатирания проблем, свързан с прилагането на нормативната рамка беше решен чрез изменение в НАРЕДБА № 3 за реда и начина за промяна на участие и за прехвърляне на натрупаните средства на осигурено лице от един фонд за допълнително пенсионно осигуряване в друг

съответен фонд, управляван от друго пенсионноосигурително дружество.

Тенденцията при жалбите и сигналите, отнасящи се за осигурителния пазар е обратна. Жалбите на този пазар са спаднали до 15% от 28% през 2012 г., т.е. отчита се спад с 13 пр.п. Делът на жалбите и сигналите, свързани с лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар през 2013 г. остава на същото ниво като през 2012 г.

Графика 6. Динамика на жалбите, постъпили в КФН по пазари и по тримесечия на 2013 г.

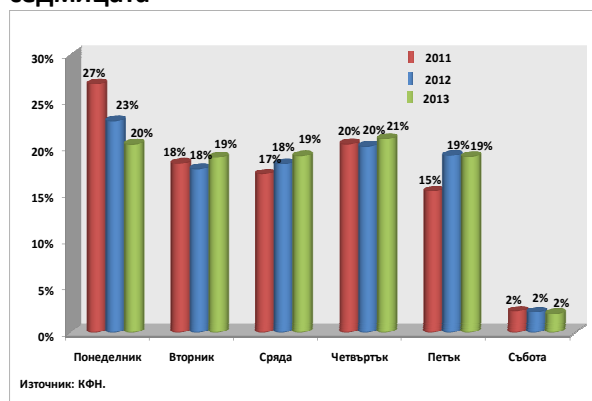
Анализът на жалбите, постъпили в КФН по пазари и по тримесечия показва ясна тенденция на нарастване на дела на жалбите от осигурителния пазар – от 9% през първо тримесечие, през 11% и 12% съответно за второ и трето тримесечие, до 26% през последното тримесечие на 2013 г. При жалбите от застрахователния пазар в рамките на годината по тримесечия се наблюдава постоянно ниво на техния дял през първите три тримесечия на годината и намаление през последното тримесечие, поради увеличаване брой постъпили жалби от осигурителния пазар.

Таблица 22. Структура на постъпилите жалби в КФН по пазари

	2011 г.	2012 г.	2013
Застрахователен пазар	73%	65%	79%
Инвестиционен пазар	10%	6%	6%
Осигурителен пазар	17%	28%	15%

Анализирайки жалбите по тримесечия през 2013 г. може да се каже, че тенденцията за равномерен относителен дял на жалбите и сигналите, произтичащи от дейността на поднадзорни на КФН лица, извършващи дейност в сферата на инвестиционния пазар, се запазва. Обемът на жалбите от услуги и продукти, предлагани на този пазар, отчетени по тримесечия варира между 4.91% и 6.86% от общия обем жалби, постъпили в КФН.

Графика 7. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите в КФН по дни от седмицата

Правейки обзор на постъпилите жалби и сигнали на потребители на инвестиционни, осигурителни и застрахователни услуги и продукти през 2013 г., е видно, че най-активни потребителите са били в четвъртък, когато относителният дял на постъпилите жалби, запитвания и сигнали е 21%, докато този дял през най-активния ден на 2012 г. – понеделник, възлиза на 23%.

И през 2013 г. в КФН продължават да постъпват жалби и сигнали, по които институцията не е компетентен орган за произнасяне. През 2013 г. те са 9.6% от общо постъпилите жалби през годината. Запазва се тенденция на увеличение на този дял спрямо предходните години, спрямо 2012 г. се отчита ръст от 2.3 пр.п., а спрямо 2011 г. - от 4.5 пр.п. При постъпване в КФН на жалба по некомпетентност, КФН препраща жалбата до институцията, която е компетентна за произнасяне, като уведомява за това лицето.

В случай, че в процеса на обработката на жалбите се установи, че лицето е насочило жалбата си и до компетентната за произнасяне институция, КФН не препраща жалбата до институцията, компетентна да се произнесе по нея, а разяснява на лицето какви са законовите правомощия на КФН, както дава информация за пазарите, върху които осъществява надзор.

От направения анализ на постъпилите в КФН през 2013 г. жалби по некомпетентност е видно, че най-често тези жалби са свързани с кредитни продукти, предоставяни както от кредитни институции, така и от небанкови финансови институции. Тази тенденция се наблюдава през всички тримесечия на 2013 г. Делът на тези жалби представлява средно 50% от всички постъпили в КФН за 2013 г. жалби по некомпетентност. През четвърто тримесечие се наблюдава увеличение (53.6% относителен дял спрямо предходното тримесечие - 41.4%). За сравнение и през 2012 г. най-голям дял от жалбите по некомпетентност са били жалбите свързани с кредитни продукти, предоставяни от кредитни и небанкови финансови институции, представлявайки 44.6% от жалбите по некомпетентност.

Таблица 23. Динамична структура на жалбите по некомпетентност, постъпили в КФН през 2013 г. по предмет на жалбата

	Q1	Q2	Q3	Q4	2013
Кредитни продукти	53%	51%	41%	54%	50%
Парични превод	19%	22%	14%	4%	15%
Мобилни услуги	0%	0%	0%	7%	2%
Спестовни продукти	0%	0%	0%	7%	2%
Данъчна сфера	3%	5%	0%	0%	2%
Държавни агенции	0%	0%	7%	0%	2%
Други	25%	22%	38%	29%	28%
	100%	100%	100%	100%	100%

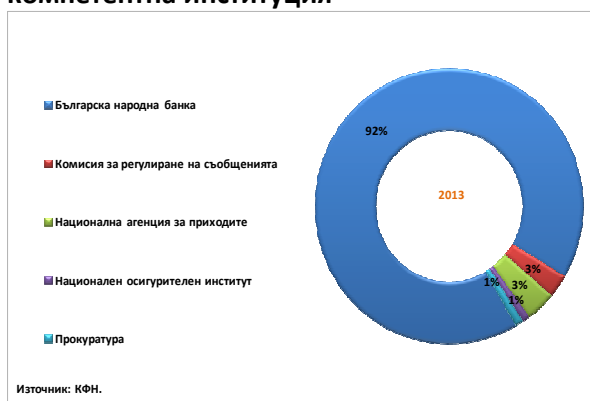
Следващият по значимост предмет на жалбите по некомпетентност е свързан с парични преводи. Те са с дял от 15.4% от всички жалби по некомпетентност през 2013 г., като през четвърто тримесечие спрямо третото се наблюдава намаляване на техния брой. През 2013 г. в КФН са постъпвали и

жалби, които касаят данъчната сфера и нарушения на трудовото законодателство.

От жалбите по некомпетентност през 2013 г. в КФН най-често са обработвани тези, които са от компетентността на Българска народна банка, като това е тенденция от 2011 г. Трябва да се отчете факта, че абсолютният брой на тези жалби намалява от второ тримесечие на годината, когато те са били 37 броя достигайки 19 броя през четвърто тримесечие на 2013 г., като рефлектира и върху относителния им дял. И през 2013 г. подобно на 2012 г. продължава да се наблюдава нарастваща тенденция за постъпване на жалби срещу действия на небанкови финансови институции, които са вписани в регистрите, водени от Българска народна банка (БНБ), върху чиято дейност КФН не осъществява надзор. Комисия за регулиране на съобщенията (КРС), Националната агенция по приходите (НАП), Инспекция по труда са институции или агенции също са били компетентни органи по жалби, обработени от КФН през 2013 г.

които компетентен орган е Комисия за защита на потребителите, съгласно Закона за защита на потребителите.

Графика 8. Структура на жалбите по некомпетентност през 2013 г. по компетентна институция

Наблюдава се интересна тенденция за препращане за разглеждане по компетентност от КФН на жалби, постъпили в Комисия за защита на потребителите. Много често жалбоподателите се жалят за неравноправни условия по договори или прилагани нелоялни търговски практики, по

Таблица 24. Динамика на постъпилите жалби по некомпетентност по тримесечия на 2013 г. и по компетентна институция

	Q1	Q2	Q3	Q4
БНБ	96%	97%	91%	79%
КРС	4%	0%	0%	8%
НАП	0%	3%	4%	8%
НОИ	0%	0%	4%	0%
Прокуратура	0%	0%	0%	4%
	100%	100%	100%	100%

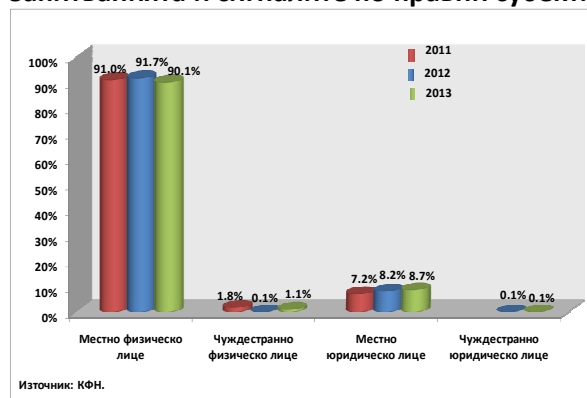
Акцентирайки върху обхвата на компетентност на КФН във връзка с постъпващите в институцията запитвания, може да се каже, че най-много запитвания през 2013 г. са постъпили във връзка с искане за проверка за притежаване на финансови инструменти – те са с дял 30.7%. Следващият по значимост предмет на запитванията е за наличие на застрахователно покритие с дял 29.7% от общия брой запитвания. По отношение на разпределението по тримесечия на 2013 г. запитванията за наличие на застрахователно покритие са с най-голям относителен дял през второ, трето и четвърто тримесечие подобно на четвърто тримесечие на 2012 г., когато достигат до 32.1% от общия брой запитвания. Относно исканията за проверка за притежавани инвестиционни бонове, който вид запитване е бил водещ през 2012 г., се отчита намаляване на относителния им дял до 16.8% през годината, което има логично обяснение тъй като тези бонове не са валидни от 30 юни 2005. Няма постъпили запитвания за осигурителен статус през годината. Запитванията за прилагани общи практики от Комисията реализират своя пик през трето тримесечие, когато достигат до 27% от всички запитвания, постъпили през същия период.

Таблица 25. Динамика на постъпилите в КФН през 2013 г. запитвания по предмет на запитването

	Q1	Q2	Q3	Q4	2013
Запитване за притежаване на инвестиционни бонове	18%	28%	14%	5%	17%
Запитване за притежаване на финансови инструменти	52%	20%	18%	24%	31%
Запитване за наличие на застрахователно покритие	18%	36%	36%	33%	30%
Запитване за осигурителен статус	0%	0%	0%	0%	0%
Запитване за общи практики	12%	16%	27%	24%	19%
Други	0%	0%	5%	14%	4%
	100%	100%	100%	100%	100%

Преобладаващата част от жалбоподателите през 2013 г. са местни физически лица – 90.1%. През 2013 г. се отчита отново ръст на жалбоподателите - местни юридически лица, като техният относителен дял достига 8.7%. През 2012 г. е бил 8.2%, а през 2011 г. – 7.2%. Наблюдава се увеличение на абсолютната стойност на жалбите от чуждестранни физически и юридически лица – 16 броя.

Графика 9. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите по правни субекти

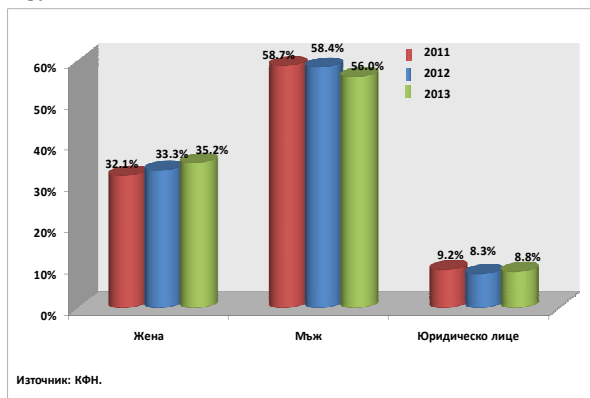

И през 2013 г. се запазва по-високата активност на мъжете спрямо жените при подаване на жалби срещу дейността на поднадзорните на КФН лица. През 2013 г. жалбите, чиито податели са били мъже са 56.0% от всички жалби, запитвания и сигнали спрямо 58.4% през 2012 г. и 58.7% през 2011 г. Жените жалбоподателки се активизират, като тенденцията от 2011 г. е възходяща - от 32.1% през 2011 г., 33.3% през 2012 г., до 35.2% през 2013 г.

При 98% от подадените в КФН жалби, сигнали и запитвания през 2013 г. адресът за кореспонденция е град, като делът им е нараснал с 5 пр.п. спрямо 2012 г. В рамките на 2013 г. по тримесечия няма отклонения в

относителния дял на подадените жалби – град/село.

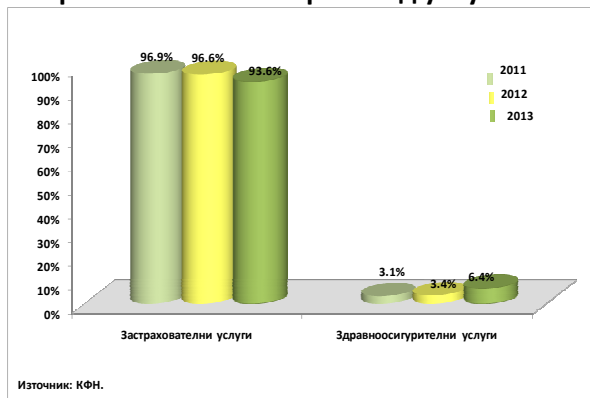
Графика 10. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите по правен субект и пол

Застрахователен и здравноосигурителен пазар

През 2013 г. все още има разделение на застрахователен и здравноосигурителен пазар, тъй като на основание § 29, ал. 1 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за здравното осигуряване заварените здравноосигурителни дружества с издадена лицензия за дейност по доброволно здравно осигуряване по реда на Закона за здравното осигуряване до 07.08.2013 г. трябваше да приведат дейността си в съответствие с Кодекса за застраховането.

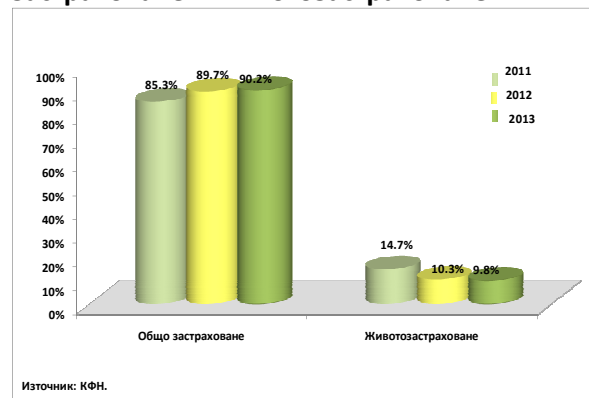
Графика 11. Динамика на жалбите в застрахователния пазар по вид услуги

В рамките на застрахователния и здравноосигурителния пазар разпределението на жалбите и сигналите за 2013 г. е както следва: от потребителите на застрахователни услуги – 93.6%, а от потребители на здравноосигурителни услуги - 6.4% от общия дял жалби, предлагани в сектора.

Анализирайки жалбите от потребители на застрахователни услуги в рамките на застрахователния и здравноосигурителния сектор за периода 2011г. – 2013 г. се наблюдава, че техният дял през 2011 г. възлизащ на 96.9% спада незначително със - 0.3 пр.п. през 2012 г., и със -3.3 пр.п. през 2013 г., което съответно се компенсира изцяло от нарастващия дял на жалбите от потребители на здравноосигурителни услуги. Динамиката на относителния дял на жалбите, свързани със застрахователни услуги по тримесечия на 2013 г. варира между 91.6% и 95.5% от общия брой жалбите в застрахователния и здравноосигурителния сегмент. Диапазонът на вариране на относителния дял на жалбите, свързани с дейността на здравноосигурителните дружества, е между 8.4% през първо тримесечие на 2013 г. през 7.9%, 4.5% и 4.7% през последното тримесечие на 2013 г.

Графика 12. Динамика на жалбите по общо застраховане и животозастраховане

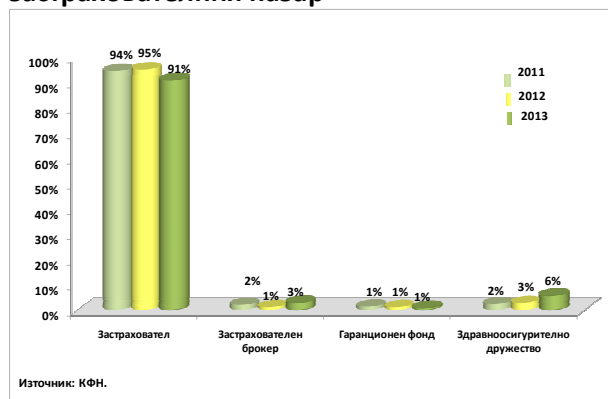

През 2013 г. се запазва тенденцията от предходните две години в рамките на застрахователния пазар преобладаващият

брой жалби да са свързани с услуги и продукти от общото застраховане – 90.2% от жалбите за 2013 г., като за сравнение той е бил 89.7% през 2012 г. и 85.3% през 2011 г. При животозастраховането делът на жалбите през 2013 г. съответно спада незначително спрямо 2012 г. от 10.3% до 9.8% през 2013 г. Очертава се спадаща тенденция на дела на тези жалби от 2011 г., когато те са били с дял от 14.7%. Най-висока стойност на относителния дял при общото застраховане се отчита през четвърто тримесечие на година, докато при животозастраховането пикът се достига през второ тримесечие на година. Прави впечатление, че преобладаваща част от жалбите, свързани с животозастраховането са жалби на кредитополучатели или техните наследници, във връзка с групова застраховка „Живот“, направена за получен кредит.

От анализа на жалбите и сигналите във връзка с продукти и услуги, предлагани на застрахователния пазар от гледна точка на вида на лицата, които ги предлагат може да се каже, че най-много жалби през 2013 г. са постъпили отново срещу действия, извършени от застрахователи (91%), следвани от жалбите и сигналите срещу действия на здравноосигурителни дружества (6%) и от жалби срещу действия на застрахователни брокери (3%).

Графика 13. Динамика на жалбите по поднадзорни лица, извършващи дейност на застрахователния пазар

Тенденцията жалбите срещу застрахователите да имат най-висок относителен дял се запазва от 2011 г., когато те са били 94% от всички постъпили жалби, 95% през 2012 г. и съответно 91% през 2013 г. Следва да се отбележи, че през 2013 г. спрямо 2012 г. има намаление на относителния дял на жалбите срещу застрахователите с 4 пр.п. и увеличение на дела на жалбите срещу действия на здравноосигурителни дружества с 3 пр.п. Относителният дял на жалбите срещу здравноосигурителните дружества нараства за периода от 2% през 2011 г. до 6% през 2013 г.

През 2013 г. се наблюдава увеличение на относителния дял на жалбите срещу действията на застрахователните брокери спрямо 2012 г. с 2 пр. п. През 2012 г. те са спаднали до един процент от 2% през 2011 г., а през 2013 г. отново са нарастнали. Няма промяна в относителните дялове на жалбите срещу Гаранционния фонд.

През 2013 г. подобно на 2012 г. отказът за изплащане на обезщетение по застраховка „Каско“ отново е най-честия предмет на жалбите, постъпили срещу действията на застрахователите и застрахователните посредници (26.2% от преписките). Некоректните практики на застрахователите са втората по значимост причина за подаване на жалба до КФН през 2013 г. (16.2% от жалбите и сигналите). Третата по значимост причина за изготвяне на жалба до регулатора е отказът за изплащане на обезщетение по „Гражданска отговорност“ на автомобилистите с дял от 11.3%. През 2013 г. относителният дял на жалбите, свързани с несъгласие с размера на изплатеното обезщетение по застраховка „Каско“ и „Гражданска отговорност“ на автомобилистите е 9.1%, а жалбите, свързани с отказ за изплащане на обезщетение - застраховка "Живот" представляват 5.0% от общия брой. Относителният дял на жалбите срещу отказ за изплащане по здравно осигуряване е 4.6%, следван от делан на

жалбите, свързан с непроизнасяне в сроковете по Кодекса за застраховането застраховка "КАСКО" (4.4%), жалбите срещу отказ за изплащане на обезщетение застраховка "Имущество" (4.3%), жалби относно застраховки покриващи други рискове (4.2%) и жалби срещу отказ за изплащане на обезщетение - "Гражданска отговорност" на автомобилистите - неимуществено (3.8%).

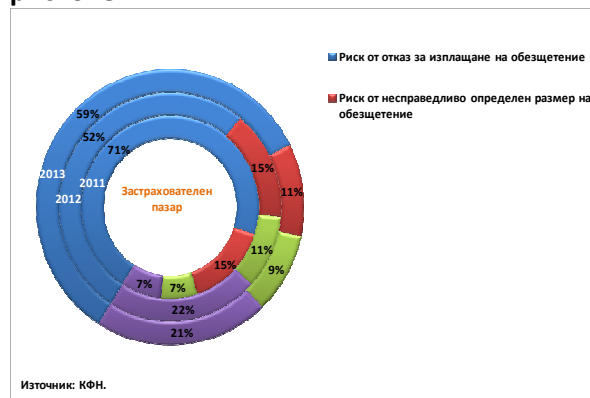
Графика 14. Разпределение на жалбите в застрахователния пазар по предмет на жалбата

Анализирайки жалбите и сигналите през 2013 г. от гледна точка на рисковете, на които са изложени потребителите на продукти и услуги на застрахователния пазар, можем да направим извод, че в бъдеще най-вероятно е те да бъдат изложени на риск от отказ за изплащане на обезщетение, който е на нивото от 58.7%. Вероятността за този риск е спаднала значително спрямо 2011 г., когато тя е била 71%, но леко се е покачила спрямо 2012 г. Въз основа на данните за 2013 г. може да се каже, че от всеки 100 потребителя на 11 може да бъде определен размер на обезщетение, който не го удовлетворява. Този показател се е изменил положително спрямо 2012 г., като вероятността е спаднала от 15 на 11%. Към края на 2013 г. се отчита лек спад на вероятността потребителят да бъде третиран от застрахователя или застрахователния посредник чрез прилагане на неправомерна практика спрямо 2012 г. –

спадът е до 20.9% от 21.9%. В същото време изложеността на потребителите на застрахователни услуги и продукти на риска от непроизнасяне в сроковете, определени в Кодекса за застраховането, също отчита спад от 10.6% през 2012 г. до 9.6% през 2013 г.⁹

Графика 15. Динамика на разпределение на жалбите в застрахователния пазар по рискове

КФН е идентифицирала тези рискове и следи за тяхната промяна, като прилага ефективни действия за тяхното органичаване в рамките на нейните правомощия, упражнявайки надзор за спазването на разпоредбите, предвидени в Кодекса за застраховането и актовете по неговото прилагане.

Инвестиционен пазар

През 2013 г. 53.8% от обработените жалби и сигнали от потребители на инвестиционни услуги и продукти са във връзка с дейността на публичните дружества. Спрямо 2012 г. се отчита намаление на относителния им дял с 2.5 пр.п., когато той е бил 56.3%. Относителният дял на жалбите във връзка с услугите и продуктите, предлагани от инвестиционните посредници, запазва второто място. През отчетния период са постъпили 2 жалби срещу действия на

⁹ Посочените изводи са на база реализирани събития отнесени към общата съвкупност през отчетния период.

Централен депозитар. Броят на жалбите и сигналите, свързани с дейността на управляващите дружества, поддържат третото място. През 2013 г. е постъпила само 1 жалба срещу действията на инвестиционно дружество, която е постъпила през второто тримесечие на годината. Във връзка с тази жалба в резултат на предприетите действия от надзорния орган в рамките на дадените му законови правомощия исканията на жалбоподателя бяха напълно удовлетворени. През второ тримесечие на 2013 г. жалби, свързани с управляващи дружества, не са постъпвали.

Графика 16. Разпределение на жалбите по поднадзорни лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар

Анализирайки данните по тримесечия през 2013 г., можем да направим извод, че през първо тримесечие на годината относителният дял на жалбите срещу действия на публичните дружества е бил 33.3% от всички жалби, свързани с дейността на инвестиционния пазар. Този процент се увеличава през второто, третото и четвърто тримесечие на годината и достига 68.4%. При постъпилите жалби срещу дейността на инвестиционните посредници се наблюдава нарастване през второ тримесечие на 2013 г., като от 6 броя през първо тримесечие те достигат 10 броя през второ тримесечие на годината. През следващите две тримесечия се отчита намаляване на този вид жалби, като те спадат до 4 броя за всяко от тях.

Относителният дял на постъпилите жалби срещу дейността на инвестиционните посредници през първите две тримесечия на годината е по-висок от този на постъпилите жалби срещу дейността на публичните дружества. През вторите две тримесечия тази тенденция се променя. Въпреки това жалбите срещу дейността на публичните дружества през 2013 г. са с най-голям относителен дял в жалбите от инвестиционния пазар. Динамиката на жалбите при управляващите дружества е стабилна, като през първо, трето и четвърто тримесечие на 2013 г. са постъпили по една жалба.

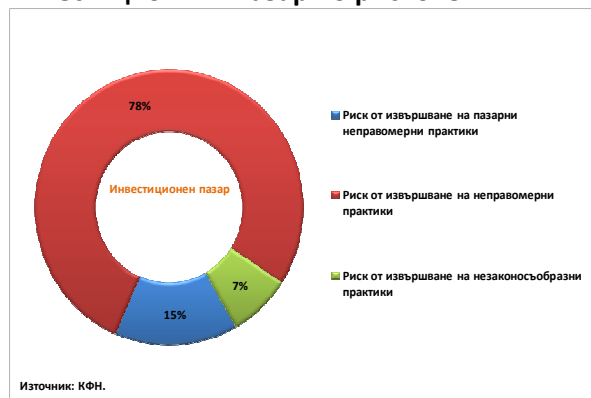
Таблица 26. Динамика на разпределение на жалбите по поднадзорни лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар по тримесечия на 2013 г.

	Q1	Q2	Q3	Q4
КИС	0%	5%	0%	0%
ИП	50%	53%	27%	21%
ПД	33%	42%	67%	68%
УП	8%	0%	7%	5%
ЦД	8%	0%	0%	5%
	100%	100%	100%	100%

Анализирайки обработените жалби и сигнали в КФН през 2013 г. от гледна точка на рисковете, на които са изложени потребителите на продукти и услуги, предлагани на инвестиционния пазар, може да се каже, че най-висока е вероятността потребителите да бъдат изложени на риск¹⁰ от прилагане на неправомерни практики от поднадзорните лица при продажбата на продукти и услуги - в 78% от случаите.

¹⁰ Посочените изводи са на база реализирани събития отнесени към общата съвкупност през отчетния период.

Графика 17. Разпределение на жалбите на инвестиционния пазар по рискове

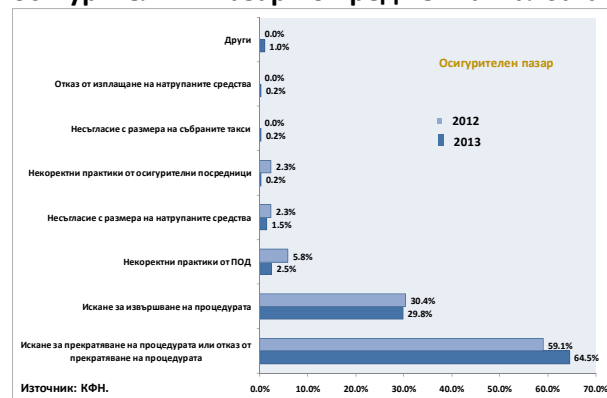

Вероятността към тях да бъдат приложени неправомерни пазарни практики на базата на натрупаните данни за 2013 г. е 15%, а вероятността потребителите да бъдат изложени на риск от прилагане от поднадзорните лица на незаконосъобразни практики се оценява на 7%. Вероятността за събдяване на рисковете по тримесечия на 2013 г. варира, но общата структура се запазва – най-вероятно е потребителите на инвестиционни услуги да бъдат изложени на риск от прилагане на неправомерни практики от лицата, предлагащи продукти и услуги на инвестиционния пазар.

Осигурителен пазар

В рамките на осигурителния пазар постъпилите през 2013 г. в КФН жалби и сигнали се разпределят между жалби, свързани с прехвърляне на средства, натрупани по партидите на лицата в универсален пенсионен фонд (УПФ), в професионален пенсионен фонд (ППФ) и във фонд за допълнително пенсионно осигуряване (ДПФ), жалби, свързани с несъгласие с размера на натрупаните средства по индивидуалните партиди и жалби срещу некоректни практики, прилагани от пенсионноосигурителните дружества (ПОД).

Графика 18. Разпределение на жалбите на осигурителния пазар по предмет на жалбата

Основният поток от жалби и сигнали на осигурителния пазар през 2013 г. касае искането за прекратяване на процедура за прехвърляне на парични средства, натрупани по индивидуални осигурителни партиди на лицата от един универсален пенсионен фонд към друг, като отново се изтъкват няколко причини за отказа за прехвърляне, основно свързани с неполучаване на информация за таксата за прехвърляне. Като причина за жалбата или сигнала се изтъква и това, че подаденото заявление за промяна на пенсионния фонд, в който се осигурява лицето е недействително, тъй като не е подписано пред лице, изпълняващо нотариални функции.

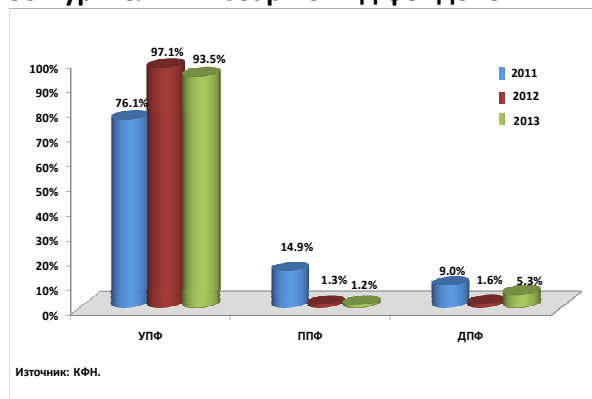
През 2013 г. не са постъпвали жалби относно прилагани некоректни практики от осигурителните посредници, както и с предмет несъгласие с размера на събраните такси. Най-много жалби относно неприключване на процедурата по прехвърляне на партидите на осигурените лица поради непризнаване на извършено плащане на такса за прехвърляне от пенсионноосигурителните дружества са постъпили през четвърто тримесечие на 2013 г. Този предмет на жалба беше отчетен за първи път през третото тримесечие на 2012 г., като от тогава не са отчитани голям брой жалби с посочения предмет.

През 2013 г. най-много жалби от потребители на осигурителни услуги и

продукти са постъпили през четвърто тримесечие, като техният предмет е искане за прекратяване на процедурата по прехвърляне на натрупаните средства по индивидуалните партии на потребителите. През годината основните причини за отказите на пенсионноосигурителните дружества за прехвърляне на партидите на осигурените лица продължават да са несъвпадащи данни в необходимата документация, непревеждане на такса за прехвърляне или невъзможност за определяне на лицето, което желае да се прехвърли.

Тенденцията на нарастване на постъпилите жалби и сигнали на осигурителния пазар по тримесечия през 2013 г. е възходяща. През четвърто тримесечие на 2013 г. са постъпили 51.46% от всички жалби в рамките на осигурителния пазар. Жалбите с предмет неприключване на процедурата по прехвърляне на партидите на осигурените лица и с предмет искане за прекратяване на процедурата по прехвърляне на натрупаните средства по индивидуалните партии са 94.3% от всички жалби през четвърто тримесечие на 2013 г. Посочените два предмета на жалби и сигнали на осигурителния пазар на годишна база представляват 89.5% всички постъпили жалби за отчетната година.

Графика 19. Разпределение на жалбите на осигурителния пазар по вид фондове

Както и през 2011 г. и 2012 г., така и към края на 2013 г. от всички жалби от

осигурителния пазар се отчита най-голям дял на жалбите, свързани с прехвърляне на натрупаните средства по партидата на лицето от един УПФ в друг. Процентът на жалбите, свързани с ППФ за 2013 г., възлиза на 1.2%, от общия брой спрямо 1.3% за 2012 г., а делът на жалбите във връзка с ДПФ за 2013 г. е 5.3% спрямо 1.6% през 2012 г. През 2012 г. и 2013 г. се отчита намаление на постъпилите жалби, свързани с ППФ и ДПФ спрямо 2011 г.

Оценявайки рисковете, на които са изложени потребителите на осигурителния пазар, може да се каже, че те с най-голяма вероятност могат да бъдат изложени на риск от нежелано прехвърляне на партидата от един пенсионноосигурителен фонд във друг. Доста по-малка е вероятността (2%) потребителят да бъде изложен на риск от несправедливо определен размер на средствата по индивидуалната осигурителна партида.

Графика 20. Разпределение на жалбите на осигурителния пазар по рискове

Към края на 2013 г. вероятността пенсионноосигурителното дружество да приложи неправомерни практики е 8%¹¹. Рискът от прекратяване на процедура по прехвърляне на натрупани средства без съгласието на осигуреното лице запазва вероятността за сбъждане и към края на 2013 г., както през 2012 г. тя е възлизила на 30%. В

¹¹ Посочените изводи са на база реализирани събития отнесени към общата съвкупност през отчетния период.

същото време относителният дял на риска от започване на процедура по прехвърляне на натрупани средства по индивидуалната осигурителна партида без съгласието на осигуреното лице остава най-голям и през 2013 г., като достига 59%.

Резултати от обработката на жалби, сигнали и запитвания в КФН

При постъпване на жалба, сигнал или запитване във връзка с предоставяни продукти и услуги на финансовите пазари, върху които КФН упражнява надзор, институцията предприема действия за извършване на проверка по всеки конкретен случай, като изисква обяснения от поднадзорните лица, както и предоставяне на документи. В резултат на извършената проверка при констатирани нарушения на нормативните разпоредби, установяване на прилагани неправомерни практики от поднадзорните лица, КФН съставя актове за установяване на административно нарушение (АУАН) или прилага принудителни административни мерки (ПАМ) на поднадзорните лица. В много от случаите институцията няма законови правомощия и не може да се намесва по същество в дейността на поднадзорните лица.

Графика 21. Структура на предприетите действия в отговор на постъпили жалби, запитвания и сигнали в КФН

Въпреки това, през 2013 г. година КФН е издала указания за промяна на общите условия на застрахователи с цел повече яснота при прилагането им, както и е приложила ПАМ на поднадзорните лица във връзка със защита интересите на потребителите на инвестиционни, осигурителни и застрахователни услуги. За резултатите от извършената проверка по всяка жалба и сигнал на потребител, КФН уведомява писмено жалбоподателите.

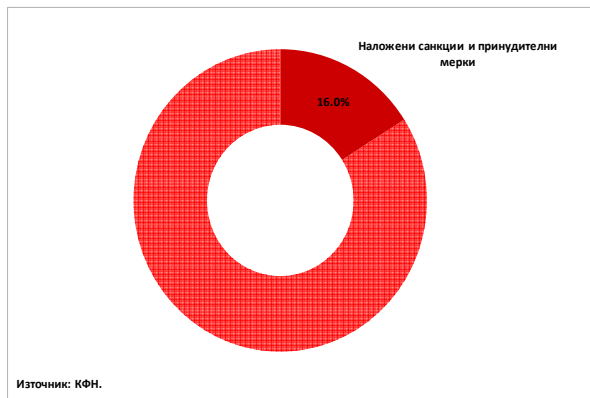
Анализирайки съдържанието на отговорите до лицата от гледна точка на предприетите действия от КФН във връзка с постъпилите жалби, в 30.3% от случаите през 2013 г. КФН е предоставила съвет на потребителя как може да защити правата си при жалби относно предоставени застрахователни и здравноосигурителни услуги. Други действия, предприети от институцията в резултат на разглеждането на жалби и запитвания, са даването на съвет как потребителят на осигурителни услуги да защити правата си при прекратена процедурата по прехвърляне на средствата му, предоставянето на информация за правата на лицето, както и предоставянето на конкретна информация, която е била поискана от потребителя.

През 2013 г. се отчита ръст на изплатените обезщетения след подадена жалба до КФН. През 2012 г. техният дял е бил 4.8%, а през 2013 г. този дял е нараснал до 9%. Значителното увеличение на този дял показва нарастващата ефективност на КФН във връзка с осъществяването на нейната функция по защита потребителите на инвестиционни, застрахователни и осигурителни услуги.

При извършените проверки на поднадзорни лица във връзка с постъпили жалби на потребители през годината са констатирани извършени нарушения на нормативните разпоредби, за което на поднадзорните лица са съставени актове за установяване на административно нарушение (АУАН) и са приложени принудителни

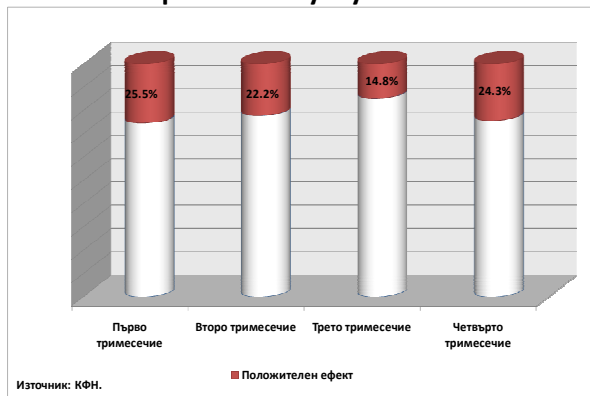
административни мерки (ПАМ) в 16.0% от случаите¹².

Графика 22. Наложени санкции и принудителни мерки по повод постъпили жалби

През 2013 г. се наблюдава нарастване на процента на съставените актове за установяване на административни нарушения - от 9.9% през 2012 г. до 16% през отчетната година, което показва, че КФН предприема по-ефективни мерки за ограничаване на рисковете, на които са изложени потребителите на инвестиционни, застрахователни и осигурителни услуги с цел постигане на поставените ѝ законови цели.

Графика 23. Ефект от дейността на КФН при защита интересите на потребителите на небанкови финансови услуги

При 22.0% от подадените в КФН жалби през 2013 г. ефектът от разглеждането им от институцията и извършването на проверки е постигане на желанието на жалбоподателя. Това е нарастване спрямо 2012 г., когато ефектът от разглеждането и е постигане на желанието на жалбоподателя е възлизала на 20.4%. Във всички случаи на жалби от КФН се извършват необходимите действия от КФН за защита на потребителите на инвестиционни, застрахователни и осигурителни услуги, но при тях институцията не разполага със законови компетенции за разрешаване на случаите. Много често в жалбите на потребителите до КФН е налице гражданскоправен спор между жалбоподателя и поднадзорното лице, който е извън компетенциите на КФН и който следва да бъде отнесен за разглеждане и решаване от компетентния съд съгласно действащото законодателство.

¹² На база изготвени обработени становища към 15.03.2014 г.

4.3. Политика на финансова грамотност

Комисията за финансов надзор придава първостепенно значение на повишаването на финансовата грамотност на българското общество и, от създаването си, е натрупала успешен опит в реализирането на образователни инициативи за ученици, студенти и преподаватели с практическа насоченост.

През 2013 г. продължи изпълнението на приетата Програма за защита на потребителите на небанкови услуги и повишаване на финансовата грамотност за периода 2012 г. - 2015 г., в която се обръща специално внимание на обществената информираност чрез предоставяне на ясна и достъпна информация, както за финансовите пазари, така и за дейността на КФН. Акцент в тази програма за 2013 г. беше организирането на Ден на отворените врати в КФН, глобална инициатива, проведена в над 80 държави, координирана от неправителствената организация Child and Youth Finance International (CYFI). Събитието включи дейности, насочени към различни целеви групи, обединени от темата за защита на правата на потребителите на финансови услуги и развитие на финансовата култура и образование в България.

През 2013 г. беше проведена работна среща с експерти по “Връзки с обществеността” от небанковия финансов сектор, на която бяха обсъдени възможностите за общи инициативи между надзорната институция и заинтересованите страни.

Комисията организира различни образователни инициативи, работни срещи, семинари и други, насочени към обогатяване на финансова култура и повишаване на финансовата грамотност сред студенти, ученици и потребители от цялата страна. През 2013 г. се осъществиха и следните образователни инициативи:

- Близко 30 студенти от IV-ти курс на Университета за национално и световно стопанство се включиха в обучението на тема: „КФН като надзорна институция и функциониране на българския капиталов пазар“, организирано от Комисията;
- Обучение на тема „Съвременните тенденции в небанковия финансов сектор в България“ за студентите от Стопанска Академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов се проведе за поредна година и обхвана близо 100 студенти;
- 22 ученици и трима учители от специализирани училища в цялата страна се включиха в XI-тото издание на образователната програма „Небанковият сектор в България“, организирана от Комисия за финансов надзор, съвместно с Фондация „Атанас Буров“ и Министерството на образованието и науката (МОН);
- На 27 ноември 2013 г. в Комисията за финансов надзор (КФН) се осъществи образователна програма за студентите по специалност „Счетоводство и контрол“ от Стопанския факултет на СУ „Климент Охридски“. Основната цел на обучението, което се проведе за трета година, е да обогати знанията на студентите относно спецификата на небанковите финансови пазари и надзора върху тях;
- Член на КФН, почерпи идеи и сподели опита на Комисията при изготвянето и приемането на стратегията на Комисията за финансов надзор във връзка със защитата на правата на потребителите, разписана до 2015 г., в презентацията си на Втората младежка финансова среща на върха в Истанбул, организирана от неправителствената организация Child and Youth Finance International (CYFI);
- Експерти представиха пред представители на поднадзорните лица и на потребителските организации изготвения от екип на Световната банка доклад „Варианти за алтернативно решаване на спорове в областта на финансовите услуги в Република България“, базиран на добрите световни практики в областта;

- Заместник-председател на КФН участва в специализирана конференция за валутна търговия на българския пазар и в региона Forex Forum Investor.BG, в партньорство с Асоциациите на лицензираните инвестиционни посредници (БАЛИП) и на управляващите дружества (БАУД), и Българска фондова борса – София.
- Заместник-председател на КФН участва в специализираната конференция „Успешно управление на рискове в несигурна среда“, организирана от Кофас.
- Заместник-председател на КФН участва в 15-тия финансов ИТ форум "Технологична еволюция на финансовия свят". Презентация на събитието изнесе и директор от КФН.
- Заместник-председател на Комисията участва в конференция на тема „Превенция на изпирането на пари и финансовите измами в небанковите финансови институции“.

Всички горепосочени инициативи спомогнаха за затвърждаване на положителния публичен образ на КФН и допринесоха за утвърждаване на водещата ѝ роля в областта на защитата на потребителите на финансови услуги. Те представляват реални стъпки към повишаване на доверието на потребителите в небанковия финансов сектор и за информираното използване на различните финансови продукти и услуги.

5. Международна дейност и сътрудничество

5.1. Европейско измерение

От началото на 2011 г., Комисията за финансов надзор е част от Европейската система за финансов надзор (European System of Financial Supervision - ESFS). Тази система включва всички национални банки и надзорни органи на небанковия финансов сектор - ESMA, EIOPA, EBA и ESRB. Участниците в ESFS си сътрудничат в дух на доверие и пълно взаимно зачитане, в съответствие с принципа на лоялното сътрудничество. Надзорните органи, които са участници в ESFS, са задължени да упражняват надзор върху участниците на финансовите пазари, действащи в рамките на Съюза в съответствие с европейското законодателство. Като орган, в чийто правомощия е надзора над небанковия финансов сектор в България, КФН членува в три от четирите европейски органа- ESMA, EIOPA и ESRB.

Основни акценти в работата на ESMA

Във връзка със съществения обем ново европейско законодателство в областта на капиталовите пазари, ангажиментите на ESMA се увеличават значително от гледна точка на задълженията му за изготвяне на технически стандарти и насоки, както и становища и съвети по повдигнати въпроси от Европейската комисия. Техническите стандарти през 2013 г. са свързани с прилагането на регламента EMIR, Директивата за лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове и Директивата за проспектите. Техническите стандарти са делегирани, правно обвързващи актове по прилагането на регламентите и директивите на ЕС, като тяхното издаване е изрично предвидено в съответната разпоредба от нормативния акт и те също се издават под формата на регламенти. Основната цел на Насоките на ESMA е да подобрят защитата на инвеститорите в ЕС, като те доразвиват основни норми от законодателството на ЕС с цел хармонизираното му прилагане във всички държави членки. След извършен анализ, Комисията за финансов надзор взе решения да прилага в своята надзорна практика приетите през 2013 г. от ESMA Насоки, които са посочени по-долу.

Насоки относно изключенията за дейностите по поддържане на пазара и операциите на първичния пазар съгласно Регламента за късите продажби и някои аспекти на суапите за кредитно

неизпълнение. Насоките се прилагат по отношение на уведомяване за изключенията за дейностите по поддържане на пазара и за изключенията за одобрени първични дилъри спрямо инвестиционни посредници, кредитни институции, лица от трети държави и други предприятия. Насоките тълкуват определението за дейности по поддържане на пазара, определят принципите и критериите за допустимост за използване на изключението и установят стандартите, които ще бъдат отчитани от съответните компетентни органи при оценката дали лицето, уведомяващо за изключението, има право да се възползва от него.

Насоки и препоръки относно писмените споразумения между членовете на колегии на централни контрагенти по EMIR. Насоките си поставят за цел да улеснят създаването на колегии на централни контрагенти посредством стандартно писмено споразумение, въведено с настоящите насоки. Насоките са приложими за националните компетентни органи на страните членки на ЕС. Те не въвеждат нови изисквания относно централните контрагенти в допълнение към посочените в Регламента EMIR, а вместо това определят изисквания за националните компетентни органи относно създаването, управлението и председателството на колегиите на централните контрагенти съгласно EMIR.

Насоки за разумни политики за възнаграждения съгласно Директивата относно ЛУАИФ. Целта на насоките е да се гарантира общо, уеднаквено и последователно прилагане на разпоредбите относно възнагражденията в Директивата относно лицата управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ). Терминът 'възнаграждение' включва:

- всички форми на плащания или доходи, изплатени от ЛУАИФ;
- всяка сума, изплатена от самия алтернативен инвестиционен фонд (АИФ), включително отсрочено възнаграждение; и
- всяко прехвърляне на дялове или акции от АИФ, в замяна на професионални услуги, извършени от категориите персонал, чиито професионални дейности имат съществено въздействие върху рисковия профил на ЛУАИФ или върху рисковия профил на управляваните от тях АИФ.

Насоки относно ключови концепции на Директивата относно ЛУАИФ. Насоките уточняват и конкретизират концепциите, които съставляват определението за „АИФ“, а именно:

- 'третиране на инвестиционни подразделения на предприятия';
- 'предприятие за колективно инвестиране';
- 'набиране на капитал';
- 'множество инвеститори';
- 'определена инвестиционна политика'.

Насоки относно политики и практики на възнаграждение по MiFID. Целта на насоките е да се гарантира последователно и подобро изпълнение на съществуващите изисквания на MiFID във връзка с конфликти на интереси и осъществяване на стопанска дейност в областта на възнагражденията. От една страна политиките и практиките на възнаграждение следва да гарантират съответствие с изискванията относно конфликтите на интереси, предвидени в член 13, параграф 3 и член 18 от MiFID; а от друга страна те следва да гарантират и спазване на правилата за осъществяване на стопанска дейност, предвидени в член 19 от MiFID.

Очакванията на Европейския орган за ценни книжа и пазари са, че настоящите насоки ще насърчат сближаването при тълкуването на надзорните подходи към изискванията на MiFID във връзка с конфликти на интереси и осъществяване на стопанска дейност в областта на възнагражденията чрез

подчертаване на редица важни въпроси и така ще се повиши стойността на съществуващите стандарти. Като помага на тези посредници да спазват регулаторните стандарти, ESMA очаква съответстващо укрепване на защитата на инвеститорите.

Насоки и препоръки за установяване на последователни, ефикасни и ефективни оценки на споразуменията за оперативна съвместимост по EMIR. В Насоките се определя какво националните компетентни органи следва да анализират при оценяване на едно споразумение за оперативна съвместимост между два или повече централни контрагента и следователно на кои аспекти от споразумението за оперативна съвместимост трябва да обърнат повече внимание централните контрагенти. Самите споразумения за оперативна съвместимост представляват споразумения между два или повече централни контрагента за междусистемно извършване на транзакции. Насоките поставят акцент върху рисковете, които могат да възникнат в резултат на споразуменията за оперативна съвместимост, и се очертават областите, върху които централните контрагенти следва да се съсредоточат, с цел да бъдат редуцирани тези рискове.

Насоките и препоръките се отнасят за националните компетентни органи на държавите членки по установяване на централен контрагент. В тази връзка КФН информира ESMA, че възнамерява да се съобразява с Насоките, но в текущата ситуация, когато няма установен централен контрагент, бе отбелязано, че към момента за КФН Насоките не се прилагат.

Допълнително ESMA прие **Насоки и препоръки относно приложното поле на Регламента за АКР.** Тяхната цел е да се внесе яснота относно обхвата на Регламента за АКР, и по-специално на неговите разпоредби във връзка със следните конкретни въпроси:

- задължение за регистрация;
- дейности по определяне на кредитни рейтинги и освобождаване от регистрация;
- частни рейтинги;
- установяване на клонове в трети държави;
- препоръки за конкретно оповестяване към фирмите за кредитни оценки и АКР, установени в трети държави;
- принудително изпълнение на приложното поле на Регламента за АКР и сътрудничество с националните компетентни органи.

Друга основна дейност, която ESMA извършва, чрез създадената Работната група за контрол (Review Panel), е да следи за прилагането от страна на националните компетентни органи на съответните регулаторни технически стандарти и технически стандарти за изпълнение, приети от Европейската комисия, и на насоките и препоръките, издадени от ESMA, както и да предлага изменения в подходящите случаи. По този начин работната група спомага за предотвратяването на регулаторния арбитраж, като осигурява последователно, ефикасно и ефективно прилагане на секторното законодателство и насърчава надзорната конвергенция. В тази връзка Review Panel периодично организира и провежда партньорски проверки (peer reviews) на компетентните органи, за да увеличи последователността на крайните резултати на надзорната им дейност.

В рамките на годината Работната група за контрол проведе три партньорски проверки по отношение на националните компетентни органи, включително и на Комисията за финансов надзор. Темите на проверките бяха следните:

- Надзорни практики по прилагането на Насоки на ESMA за системи и контрол за автоматизирана търговия за търговски платформи, инвестиционни посредници и компетентни органи.

- Надзорни практики във връзка с принципа за най-добро изпълнение от страна на инвестиционните посредници съгласно MiFID.
- Прилагане на добрите практики във връзка с правилата към инвестиционните посредници за извършване на дейност – по-специално изискванията, с които информацията трябва да е съобразена, за да бъде коректна, ясна и да не бъде подвеждаща (чл. 27 от Директива 2006/73/ЕО за прилагане на MiFID).

Като важна своя задача ESMA определя и дейността си по прилагането и изпълнението на надзора на агенциите за кредитен рейтинг (АКР). Към края на годината има 22 регистрирани АКР на групово ниво, установени в 10 държави членки на ЕС, и 2 сертифицирани АКР от трети държави.

През годината ESMA следеше за спазването на следните основни изисквания от Регламента за АКР, а именно:

- последователното прилагане и подробното представяне на рейтинговите методологии;
- обезпечаването с необходимите правомощия и човешки ресурси на аналитичната и контролната функции в АКР;
- следенето и прегледа на рейтингите;
- сигурността на ИТ инфраструктурата.
-
- ESMA осъществи надзора на спазването на горепосочените изисквания чрез:
- тематична проверка на процеса по изготвяне на държавни рейтинги;
- проверка в четирите големи АКР на процеса по наблюдение на рейтингите за структурирани финансови продукти;
- проверка в една АКР на контролите при публикуването на кредитни рейтинги;
- проверка на четиринадесетте малки и средни АКР.

При осъществяване на последната точка ESMA, със съдействието на Комисията за финансов надзор, направи проверка на единствената регистрирана българска агенция за кредитен рейтинг – „БАКР – Агенция за кредитен рейтинг“ АД.

Създаденият през 2012 г. Централен регистър (Central repository – CEREP), чиято задача е да осигурява историческа информация на издаваните рейтинги от агенциите, вече покрива период от 12 години назад. Друга ИТ платформа (SOCRAT) събира данни за обхвата на надзора, като с течение на времето тези данни стават все по-важен източник на информация за осъществяване на постоянния надзор и тематичните проверки от страна на ESMA.

Предстои създаването от страна на ESMA на нова Европейска рейтингова платформа, която ще дава публичен достъп до всички кредитни рейтинги и рейтингови перспективи, издадени АКР, регистрирани или сертифицирани в ЕС.

ESMA има важна роля и при изпълнението на дейността си по регистрация и надзор на регистри на трансакции. През изминалата година ESMA ефективно упражнява надзорните си правомощия по Регламента EMIR по отношение на регистри на трансакции. Общият брой на регистрирани от ESMA регистри на трансакции в ЕС е 6. Регистрите на трансакции са търговски дружества, които централизирано събират и съхраняват данните за дериватните договори, които са отчетени към тях. Регистрацията на регистрите на трансакции от страна на ESMA означава, че те могат да бъдат използвани от страните по сделките с деривати, за да изпълнят задълженията си за отчитане съгласно EMIR. Регистрираните до момента регистри на трансакции покриват всички класове деривати – стокови деривати, кредитни деривати, валутни деривати, лихвени деривати и

деривати върху капиталови инструменти, както и други, независимо дали договорите се търгуват на регулиран пазар или извънборсово.

Основни акценти в работата на ЕЮРА

През 2013 г. ЕЮРА затвърди позицията си на орган, оформящ политиките в застрахователния и осигурителния сектор в Европа. Целите, които си поставя Органът, са решенията, които взема да повлияят на формата на посочените сектори за години напред, да определят как ще се защитят европейските потребители и да стимулират инвестирането в бъдещото развитие на Европа.

В края на 2013 г. Европейския парламент и Съвета успяха да постигнат съгласие по директива "Омнибус II", която изменя директивата „Платежоспособност II“ (Директива 2009/138/ЕО), като по този начин вече не съществуват пречки последната да стане приложим акт. Новите моменти, които „Омнибус II“ въвежда са: пакет от мерки за застрахователни продукти с дългосрочни гаранции; преходни мерки, за застрахователите от ЕС и за тези от трети страни, които спомагат за постигане на еквивалентност и важни правомощия за ЕЮРА като арбитражен и координационен орган между националните компетентни органи и като орган, следящ за правилното прилагане на правото на Съюза. Досега забавянето в прилагането на режима „Платежоспособност II“ беше резултат именно от трудно постижимото съгласие по изменящата го директива "Омнибус II", тъй като държавите членки, Европейските институции и застрахователните компании искаха определени разпоредби да бъдат включени в нея. Съгласието, което бе постигнато в края на 2013 г. е съществено, тъй като дава израз на общата воля за прилагането на новия режим и направените компромиси, за да стане това възможно. Постигането на съгласието до голяма степен се основава именно на принципните препоръки на ЕЮРА, изложени в Доклад от юни 2013 г. относно мерките за дългосрочните гаранции. По искане на участниците в Триалога (Европейската комисия, Съвета и Европейския парламент) на ЕЮРА беше възложено да извърши техническа оценка в сътрудничество с националните надзорни органи. Управление „Застрахователен надзор“ на Комисията за финансов надзор също участва в провеждането на оценката на въздействието на пакета от мерки, свързани със застрахователните продукти с дългосрочни гаранции, които може да бъдат повлияни от изкуствената волатилност на техническите резерви, собствените средства или капиталовите изисквания. Конкретно, елементите на пакета за дългосрочните гаранции включва – корекцията за волатилност (изглажда изкуствената нестабилност, свързана с цените на корпоративни и държавни облигации), изравнителната корекция (за животозастрахователни продукти, обезпечени с активи с фиксирана доходност, чийто матуритет съвпада с продължителността на продукта) и преходните мерки, които улесняват прехода към „Платежоспособност II“.

Прозрачността е друг основен елемент на "Омнибус II". Застрахователните компании трябва да публикуват въздействието на пакета от мерки за дългосрочните гаранции върху финансовото си състояние. Това е от съществено значение с оглед на пазарната дисциплина.

Във връзка с прилагането на „Платежоспособност II“ беше приета и нова директива, определяща окончателно сроковете, а именно – за дата на транспониране на Директива 2009/138/ЕО - 31 март 2015 г. и дата за начало на прилагането ѝ - 1 януари 2016 г. Старият режим се отменя считано от 1 януари 2016 г.

През следващите 2 години ЕЮРА ще концентрира усилията си по изготвянето на всички делегирани актове, съдържащи подробни правила за прилагане на основните разпоредби от Директива 2009/138/ЕО. Делегираните актове следва да доразпишат правила относно - калибриране за капиталовите изисквания за активи, изчисляването на стандартната формула,

принципи за оценка на вътрешни модели, оценки относно еквивалентността на трети страни, съдържанието на собствената оценка на риска и платежоспособността и др. В обемната работа по изготвянето на делегираните актове ще бъде поддържан активен диалог с всички заинтересовани страни.

Във връзка с подготовката по прилагането на режима "Платежоспособност II", през 2013 г. ЕЮРА разработи и публикува насоки, които да улеснят застрахователите в плавния преход към новия режим:

- **Насоки за системата на управление;**
- **Насоки относно прогнозната оценка на собствените рискове на предприятието (въз основа на принципите на собствената оценка на риска и платежоспособността (СОРП));**
- **Насоки относно подаването на информация до националните компетентни органи и**
- **Насоки за предварително заявление за вътрешни модели.**

КФН взе активно участие в качествения превод на насоките на български език и след анализ и взето решение, официално декларира намерението си да спазва по-голямата част от насоките, както и това кои от тях няма да спазва и поради какви причини.

През 2013 г. ЕЮРА засили работата си по отношение на пенсионното осигуряване, като проведе важно проучване относно институциите за осигуряване по професионални схеми с оглед на факта, че настоящата правна рамка е от 2003 г. Проучването се основава на новаторската концепция за "холистичен подход за съставяне на балансов отчет" като потвърждава, че това е сложна материя, която изисква допълнителна работа по изглаждането на методологията за определяне на платежоспособността на пенсионните фондове. Това проучване е сериозен и необходим опит за сравняване на различните пенсионни системи в Европа. На този етап ЕЮРА ще изключи от обхвата на вътрешния проект на нормативен акт правилата за платежоспособност и ще остане фокусиран единствено върху управление и прозрачност на пенсионните фондове, както и трансграничните въпроси. Целта на органа е да се създаде рамка, в която институциите за осигуряване по професионални схеми могат да растат и да се развиват в рамките на вътрешния пазар и да гарантира, че те ще продължат да играят своята важна роля в икономиката на ЕС, като дългосрочните институционални инвеститори в Европа.

ЕЮРА продължи работата си в областта на защита на потребителите, където има значителни правомощия. В приоритетите на органа за тази и следващата година се включва защитата на потребителите в областта на пенсионното осигуряване като органът ще следи тенденциите в потреблението, обмена на най-добри практики и открояване на практики в държавите-членки, които са по-малко ефективни с оглед подобряването им.

Следва да се отбележи, че през 2013 г. приключи началната фаза за Европейските надзорни органи (ЕНО), към които принадлежат ESMA и ЕЮРА, като Европейската комисия ще изготви доклад с оценка за първите три години на тези органи. Тъй като те са вече безспорно установени и са неразделна част от пейзажа на органите на ЕС, докладът ще се фокусира върху въпроса дали техните задачи, правомощия и правна рамка трябва да бъдат променени в някои аспекти.

Основни акценти в работата на ESRB

ESRB продължи работата си по регулярен преглед и оценка на системните рискове в Европейския съюз, като през годината бяха идентифицирани следните основни системни рискове:

- Бавното възстановяване на реалната икономика поставя пред предизвикателство развитието на банковия сектор;

- Търсене на доходност засилва разликата между финансовите пазари с нарастващи цени и наличието на фундаментални фактори за тяхното нарастване;
- Предстоящите регулаторни реформи могат да засегнат слаби места в структурата на финансовата система;

Съгласно мандата си, ESRB издава ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ за риск и ПРЕПОРЪКИ, които следва да бъдат мотивирани на база на общия набор от количествени и качествени показатели (таблица на риска) с цел идентифициране измерване на системния риск. През отчетната година ESRB публикува една **Препоръка относно междинните цели и инструменти на макропруденциалната политика**, която се състои от следните елементи:

- Определяне на междинни цели на макропруденциалната политика за съответната национална финансова система;
- Избор на макропруденциални инструменти, подходящи за ефективното подходящи за ефективното и ефикасно преследване на основната цел на макропруденциалната политика;
- Определяне на стратегия на политиката, която свързва основната цел макропруденциалната политика с междинните цели и макропруденциалните инструменти;
- Извършване на периодична оценка на междинните цели и инструменти;

Накрая, на ЕК се препоръчва създаване на законодателство, свързано с единния пазар и с ЕС, като вземе предвид необходимостта от създаване на съгласуван набор от макропруденциални инструменти, оказващи влияние върху финансовата система.

Освен това, ESRB изготви и публикува **Наръчник за операционализиране на макропруденциалните политики в банковия сектор**, където са описани индикаторите за идентифициране на източниците на системни рискове и набор от инструменти за тяхното овладяване, които трябва да се съобразят както с междинните цели на макропруденциалната политика, така и с евентуалните им икономически и други ефекти. През 2014 г. предстои работа по обвързване на таблото с рискови индикатори с междинните цели и съответните инструменти на макропруденциалната политика.

5.2. Международно сътрудничество, проекти и инициативи

Глобализацията на финансовите пазари, както и проявленията и последиците на кризата подчертават важноста на сътрудничеството на КФН с международни организации и финансови институции. Комисията членува в трите международни организации, изготвящи стандартите в сектора на ценните книжа, застраховането и пенсионното осигуряване, а именно Международната организация на комисиите по ценни книжа (*International Organisation of Securities Commissions – IOSCO*), Международната асоциация на застрахователните надзорни институции (*International Association of Insurance Supervisors – IAIS*) и Международната организация на пенсионните надзорни органи (*International Organisation of Pension Supervisors – IOPS*), като КФН е участвала в учредяването на последната.

През месец август 2012 г. КФН подаде кандидатурата си за присъединяване към Многостранныя Меморандум за разбирателство на IAIS. Целта на Меморандума е да служи като правна база за обмяна на информация между надзорните институции на страните по него. До момента 35 от членуващите в IAIS организации са подписали документа. Процедурата по подписването изисква оценка на предоставените документи и съществуващата правна основа. През 2013 г. бе сформирана работна група в рамките на IAIS, която оценява на кандидатурата на КФН.

КФН се включи активно и в дейността на координационните комитети, ангажирани с надзора, взаимодействието и обмена на информация във връзка с трансграничните застрахователни групи. В дейността на координационните комитети участват представители на всички надзорни институции от държавите членки, в които застрахователни компании имат учредени дъщерни дружества. В началото на месец декември бе проведена третата годишна среща на координационния комитет на застрахователната група „Евроинс Иншурънс Груп“ АД, на която КФН е водещ групов надзорен орган. В срещата взе участие официален наблюдател от ЕЮРА, както и представители на надзорните институции на България, Румъния и Македония, и експерти от застрахователната група.

В рамките на дейността на националния Управителен комитет за дейности по защита на потребителите на финансови услуги и финансова грамотност, Комисията за финансов надзор успешно завърши осъществявания съвместно със Световната банка (СБ) проект относно механизмите за извънсъдебно решаване на потребителски спорове в сферата на финансовите услуги. Проектът беше с продължителност една година и включваше множество срещи между заинтересованите български институции и експерти от Световната банка. Като резултат от сътрудничеството, през юни 2013 г. бяха публикувани два доклада на СБ: Доклад за съществуващите в България механизми за извънсъдебно решаване на потребителски спорове в сферата на финансовите услуги, анализ на съществуващите правна рамка и институционална организация, и Доклад за уебсайтове за сравняване на цени, администрирани от публичния сектор, включващ анализ на казуси и добри практики.

На 31 октомври 2013 г. КФН съвместно със СБ организира полудневен семинар на тема: **„Алтернативно решаване на спорове в областта на финансовите услуги и финансова грамотност в България“**. Бяха представени резултатите от досегашното сътрудничество, а именно окончателния доклад, изготвен от екип на банката, на тема „Варианти за алтернативно решаване на спорове в областта на финансовите услуги в Република България“. Цел на събитието беше и продължаване на съвместната дейност на СБ с междуинституционалния Управителен комитет за дейности по защита на потребителите на финансови услуги и финансова грамотност и съсредоточаване на сътрудничеството в предоставяне на практическа помощ и препоръки от експертите на банката при изработването на **национална стратегия за повишаване на финансовата грамотност и финансово образование**.

5.3. Сътрудничество с институции в страната

С цел увеличаване ефективността на контрола и регулирането на небанковия финансов сектор в България КФН поддържа и задълбочава сътрудничеството и активното си взаимодействие с държавни структури, браншови асоциации на поднадзорните на КФН лица и други заинтересовани лица предвид подготвяните промени в законодателството, както и с други органи и институции, свързани със защита на потребителите на небанкови финансови услуги. Междуведомственото сътрудничество се изразява в извършването на обсъждане и съгласуване на предложения за промени в нормативната уредба, обмен на налична информация, вземане на отношение по въпроси, които са в процес на обсъждане в европейските структури, провеждане на съвместни семинари и др.

Активно сътрудничество се осъществява и с различните браншови асоциации основно във връзка с подготвяни от КФН промени в нормативни актове, регулиращи капиталовия пазар – Българската асоциация на управляващите дружества (БАУД), Българската асоциация на лицензираните инвестиционни посредници (БАЛИП), Асоциацията на банките в България (АББ) и други. През 2013 г. вътрешното сътрудничество с участието на представители на управление

„Надзор на инвестиционната дейност“ бе свързано основно с обмен на информация в органите на МВР по повод извършени проверки на поднадзорни лица и подобряване на съдържанието и коректността на периодично разкриваната информация с цел повишаване доверието на пазара като цяло.

Представители на управление „Застрахователен надзор“ участваха в четири срещи на работната група по въпросите на задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, които се проведеха в първото полугодие на 2013 г. На срещите се обсъждаха основните проблеми пред тази застраховка, като трайното управление на МПС с българска регистрация извън България от чужди граждани с произтичащите от това последствия за застрахователите и Гаранционния фонд. Бяха направени предложения за промяна на режима на регистрацията на моторните превозни средства, като средство за преодоляване на съществуващия проблем. Бяха обсъдени предложения за въвеждане на електронно установяване на нарушението за управление на МПС без сключена задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, като средство за подобряване на ефективността на административното наказване. Работната група преустанови редовните си срещи без постигане на конкретен резултат след подаването на оставка от правителството.

През месец април 2013 г. представители на управление „Застрахователен надзор“ участваха също така в среща с представители на Гранична полиция, Гаранционния фонд, Асоциацията на българските застрахователи, Националното бюро на автомобилните застрахователи, на която бяха обсъждани, констатирани от органите на Гранична полиция практики във връзка с изнасяне от страната на непопълнени сертификати „Зелена карта“ и стикери на Гаранционния фонд.

През месеците октомври и ноември 2013 г. представители на управление „Застрахователен надзор“ участваха в работна група към Министерския съвет за предлагане на промени във връзка с механизмите за алтернативно решаване на потребителски спорове. Представителите на КФН предоставяха информация за разпоредбите на европейското законодателство, които предвиждат създаване на такива схеми спрямо поднадзорните на Комисията лица и изразяваха становища по изготвяните предложения в рамките на групата.

През месец декември 2013 г. представители на управление „Застрахователен надзор“ участваха в работна група с представители на Гаранционния фонд, Асоциацията на българските застрахователи и фирмата-разработчик във връзка с разработваните промени в Единната информационна система за оценка, управление и контрол на риска. През същия месец служители от управлението участваха в работна среща с представители на Министерство на вътрешните работи, Асоциацията на българските застрахователи, Гаранционния фонд, Националното бюро на автомобилните застрахователи и Асоциацията на вносителите на автомобили във връзка с направени предложения за изменения и допълнения в Наредба № I-45 от 2000 г. за регистриране, отчет, пускане в движение и спиране от движение на МПС и ремаркета, теглени от тях и реда за предоставяне на данни за регистрираните пътни превозни средства.

Представители на КФН участваха в междуведомствена ad hoc работна група за изготвянето на проект на Споразумение за сътрудничество и обмен на информация между КФН и Националната агенция за приходите (НАП). През 2013 г. продължи работата на представители на КФН и в частност – на представители от управление „Осигурителен надзор“, в постоянните работни групи към Съвета по европейските въпроси и по-конкретно в Работна група 26 „Финансови услуги“ с водеща институция Министерство на финансите и Работна група 13 „Социална политика и заетост“ към Министерство на труда и социалната политика. През второто полугодие на 2013 г. представители на управление „Осигурителен надзор“ участваха в Консултативния съвет за оптимизиране на осигурителната система, сформиран към министъра на труда и социалната политика.

Представител на управление „Осигурителен надзор“ редовно участва в процедурата за служебно разпределение на лицата, неизбрали фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване, провеждана съгласно Инструкция №1/21.02.2006 г. Служебното разпределение се извършва четири пъти годишно от комисия, създадена към Националната агенция за приходите, която включва по един упълномощен представител на НАП, КФН и Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване.

Експерти от Управление „Осигурителен надзор“ и Управление „Застрахователен надзор“ съвместно участваха като представители на КФН при провеждането на изпитите за придобиване на правоспособност на отговорен актюер, организирани от Българско актюерско дружество.

Във връзка с упражняваната надзорна и регулаторна дейност, най-често по повод конкретни преписки и казуси, текущо се осъществява ефективно сътрудничество с други държавни органи и организации – Министерство на финансите, Министерство на труда и социалната политика, Консултативен съвет за финансова стабилност, „Централен депозитар“ АД и др.

6. Институционално развитие на КФН

6.1. Управление на човешките ресурси

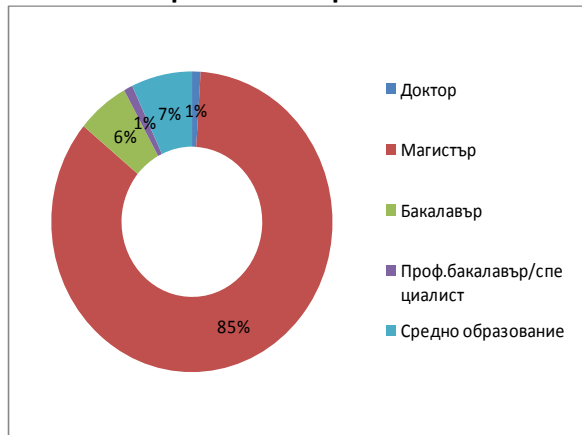
Основен фактор за изграждане на конкурентна администрация е непрекъснатото усъвършенстване и обогатяване на натрупаните знания, наложено от технологичната промяна, превръща образованието във водеща сфера на социалния живот, тъй като високата степен на технологизация на администрацията изисква и по-широки квалификационни умения и компетенции.

Образованието има водещо значение за формирането на човешкия капитал, посредством който по нов начин се осмисля и дефинира фактора труд в съвременната икономика. Акцентът се поставя върху задълбочаване на придобитите знания и умения, които надграждат и целенасочено моделират естествените качества на човека в процеса на обучение и съчетани с професионален и социален опит оформят високо качествени човешки ресурси.

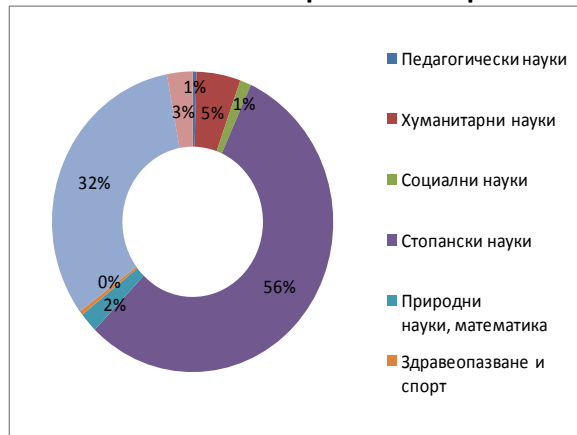
Разпределението на служителите по образователно равнище и тип образование отговаря на целите и задачите на КФН, като служителите с висше образование доминират, представлявайки 93% от заетите през 2013 г., а делът на служителите със средно образование е намалял на 7.3%.

Постигнатият висок потенциал на служителите е предпоставка за максимално реализиране на приоритетните цели на Комисията. Следва да се отбележи фактът, че в КФН има голям брой служители, които притежават повече от едно висше образование, което им позволява да разширяват кръгозора на компетенциите си и по-професионално и задълбочено да изпълняват поставените задачи.

Графика 24. Разпределение на персонала по степен на образование през 2013 г.

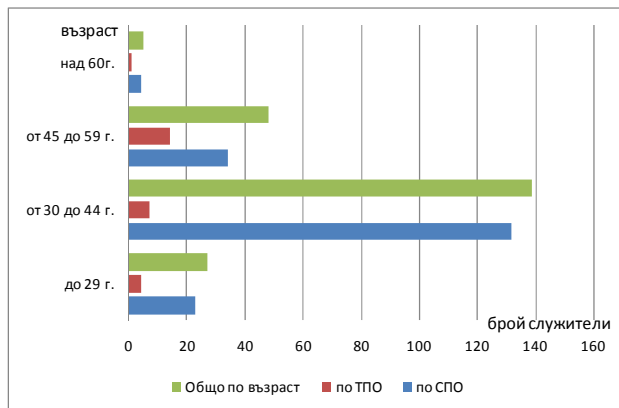

Графика 25. Разпределение на персонала по области на висшето образование през 2013 г.

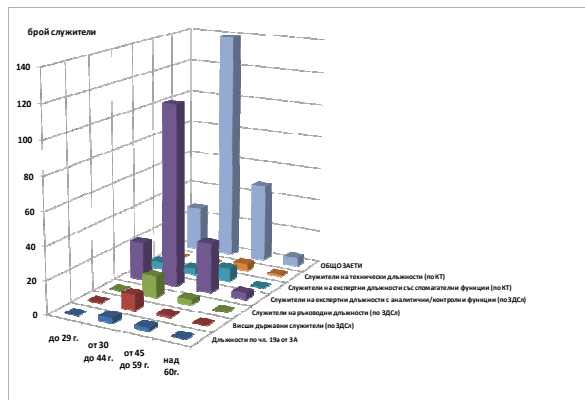

През 2013г. година продължи тенденцията за привличане на млади хора за работа в КФН, като най-големият брой служители в КФН са на възраст от 30 до 44 години (63%), следвани от служителите на възраст от 45 до 59 години (22%), под 29 години (13.2%) и над 60 години (1.8%). В **структурата на КФН** общият брой на служителите, заемащи ръководни длъжности в КФН, е 26, като най-голямата част от тях са на възраст от 30 до 44 години. Експертният персонал е разпределен в три възрастови категории, като по-голямата част или 52% от всички заети е съсредоточен във възрастовата категория от 30 до 44 години. След това се нареждат експертите във възрастова категория от 45 до 59 години, които са 17.3% от всички заети, а служителите под 29 години са 12.3%. Над 60 години са 5 служители, като само един е на техническа длъжност.

Графика 26. Разпределение на служителите по възраст и вид правоотношение в края на 2013 г.

Графика 27. Разпределение на заетите служители по възраст и длъжност в края на 2013 г.

По отношение на равнопоставеността на половете сред служителите от КФН като цяло се установява превес на жените пред мъжете, от общия брой служители в Комисията 64% са жени и 36% мъже. Ръководните и експертните длъжности в КФН се заемат повече от жени, което представлява около 63.5%.

Качеството на надзорната дейност е неразривно свързано с качествата, уменията и опита на служителите в КФН. В тази връзка се работи в посока обучение и квалификация на служителите в дългосрочен план. За тази цел се извърши проучване на нуждите от обучение, организиране и провеждане на съответните обучаващи програми и оценка на ефективността от проведените обучения.

КФН изпълни своите задължения по Закона за държавния служител за повишаване на професионалната квалификация и преквалификация на служителите, като изпрати на обучение в Института по публична администрация (ИПА) заявите предпочитания служители. Проведени бяха следните обучения:

Таблица 27. Проведени обучения в ИПА на служители от КФН през 2013 г.

Тема на обучението	Брой проведени обучения	Брой обучени служители
Въведение в държавната администрация	14	90
Основи на управлението в администрацията	8	15
Оценка на въздействието на законодателство и политики	1	1
Основни производства по АПК /за юристи/	1	6
Основни производства по АПК /за неюристи/	1	3
Правна уредба и прилагане на ГПК /за неюристи/	1	2
Конфликт на интереси	1	2
Управление, мониторинг и отчет на проекти по оперативни програми	1	1
ЗОП - споделени практически знания и умения за прилагането му при планиране, договориране, управление и отчитане	1	3
Практически аспекти в работата на звената по човешки ресурси	1	1
Общо	30	124

През 2013 г. в различни форми на обучение и **повишаване на квалификацията** взеха участие 85 служители, като бяха усвоени 1.32% от планираните 2.22 % средства в собствения бюджет за специализирано обучение на служителите.

КФН продължи да поддържа ползотворни партньорски отношения с редица институции, а именно – Центъра по европейско обучение, Института на вътрешните одитори в България (ИВОБ), НКЦ "Решение" и ИК „Труд и право“, Евроцентър оценки и партньорство, MBAcademy – Management & Banking Academy, Китов център, Лойдс Регистър, СИБИ, Технологиика, Joint Vienna Institute, International Monetary Fund, EIOPA, ESMA, Американската комисия по ценни книжа и фондови борси и Службата за финансови услуги на Малта и др.

Таблица 28. Проведени обучения в други обучаващи институции в България на служители от КФН през 2013 г.

Обучаваща институция	Тема на обучението	Брой обучени служители
НКЦ „Решение“	Счетоводно приключване и данъчно облагане за 2012 г. бюджетните предприятия	1
	Граждански процес	2
	Актуални въпроси на облигационно право	6
	Административен процес	2
	Осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд	1
Китов център	Международни счетоводни стандарти	1
	Годишно счетоводно приключване	1
ИВО	Разграничаване и взаимодействие между вътрешен и външен одит в публичния сектор	1
СИБИ	Актуални въпроси на търговското и облигационно право	2
LRQA Bulgaria - Lloyd's Register EMEA Branch	Запознаване с Международен стандарт ISO/IEC 27001:2005 за системите за управление на сигурността на информацията и с процедурата по сертифициране на системите за управление на сигурността на информацията	11
Технологика	Основни модули HERMES	2
Общ брой обучени служители		30

Таблица 29. Проведени обучения на служители от КФН в други обучаващи институции в чужбина през 2013 г

Обучаваща институция	Тема на обучението	Брой обучени служители
ESMA	Seminar on OMNIBUS and AIFMD Register for Entities, sanctions and prospectuses	2
	Cross-sector seminar on Working with ESMA ESMA's role and powers in the new legislative framework	1
	Seminar on SARIS	1
	Authorised entities and sanctions register: Seminar on use of the registers web entry forms on NCA side	1
	OMNIBUS Approved prospectus, supplement and CoA register: Seminar on use of the registers web entry forms for reporting on NCA side	1
	Seminar on Basel III and CRD 4 - for securities markets regulators	1
	Seminar "EMIR Implementation and Monitoring"	1
	Cross-sector seminar on reducing reliance on credit ratings	1
EIOPA	Изчисляване на платежоспособност съгласно "Платежоспособност II"	2
	Надзорни колегии	2
	Пропорционалност в регулирането и надзора в областта на застраховането и защитата на потребителите	2
	Оценка съгласно "Платежоспособност II"	2
	Текущи развития в европейската пенсионна система	2
	Преглед на надзорния процес на застрахователни групи	2

Управление при условията на "Платежоспособност II"	2
Съвременни техники за намаляване на риска	1
Превенция на кризи, мениджмънт и решения	1
Кратък курс по "Платежоспособност II"	1
Общ брой обучени служители	26

Като цяло служителите показват висока ангажираност при изпълнение на служебните си задължения, желание за придобиване на нови знания и усъвършенстване на придобитите умения, което пролича при **годишното оценяване на изпълнението на длъжността**. Наблюдава се запазване на висок процент на получените оценки „Изпълнението надвишава изискванията”, което доведе до повишаване в ранг на 52 служители. Мотивацията за по-добро изпълнение на длъжността и постигане на високи резултати от дейността на служителите е обвързана с кариерно израстване, възможностите за обучение и финансово стимулиране на показаните високи резултати в рамките на нормативната база, уреждаща държавната служба. През 2013 г. бяха преназначени на по-висока длъжност, след проведен конкурентен подбор 19 служители, от които 2 ръководни длъжности.

Таблица 30. Окончателни годишни оценки на изпълнението на длъжностите в КФН през 2013 г.

Оценки	Служители по трудово правоотношение	Служители по служебно правоотношение	Общо по вид оценка
Исключително изпълнение	2	47	49
Изпълнението надвишава изискванията	9	80	89
Изпълнението напълно отговаря на изискванията	10	35	45
Изпълнението отговаря не напълно на изискванията	0	4	4
Неприемливо изпълнение	0	0	0
Общо по правоотношение	21	166	187

През 2013 г. на база разработената собствена стажантска програма КФН осигури провеждането на стаж на 13 студенти, като след това един от тях беше назначен на работа.

6.2. Развитие на информационните технологии за нуждите на надзора

Развитието на информационните технологии в Комисията за финансов надзор през 2013 г. мина под знака на продължаващото обновление, устойчиво надграждане и поетапна модернизация. Следвайки „Стратегия за развитие на ИТ инфраструктурата и предоставяните ИТ услуги за нуждите на дейността на КФН” и в съответствие с актуалните тенденции за развитие на информационните технологии, Комисията продължи да развива и интегрира своите програмни системи.

Внедряването на новости подпомогна повишаването на ефективността на работата на институцията. Постигнаха се съществени резултати по отношение на интегрирането на разнородните информационни системи, координиране на дейностите между отделните дирекции и управления в рамките на Комисията, автоматизиране на рутинната дейност, извършвана от

експертите в нея, на подаването и обработката на информация, необходима за осъществяване на надзора.

През 2013 г. се допълни и усъвършенства новия електронен портал - „Застрахователен надзор“, чрез който изцяло по автоматизиран начин се приема, контролира и обработва информацията, както от всичките застрахователни дружества, така и от техните брокери.

Продължи работата по обновяването на вътрешната информационната инфраструктура чрез надграждане на сървърното, дисковото и комуникационното оборудване, а също така и по развитието на решението за „десктоп“ виртуализация.

Успоредно с дейността по развитието, през отчетния период продължи и поддържането на актуално състояние на информацията в регистрите на КФН. Информацията в e-Register се актуализираше от поднадзорните лица – публични дружества и емитенти на ценни книжа (включително дружествата със специална инвестиционна цел) и от управляващите дружества. Порталът работи без прекъсване и в него се съдържа последната подадена от поднадзорните лица информация. Всички останали обстоятелства своевременно се осъвременяват в регистър ERiK на базата на подаваната в разпорежданията информация от управленията. Стартирана бе подготовка и за цялостно обновяване на този регистър, в съответствие с най-добрите практики в областта на електронното подаване, обработка и защита на информацията. Реализирана бе и своевременната актуализация на информационната система за получаване и обработка на ежедневната отчетност на поднадзорните лица на управление „Осигурителен надзор“, обусловена от нормативните изисквания, както и ежедневното обработване и обновяване на получаваната от застрахователните дружества информация за сключени и променени агентски договори.

През годината активни действия бяха предприети и в посока осигуряване на информация, необходима за осъществяването на анализ и надзор, от външни за КФН източници, по електронен път. Освен ефективното използване от служителите на Комисията на различните стандартни финансови софтуерни инструменти /Bloomberg, X3 Analyses и др. /, пред финализиране са и специфични разработки за получаване на информация от БФБ, ЦД и др.

През отчетния период продължи активното участие на страната ни и в частност на Комисията в дейността на съответните европейски регулаторни органи. През 2013 г. започна подаване на данни за извършени сделки с чужди инструменти към страните-членки на ESMA през система TREM. Беше разработено и внедрено вътрешно приложение за справочна информация за подадени към КФН сделки с български инструменти през същата система. Стартира реалното подаване на данни към ESMA относно късите продажби и някои аспекти на суапите за кредитно неизпълнение. През годината преминаха тестове на системата на ESMA за регистри по Omnibus директивата, както и на системата за спиране и отстраняването от търговия на финансови инструменти (MiFID) и тези системи влязоха в реална експлоатация.

Участието в комитета по ИТ към EIOPA допринесе за синхронизацията между подготвяните европейски проекти за електронен обмен на данни и новите проекти на КФН.

6.3. Отчет за изпълнение на бюджета на КФН за 2013 г.

Съгласно Закона за Комисията за финансов надзор (ЗКФН) Комисията за финансов надзор е юридическо лице на бюджетна издръжка. Бюджетът на КФН се формира от собствени приходи и субсидия от централния бюджет.

През 2013 г. приходите свързани с регулаторната и надзорна дейност на КФН са в размер на 4 931 552 лв., от които 209 468 лв. са събрани от Националната агенция за приходите (НАП) и не са постъпили по сметката на КФН, но съгласно дадени указания от Министерство на финансите са отразени в отчета за касовото изпълнение на бюджета. Основната част от приходите на КФН се

формира от държавни такси, събирани на основание чл. 27, ал.1 от ЗКФН и постъпления от наложени глоби и имуществени санкции.

Структурата на приходите на КФН за 2013 г. е както следва:

- държавни такси, събирани на основание чл. 27, ал.1 от ЗКФН – 3 856 584 лв. или 78.20% от общия размер на приходите, включително и тези събрани от НАП;
- постъпления от глоби, наказателни лихви и имуществени санкции – 1 074 597 лв. или 21.79 % от общия размер на приходите, включително и тези събрани от НАП;
- други приходи – 371 лв. или 0.01% от общия размер на приходите.

През 2013 г. извършените разходи за персонала на КФН (работна заплата, други възнаграждения, обезщетения по Кодекса на труда и Закона за държавния служител и осигурителни вноски), за текуща издръжка на ведомството, за заплащане на годишен членски внос в европейски органи и международни организации за надзор на небанковия финансов сектор и за капиталови разходи възлизат на 8 822 762 лв.

Финансирането на посочените разходи е при следното съотношение:

- касово постъпили приходи по бюджета – 4 722 084 лв. или относителен дял от 53.52%
- субсидия от централния бюджет – 4 099 118 лв. или относителен дял от 46.46%
- друго финансиране - 1 560 лв. или относителен дял от 0.02%.

6.4. Доклад за дейността на вътрешния одит на КФН за 2013 г.

Одитната дейност в КФН се осъществява съгласно изискванията на Закона за вътрешния одит в публичния сектор (ЗВОПС), Стандартите за вътрешен одит в публичния сектор, Етичния кодекс на вътрешните одитори, Статута на звеното за вътрешен одит (ЗВО) в КФН и методологията, издадена от Министъра на финансите.

ЗВО е създадено на основание чл. 39 от Правилника за устройството и дейността на КФН и на нейната администрация (ПУДКФННА) на пряко подчинение на Председателя.

През 2013 г. вътрешният одит като цяло постигна поставените цели, като съдейства за укрепването на вътрешния контрол чрез предоставяне на обективна оценка и препоръки за подобряване на дейността и контрола. ЗВО подпомогна ръководството при подобряване на процеса по управление на риска в КФН, като:

- идентифицира и оцени рисковете в Комисията при стратегическото и годишно планиране на дейността по вътрешен одит и при извършване на конкретни ангажменти за даване на увереност;
- в рамките на консултантски ангажменти координира дейността по обобщаване на Риск – регистъра на КФН за 2013 г., извърши мониторинг и докладва изпълнението на действията за ограничаване на рисковете в Комисията, планирани през 2012 г.

През 2013 г. ЗВО извърши одитни ангажменти за предоставяне на увереност с цел оценка на администрирането на приходите от такси по чл. 27 от ЗКФН и на дейността по поддържане на публичните регистри по чл. 30 от ЗКФН. Вътрешният одит даде общо 19 броя препоръки за повишаване на ефективността на вътрешния контрол и подобряване на одитираните дейности. Препоръките на ЗВО са приети от ръководството на Комисията и служителите, отговорни за тяхното изпълнение, като цяло предприемат коригиращи действия.

При планирането и изпълнението на одитните ангажменти в КФН се прилага преди всичко функционален подход, при който предмет на одит са основни дейности, осъществявани от трите управления, които са оценени с по-високо ниво на риск за постигане целите на Комисията. Ползата, която носи одитната дейност, е насърчаване въвеждането на единни вътрешни

процедури и популяризиране на добрите практики. С докладите на ЗВО се предоставя информация и сравнителни анализи за осъществяването на съответната дейност, нивото на контрол, доброто представяне и допуснатите пропуски в различните управления. Така установените проблеми и дадените препоръки се свеждат до знанието на ръководството на КФН и ръководителите на структурни звена, осъществяващи сходни функции, тъй като са относими и биха били полезни. По този начин дейността на вътрешния одит е насочена към подобряване условията за функциониране на Комисията като ефективен единен надзорен орган на небанковия финансов сектор.

ЗВО подпомогна развитието на мониторинга на системите за финансово управление и контрол (СФУК), като:

- извърши консултантски ангажимент, свързан с организирането на годишната самооценка на вътрешния контрол в КФН;
- оцени адекватността на вътрешните правила на КФН, уреждащи одитираните дейности, като при установена необходимост даде препоръки за тяхното актуализиране;
- подпомогна мониторинга върху изпълнението на препоръките на вътрешния одит, във връзка с което оказва съдействие при съставянето на планове за действие, поддържа единна база данни на препоръките и планираните във връзка с тях ответни действия, приложи процедури за наблюдение статуса на резултатите и периодично докладва за постигнатия напредък.

През 2013 г. продължиха действията за подобряване на одитната дейност чрез:

- извършване на текущ и периодичен преглед на дейността, с оглед предоставяне на разумна увереност, че ЗВО осъществява своите функции в съответствие с действащото законодателство и по ефективен начин;
- укрепване на административния капацитет (трима вътрешни одитори, включително ръководителя на вътрешния одит) посредством повишаване на професионалните знания и умения на служителите чрез разработване и изпълнение на план за обучение, съобразен с индивидуалните нужди и финансовите възможности на Комисията.

6.5. Отчет на Инспектората

През отчетния период Държавният инспектор, в съответствие с разпоредбите на Правилника за устройството и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация и Правилата за работа на Държавния инспектор, и в изпълнение на заповеди на Председателя на Комисията осъществи проверки относно дейността на служителите от администрацията на Комисията, както следва:

- Планова проверка, относно действия на служители на Комисията за финансов надзор, предприети във връзка с административното производство по отнемане на лиценза на „Маунтин Парадайс Инвест“ АДСИЦ.
- Планова проверка, относно дейността на дирекция „Координация, анализ и политика на регулаторната и надзорна дейност“, съобразно разписаните функции.
- Целева проверка, относно действия на служители в администрацията на Комисията за финансов надзор, във връзка с изложените твърдения в сигнал с вх. № 91-00-59/18.06.2010 г. и информацията в писмо с вх. № 04-02-76/16.07.2010 г.
- Целева проверка, относно действия на служители в администрацията на Комисията за финансов надзор, във връзка с постъпил сигнал с вх. № 92-00-510/07.06.2013 г. от Пламен

Минков – Изпълнителен директор на „Здравноосигурителна компания България здраве“, относно заявление за издаване на лиценз за извършване на застраховане с вх. № РГ-09-10-25/17.10.2012 г.

- Целева проверка, относно действия на служители в администрацията на Комисията за финансов надзор, по повод докладна записка № 32-00-259/19.06.2013 г. на заместник-председателя, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност, във връзка с постъпил сигнал от полския регулатор POLISH FINANCIAL SUPERVISION AUTHORITY с вх. № 32-00-259/18.06.2013 г.
- Целева проверка, относно действия на служители в администрацията на Комисията за финансов надзор, по повод докладна записка № ДЗ-559/26.07.2013 г. на Главния секретар на КФН, във връзка с постъпило писмо вх. № 04-02-72/24.07.2013 г.
- Целева проверка, относно действия на служители в администрацията на Комисията за финансов надзор, по повод постъпил сигнал от „Алфа Финанс Холдинг“ АД, с вх. № 91-02-787/05.08.2013 г.
- Целева проверка, относно действия на служители в администрацията на Комисията за финансов надзор, по повод постъпил сигнал от датския регулатор DANISH FSA, с вх. № 32-00-1087/29.08.2013 г.
- Целева проверка, относно действия на служители в администрацията на Комисията за финансов надзор, по повод докладни записки № ДЗ -695/23.09.2013 г. и № ДЗ – 723/02.10.2013 г.
- Целева проверка, действия на служители в администрацията на Комисията за финансов надзор, по повод постъпил сигнал от Тодор Цолов, с вх. № 91-02-399/14.10.2013 г.

II. ПАЗАРЕН АНАЛИЗ НА НЕБАНКОВИЯ ФИНАНСОВ СЕКТОР

1. Външна среда и икономическа активност

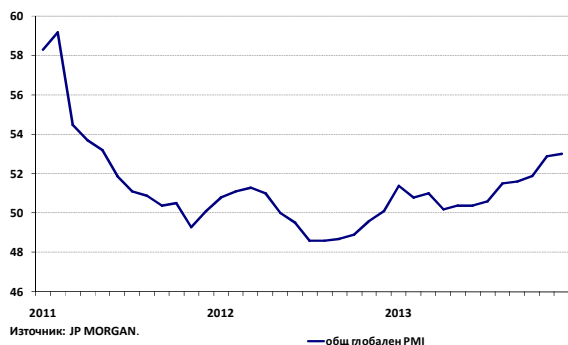
1.1. Външна среда

През 2013 г. световната икономика отбеляза ръст от 3% спрямо 3.2% за 2012 г. Икономическата активност беше по-добра в развитите страни, където растежът на БВП достигна 1.3%, спрямо 1.4% за предходната година. Развитите икономики се радваха на положителни макроикономически данни и бяха подпомогнати от прилагането на експанзивни монетарни политики. Високите нива на безработица, ниската инфлация и крехкото доверие във финансовия сектор бяха причина за намаляването на основните лихвени проценти до рекордно ниски нива, както и използването на различни методи за вливане на ликвидност. Развиващите се страни успяха да нараснат с 4.7% за 2013 г. спрямо 5% за 2012г, като имаха значителен принос към растежа в световен мащаб. Забавянето беше резултат на по-голямата предпазливост на инвеститорите поради несигурността относно продължителността на програмата за вливане на ликвидност в САЩ както и забавянето на търсенето в развитите икономики.

През 2013 г. водещите макроикономически индикатори отчетоха стабилизация и известно подобрене от началото на втората половина на годината. Подобриенето беше най-вече на лице в развитите страни, докато в развиващите се икономики се наблюдаваха разнопосочни движения.

Глобалният PMI Индекс (Purchasing Manager Index) продължи да се подобрява през по-голямата част на 2013 г., запазвайки нива над 50 базисни пункта.

Графика 28. Индекс PMI за промишлеността

Въпреки положителните темпове на растеж, световната търговия остана сравнително слаба през 2013 г. с изключение на четвъртото тримесечие, когато беше

отчетено засилване. По-ниският износ към еврозоната поради отслабналата икономическа активност в региона от началото на 2013 г. се отрази негативно върху развитието на световната търговия. Подобриенето на икономиката на САЩ и устойчивият растеж на Китай успяха да компенсират част от световния спад в търговията през втората половина на 2013 г.

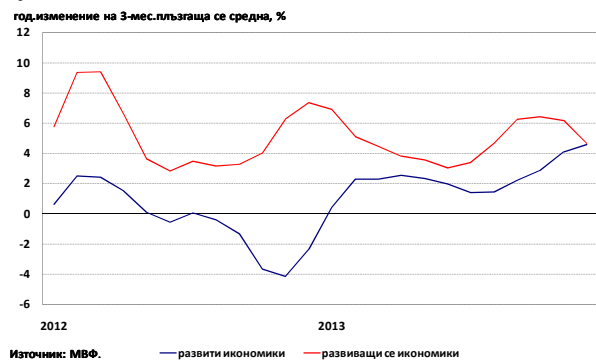
Графика 29. Световна търговия

Индустриалното производство отчете положителни темпове на растеж в развитите икономики най-вече от втората половина на годината. В развиващите се страни динамиката на индустриалното производство

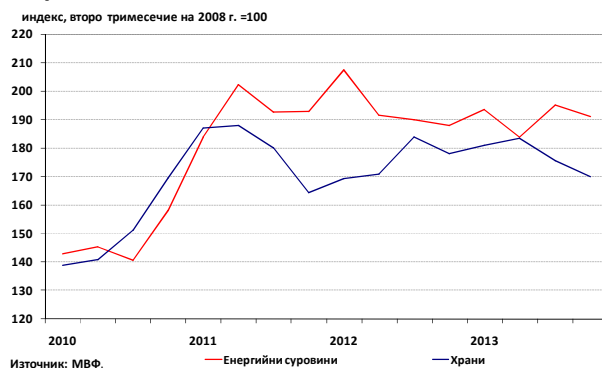
бе разнопосочна, като се наблюдава спад през последното тримесечие за 2013 г.

Графика 30. Индекс на индустриалното производство

Цените на енергийните суровини показаха тенденция на стабилизация през 2013 г. Послабият растеж в световен мащаб оказва негативен ефект върху търсенето на енергийни суровини. Като цяло цените на храните се понижиха през 2013 г., като значителен спад отбеляза цената на зърното поради по-силното предлагане.

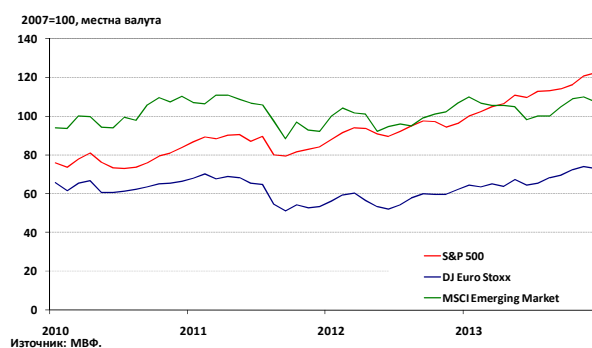
Графика 31. Динамика на цените на храни и петрол

Капиталовите пазари в развитите икономики отчетоха значително покачване през 2013 г. Отчетено беше подобрение на инвеститорското доверие, породено от добрите макроикономически данни на САЩ, както и от паралелното уличаването на монетарните стимули, предприети от страна на ФЕД и ЕЦБ. От друга страна, очакванията за ускорение на растежа в еврозоната и

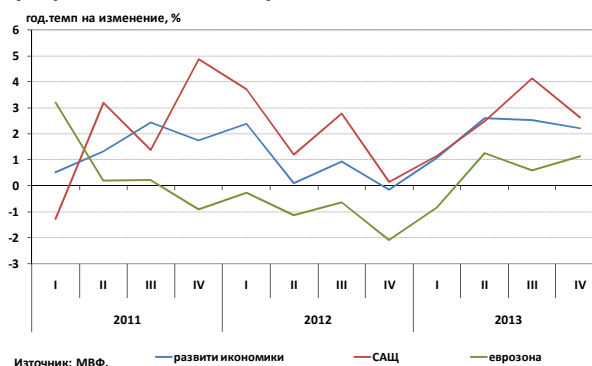
предприетите решителни крачки за създаване на единен надзорен орган успяха да тласнат щатските и европейските индекси нагоре.

Графика 32. Капиталови пазари в развити икономики

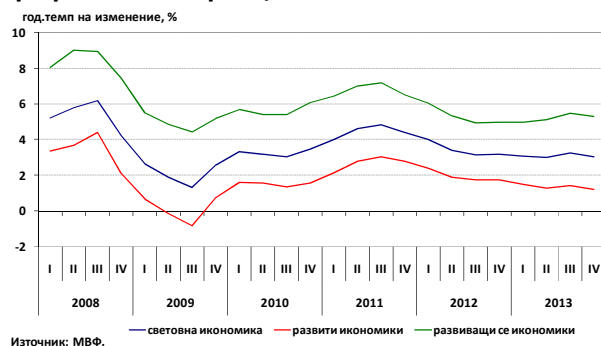
През 2013 г. световната икономика отбеляза сравнително умерени темпове на растеж. Икономиката на САЩ бе сред най-динамичните в развитите държави. Въпреки забавянето си през 2012 г., САЩ успя да постигне ръст от 1.9% за 2013 г. Растежът на американската икономика бе подпомогнат от по-доброто вътрешно търсене в резултат на подобрението на финансовите условия, спада в нивата на безработица и благоприятно развитие на жилищния пазар. Еврозоната приключи 2013 г. с негативен растеж от -0.4%, въпреки обявеното излизане от рецесията. Германската икономика продължи да се развива с положителни темпове, налагайки се като мотор на икономиката в еврозоната.

Графика 33. Реален растеж на БВП

Забавянето на инфлацията продължи и през 2013 г. поради сравнително слабата динамика на цените в световен мащаб и спада в цените на основните суровини. Наличието на свободен производствен капацитет и висока безработица предначертава период на ниска инфлация и в близко бъдеще.

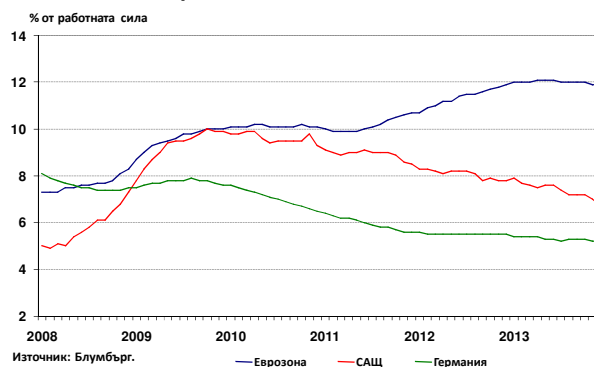
Графика 34. Инфлация

Равнището на безработица намалява в САЩ и Германия през 2013 г., като в останалата част от еврозоната остава на сравнително високи нива. Предприемането на бързи и гъвкави мерки в американската и германската икономика намериха отражение в намаляване нивата на безработица, достигайки респективно 6.7% и 5.2% към края на 2013 г.

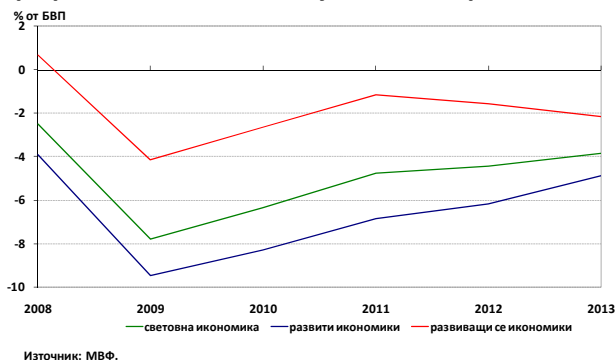
Безработицата в еврозоната остава почти без промяна за 2013 г. на нива от 12%, главно поради неразрешени структурни проблеми на икономиките от периферията. Безработицата достигна притеснително високи нива в Гърция и Испания, където нивото на младежка безработица достига над 50%.

Графика 35. Динамика на безработицата в световен мащаб

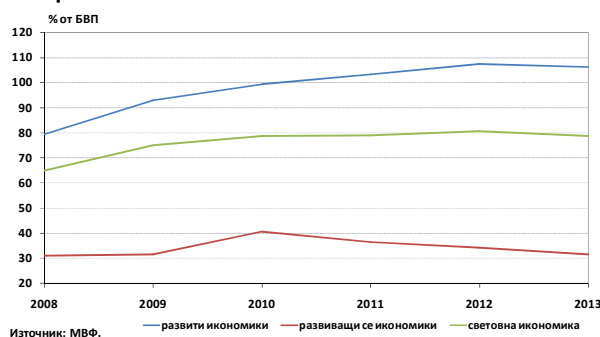
През 2013 г. продължи тенденцията в глобален мащаб и в развитите икономики на главно свиване на бюджетните дефицити, които намалява от 4.4% през 2012 г. на 3.9% през 2013 г. като процент от БВП. Изключение правят развиващите се икономики, където се наблюдава нарастване на бюджетните дефицити от 1.5% през 2012 г. до 2.2% за 2013 г.

Графика 36. Баланс на публичните финанси

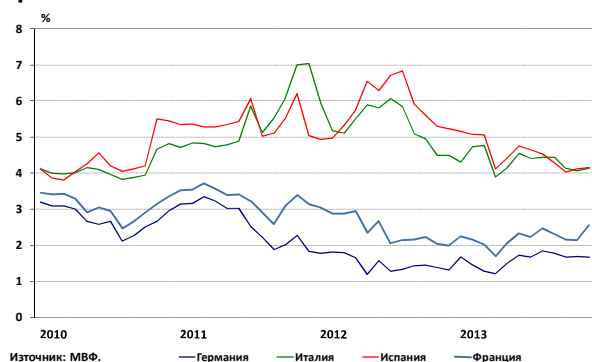
Размерът на публичния дълг в световен мащаб отбеляза известен спад през 2013 г., достигайки ниво от 78% от БВП спрямо 80.6% за 2012 г. Нивото на публичния дълг в развитите страни остава високо, като се стабилизира на 106% от БВП. Публичният дълг в развиващите се икономики, който е на значително по-ниски нива, следва тенденция на намаляване през последните години, достигайки 31.5% от БВП за 2013 г.

Графика 37. Публичен дълг в световен мащаб

През изминалата година продължи тенденцията на намаляване на между доходността на страните от периферията на еврозоната и Германия, започнала от средата на 2012 г. Постепенното възвръщане на доверието в държавните ценни книжа на страните от периферията на еврозоната беше резултат от предприетите мерки за фискална консолидация, както и ролята на ЕЦБ, която чрез програмата за изкупуване на активи от банковата система възвърна до известна степен опасенията относно платежоспособността на банките.

Графика 38. Доходност по 10-годишни ДЦК на Германия Испания, Италия и Франция през 2013 г.

Валутният курс евро-долар премина през периоди на висока волатилност, като евроето отчете известно поскъпване от 1.29 средно за 2012 г. до 1.33 за 2013 г. През първото шестмесечие се наблюдава поскъпване на американския долар спрямо

европейската валута поради значително по-динамичната макроикономическа среда в САЩ. От началото на втората половина на годината долара започна да губи позиции спрямо европейската единна валута поради по-оптимистичната оценка за развитието на икономиката в еврозоната и несигурността относно продължителността на програмата по изкупуване на активи от страна на ФЕД.

Графика 39. Валутен курс щ. долар/евро

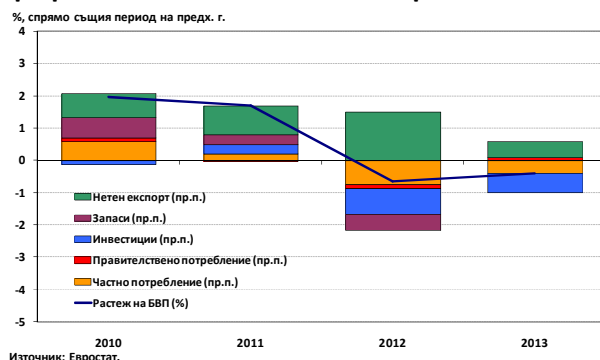

През 2013 г. икономиката на еврозоната излезе от рецесията в резултат на подобрението във вътрешното търсене, което беше подкрепено от нерестриктивната парична политика и от подобряващите се икономически и пазарни нагласи, както и от засиленото се външно търсене. Процесите на корекция на балансите в частния и публичния сектор и високата безработица продължиха да ограничават икономическата активност. Въпреки подобряващата се динамика през втората половина на годината БВП на еврозоната отбеляза спад от -0.4 за цялата 2013 г. Държавите от еврозоната, отчели най-голям спад на БВП бяха Кипър (-5.4%), Гърция (-3.9%), Италия (-1.9%) и Испания (-1.2%). От друга страна, най-голям растеж на БВП отбелязаха икономиките на Латвия (4.1%) и Люксембург (2.1%). БВП на водещите икономики в еврозоната показва различна динамика. Докато Германия и Франция нараснаха съответно с 0.4%, и 0.2%, Холандия отбеляза спад от -0.8%.

По компоненти, за 2013 г. най-голям положителен принос за растежа на БВП

имаше нетния експорт (0.5 пр.п.), както и правителственото потребление (0.1 пр.п.). Въпреки подобрението спрямо 2012 г., частното потребление и инвестициите имат отрицателен принос съответно от -0.4 пр.п. и -0.6 пр.п.

Графика 40. Растеж на БВП в еврозоната

Инфлацията в еврозоната продължи да намалява до 1.4% за 2013 г. спрямо 2.5% за 2012 г. Ниската инфлация се дължеше главно на силния спад на цените на енергийните суровини и на храните. Изключвайки храните и енергийните продукти, базисната инфлация също отчете спад, което отразява слабата икономическа активност в еврозоната.

Графика 41. Инфлация в еврозоната

През 2013 г. растежът в страните от Централна и Източна Европа остана относително бавен, макар и да бележи известно подобрение спрямо предходната година. Слабата динамика в еврозоната, липсата на конкретни реформи и трудностите за привличане на инвестиции, въпреки

увеличаването на държавните разходи, бяха след главните причини, допринесли за по-крехък растеж.

В Полша, Чехия и Румъния вътрешното търсене остана слабо, а нетният износ бе един от основните източници на растеж. Румънската икономика успя да постигне сравнително висок растеж на БВП, достигайки 3.3%, именно поради засилването на износа. Растежът на полската икономика се забави до 1.2%, докато Чешката икономика отбеляза годишен спад от -0.9%. Хърватската икономика не успя да излезе от пет годишната рецесия поради слабата конкурентоспособност и кризата в сферата на строителство. Отбелязаният растеж на БВП в Унгария от 1.1% се дължеше на благоприятното вътрешно търсене, строителството и преработващата промишленост.

След резкия спад в темпа на растеж в Турция през 2012 г., турската икономика успя да се възстанови и да нарасне с 4.0% през 2013 г. благодарение на високото вътрешно търсене и притока на чужди капитали.

Таблица 31. Реален растеж на БВП в ЦИЕ

	2011	2012	2013
Чехия	1.9	-1.0	-0.9
Унгария	1.7	-1.7	1.1
Полша	4.3	2.0	1.2
Румъния	2.3	0.4	3.3
Турция	8.8	2.2	4.0
Хърватия	0.0	-2.0	-0.6

Бележка: Изменение спрямо предходната година (%).

Източник: Блумбърг, Национални статистически институти.

Като цяло фискалните дефицити в ЦИЕ показаха тенденция на свиване. В Полша проведените структурни реформи като завишаването на възрастта за пенсиониране и замразяването на заплатите в държавната администрация продължиха да намаляват нивото на бюджетни разходи до -2.5% от БВП. През 2013 г. Румъния успя да намали бюджетния си дефицит под изискваните 3%. Фискалната дисциплина на Турция продължи и през изминалата година, позволявайки на турското правителство известно увлечение на

правителствените разходи с цел стимулиране на икономическия растеж. Най-високо ниво на бюджетни разходи през годината отчита Хърватия, което достига - 5.4% от БВП.

Таблица 32. Бюджетен дефицит в ЦИЕ

	2011	2012	2013
Чехия	-3.2	-4.4	-2.9
Унгария	-4.3	-2.0	-2.9
Полша	-5.0	-3.9	-2.5
Румъния	-5.8	-3.0	-2.5
Турция	-1.4	-2.1	-1.2
Хърватия	-7.8	-5.0	-5.4

Бележка: Данните са в % от БВП.

Източник: Блумбърг, Национални статистически институти.

В унисон с динамиката на цените на основните суровини, енергийните ресурси и хранителните продукти на международните пазари, инфлацията в ЦИЕ също понижи темповете си на изменение. Тази динамика беше подкрепена и от по-слабото потребление в региона и по-ниската активност в еврозоната.

Таблица 33. Инфлация в ЦИЕ

	2011	2012	2013
Чехия	2.1	3.5	1.4
Унгария	3.9	5.7	1.7
Полша	3.9	3.7	0.8
Румъния	5.8	3.4	3.2
Турция	6.5	8.9	7.5
Хърватия	2.2	3.4	2.3

Бележка: Средногодишен темп на инфлация (%).

Източник: Блумбърг, Национални статистически институти.

През 2013 г. безработицата в ЦИЕ остана на сравнително високи нива с леки промени спрямо предходната година. Най-високо остава равнището на безработица в Хърватия (22.3%). В Полша и Унгария се наблюдава запазване на безработицата на нива от 10%. По-добрите динамики на икономиките на Турция и Румъния през 2013 г. не успяха да окажат положителен ефект върху нивата им на безработица, отчитайки леко покачване спрямо предходната година респективно от 9.73% и 7.28%. Сравнително добра и значително под средната стойност за Европейския съюз е ситуацията на пазара на труда в Чехия, достигайки 6.9% от активното население през 2013 г.

Таблица 34. Равнище на безработицата в ЦИЕ

	2011	2012	2013
Чехия	6.7	7.0	6.9
Унгария	10.9	11.0	10.37
Полша	9.6	10.1	10.33
Румъния	7.4	7.0	7.28
Турция	9.8	9.2	9.7
Хърватия	17.9	19.1	22.3

Бележка: Данните са средногодишни (% от раб.сила).

Източник: Блумбърг, Национални статистически институти.

1.2. Обзор на икономическата активност в България през 2013 г.

През 2013 г. икономическата активност у нас отчита ръст от 0.9%. Най-голям принос за положителния ръст на БВП има външнотърговското салдо 2.0 пр.п. поради сравнително по-високото външно търсене на български стоки в основните ни търговски партньори. В отрицателна посока влияе свиващото се вътрешно търсене по линия на потребление на домакинствата и инвестициите. Брутният външен дълг на страната намалява, като в края на годината достига 37.3 млрд. евро. Пазарът на труда продължава да се влошава, като безработицата нараства до 12.9%. От друга страна, преустановяването на отрицателния ръст на заетите през 2013 г. носи потенциал за благоприятно развитие на трудовия пазар. Очакванията на потребителите за подобряване на финансовото им състояние са променливи в рамките на годината без съществено изменение спрямо оценките им през предходната година.

От второто тримесечие на 2013 г. салдото по текущата сметка по платежния баланс навлезе в положителна територия. За периода януари – декември излишъкът е в размер на 752.1 млн. евро, което възлиза на 1.9% от БВП. Тази динамика се дължи на по-слабото вътрешно търсене у нас сравнение с търсенето на български стоки и услуги сред основните ни търговски пратнъори. Излишъкът по капиталовата сметка намалява от 541.1 млн.евро в края на 2012 г. до 466.5 млн.евро в края на 2013 г.

Дефицитът по финансовата сметка се задълбочава през 2013г., като в края на година достига размер от -866.4 млн.евро, което е с -171.6 млн.евро по-малко от стойността му през 2012 г. Най-голямо влияние върху тази динамика има отрицателният приток на други инвестиции, различни от портфейлните и преките инвестиции, чийто размер през 2013 г. достига -2175.5 млн.евро. По данни на платежния баланс международните валутни резерви намаляват с -599.3 млн.евро. Отчитайки и валутнокурсви разлики и ценовите преоценки, динамиката на валутните резерви по баланса на БНБ намаляват с -1126.6 млн.евро, като активите на управление „Емисионно“ достигат 28.2 млрд.лв. в края на годината.

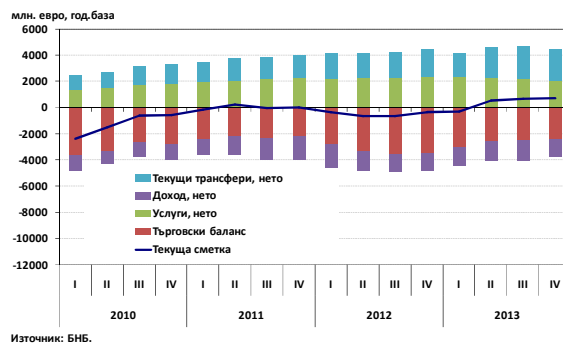
Графика 42. Динамика на текущата сметка, финансовата сметка и валутните резерви

Най-голям принос за излишъка по текущата сметка има положителната динамика на търговия баланс, който, макар

че остава отрицателен (-2353.2 млн.евро) се подобрява с 1106.9 млн.евро спрямо 2012 г. Подобрение имаме и при текущите трансфери, които нарастват от 2075 млн.евро в края на 2012 г. на 2382 млн.евро в края на 2013 г. Положителното салдо по услугите се влошава с -272 млн.евро през 2013 г. и достига 2108 млн.евро в края на годината. Балансът по доходите през годината също се влошава (-57 млн.евро), като в края на годината възлиза на -1385 млн.евро.

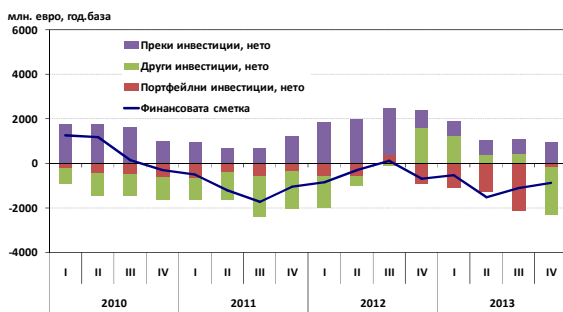
Графика 43. Динамика на текущата сметка и нейните компоненти

Източник: БНБ.

През 2013 г. салдото по финансовата сметка е отрицателно, като в края на годината достига размер от -866 млн.евро акумулирано за 12 месеца. Основен принос за това има отрицателният приток по други инвестиции, чиято нетна стойност възлиза на -2176 млн.евро година след положителното нарастване на чуждестранните краткосрочни задължения на банките. Отрицателно е и салдото по портфейлните инвестиции (-128 млн.евро), което обаче бележи подобрение спрямо стойността му година по-рано. Положителна динамика отчитат преките чуждестранни инвестиции, които нарастват със 155 млн.евро през 2013 г. и в края на годината достигат 957 млн.евро.

Графика 44. Динамика на финансовата сметка и нейните компоненти

Източник: БНБ.

Обемът на преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в страната за периода януари – декември 2013 г. е 1092 млн. евро, което е с 22 млн.евро повече от същия период на предходната година. Основната част от тях са под формата на дялов капитал в размер на 1017 млн.евро. Реинвестираната печалба е положителна за първи път през последните 4 години и възлиза на 149 млн.евро. Инвестициите в други видове капитал у нас са отрицателни в размер на -74 млн.евро.

Таблица 35. Динамика на ПЧИ в България по вид инвестиция

	2010	2011	2012	2013
Общо	1151	1330	1070	1092
Друг капитал	-8	400	381	-74
Дялов капитал	1605	1104	1056	1017
Реинвестирана печалба	-446	-174	-367	149

Бележка: Данните са млн.евро и за 2013 г. са предварителни.

Източник: БНБ.

Разпределението на ПЧИ у нас по сектори бележи известна динамика през 2013 г. спрямо предходни години. През 2013 г. отрасълът „Транспорт, складиране и съобщения“ е привлякъл най-много нетни чуждестранни инвестиции, като измества водещия за предходните две години сектор „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода“. Секторът „Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и стоки за домакинството“ се изкачва от трето на второ място, като заема дял от 19.8%. Съответно секторът „Преработваща

промишленост“, изостава на трето място, като в него са инвестирани 188.4 млн.евро от началото на годината. Секторът „Строителство“ продължава да отчита положителен приток на преки инвестиции за втора поредна година, макар и в по-малък размер през 2013 г. (19 млн.евро) в сравнение с предходната година (227.9 млн.евро). Секторите, които отчитат отрицателен нетен поток на ПЧИ в страната през годината са „Финансово посредничество“ (-64.3 млн.евро), „Операции с недвижими имоти, наемодателна дейност и бизнесуслуги“ (-44.1 млн.евро), „Хотели и ресторанти“ (-10 млн.евро) и „Селско, ловно и горско стопанство“ (-8.5 млн.евро).

Таблица 36. Отраслова структура на ПЧИ в България по икономически сектори (%)

	2010	2011	2012	2013
Строителство	9.6	-6.8	21.3	1.7
Операции с недвижими имоти, наемодателна дейност и бизнес услуги	-1.4	-18.9	-42.8	-4.0
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода	28.2	33.9	68.9	5.9
Хотели и ресторанти	4.5	10.6	5.8	-0.9
Селско, ловно, горско и рибно стопанство	0.0	1.4	0.7	-0.8
Преработваща промишленост	47.1	21.3	47.2	17.2
Транспорт, складиране и съобщения	5.0	15.3	-34.0	37.7
Добивна промишленост	3.1	11.3	21.7	10.2
Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и стоки за домакинството	-16.5	2.9	23.9	19.8
Финансово посредничество	17.6	19.3	-15.0	-5.9

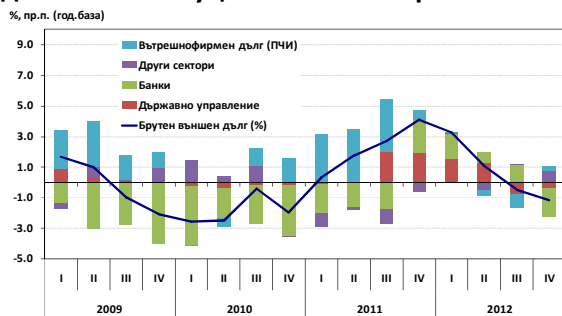
Бележка: Данните за 2013 са предварителни. Структурата обхваща водещи сектори от икономиката.

Източник: БНБ.

Размерът на brutния външен дълг на страната намалява с -1.2% през годината, като в края на 2013 г. достига 37.3 млрд. евро. Основен принос за това намаление на външния брутен дълг имат банковият сектор, чийто външни задължения намаляват и допринасят с -1.8 пр.п., и секторът на държавното управление (-0.4 пр.п.). От друга страна кредитополучателите от „Други сектори“ задължняват през годината и допринасят с 0.6 пр.п. към изменението на brutния външен дълг.

Нарастването на „Вътрешнофирмения дълг“, което по своята същност представлява преки чуждестранни инвестиции, допринася съответно с 0.3 пр.п.

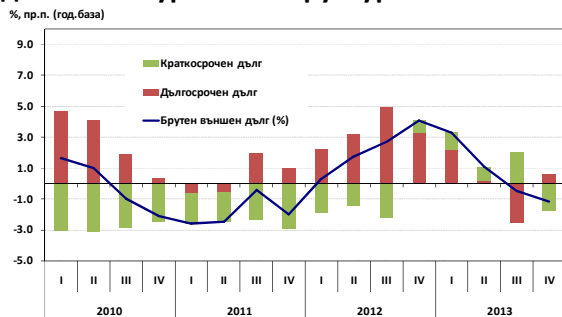
Графика 45. Динамика на брутния външен дълг по институционални сектори

Източник: БНБ.

Динамиката на двата компонента на външния брутен дълг по матуриретна структура е разнопосочна в края на годината. Дългосрочният външен дълг нараства с 0.2 млрд.евро и допринася с 0.6 пр.п. към изменението на външния дълг на страната, докато краткосрочният дълг, който намалява с -0.7 млрд.евро, има принос от -1.8 пр.п.

Графика 46. Динамика на брутния външен дълг по матуриретна структура

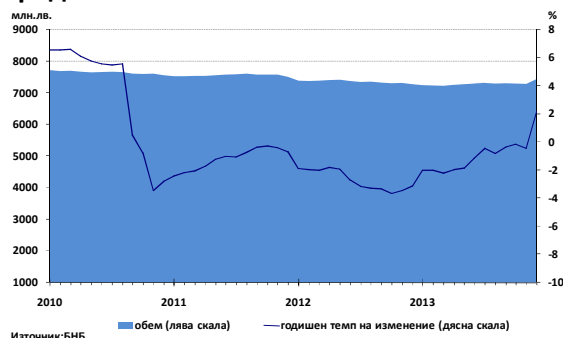

Източник: БНБ.

Кредитната активност на банките спрямо нефинансовите предприятия продължава да намалява годишния си темп на растеж от 6.1% (без овърдрафт) в края на 2012 г. на 0.5% в края на 2013 г. Основни фактори за тази динамика са високите кредитни стандарти на банките към частния

сектор, както и слабата вътрешна икономическа активност.

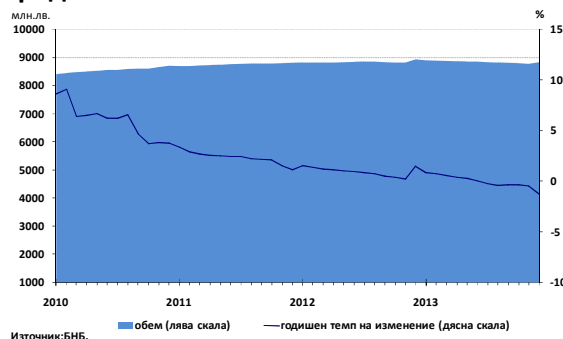
Графика 47. Динамика на потребителските кредити

Източник: БНБ.

Кредитирането на домакинствата от началото на годината продължава да се свива, като се отчита значително намаляване на отрицателния годишен ръст от -0.7% в края на 2012 г. на -0.05% в края на 2013 г. Положителен ръст отчитат потребителските кредити, които след три години на отрицателен годишен темп на изменение, навлязоха на положителна територия и през декември 2013 г. нараснаха с 2.2% на година база.

Графика 48. Динамика на жилищните кредити

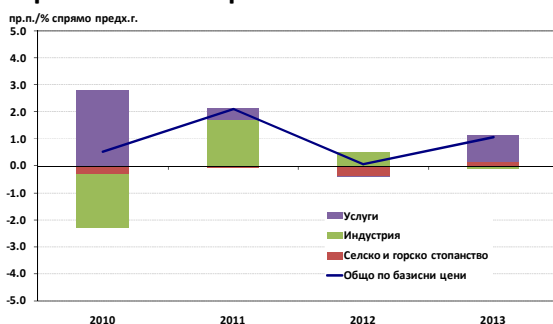
Източник: БНБ.

Динамиката на жилищните кредити продължава да отчита отрицателен темп на растеж, който в края на 2013 г. достига -1.2% на годишна база. Тази динамика се дължи основно на неактивното търсене на жилищни кредити, което, от своя страна, отразява състоянието на пазара на труда и

несигурността на икономическите агенти относно бъдещите им доходи.

Качеството на портфейлите на банките към неправителствения нефинансов сектор остава без съществена промяна на нивата от края на 2012 г. Делът на лошите и реструктурираните кредити за частния сектор възлиза на 22.6% от общия дял на кредитите към предприятията и домакинствата в края на 2013 г., като за сравнение в края на 2012 г. той възлиза на 22.7%. Същият показател по отношение на кредитите, отпуснати само на домакинствата, също е без съществена промяна от 19.3% в края на 2012 г. на 19.7% в края на 2013 г. Съотношението на нетните кредити с просрочие над 90 дни¹³ се понижава от 10.6% в края на 2012 г. до 10.3% в края на 2013 г. под влияние на повишените разходи за обезценка.

Графика 49. Растеж на добавената стойност и принос по сектори

Източник: БНБ.

Икономическата активност у нас се развива бавно и неравномерно. Общата добавена стойност в икономиката (по базисни цени) нараства от 0.1% през 2012 г. на 1.1% през 2013 г. Най-голям положителен принос за ръста през годината има секторът на услугите, който допринася с 1.0 пр.п. Селското стопанство също има положителен принос от 0.2 пр.п., докато

индустриалният сектор отчита отрицателен принос от -0.1 пр.п.

По-детайлната разбивка на добавената стойност в икономиката по сектори показва, че най-голям принос от 0.5 пр.п. има секторът „Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа“, следван от секторите „Финансови и застрахователни дейности“ и „Селско, горско и рибно стопанство“, които допринасят съответно с 0.4 и 0.2 пр.п. Отрицателен принос от по -0.1 пр.п. бележат секторите „Строителство“ и „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство“.

Таблица 37. Динамика на добавената стойност и принос по сектори

	2010	2011	2012	2013
Общо за икономиката (%)	0.5	2.1	0.1	1.1
<i>Принос (пр.п.) в т.ч.:</i>				
Селско, горско и рибно	-0.3	-0.1	-0.4	0.2
Добивна промишленост; преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на води; канализационни услуги, Строителство	-0.3	1.9	0.6	0.0
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	-1.7	-0.2	-0.1	-0.1
Финансови и застрахователни дейности	0.1	0.1	-0.1	0.1
Операции с недвижими имоти	0.0	0.1	-0.5	0.4
Професионални дейности и научни изследвания; административни и Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална	0.3	0.0	0.2	0.0
Култура, спорт и развлечения; други дейности	-0.2	0.3	-0.1	0.1
	-0.2	-0.1	0.0	0.5
	-0.1	-0.2	0.0	0.1

Бележка: Данните за 2013г. са предварителни.

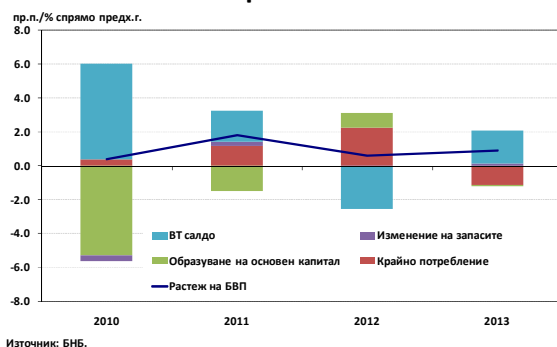
Източник: НСИ.

Реалният растеж на БВП се повишава от 0.6% през 2012 г. на 0.9% през 2013 г. Най-голям положителен принос от 2 пр.п. за растежа на БВП през годината има външнотърговското салдо. Изменението на запасите също има положителен принос, който възлиза на 0.1 пр.п. Отрицателният

¹³ Размерът на нетните необслужвани кредити се изчислява, като от брутната стойност на кредитите се приспадат направените разходи за обезценка.

растеж на образуването на основен капитал допринася с -0.1 пр.п., докато най-голям отрицателен принос има свитото крайно потребление (-1.1 пр.п.).

Графика 50. Растеж на БВП и принос на компонентите на крайно използване

Износът на български стоки и услуги през 2013 г. се засилва, като отбелязва ръст от 7.0% на годишна база при ръст от 2.5% през 2012 г. Основен принос за положителния растеж на износа имат суровините и материалите (3.3 пр.п.), инвестиционните стоки (2.2 пр.п.) и потребителските стоки (1.9 пр.п.). Износът на енергийни ресурси намалява и допринася с -0.5 пр.п. към общия ръст на износа.

Таблица 38. Принос на основни групи стоки за динамиката на износа

	2012	2013
Износ (% на годишна база)	2.5	7.0
<i>Принос (пр.п.)</i>		
Потребителски стоки	1.6	1.9
Суровини и материали	-2.2	3.3
Инвестиционни стоки	-0.2	2.2
Енергийни ресурси	3.3	-0.5

Източник: БНБ.

Вносът, от друга страна, забавя темповете си растеж от началото на 2013 г. (1.5% на годишна база) при 8.8% през предходната година. По-малката стойност на вноса в сравнение с динамиката на износа е индикация за по-слабата инвестиционна активност и потребление у нас в сравнение с основните ни търговски

партньори. Приносът на суровини и материали възлиза съответно на 1.6 пр.п., потребителските стоки допринасят с 1.4 пр.п. Вносът на енергийни суровини значително забавя темповете си на растеж през годината, като има отрицателен принос от -1.5 пр.п. за ръста на вноса. Отрицателен принос отчита и вносът на инвестиционни стоки (-0.2 пр.п.).

Таблица 39. Принос на основни групи стоки за динамиката на вноса

	2012	2013
Внос (% на годишна база)	8.8	1.5
<i>Принос (пр.п.)</i>		
Потребителски стоки	0.8	1.4
Суровини и материали	-0.1	1.6
Инвестиционни стоки	3.6	-0.2
Енергийни ресурси	4.5	-1.5

Източник: БНБ.

Крайните потребителски разходи на домакинствата се свиват с -2.3% през 2013 г. при отчетен ръст от 3.7% през 2012 г. Тази негативна динамика е компенсирана от положителния ръст на индивидуалното потребление на правителството (2.1% на годишна база), като и от нарасналото колективното потребление (2.9%)¹⁴.

Таблица 40. Растеж на БВП и на компонентите на крайно използване (%)

	2010	2011	2012	2013
Потребление на домакинствата	0.0	1.5	3.7	-2.3
Индивидуално потребление на правителството	4.7	3.0	-1.2	2.1
Колективно потребление	-0.5	0.3	0.3	2.9
Бруто образуване на осн. капитал	-18.3	-6.5	4.0	-0.3
Износ на стоки и услуги	14.7	12.3	-0.4	8.9
Внос на стоки и услуги	2.4	8.8	3.3	5.7
БВП, реален растеж	0.4	1.8	0.6	0.9

Бележка: Данните за 2013 г. са предварителни.

Източник: НСИ.

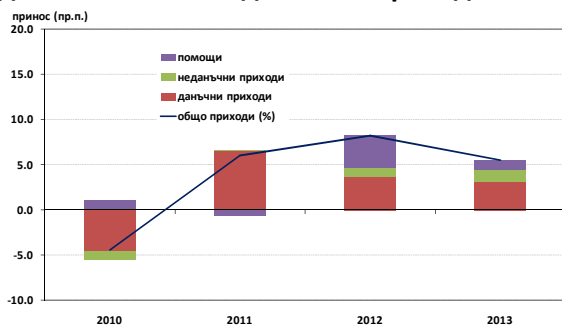
По метода на разходите за крайно използване, износът на стоки и услуги отчита реален положителен растеж от 8.9% през 2013 г., а вносът – от 5.7%. Брутообразуването на основен капитал (т.е.

¹⁴ Колективното потребление се измерва с крайните разходи на правителството за колективни услуги, предоставени на обществото като цяло.

инвестициите в икономиката) също бележат отрицателен реален растеж от -0.3%.

Касовото салдо по консолидираната фискална програма (КФП) през 2013 г. е на дефицит в размер на -1450.3 млн. лв, което възлиза на -1.9% от БВП. Нарастването на бюджетния дефицит в сравнение с 2012 г. (-0.5%) е в резултат на растежа на бюджетните разходи с 9.3% в сравнение с по-малкия ръст на бюджетните приходи (5.5%). Най-голям принос за ръста на бюджетните приходи имат данъчните приходи, които допринасят с 3.1 пр.п. Преките данъци допринасят общо с 0.5 пр.п., като сред тях приходите от данък върху печалбата са с принос от 0.3 пр.п., а от данъка върху доходите на физическите лица - 0.2 пр.п. Непреките данъци допринасят към приходната част на бюджета с 0.9 пр.п., като данъкът върху добавената стойност бележи принос от 0.8 пр.п., а приходите от акцизи и мита допринасят с 0.1 пр.п. Най-голям принос към ръста на данъчните приходи през годината имат социалните и здравноосигурителните вноски (1.7 пр.п.).

Графика 51. Принос на компонентите в динамиката на бюджетните приходи

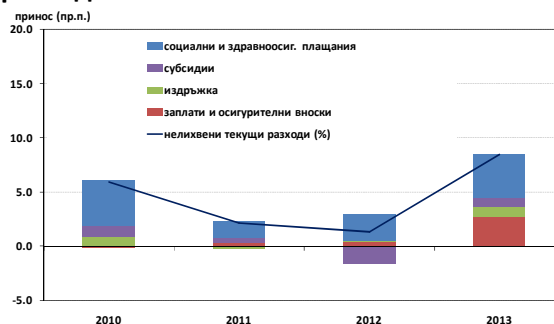

Източник: МФ.

Най-голям принос за ръста на бюджетните разходи през 2013 г. имат нелихвените текущи разходи (6.9 пр.п). За ръста на нелихвените текущи разходи (8.5%), най-голям принос имат социалните и здравноосигурителни плащания (4.0 пр.п.) и разходите за заплати и осигурителни вноски (2.7 пр.п.). Разходите за издръжка и

субсидиите допринасят към ръста на нелихвените текущи разходи съответно с по 0.9 пр.п. Текущите лихвени разходи през годината нарастват с 20.3%, за което лихвените плащания по вътрешни заеми допринасят с 19.3 пр.п., а по външни заеми – с 1.0 пр.п.

Графика 52. Принос на компонентите в динамиката на нелихвените текущи разходи

Източник: МФ.

През 2013 г. разходите на домакинствата по данни от домакинските бюджети нарастват с 10.3%, които до голяма степен се дължат на нарастването на потребителските разходи (9.9%). Също с толкова нарастват и разходите за данъци. Ограничени от неблагоприятното развитие на пазара на труда, влоговете на домакинствата са нараснали с 13.1% през 2012 г. Същевременно домакинствата продължават да изплащат задълженията си, като изплатеният дълг и дадените от тях заеми нарастват с 20.3% през годината.

Таблица 41. Динамика на разходите на домакинствата

	2010	2011	2012	2013
Общ разход	-1.6	5.4	12.4	10.3
Потребителски общ разход	-1.5	3.2	11.7	9.9
Данъци	15.8	44.8	8.5	9.9
Влог	-53.5	-41.7	36.6	13.1
Изплатен дълг и даден заем	-24.4	3.9	25.5	20.3

Бележка: Данните са на год. база (%).

Източник: НСИ.

През 2013 г. доходите на домакинствата, от своя страна, нарастват с 11.5%. Растежът на доходите се определя почти изцяло от

ръста на работната заплата (12.4%), тъй като приходите от спестявания за домакинствата през годината не се увеличават, отчитайки нулев растеж (0%). За сметка на това нараства задлъжняването на домакинствата, като разходите им за заеми и кредити се повишават със 113% през 2013 г.

Таблица 42. Динамика на доходите на домакинствата

	2010	2011	2012	2013
Общ доход	-1.1	2.5	10.7	11.5
Работна заплата	-3.6	4.4	12.6	12.4
Приходи от спестявания	12.3	-10.6	31.8	0.0
Заеми и кредити	-38.0	5.7	47.3	113.1

Бележка: Данните са на год. база (%).
Източник: НСИ.

Заетостта у нас преустановява тенденцията на отрицателен растеж, като през 2013 г. отчита минимален, почти нулев растеж от 0.03%. Въпреки това равнището на безработица продължава да нараства и достига 12.9% в края на 2013 г. Тази динамика се дължи на отрицателния ръст при наетите лица по трудово и служебно правоотношение¹⁵, които се свиват с -2.0% през годината. Съответно доходът на наетите, измерен чрез компенсацията за наети, който представлява брутен доход, включващ и промени в осигурителните вноски, нараства с 5.3% през 2013 г. при 5.5% през предходната година.

Таблица 43. Динамика на заетостта и доходите

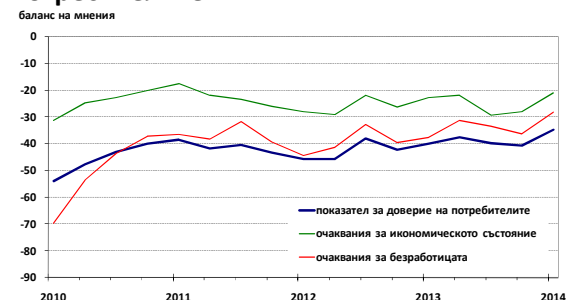
	2010	2011	2012	2013
Заети лица	-6.2	-2.9	-1.1	0.0
Наети лица	-6.7	0.0	-1.1	-2.0
Компенсация на наетите лица	5.1	5.1	5.8	5.3
Безработица*	10.2	11.3	12.3	12.9

Бележка: Данните за динамиката показват изменение спрямо предх.г. (%), като данните за 2013 г. са предварителни; * коефициент на безработица средно за периода (% от раб.сила).
Източници: НСИ.

В резултат на нарастващата безработица и липсата на осезаем растеж в доходите на трудещите се, оценките и очакванията в наблюдението на потребителите не са променили значително през 2013 г. спрямо

предходната година. В рамките на годината се забелязва известно повишение на доверието на потребителите през първата половина на годината, което обаче е компенсирано от песимизмът, завладял потребителите през втората половина, като отклоненията са с много малка амплитуда. И отново, в началото на 2014 г. очакванията за икономическата ситуация в страната и поведението на безработицата през следващите 12 месеца се характеризират с оптимистични нагласи.

Графика 53. Показател на доверие на потребителите

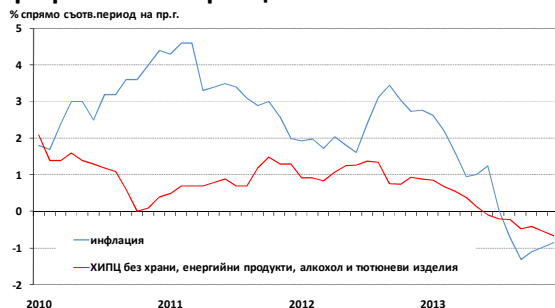
Източник: НСИ.

Бележка: Очакванията за безработица се взимат с обратен знак. Покачване на показателя означава, че потребителите имат оптимистични очаквания и обратното.

Изменението на потребителските цени на стоки и услуги навлезе в дефлационна територия от втората половина на 2013 г., като в края на годината достигна -0.9% на годишна база. Базисната инфлация, която изключва волатилните цени на храните, енергийните продукти, алкохола и тютюневите изделия, започва да отчита отрицателен темп на растеж още от юни 2013 г., който в края на годината достига -0.7%.

¹⁵ По предварителни данни за 2013 г.

Графика 54. Инфлация

Източник: НСИ.

Най-голям принос за акумулираната от началото на годината дефлация имат промишлените стоки (-0.9 пр.п.). Цените на енергията за отопление на дома намаляват с -10.6% на годишна база, което е и основата причина за намалението на цените на групата на административните стоки и услуги с -3.8%. Цените на хранителните стоки също се понижават, което се наблюдава както сред преработените, ката и при непреработените храни, като общият им принос е -0.2 пр.п. към дефлацията.

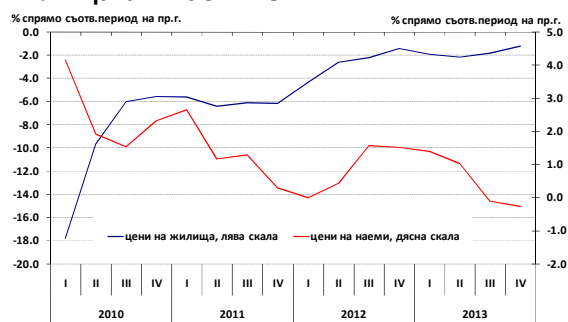
Таблица 44. Принос на основни групи стоки и услуги към инфлацията

	2011	2012	2013
Инфлация (% , спрямо дек. на пред.	2.0	2.8	-0.9
	<i>приноси (пр.п.)</i>		
Хранителни продукти	0.9	1.0	-0.2
Непреработени храни	0.1	0.7	-0.1
Преработени храни	0.8	0.3	-0.1
Услуги (всичко без стоки)	0.8	0.7	0.1
Обществено хранене	0.2	0.2	0.1
Транспортни услуги	0.3	0.3	0.0
Телекомуникационни	-0.1	-0.1	0.0
Енергия и отопление за дома	0.1	0.7	-0.7
Течни и транспортни горива	0.3	0.5	0.2
Промислени стоки	0.4	0.9	-0.9
Административни цени	0.4	0.8	-0.7
Тютюневи изделия	0.0	0.0	0.0

Източник: Евростат.

Отрицателният темп на изменение на цените на жилищата у нас продължава пета поредна година, отразявайки слабото търсене от страна на домакинствата. Въпреки това, той се забавя през 2013 г., като в края на годината достига -1.2% на годишна база. Тенденцията за намаляване на ръста на наемите премина в отрицателен темп на изменение от -0.3% в края на 2013 г., отчитайки до голяма степен понижението на разходите за тяхната поддръжка.

Графика 55. Динамика на цените на жилищата и наемите

Източник: НСИ.

2. Обзор на небанковия финансов сектор в България

През 2013 г. активите на небанковия финансов сектор, представляващи сумата на общата стойност на активите на инвестиционните посредници, колективните инвестиционни схеми, инвестиционните дружества от затворен тип, дружествата със специална инвестиционна цел, застрахователите и пенсионните фондове, нарастват с 9.0% и в края на годината достигат 17.1 млрд.лв. Най-голям принос от 7.1 пр.п. имат активите на пенсионните фондове, следвани от

приноса на ръста на активите на колективните инвестиционни схеми и инвестиционните дружества от затворен тип (1.6 пр.п.). Ръстът на активите на инвестиционните посредници и на застрахователните дружества също имат положителен принос съответно от 1.0 пр.п. и 0.7 пр.п. Единствено намалението на стойността на активите на дружествата със специална инвестиционна цел има отрицателен принос от -1.3 пр.п. Дълбочината на финансово посредничество общо за небанковия финансов сектор нараства от 24.0% през 2012 г. на 25.7% в края на 2013 г., като пазарната капитализация на капиталов пазар заема 12.8% от БВП, активите на пенсионните фондове – 8.7%, а активите застрахователните дружества – 4.2% от БВП.

След отчетеното намаление от -2.2% през 2012 г., активите на небанковите инвестиционни посредници (ИП) нарастват с 3.5% на годишна база през 2013 г. и в края годината достигат 4.7 млрд.лв. Небанковите инвестиционни посредници с частичен лиценз имат отрицателен принос от -12.2 пр.п в годишния темп на изменение на общите активи, което изцяло се неутрализира от положителния принос от 15.8 пр.п. на небанковите инвестиционни посредници с

пълнен лиценз. Въпреки значителното намаление на активите на инвестиционните посредници с частичен лиценз от близо два пъти в резултат на намаляването на клиентските активи и на върнатите и отнетите лицензи на инвестиционни посредници с частичен лиценз, динамиката на активите на небанковите инвестиционни посредници като цяло се предопределя от инвестиционните посредници с пълен лиценз поради техния голям относителен дял.

Таблица 45. Структура на финансовото посредничество по институционални инвеститори (%)

Показатели	2009	2010	2011	2012	2013
Активи на ИП	5.4	4.4	5.1	4.6	4.6
Активи на КИС и ИД от затворен тип	0.5	0.6	0.5	0.5	0.8
Активи на АДСИЦ	1.9	1.8	1.9	1.7	1.5
Активи на застрахователни здравноосигурителни дружества*	3.4	3.5	3.3	3.2	3.2
Активи на пенсионните фондове	3.8	4.6	5.0	5.8	6.6
Небанков финансов сектор	15.0	14.9	15.9	16.0	16.6

Бележки: Съгласно методологията на МВФ за измерване на индикатори за финансова стабилност (Financial Soundness Indicators), показателите обхващат общата сума на активите на институционалните инвеститори в небанковия финансов сектор. *В края на 2013 г. здравноосигурителни дружества не съществуват.

Източник: БНБ, КФН.

Активите на колективните инвестиционни схеми (КИС) и инвестиционните дружества (ИД) от затворен тип нарастват с 47.4% спрямо предходната година, като размерът на акумулираните активи достига 773.5 млн.лв. Наблюдаваната динамика се дължи основно на увеличената ликвидност и на благоприятното развитие на пазарите на ценни книжа през годината. Въпреки относително малката абсолютна стойност на активите на колективните инвестиционни схеми, значителният им ръст през годината води до нарастване на дела им във

финансовото посредничество от 0.5% в края на 2012 г. до 0.8% в края на 2013 г.

Активите на дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) намаляват за втора поредна година. През 2013 г. спадът се задълбочава и активите се свиват с -12.0% на годишна база, като достигат 1 509.7 млн.лв. в края на годината. Основната причина за тази динамика е спадът на активите на АДСИЦ, секюритизиращи недвижими имоти и по-специално на АДСИЦ, специализирани в секюритизация на земеделска земя, които допринасят с -8.5 пр.п. за намаляването на

активите на цялата група. В относително изражение дялът на дружествата със специална инвестиционна цел в структурата на финансовото посредничество намалява до 1.5% спрямо останалите институционални инвеститори.

Активите на застрахователите нарастват общо с 3.2% през 2013 г. спрямо 2012 г., като запазват мястото си в структурата на финансовото посредничество с дял от 3.2%. Активите на застрахователите по общо застраховане нарастват с 5.8%, което се дължи на включването на стойността на активите на прелицензираните здравноосигурителни дружества в общозастрахователни дружества. Докато изменението в стойността на активите на дружествата, които и предходните години са извършвали дейност по общо застраховане, е отрицателно (-9.4%), ръстът на активите на прелицензираните здравноосигурителни

дружества в общозастрахователни към края на 2013 г. спрямо стойността на активите на здравноосигурителните дружества в края на 2012 г. възлиза на 322.2%. Активите на животозастрахователите бележат ръст от 6.3% на годишна база.

През 2013 г. както и през 2012 г. фондовете за допълнително пенсионно осигуряване са най-големият институционален инвеститор сред небанковия финансов сектор, като относителният дял на активите им в структурата на финансовото посредничество възлиза на 6.6%. Активите на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване продължават тенденцията да нарастват. Увеличението им от 19.5% през 2013 г. се дължи както на постъпленията от осигурителни вноски, така и на положителния резултат от инвестирането на средствата, натрупани по индивидуалните партиди.

Таблица 46. Дълбочина на финансовото посредничество (% от БВП)

	2009	2010	2011	2012	2013
Пазарна капитализация на БФБ - София	17.3	15.3	16.5	12.6	12.8
Активи на застрахователни и здравноосигурителни дружества*	4.2	4.3	4.1	4.1	4.2
Активи на пенсионните фондове	4.6	5.7	6.1	7.3	8.7
Небанков финансов сектор	26.1	25.2	26.7	24.0	25.7

Бележки: Съгласно методологията на МВФ за измерване на индикатори за финансова стабилност (Financial Soundness Indicators), показателите обхващат общата сума на активите на институционални инвеститори в небанковия финансов сектор и пазарната капитализация на фондовата борса. По предварителни данни на НСИ, БВП за 2013 г. е 78 115 млн.лв

*В края на 2013 г. здравноосигурителни дружества не съществуват.

Източник: БНБ, КФН, НСИ.

Дълбочината на небанковия финансов сектор във финансовото посредничество у нас нараства от 24.0% от БВП през 2012 г. на 25.7% в края на 2013 г. През отчетната година общата сума на активите на пенсионните фондове, застрахователните дружества и пазарната капитализация на фондовата борса нараства със 7.2% на годишна база. Основен принос за този ръст има растежът на активите на пенсионните фондове (5.9 пр.п.). Положителен принос имат също така и нарасналата пазарна капитализация на капиталовия пазар у нас (0.7 пр.п.) както и

ръстът на активите на застрахователните дружества (0.5 пр.п).

След отчетения значителен спад на пазарна капитализация на фондовата борса у нас през 2012 г., през 2013 г. показателите за развитие на капиталовия пазар, в това число и пазарната капитализация, отбелязват положително развитие. В условията на растяща ликвидност през 2013 г. пазарната капитализация се повиши с 1.4% и в края на годината достигна почти 10 млрд.лв.

Индексите на БФБ-София нарастват през 2013 г. Основният индекс SOFIX се

повишава с 42.3% спрямо равнището си в края на 2012 г. Широкият индекс BG40 нараства с 27.0% на годишна база, а BGTR30 отчита 35.4% ръст за 2013 г. Секторният индекс BGREIT продължава положителната тенденция, макар и с по-плавен темп, и нараства с 11.4%.

Секторът на застрахователни услуги (и доброволни здравноосигурителни услуги до края на 2012 г.) отбелязва известно нарастване на дълбочината си на финансово посредничество от 4.1% през 2012 г. до 4.2% от БВП през 2013 г. Процесът на прелицензиране на здравноосигурителните дружества има положителен ефект върху

По-голяма част от сегментите на небанковия финансов сектор се характеризират със силна конкурентна среда (КИС, АДСИЦ и пазара на общозастрахователни услуги) или умерено конкурентна пазарна среда (ИП, УД и животозастраховане). През 2013 г. се наблюдава известно нарастване на пазарната концентрация на пазара на ИП и АДСИЦ в резултат на намаляване на броя участници в някои от тези сегменти или спад в стойността на активите им. Ясно изразено засилване на пазарната конкуренция се наблюдава на пазара на КИС, на общозастрахователния и осигурителния пазар. С разрастване на портфейла от застрахователни продукти на прелицензираните здравноосигурителни дружества като общозастрахователни, налице са предпоставки за задълбочаване на конкурентната среда. Докато делът на активите на първите четири дружества на пазара на УД и на животозастрахователни услуги отчита намаление, индексът ННІ отчита известно нарастване на концентрацията. Пазарът на допълнителни пенсионноосигурителни услуги, който се характеризира с високи нива на пазарна концентрация, следва тенденция на плавното ѝ намаляване.

При небанковите инвестиционни посредници концентрацията, измерена на база клиентски активи, се увеличава през 2013 г. Най-големите четири инвестиционни посредника държат 70.7% от общата сума на всички клиентски активи¹⁶. Въпреки че над две трети от общата сума на клиентските активи се държи от първите четири инвестиционни посредника, при останалите дружества не се наблюдава подобна концентрация, където средният дял от държаните клиентски активи е 0.7%. Стойността на индекса на Херфиндал-

¹⁶ Това са "Първа финансова брокерска къща" ООД, "Елана трейдинг" АД, "Булброкърс" АД и "Евро финанс" АД.

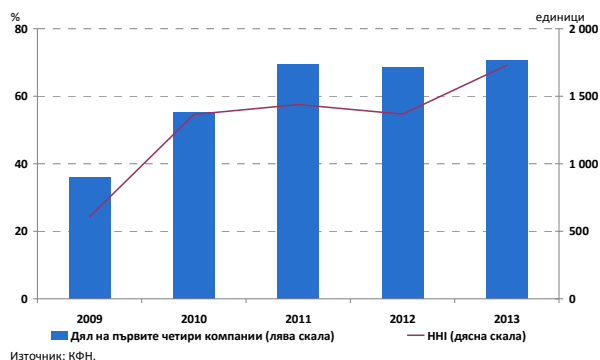
ръста на активите на общозастрахователния сегмент на пазара. Отделно от него, активите на животозастрахователите също нарастват за втора поредна година.

Фондовете за допълнително пенсионно осигуряване се характеризират с нарастваща дълбочина във финансовото посредничество. Активите им увеличават дела си от 7.3% от БВП през 2012 г. на 8.7% в края на 2013 г. Нарастването на активите на тези фондове се очаква да продължи в средносрочен хоризонт в следствие на акумулирането на вноски от осигурените лица, както и на реализирана доходност от управляваните активи.

Хиршман (ННІ)¹⁷ на пазара на инвестиционните посредници, изчислен по клиентски активи за 2013 г. е 1 730, което характеризира пазара на услуги, предоставени от небанковите инвестиционни посредници, като умерено конкурентен, въпреки значителното повишение с 363 б.т. през годината.

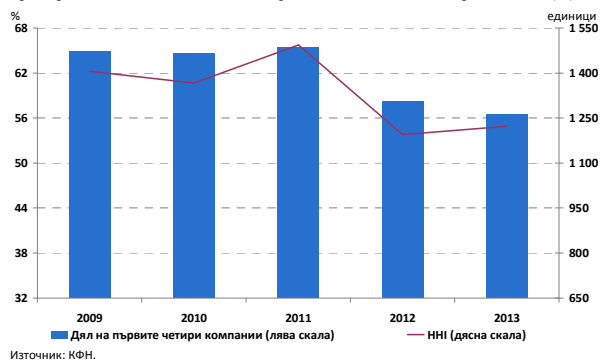
¹⁷ Индексът Херфиндал-Хиршман (ННІ) се изчислява като сума на квадратите на пазарния дял на всеки участник на пазара, като неговата стойност варира между 0 и 10 000. При стойност под 1000 единици, пазарът се определя като силно конкурентен, между 1000 и 1800 единици умерена конкурентна среда, а над 1800 единици – пазарът се характеризира със силна концентрация.

Графика 56. Концентрация на пазара на небанкови ИП

Концентрацията на пазара на услугите, предлагани от управляващите дружества, остава почти без промяна през 2013 г. Четирите управляващи дружества с най-голяма сума управлявани активи държат 56.5% от общата сума¹⁸. Стойността на индекса на Херфиндал-Хиршман (ННИ) на пазара на управляващи дружества, изчислен по клиентски активи за 2013 г. нараства леко до 1 222, което е едва 28 б.т. и не сигнализира за качествена промяна на характеризирания пазар – той остава умерено конкурентен и по-близо до долната граница.

Графика 57. Концентрация на пазара на УД

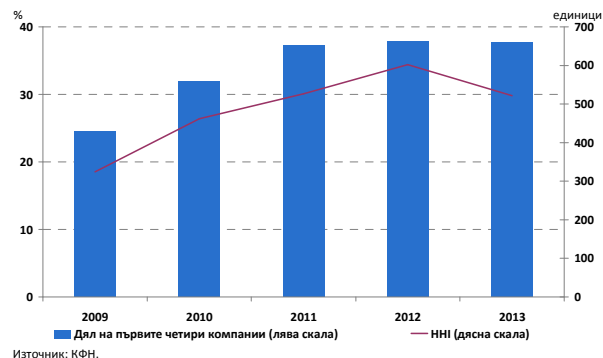

Пазарът на КИС и ИД от затворен тип се определя като силно конкурентен. През 2013 г. се нарушава дългогодишната тенденция на плавно нарастване на пазарната концентрация, което се наблюдава както по

¹⁸ Това са УД "Райфайзен асет мениджмънт" ЕАД, УД "ДСК Управление на активи" АД, УД "Ти Би Ай асет мениджмънт" ЕАД, и УД "Елана фонд мениджмънт" АД.

индекса на Херфиндал-Хиршман (ННИ), чиято стойност намалява от 603 през 2012 г. до 522 през 2013 г., така също и по дела на първите четири дружества, които намалява съответно от 37.8% до 37.7%.¹⁹

Графика 58. Концентрация на пазара на КИС и ИД от затворен тип

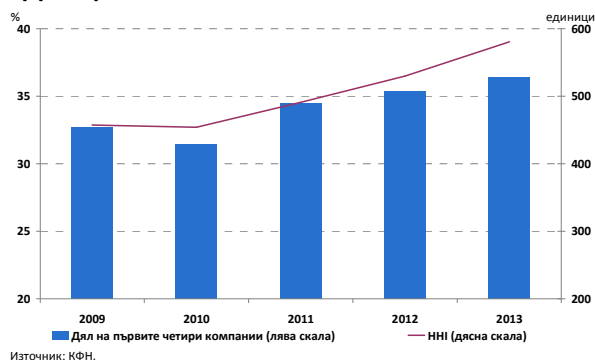

Сегментът на дружествата със специална инвестиционна цел остава силно конкурентен, въпреки че и през 2013 г., както и през всички останали години от 2010 г. насам, се наблюдава известно нарастване на стойността на индекса Херфиндал-Хиршман (ННИ). В края на 2013 г. той достига равнище от 580, докато през 2012 г. той е бил 530 единици. Същата динамика се наблюдава и в изменението на дела на първите четири компании, които нараства от 35.4% през предходната година до 36.4% през 2013 г.²⁰

¹⁹ ДФ "Райфайзен (България) Ликвидност", ДФ "Райфайзен Фонд защитена инвестиция в евро", ДФ "ДСК Фонд на паричния пазар" и ДФ "ДСК Стандарт".

²⁰ Това са "Аванс терафонд" АДСИЦ, "Хелт енд уелнес" АДСИЦ, "Софарма имоти" АДСИЦ и "Феърплей пропъртис" АДСИЦ.

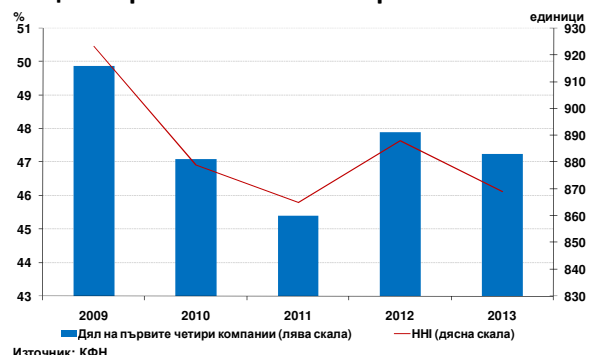
Графика 59. Концентрация на пазара на АДСИЦ

Източник: КФН.

Пазарният дял на четирите дружества по общо застраховане с реализиран най-висок премиен приход²¹ към края на 2013 г. възлиза на 47.2% при 47.9% в края на 2012 г., което се дължи на процеса на прелицензиране на здравноосигурителните дружества като общозастрахователни. Индексът Херфиндал-Хиршман (ННІ) също намалява през годината, като при разширяване на портфейла от застрахователни продукти на прелицензираните здравноосигурителни дружества, в средносрочен хоризонт може да се очертае тенденция на отслабване на концентрацията и увеличаване на конкуренцията.

Графика 60. Концентрация на общозастрахователния пазар

Източник: КФН.

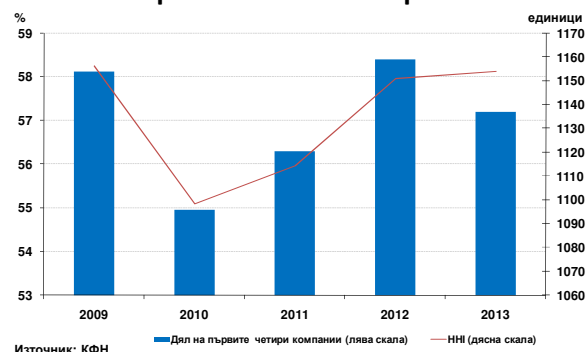
Съвкупният пазарен дял на четирите животозастрахователни дружества,

²¹ Това са ЗК „Лев Инс“ АД, „ЗАД Армеец“ АД, ЗАД „Булстрад Виена Иншурънс Груп“ АД и „ДЗИ-Общо застраховане“ ЕАД.

реализирали най-висок премиен приход през 2013 г.²² намалява на годишна база и към края на годината се изчислява на 57.2% при 58.4% през 2012 г.

Пазарът на животозастрахователни услуги се определя като умерено конкурентен, макар през последните четири години кривата на индекса Херфиндал – Хиршман (ННІ) се характеризира с възходящ тренд, което очертава тенденция към намаляване на конкурентната среда и увеличаване на концентрацията. В края на 2013 г. ННІ достига стойност от 1154 единици, която е най-високата за разглеждания период.

Графика 61. Концентрация на животозастрахователния пазар

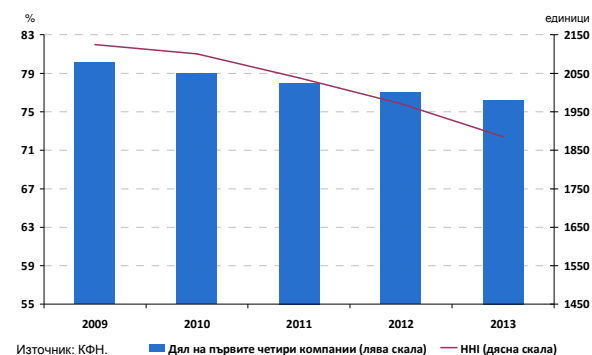
Източник: КФН.

Към края на 2013 г. делът на първите четири компании на пазара на пенсионноосигурителни услуги според балансовите им активи е на най-ниската си точка (76.2%) през разглеждания период. Същата тенденция бележи и индексът на Херфиндал-Хиршман (ННІ), който постепенно намалява през годините, показвайки процес към по-ниска концентрация на пазара на допълнителното пенсионно осигуряване, като достига стойност от 1 885. Въпреки тази ясно изразена тенденция, пенсионноосигурителният пазар все още се характеризира като силно концентриран, а най-силна е концентрацията при

²² Това са ЗАД „Алианц България Живот“ АД, ЗАД „Булстрад Живот Виена Иншурънс Груп“ АД, ЗК „Уника Живот“ АД и „ДЗИ-Животозастраховане“ ЕАД.

доброволните пенсионни фондове (ДПФ), където индексът на Херфиндал-Хиршман към края на 2013 г. спада до 2 608. Основна причина за намаляващата концентрация е относително по-бавното нарастване на броя осигурени лица във ФДПО, управлявани от водещите пенсионноосигурителни дружества.

Графика 62. Концентрация на пенсионно-осигурителния пазар

2.1. Преглед на рисковете и основни тенденции на пазара

През 2013 г. основните **макроикономическите рискове** в международен план бяха свързани със забавената икономическа активност в еврозоната, която отчете отрицателен растеж на БВП. Въпреки това, страховете от задълбочаване ѝ бяха преодоляни още в края на годината в резултат на положителни индикации за възстановяването на икономическата активност в някои държави, както и наличието на положителни данни за икономиката на САЩ. Основното предизвикателство за достигането на предкризисните равнища на икономическо развитие остава пазарът на труда, където равнището на безработица достигна дългосрочни максимални стойности.

Икономическата активност в България отчете реален растеж на БВП от 0.8% през годината. Основна движеща сила за растежа има положителният външотърговски баланс, което е в резултат на относително по-високото външно търсене на български стоки сред нашите основни търговски партньори от Европейския съюз в сравнението с търсенето на вносни стоки у нас, като индивидуалното търсене на домакинствата и инвестициите отчитат отрицателни реални растежи. Задържането на икономическата активност в страната на ниско равнище и нарастващата безработица създават риск за устойчивото нарастване на управляваните активи на пенсионните фондове, особено по отношение на доброволното допълнително осигуряване.

През 2013 г. **основните лихвени проценти** и очакванията за тяхното равнище в бъдеще остават на ниски нива, което има многостранни ефекти. Намалената доходност на пазарите на дългови инструменти в САЩ и Европа насърчава инвеститорите да търсят алтернативни инструменти, по възможност със сходна доходност и риск. Освободеният финансов ресурс се насочва в две основни направления: срочни банкови депозити и дялови инструменти. Първата група е близък заместител на инвестициите в първокласни държавни и корпоративни облигации. Втората група инструменти се използва с цел ребалансиране на портфейлите и поддържане на добро пазарно представяне, като в момента тя се явява подходяща алтернатива предвид плавното положително развитие на пазарите на акции.

Ниските лихвени нива продължават да бъдат най-изявеният риск пред застрахователния сектор и едновременно със слабата макроикономическа среда продължават своето негативно влияние върху резултатите на застрахователните компании. Основните проблеми, произтичащи от ниските лихвени нива се свързват с дисконтовия процент и възвръщаемостта на активите, особено поради факта, че активите на застрахователите са взаимосвързани с останалата финансовата система. Продуктите на животозастрахователните дружества се характеризират със спестовен

елемент и ниските лихвени нива биха имали значителни последици върху предишни договори с гаранции за висока доходност.

При фондовете за допълнително пенсионно осигуряване ефектът на субституцията, причинен от ниските лихвени равнища, е по-слабо изразен, като относителното му значение е по-осезаемо по посока на увеличаване на инвестициите в акции и в по-малка степен въздейства върху размера на средствата, вложени в срочни банкови депозити.

Пазарният риск за участниците на капиталовия пазар остава на сравнително високо равнище, макар и с ниска волатилност. Пазарите на акции през 2013 г. в глобален мащаб и в Европа се развиват плавно в положителна посока. На този фон БФБ реализира ускорен ръст. В резултат на повишения интерес към инвестиции в дялови ценни книжа и сравнително бързото покачване на цените на акциите на БФБ, се засилва изложеността на **ценови риск**, асоцииран с евентуална бъдеща преоценка на ценните книжа при липса на фундаментални икономически фактори за положителната посока на нарастване на пазарните цени. За засиления интерес към акциите допринасят и ниските лихвени проценти. Сред инвестициите на застрахователните дружества се наблюдава най-голям ръст на експозициите в акции и други ценни книжа в инвестиционни фондове (21.9%). От друга страна, нарастването на възвращаемостта на инвестициите при застрахователните дружества е положителен сигнал за прилаганата инвестиционна политика.

От гледна точка на големите институционални инвеститори, каквито са фондовете за допълнително пенсионно осигуряване, наличието на разнообразие на финансови инструменти е от голямо значение за активността им на капиталовия пазар у нас. Режимът в КСО, на който се подчиняват инвестиционните решения в пенсионните фондове, позволява инвестиции в инструменти, емитирани на чуждестранни регулирани пазари, които от началото на кризата нарастват значително. В тази връзка, фондовете за допълнително пенсионно осигуряване са изложени също така и на валутен риск. Акцентът през 2013 г. в чуждестранните инвестиции на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване е поставен върху чуждите ДЦК, акции на публични дружества и акции и дялове на КИС, деноминирани в евро. След постигнатата отрицателна среднопретеглена доходност от управлението на активите на УПФ и на ДПФ през 2011 г., през последните две години от периода е отчетена положителна доходност при всички фондове, като нивата през 2013 г. се доближават до показателите от 2010 г.

Пазарите на държавни и корпоративни облигации като един от основните източници на ликвидност са подвластни на противоречива динамика, която може да се обобщи по следния начин: за подобряване на ликвидността основен принос имат късите матуритети (до 5 г.), а слабият интерес към емисиите с по-дълъг матуритет оказва известно негативно въздействие. Поради намалената доходност и ниско рисковата премия, се наблюдава инерционен интерес към пазарите на дългови инструменти. Тенденцията на нарастване на експозициите в дългови ценни книжа е индикатор за по-голямо излагане на **кредитен риск**, като при застрахователните дружества се наблюдава ясно изразено доминиране на български ДЦК.

Ликвидният (пазарен) риск се определя от съвместното влияние на няколко явления с разнопосочни ефекти. Относителната стабилност и положителното представяне на пазарите на акции, които се доближават до едни от най-благоприятните нива от началото на кризата, подобряват ликвидността и смекчават риска. Дори и след значителното подобряване през 2013 г., българският пазар на акции остава с ниски показатели за ликвидност спрямо основните пазари в ЕС.

Рискът по отношение на ликвидността на застрахователните дружества остава без съществена промяна. Стойностите на изменение на brutния коефициент на щетимост и brutния комбиниран коефициент при животозастрахователите отбелязват ръст, което се дължи основно на повишение на коефициента на щетимост по застраховки „Женитбена и детска застраховка“ и смесена застраховка „Живот“. При дружествата по общо застраховане рискът по тези показатели намалява, тъй като

стойността на brutния коефициент на щетимост, brutния коефициент на разходите и brutния комбиниран коефициент се понижават.

От гледна точка на пенсионноосигурителните дружества и фондовете за допълнително пенсионно осигуряване по отношение на ликвидността на текущия етап акцентът е изместен в посока поддържане на достатъчно ликвидни средства за гарантиране на безпроблемното изпълнение на вътрешносекторните трансфери.

2.2. Анализ на участниците на капиталовия пазар

Пазарната капитализация на "Българска фондова борса" – София АД нараства до 9 960.8 млн.лв. към края на 2013 г., а отрасъл "Финансови и застрахователни дейности" отново е на първо място по оборот през годината. Активите на небанковите инвестиционни посредници регистрират нарастване от 3.5% на годишна база и в края на 2013 г. възлизат на 4 717.1 млн.лв. (6.0% от БВП). Задълбочава се тенденцията на намаляване на активите на дружествата със специална инвестиционна цел, като през 2013 г. те намаляват с 12.0% на годишна база и достигат 1 509.7 млн.лв. (1.9% от БВП). Активите на колективните инвестиционни схеми и инвестиционните дружества от затворен тип, както и на управляващите дружества, отново отбелязват значителен ръст съответно от 47.4% и 20.2%, като в края на 2013 г. достигат 773.5 и 980.7 млн.лв.

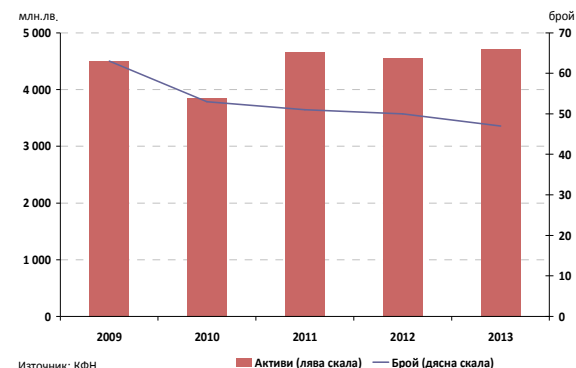
2.2.1. Инвестиционни посредници

През 2013 г. броят на инвестиционните посредници (ИП) е 75, като 28 от тях са банки (включително 5 банкови инвестиционни посредника, които извършват дейност на територията на страната чрез клон), а 47 са небанкови финансови институции, което не включва 3 небанкови инвестиционни посредника, които извършват дейност на територията на страната чрез клон.

В зависимост от издадените разрешения ИП – небанкови институции, се делят на три групи: (1) ИП с пълен лиценз²³, за които изискуемият капитал е 1 500 000 лв., (2) ИП с частичен лиценз²⁴, за които изискуемият капитал е 250 000 лв. и (3) ИП с малък

лиценз²⁵, за който изискуемият капитал е 100 000 лв. В края на 2013 г. в регистъра на КФН са вписани 21 ИП с пълен лиценз, 24 дружества с частичен лиценз и 2 дружества с малък лиценз.

Графика 63. Динамика в броя и активите на небанковите ИП

²³ Те могат да извършват всички инвестиционни услуги и дейности, изброени в чл. 5, ал. 2 от Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПФИ).

²⁴ Те не могат да извършват сделки за собствена сметка с финансови инструменти и поемане на емисии финансови инструменти и/или предлагане за първоначална продажба на финансови инструменти при условията на безусловно и неотменимо задължение за записване/придобиване на финансови инструменти за собствена сметка.

²⁵ Те могат да извършват услуги и дейности по чл. 5, ал. 2, т. 1 и/или 5 ЗПФИ, а именно: приемане и предаване на нареждания във връзка с един или повече финансови инструменти, включително посредничество за сключване на сделки с финансови инструменти, както и предоставяне на инвестиционни консултации на клиент.

Сумата на активите²⁶ на небанковите инвестиционни посредници в края на 2013 г. е 4 717.1 млн.лв. (6.0% от БВП), като се отчита ръст от 3.5% спрямо края на 2012 г. От тях клиентските активи са в размер на 4 556.4 млн.лв. Небанковите инвестиционни посредници с частичен лиценз имат отрицателен принос от -12.2 пр.п. в годишния темп на изменение на общите активи, докато небанковите инвестиционни посредници с пълен лиценз имат положителен принос от 15.8 пр.п.

През 2013 г. инвестиционните посредници с пряко чуждестранно участие от ЕС намаляват и към края на 2013 г. са 4 спрямо 6 през 2012 г. При непрякото чуждестранно участие от ЕС няма промяна през годината – 1 инвестиционен посредник. Чуждестранното участие от трети страни нараства с по 1 ИП по линия и на прякото, и на непрякото участие, като към края на 2013 г. има 2 ИП с пряко и 4 ИП с непряко участие от трети страни.

Таблица 47. Брой ИП с чуждестранно участие

	2009		2010		2011		2012		2013	
	Пряко	Непряко	Пряко	Непряко	Пряко	Непряко	Пряко	Непряко	Пряко	Непряко
Чуждестранно участие от ЕС	8	5	6	7	3	6	6	1	4	1
Чуждестранно участие от трети страни	1	3	1	4	0	4	1	3	2	4

Източник: КФН.

Сумата на активите на небанковите инвестиционни посредници с малък лиценз намалява от 1.1 млн.лв. на 0.4 млн.лв. към края на 2013 г., като причината е трансформирането на лиценза на един ИП от малък на частичен. Небанковите инвестиционни посредници с частичен лиценз намаляват значително сумата на активите си през 2013 г. Те спадат от 1 216.5 млн.лв. на 659.1 млн.лв. Причини за тези промени са намаляването на клиентските активи и отнемането на лицензите на 4 инвестиционни посредника с частичен лиценз. Сумата на активите на небанковите инвестиционни посредници с пълен лиценз нараства от 3 338.6 млн.лв. на 4 057.6 млн.лв. в края на 2013 г. Причината е увеличение на стойността

²⁶ В сумата на общите активи е включен и размерът на условните активи.

на ценните книжа (основно акции) в портфейлите на клиентите на ИП като резултат от положителното развитие на пазара на ценни книжа.

Таблица 48. Активи, основен и собствен капитал на ИП

	2009	2010	2011	2012	2013
ИП с малък лиценз					
активи	n/a	0.1	0.3	1.1	0.4
основен капитал	n/a	0.2	0.3	0.8	0.5
собствен капитал	n/a	0.1	0.3	0.9	0.3
ИП с частичен лиценз					
активи	734.0	445.1	413.9	1 216.5	659.1
основен капитал	15.0	13.2	10.5	11.2	9.7
собствен капитал	18.0	18.4	15.9	76.6	20.6
ИП с пълен лиценз					
активи	3 766.0	3 406.2	4 246.0	3 338.6	4 057.6
основен капитал	67.0	67.3	66.2	64.5	62.8
собствен капитал	83.0	79.7	78.2	77.3	81.1
Общо ИП					
активи	4 500.0	3 851.3	4 660.2	4 556.2	4 717.1
основен капитал	82.0	80.7	77.0	76.4	73.0
собствен капитал	101.0	98.2	94.4	154.8	102.0

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Основният капитал на небанковите инвестиционни посредници спада с -4.5% на годишна база до 73.0 млн.лв. към края на 2013 г. Основна причина за годишния темп на изменение на основния капитал имат небанковите инвестиционни посредници с пълен лиценз с отрицателен принос от -2.3 пр.п., следвани от инвестиционните посредници с частичен лиценз с отрицателен принос от -1.9 пр.п. и инвестиционните посредници с малък лиценз с отрицателен принос от -0.3 пр.п. Собственият капитал на инвестиционните посредници намалява с -34.1% на годишна база до 102.0 млн.лв. към края на 2013 г. Основна причина за годишния темп на изменение на собствения капитал имат инвестиционните посредници с частичен лиценз (отрицателен принос от -36.1 пр.п. към годишния темп на изменение), следвани от инвестиционните посредници с малък лиценз (отрицателен принос от -0.4 пр.п.). Небанковите инвестиционни посредници с пълен лиценз имат положителен принос от 2.4 пр.п. в годишния темп на изменение на собствения капитал.

Пазарната стойност на търговския и инвестиционния портфейл на небанковите инвестиционни посредници към края на 2013 г. е 52.5 млн.лв. Търговски портфейл са формирали 18 небанкови инвестиционни посредници с пазарна стойност от 39.0 млн.лв. към края на годината. Небанковите инвестиционните посредници, формирали инвестиционен портфейл, са 33 към края на 2013 г. с пазарна стойност от 13.5 млн.лв.

Доверително управление към края на 2013 г. извършват 26 небанкови инвестиционни посредника. Пазарната стойност на ценните книжа, предоставени за доверително управление, е 95.4 млн.лв., а паричните средства към края на периода са 4.4 млн.лв.

Броят на сключените сделки и изтъргуваните лотове от инвестиционните посредници през 2013 г. нараства съответно с 26.5% на годишна база до 174.1 хил. броя сделки и с 99.3% на годишна база до 1 411.5 млн. лота. Търговската активност на борсовите членове на регулирания пазар на БФБ, измерена чрез оборота, нараства със 76.1% на годишна база до 3 043.5 млн.лв. през 2013 г. Изпреварващото увеличение на оборота спрямо броя сделки води до по-голяма средна стойност на една сделка. Първите четири инвестиционни посредника имат дял от 60% от общия оборот, реализиран през годината.

Таблица 49. Брой сделки, оборот и обем (лотове) на ИП (банкови и небанкови) на регулирания пазар на БФБ – София

	2009	2010	2011	2012	2013
Брой сделки	398 514	219 476	218 520	137 710	174 138
Оборот (млн. лв.)	1 736.0	1 365.9	1 434.0	1 728.1	3 043.5
Обем (млн. лотове)	649.3	559.6	870.3	708.1	1 411.5

Източник: "БФБ-София" АД, КФН.

2.2.2. Колективни инвестиционни схеми

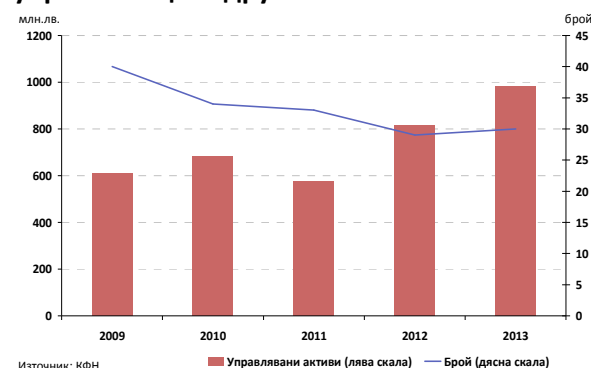
Към края на 2013 г. броят на управляващите дружества е 30²⁷, като те

²⁷ В броя на управляващите дружества не са включени УД "Нюуей Асет Мениджмънт" АД и УД "Стандарт Асет Мениджмънт" АД, които са с отнети лицензи, но обжалват решенията на КФН и към 31 декември 2013 г. производствата не са приключили.

управляват дейността на 110 колективни инвестиционни схеми (КИС) (в т.ч. договорни фондове и инвестиционни дружества от отворен тип) и на 1 инвестиционно дружество (ИД) от затворен тип. Броят на договорните фондове през 2013 г. се увеличава с 13 и достига 109 в края на годината. Големият брой нови ДФ отчасти се дължи на преобразуването на 7 ИД от отворен тип в договорни фондове, като за някои ИД процедурите по преобразуване са започнали през 2012 г. След приключване на преобразуванията, към края на 2013 г. остава едно ИД от отворен тип. Броят на ИД от затворен тип (бивши приватизационни фондове) се запазва – 2.

Броят на управляващите дружества през 2013 г. нараства с едно, а размерът на управляваните активи продължава да нараства и към края на годината достига 980.7 млн.лв. или с 20.2% повече спрямо края на 2012 г.

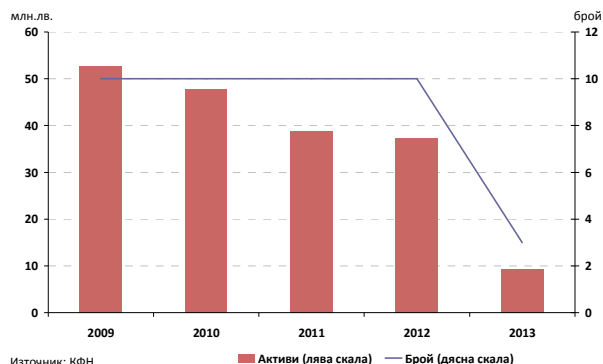
Графика 64. Динамика в броя и активите на управляващите дружества

Броят на инвестиционните дружества (от отворен и затворен тип) през 2013 г. рязко намалява поради преобразуването на ИД от отворен тип в договорни фондове. Причината е предоставената правна възможност за такова преобразуване с влезлия в сила в края на 2011 г. Закон за дейността на колективните инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране. Реално повечето производства са започнали още през 2012 г., но приключват през 2013 г. След приключването на описаните трансформации,

активите на останалите 3 ИД (1 ИД от отворен тип и 2 ИД от затворен тип) възлизат на 9.2 млн.лв. към края на 2013 г., като същите 3 ИД година по-рано имат активи на стойност 7.9 млн.лв.

Графика 65. Динамика в броя и активите на инвестиционните дружества

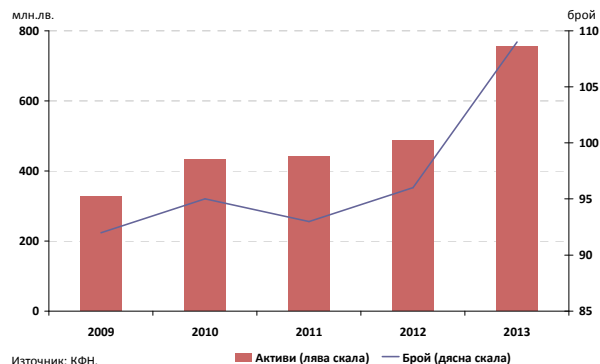
Източник: КФН.

Броят на договорните фондове (ДФ) и акумулираните от тях активи нарастват през 2013 г. Към края на 2013 г. има 109 ДФ, а общо активите им достигат до 755.3 млн.лв. (от които нетни активи са 754.5 млн.лв.), или увеличение от близо 56.6% спрямо предходната година.

От общата сума на активите на ДФ 10.0% са събрани от фондове на паричния пазар²⁸ или общо 75.3 млн.лв. Към края на 2013 г. тези фондове са шест – ДФ "Конкорд фонд – 6 Паричен", ДФ "Тексим Парични пазари", ДФ "КТБ Фонд паричен пазар", ДФ "ДСК Фонд на паричния пазар", ДФ "ДСК Фонд на паричния пазар в евро" и ДФ "Инвест Фонд Паричен пазар".

²⁸ Съгласно насоките на CESR за фондовете, инвестиращи в инструменти на паричния пазар (Ref.: CESR/10-049)

Графика 66. Динамика в броя и активите на договорните фондове

Източник: КФН.

В края на 2013 г. броят на взаимните фондове на чуждестранните колективни инвестиционни схеми е 30 и остава без изменение спрямо 2012 г.

Таблица 50. Динамика на броя на чуждестранни КИС

	2009	2010	2011	2012	2013
Взаимни фондове - чуждестранни КИС	27	28	30	30	30

Източник: КФН.

Общо активите, акумулирани от КИС и ИД от затворен тип, през 2013 г. отбелязват значителен ръст от 47.4% спрямо предходната година и нарастват до 773.5 млн.лв. в края на 2013 г.

През 2013 г. продължава тенденцията на нарастване на перо "Парични средства" до 438.2 млн.лв., с ускорен темп от 56.2% на годишна база (при годишно изменение съответно от 8.6% и 7.0% през предходните две години). Тази динамика води до допълнително увеличаване на относителния дял на паричните средства в общите активи до 56.6% и до значителен положителен принос от 30 пр.п. в годишния темп на изменение на активите.

Таблица 51. Динамика на активите на КИС и ИД от затворен тип

	2009	2010	2011	2012	2013
Парични средства	144.3	241.3	262.1	280.5	438.2
Срочни депозити	113.8	193.8	226.3	240.1	390.6
Финансови активи и инструменти в т.ч.	231.8	220.2	205.6	236.3	319.1
Акции	153.2	141.7	130.1	150.9	193.4
Права	2.7	2.9	0.0	0.0	0.0
Дългови ЦК	58.8	47.2	48.4	59.2	96.2
Дялове на КИС	10.9	27.5	25.0	21.8	25.3
Инструменти на паричния пазар	6.6	0.3	1.1	0.2	0.4
Деривативи	0.0	0.1	0.1	0.0	0.5
Други финансови инструменти	0.2	0.5	1.6	4.3	3.3
Нефинансови активи (вземания)	3.5	7.7	7.3	8.0	15.1
Други	0.0	10.3	5.1	0.0	1.1
ОБЩО	379.7	479.5	480.0	524.9	773.5

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
 В статия "Други финансови инструменти" за 2008 г., са включени чуждестранни ценни книжа и компенсаторни записи.
 Източник: КФН.

Макар относителният дял на перо "Финансови активи и инструменти" да намалява до 41.3% през 2013 г., в абсолютно изражение то нараства с 82.8 млн.лв. спрямо 2012 г. С годишен ръст от 35.1% неговият принос към годишното изменение на портфейла на КИС и ИД от затворен тип е 15.8 пр.п. Статиите с най-голям принос в годишния темп на изменение са "Акции" (8.1 пр.п.), следвани от "Дългови ценни книжа" (7.1 пр.п.) и "Дялове на КИС" (0.7 пр.п.). Спад се забелязва единствено при инвестициите в "Други финансови инструменти" (-23.1%), което води до отрицателен принос от -0.2 пр.п. в годишния темп на изменение.

Перо "Нефинансови активи" и перо "Други", което в основната си част представлява направени разходи за бъдещи периоди, имат положителен принос съответно от 2 пр.п. и 0.2 пр.п. в годишния темп на изменение на активите на КИС и ИД от затворен тип.

Таблица 52. Относителна структура на активите на КИС и ИД от затворен тип

	2009	2010	2011	2012	2013
Парични средства	38.0	50.3	54.6	53.4	56.6
Срочни депозити	30.0	40.4	47.2	45.8	50.5
Финансови активи и инструменти в т.ч.	61.1	45.9	42.8	45.0	41.3
Акции	40.3	29.5	27.1	28.7	25.0
Права	0.7	0.6	0.0	0.0	0.0
Дългови ЦК	15.5	9.8	10.1	11.3	12.4
Дялове на КИС	2.9	5.7	5.2	4.2	3.3
Инструменти на паричния пазар	1.7	0.1	0.2	0.0	0.1
Деривативи	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1
Други финансови инструменти	0.1	0.1	0.3	0.8	0.4
Нефинансови активи (вземания)	0.9	1.6	1.5	1.5	2.0
Други	0.0	2.2	1.1	0.0	0.1
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

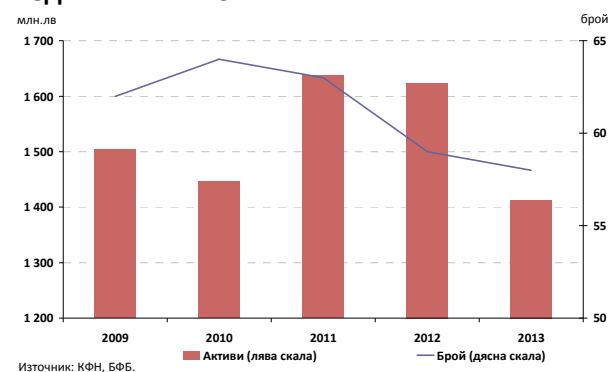
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
 В статия "Други финансови инструменти" за 2008 г., са включени чуждестранни ценни книжа и компенсаторни записи.
 Източник: КФН.

2.2.3. Дружества със специална инвестиционна цел

В края на 2013 г. общият брой на лицензираните дружества със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) е 66²⁹, от които 8 са за секюритизация на вземания. Останалите 58 са за секюритизация на недвижими имоти, като 7 от тях са специализирани в сделки със земеделска земя. Стойността на активите на всички дружества със специална инвестиционна цел намалява с -12.0% в сравнение с предходната 2012 г. Активите на тези дружества в края на 2013 г. възлизат на 1 509.7 млн.лв. или 1.9% от БВП³⁰.

Активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти, отбелязват спад с -13.0% през 2013 г. и към края на годината намаляват до 1 412.6 млн.лв. Активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и специализирани в земеделска земя, реализират спад от -22.9% на годишна база и достигат 490.6 млн.лв., а активите на дружествата, извършващи секюритизация на недвижими имоти, без земеделска земя, намаляват с -6.6% и достигат 922.0 млн.лв.

Графика 67. Динамика в броя и активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти

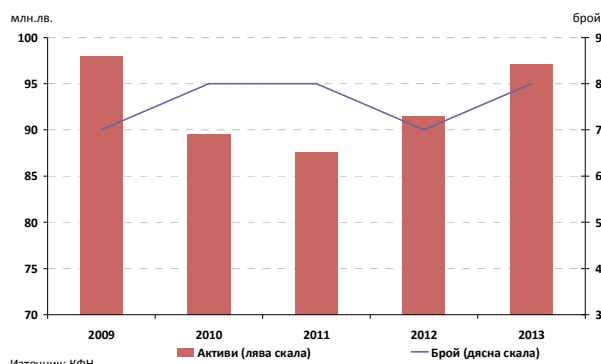

²⁹ Представеният брой на АДСИЦ не включва 3 дружества, които към 31.12.2013 г. са в ликвидация.

³⁰ За някои АДСИЦ са използвани данни от междинните отчети за четвърто тримесечие на 2013 г.

При АДСИЦ, секюритизиращи вземания, сумата на акумулираните активи нараства за втора поредна година. През 2013 г. отбелязваният ръст на годишна база е 6.1%, а активите достигат 97.1 млн.лв. Основна причина за това нарастване е лицензирането на ново АДСИЦ в този специфичен сегмент.

Графика 68. Динамика в броя и активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

В структурата на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти, основното и най-устойчиво перо е "Инвестиционни имоти" (с относителен дял от 61.6% към края на годината). Спадът в относително изражение през 2013 г. е едва -0.9% спрямо края на 2012 г. на фона на намаляване на общите активи с -13% за същия период. Значително намаление, както в относително, така и в абсолютно изражение, се наблюдава при пера "Парични наличности", "Вземания" и "Други". При тях спадът през 2013 г. е съответно с -35.0%, -26.5% и -23.3%. Общата сума на намалението на тези пера е над 200 млн.лв., на което се дължи 96.1% от общия спад на активите на тази група АДСИЦ.

Таблица 53. Активи на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти

	2009	2010	2011	2012	2013
Инвестиционни имоти	833.1	933.6	880.7	876.9	869.5
Финансови активи	1.3	1.0	0.8	0.8	0.2
Парични наличности	75.0	54.6	149.8	202.5	131.7
Вземания	93.4	102.8	153.2	173.8	127.7
Други	500.6	354.2	453.3	369.7	283.5
ОБЩО	1 503.5	1 446.2	1 637.9	1 623.9	1 412.6

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН, "БФБ-София" АД.

През 2013 г. относителната структура на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти, се запазва относително стабилна. Най-значим отрицателен принос за годишното изменение на активите на тези дружества има перо "Други" с принос -5.3 пр.п., следвано от "Парични наличности" (с принос от -4.4 пр.п.) и "Вземания" (с принос от -2.8 пр.п.). Отрицателният принос на основното перо "Инвестиционни имоти" е скромно – едва -0.5 пр.п.

Таблица 54. Относителна структура на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти

	2009	2010	2011	2012	2013
Инвестиционни имоти	55.4	64.6	53.8	54.0	61.6
Финансови активи	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0
Парични наличности	5.0	3.8	9.1	12.5	9.3
Вземания	6.2	7.1	9.4	10.7	9.0
Други	33.3	24.5	27.7	22.8	20.1
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН, "БФБ-София" АД.

В активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания, най-голям ръст отбелязва перо "Вземания (до 1 г.)", което през 2013 г. нараства с 5.7 млн.лв. или 21.4%, а перо "Вземания (над 1 г.)" намалява с -0.4 млн.лв. или -0.7% на годишна основа.

Таблица 55. Активи на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

	2009	2010	2011	2012	2013
Финансови активи	78.7	48.8	47.2	2.0	2.2
Парични наличности	3.4	2.7	3.3	4.3	4.0
Вземания (до 1 г.)	15.3	21.7	23.3	26.7	32.4
Вземания (над 1 г.)	0.0	15.8	13.2	58.5	58.1
Други	0.6	0.6	0.6	0.0	0.4
ОБЩО	98.0	89.6	87.6	91.5	97.1

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

В относително изражение портфейлът на АДСИЦ за вземания се променя, като продължава тенденцията на нарастване на перо "Вземания (до 1 г.)" и към края на 2013 г. те заемат дял от 33.3% от портфейла на тези дружества, докато делът на перо "Вземания "над 1 г.)" намалява до 59.9%. През годината най-голям положителен принос за изменението на общата стойност на активите имат краткосрочните вземания (6.2 пр.п.), а най-голям отрицателен принос имат дългосрочните вземания (-0.5 пр.п.).

Таблица 56. Относителна структура на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

	2009	2010	2011	2012	2013
Финансови активи	80.3	54.5	53.9	2.2	2.3
Парични наличности	3.5	3.0	3.7	4.7	4.2
Вземания (до 1г.)	15.6	24.2	26.6	29.1	33.3
Вземания (над 1 г.)	0.0	17.7	15.1	64.0	59.9
Други	0.6	0.6	0.6	0.0	0.4
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Регистрираният капитал на АДСИЦ намалява с -8.2%, а сумата на собствения капитал отбелязва спад от -15.2% на годишна база към края на 2013 г. спрямо края на предходната година. Най-съществена динамика се забелязва при АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти, специализирани в земеделска земя. При тях регистрираният капитал намалява с -20.1% на годишна база, а собственият капитал – с -27.6%. При АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти без земеделска земя, и АДСИЦ, секюритизиращи вземания, регистрираният и собственият капитал бележат минимални увеличения. Към края на 2013 г. измененията при регистрирания капитал са съответно 2.4% и 0.03%, а при собствения капитал – 0.0% и 1.2%.

Таблица 57. Регистриран и собствен капитал на АДСИЦ

	Регистриран капитал			Собствен капитал		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти без земеделска земя	314.6	322.8	330.6	420.0	423.7	423.8
АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти специализирани в земеделска земя	297.6	297.6	237.9	498.2	566.8	410.7
ОБЩО за АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти	612.3	620.4	568.6	918.2	990.6	834.5
АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания	9.4	9.4	9.4	35.0	33.3	33.7
ОБЩО за АДСИЦ	621.7	629.8	578.0	953.3	1 023.9	868.2
	<i>изменение (%)</i>			<i>изменение (%)</i>		
	3.1	1.3	-8.2	8.8	7.4	-15.2

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН, "БФБ-София" АД.

През 2013 г. инвеститорският интерес от страна на резидентите от ЕС и трети страни намалява, а в същото време нараства делът на инвеститорите български резиденти и резиденти на САЩ в акционерната структура на АДСИЦ.

От страна на българските резиденти най-съществена промяна има при сектори "Домакинства" и "Застрахователни компании и пенсионни фондове", с положителен принос от 1.0 пр.п. и 0.8 пр.п. в годишния темп на изменение на номиналната стойност на притежаваните акции от АДСИЦ, докато "Частните нефинансови предприятия" имат отрицателен принос от -4.8 пр.п. Въпреки намалението последната група остава най-големият инвеститор в АДСИЦ към края на 2013 г. с дял от 51.8%.

Юридическите лица от ЕС и трети страни към края на 2013 г. намаляват притежаваните си дялове и съответно имат отрицателен принос от -1.4 пр.п. и -1.0 пр.п. в годишния темп на изменение на притежаваните дялове от АДСИЦ. Увеличението на дела на притежаваните дялове от домакинства и юридически лица от САЩ е прекалено скромно, за да успее осезаемо да компенсира понижения инвеститорски интерес от ЕС и трети страни.

Таблица 58. Акционерна структура на АДСИЦ

	2009	2010	2011	2012	2013
Домакинства	17.89	18.41	16.07	15.86	18.10
Други парично-финансови предприятия /ТБ/	1.27	4.87	4.07	4.45	4.45
Застрахователни компании и пенсионни фондове	17.04	14.63	14.72	10.46	12.09
Финансови посредници с изключение на ЗК и ПФ	0.85	0.60	0.66	0.82	0.60
Финансови предприятия, ангажирани със спомогателни финансови дейности	1.46	1.17	0.98	1.00	0.41
Частни нефинансови предприятия	38.10	38.00	48.66	53.02	51.76
България	76.62	77.68	85.16	85.60	87.41
Домакинства от ЕС	0.58	0.61	0.52	0.57	0.50
Юридически лица от ЕС	12.83	12.13	8.35	6.50	5.48
ЕС	13.41	12.74	8.87	7.08	5.98
Домакинства от трети страни	0.04	0.04	0.05	0.22	0.05
Юридически лица от трети страни	5.69	5.63	2.17	3.86	3.09
Трети страни	5.73	5.67	2.22	4.07	3.14
Домакинства от САЩ	0.13	0.12	0.12	0.20	0.21
Юридически лица от САЩ	4.12	3.78	3.62	3.04	3.26
САЩ	4.25	3.90	3.74	3.24	3.47
ОБЩО	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Относителният дял на групите акционери е изчислен на базата на номиналната стойност на акциите
Източник: "ЦД" АД, КФН.

2.2.4. Публични дружества и емитенти

Броят на публичните дружества и емитенти е 366 към края на 2013 г., като емитентите са намалели нетно с 2 броя през годината.

Разгледаните проспекти през 2013 г. са 17, от които 3 на АДСИЦ, 10 на публични дружества без АДСИЦ, 3 емисии облигации и 1 емисия варанти. Размерът на стойността на одобрените емисии е 292.3 млн.лв. (от които реално събраната сума е 219.2 млн.лв.), което е увеличение от 200.9% на годишна база. Потвърдените проспекти за допускане до търговия на регулиран пазар са с 2 по-малко през 2013 г. Броят им през настоящата година е 19 (3 за емисии акции на публични дружества и 16 емисии облигации) с емисионна стойност от 120.4 млн.лв., докато през 2012 г. те са били 21 с емисионна стойност от 167.9 млн.лв.

Таблица 59. Разгледани проспекти и търгови предложения

	2009	2010	2011	2012	2013
Прспекти за първично публично предлагане (бр.)	15	18***	24	12	17***
Размер на емисията*	129.2	156.1	257.2	97.1	292.3
Брой на решенията за не издаване на окончателна забрана за публикуване на търгови предложения (бр.)	17	17	8	14	11
Оборот**	29.6	82.7	118.8	33.3	95.0

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
* Размерът на емисията е стойността на одобрените емисии съгласно разгледаните проспекти за съответната година.
** Оборотът включва предложения брой дялове по търговите предложения, за които не е издадена окончателна забрана или не са прекратени.
*** В броя са включени емисии варанти.
Източник: КФН.

Разгледаните търгови предложения с решение за неиздаване на окончателна забрана за публикуване през 2013 г. намаляват с 3 спрямо предходната година, но се

забелязва значително увеличение в оборота им от 185.4% спрямо предходната година. През 2013 г. са разгледани общо 11 търгови предложения без окончателна забрана с обща стойността 95.0 млн.лв. (от които придобитите акции в резултат на отправените търгови предложения са на стойност 55.3 млн.лв.).

Пазарната капитализация на първите десет дружества спада с -4.7% през 2013 г. и достига 37.8% от общата капитализация на регулирания пазар. На първо място по пазарна капитализация е "Булгартабак холдинг" АД – София, чийто дял като процент от общата борсова капитализация е 7.8% в края на годината. От челната десетка през 2013 г. отпадат "Българска телекомуникационна компания" АД и "Аванс Терафонд" АДСИЦ – София. Новите дружества, които заемат предни позиции, са ТБ "Първа Инвестиционна Банка" АД – София и "Химимпорт" АД – София. И през 2013 г. няма дружества с пазарна капитализация над 1 000 млн.лв., а последното дружество, попаднало в челната десетка, е с пазарна капитализация от 217.5 млн.лв. или с 51.9 млн.лв. повече спрямо 2012 г.

Таблица 60. Първите 10 публични дружества по пазарна капитализация

	2012	2013
Българска телекомуникационна компания АД-София	765.2	773.6
Петрол АД-София	710.1	550.3
Булгартабак-холдинг АД-София	574.6	516.8
ТБ Корпоративна търговска банка АД-София	557.4	383.5
ЧЕЗ Разпределение България АД	310.4	300.8
Софарма АД-София	277.2	267.3
Енерго-Про мрежи АД-Варна	210.9	263.1
Аванс Терафонд АДСИЦ-София	191.5	255.1
Монбат АД-София	182.7	233.8
Албена АД-к.к. Албена	165.5	217.5
ОБЩО	3 945.6	3 761.7

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: "БФБ-София" АД, КФН.

В структурата на търговията на първите 10 водещи отрасли на Българска фондова борса – София АД за 2013 г. отрасъл "Финансови и застрахователни дейности" отново заема първо място с оборот 567.4 млн.лв. и относителен дял в общия оборот от 37.3%, следван от отрасъл "Преработваща промишленост" с оборот от 486.5 млн.лв. (дял от 32.0%) и "Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети" с оборот от 149.0 млн.лв. (дял от 9.8%).

Таблица 61. Структура на търговията по 10^{те} водещи отрасли на БФБ – София

Отрасъл	Сделки (млн. бр.)			Обем (млн. левове)			Оборот (млн. лев.)		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Финансови и застрахователни дейности	54.7	39.4	42.8	335.2	138.8	224.4	377.3	217.5	567.4
Преработваща промишленост	31.5	16.0	19.1	23.8	96.8	99.5	152.6	244.7	486.5
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	4.5	2.9	8.0	5.2	4.1	74.9	17.0	4.1	149.0
Операции с недвижими имоти	0.3	0.4	0.8	0.8	6.2	10.7	2.0	18.7	30.9
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	0.2	0.1	0.4	0.1	1.3	3.7	4.8	3.4	21.7
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	0.2	1.5	2.9	0.2	0.3	68.2	5.9	30.3	9.7
Професионални дейности и научни изследвания	0.4	0.5	0.5	0.6	1.4	1.4	1.1	5.8	5.8
Строителство	9.0	4.6	4.7	5.3	2.2	3.4	35.4	4.9	5.2
Транспорт, складиране и пощи	0.2	0.2	0.5	0.5	0.3	0.3	1.1	3.7	3.7
Добивна промишленост	3.0	1.0	1.0	58.5	5.1	17.9	3.0	1.1	2.5
Няма информация	3.0	3.0	3.0	5.1	5.1	17.9	3.0	1.1	2.5
Селско, горско и рибно стопанство	3.0	3.0	3.0	5.1	5.1	17.9	3.0	1.1	2.5
Хотелиерство и ресторантьорство	1.5	0.6	0.6	0.2	0.1	0.1	3.8	1.3	1.3

През 2013 г. няма значими промени в акционерната структура на българските публични дружества. Домакинствата, резиденти на ЕС, продължават да намаляват своя дял в българските публични дружества за сметка на нарастване на дела на притежаваните акции от българските резиденти (основно от "Застрахователни компании и пенсионни фондове" и "Домакинства" с принос съответно 8.3 пр.п и 4.6 пр.п. в годишния темп на изменение) и от юридически лица от ЕС с принос от 2.9 пр.п.

През 2013 г. български резиденти притежават 77.2% от собствеността в публичните дружества, изчислена на база на емитираните дялови инструменти по номинална стойност. Основен български акционер остават компаниите от сектор "Частни нефинансови предприятия", въпреки намалението в техния дял през 2013 г. до 45.7%, и сектор "Домакинства", чийто дял нараства до 15.6%.

Основни чуждестранни инвеститори в българските публични дружества остават резидентите от ЕС (17.9%), следвани от резидентите от трети страни (4.1%) и резидентите от САЩ (0.8%), макар общият дял на чуждестранните инвеститори да намалява.

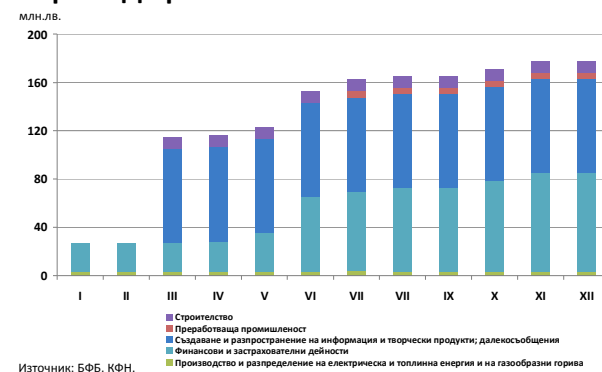
Таблица 62. Акционерна структура на ПД

	2009	2010	2011	2012	2013
Домакинства	18.60	15.26	14.21	13.50	15.56
Други парично-финансови предприятия /ТБ/	0.53	0.87	0.99	0.99	2.43
Държавни нефинансови предприятия	0.19	0.15	0.14	0.15	0.14
Застрахователни компании и пенсионни фондове	3.37	4.18	5.07	4.95	11.36
Местно правителство	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01
Финансови посредници с изключение на ЗК и ПФ	0.30	0.57	0.85	0.38	0.39
Финансови предприятия, ангажирани със спомагателни финансови дейности	0.65	0.81	0.79	0.76	1.43
Централно правителство	0.66	0.54	0.27	0.26	0.19
Частни нефинансови предприятия	55.58	49.55	49.69	50.89	45.72
България	79.89	71.93	72.01	71.88	77.24
Домакинства от ЕС	4.24	12.46	9.24	6.91	3.60
Юридически лица от ЕС	10.31	9.45	12.87	13.66	14.25
ЕС	14.55	21.91	22.10	20.57	17.86
Домакинства от трети страни	0.03	0.06	0.13	0.15	0.13
Юридически лица от трети страни	3.07	4.22	4.11	6.12	3.93
Трети страни	3.10	4.28	4.24	6.26	4.06
Домакинства от САЩ	0.06	0.05	0.04	0.04	0.05
Юридически лица от САЩ	2.40	1.84	1.60	1.25	0.79
САЩ	2.45	1.89	1.64	1.29	0.85
ОБЩО	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Относителният дял на групите акционери е изчислен на базата на номиналната стойност на акциите
Източник: "ЦД" АД, КФН.

Новоемитираният облигационен дълг на регулирания пазар нараства с 19.3% на годишна база и достига към края на 2013 г. 178.2 млн.лв. Емитентите от отрасъл "Финансови и застрахователни дейности" имат дял от 45.8% от общата сума на емитираните дългови финансови инструменти през 2013 г., следвани от отрасъл "Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения" (43.9%), отрасъл "Строителство" (5.5%), отрасъл "Преработваща промишленост" (2.8%) и на последно място отрасъл "Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива" (2.0%).

Графика 69. Размер на емитирания облигационен дълг с натрупване на БФБ - София АД през 2013 г.

2.2.5. Места за търговия

Капитализацията на Българска фондова борса – София АД (БФБ) нараства с 1.4% на годишна база и в края на 2013 г. достига 9 960.8 млн.лв. Това изменение се дължи основно на увеличението на пазарната капитализация на Основен пазар, който отбелязва ръст от 3.3% и достига 7 757.7 млн.лв., съответно 77.9% дял от общата пазарна капитализация. Положителен принос имат Сегмент акции Premium, който нараства с 58.9% през 2013 г., и Сегмент за АДСИЦ с ръст 9.6%. При останалите сегменти на основния и алтернативния пазар се наблюдава спад на пазарната капитализация, като най-значим е той при Сегмент акции Standard, който намалява от 6 068.4 млн.лв. до 5 698.9 млн.лв. или -6.1% на годишна база.

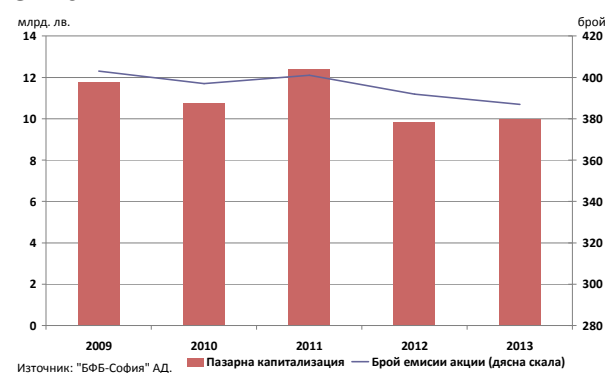
Таблица 63. Пазарна капитализация

Пазар или сегмент *	2009	2010	2011	2012	2013
Официален пазар на акции сегмент "А"	194.9	171.2	138.9		
Официален пазар на акции сегмент "В"	3 445.6	3 308.1	2 984.6		
Неофициален пазар на акции сегмент "А"	5 117.9	4 008.2	6 368.7		
Неофициален пазар на акции сегмент "В"	1 428.2	1 854.5	1 260.2		
Пазар на дружества със специална инвестиционна цел	1 609.0	1 412.1	1 683.4		
Сегмент акции Premium (Основен пазар)			971.0	1 542.5	
Сегмент акции Standard (Основен пазар)			6 068.4	5 698.9	
Сегмент за дружества със специална инвестиционна цел (Основен пазар)			471.0	516.3	
Сегмент акции (Алтернативен пазар)			1 074.0	1 059.5	
Сегмент за дружества със специална инвестиционна цел (Алтернативен пазар)			1 243.6	1 143.5	
ОБЩО	11 795.5	10 754.1	12 435.9	9 828.1	9 960.8

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
 Пазар на АДСИЦ беше стартиран в средата на юни 2008 г.
 * Считано от 01 март 2012 год., БФБ-София АД въведе нова пазарна сегментация и организира два пазара - Основен пазар BSE и Алтернативен пазар BaSE
 Източник: "БФБ-София" АД, КФН.

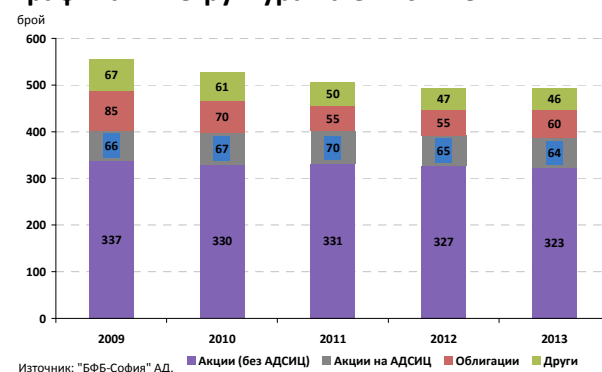
Броят на емисиите финансови инструменти, допуснати до търговия на пазарите, организирани от БФБ, през 2013 г. намалява с 1 емисия и към края на годината техният брой е 493.

Графика 70. Пазарна капитализация и брой емисии

На пазара на акции без АДСИЦ емисиите намаляват от 327 през 2012 г. на 323 през 2013 г. На пазара на дружества със специална инвестиционна цел броят на емисиите също намалява – от 65 на 64 към края на 2013 г. Емисиите облигации, регистрирани на борсата, през 2013 г. се увеличават с 5 и към края на годината броят им достига 60. Емисиите на други финансови инструменти, които включват емисии, допуснати до търговия на пазарните сегменти "Колективни инвестиционни схеми" и "Компенсаторни инструменти", намалява от 47 на 46 броя през 2013 г.

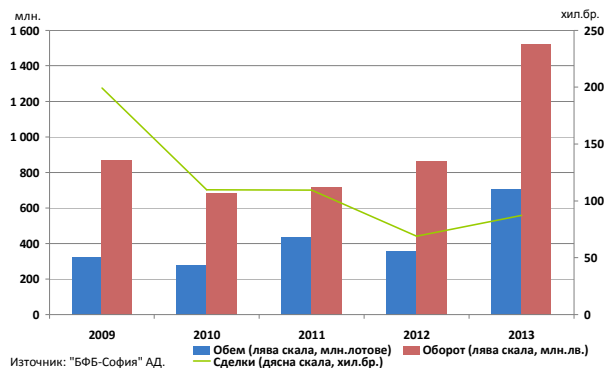
Графика 71. Структура на емисиите

Продължава тенденцията на повишаване на средния размер на сделките, сключвани на регулирания пазар. Броят на сделките нараства с 26.5% на годишна база. Общият брой лотове, прехвърлени през 2013 г., е 705.8 млн. лота, което представлява увеличение с 99.3% спрямо предходната година. Търговията на пазарите на БФБ, измерена чрез реализирания оборот, приключва с ръст от 76.1% до 1 521.8 млн.лв. през 2013 г. Причина за това е увеличаването с почти 3 пъти на оборота на пазарите/сегментите за акции (без АДСИЦ) и над 2 пъти увеличение в оборота на пазарите/сегментите на облигации.

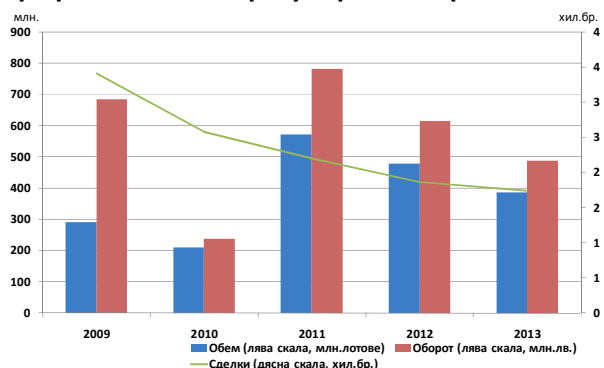
Среднодневният оборот на регулиран пазар през 2013 г. е нараснал със 75.4% до 6.2 млн.лв. при 3.5 млн.лв. през 2012 г.

Графика 72. Регулиран пазар

По отношение на оборота на извънрегулиран пазар е отчетен спад от -21.0% спрямо 2012 г. до ниво от 2.0 млн.лв.

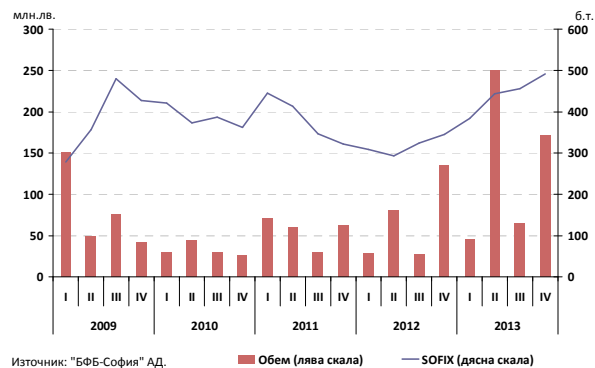
Графика 73. Извънрегулиран пазар

Всички индекси на БФБ без изключение отбелязват повишение през 2013 г. Оборътът на компаниите, включени в индексите през 2013 г., нараства при всички пазарни индикатори, с изключение на BGREIT.

През 2013 г. основният борсов индекс SOFIX отчете ръст от 42.3% на годишна база, като в края на годината достигна 491.52 б.т. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, заема дял от 41.8% от общата капитализация на към края на 2013 г.

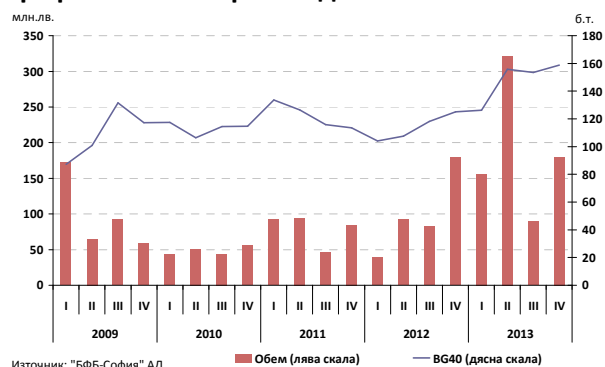
Графика 74. Пазарен индекс SOFIX

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

През 2013 г. борсовият индекс BG40 отчете ръст от 27.0%, като завърши годината при 158.92 б.т. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, заема дял от 64.4% от общата капитализация в края на 2013 г.

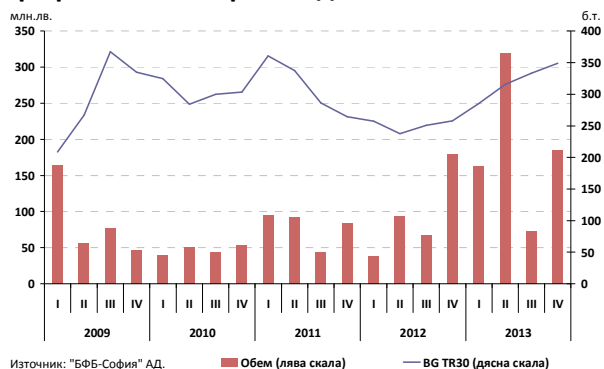
Графика 75. Пазарен индекс BG40

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

Индексът BGREIT продължава положителната си тенденция на нарастване, започнала още в началото на 2009 г. През 2013 г. той отчете ръст от 11.4% на годишна база, като завърши годината при 88.66 б.т. Въпреки това, заради малката пазарна капитализация на компаниите, включени в него, (4.6% към края на 2013 г.), неговата динамика не представя в пълнота състоянието и тенденциите в сектора на дружествата със специална инвестиционна цел за секюритизация на недвижими имоти или земя.

Графика 76. Пазарен индекс BGREIT

Източник: "БФБ-София" АД.

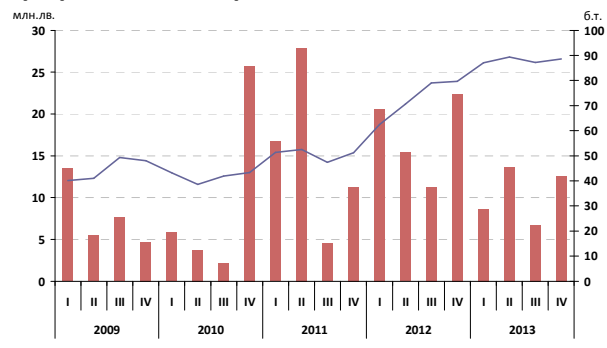
Обем (лява скала) BG TR30 (дясна скала)

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

След спад през 2012 г. индексът BG TR30 отново е на положителна територия и през 2013 г. стойността му се покачва с 35.4% на годишна база и достига 349.03 б. т. в края на годината. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, е 51.0% от общата капитализация към края на 2013 г. и е близка до тази на широкия индекс BG40.

Индексът на компаниите с добро корпоративно управление CGIX отбелязва ръст от 38.3% на годишна база до 104.62 б.т. към края на 2013 г.

Графика 77. Пазарен индекс BG TR30

Източник: "БФБ-София" АД.

Обем (лява скала) BGREIT (дясна скала)

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

2.2.6. Централен депозитар

Общата стойност на активите на „Централен депозитар“ АД нараства с 1.2% на годишна база и възлиза на 7.5 млн.лв. към края на 2013 г.

За 2013 г. общият брой реализирани сделки отчита спад от -6.1% (общо 92 078 прехвърляния за 2013 г., от които 95.6% са борсово извършени). Борсово извършените сделки са с положителен принос от 18.1 пр.п. към годишния темп на изменение, докато извънборсовите имат отрицателен принос от -24.7 пр.п. Прехвърлените финансови инструменти и компенсаторни инструменти нарастват съответно със 103.6% на годишна база до 858.7 млн. броя и спад от -37.4% на годишна база до 4 818 сделки с обект на търговия компенсаторни инструменти. Регистрираните плащания с компенсаторни инструменти към държавни институции намаляват с -13.5% на годишна база до 506 сделки. Трансферите от наследства нарастват със 135.2% на годишна база до 4 426 трансфера през 2013 г. Издадените дубликати на депозитарни разписки нарастват от 1 483 броя през 2012 г. на 2 376 броя през 2013 г. През годината броят сделки с права нараства с повече от 3 пъти на годишна база от 64 броя за 2012 г. до 295 броя през 2013 г., а прехвърлените права нарастват повече от 19 пъти до 160.4 млн. права.

През 2013 г. чрез системата на „Централен депозитар“ АД са изплатени дивиденди на 58 дружества и са извършени 219 плащания на суми по облигационни емисии с общ размер 477 млн.лв. През отчетния период бяха регистрирани общо 92 нови емисии безналични финансови инструменти (60 емисии за 2012 г.), в това число 40 емисии акции, 19 емисии облигации, 17 договорни фонда и 16 емисии права. Броят на заявленията за получаване на извлечения от акционерните книги е намалял до 815 през 2013 г., за разлика от техния брой през 2012 г. (2 359).

Издадените ISIN кодове на дружества с безналични и налични ценни книжа са 192 през 2013 г., докато присвоените кодове през 2012 г. са били 87.

През 2013 г. в регистъра на особените залози са регистрирани 445 вписвания (531 за 2012 г.). От тях 81 броя вписвания на особен залог, 176 броя запори и 188 броя вписвания на други обстоятелства (заличаване на залог, вдигане на запор, вписване на промени и др.).

2.2.7. Фонд за компенсиране на инвеститорите

През 2013 г. не възникнаха случаи на изплащане на компенсации от Фонда за компенсиране на инвеститорите (Фонда). Фондът защитава до 90% от активите на всеки клиент на инвестиционен посредник, като изплаща компенсации на сума не по-голяма от 40 хил.лв. За обезпечаване на компенсациите Фондът събира годишни вноски от инвестиционните посредници и ги инвестира при спазване на изискванията за ликвидност и сигурност.

Дейността на Фонда беше насочена главно към събиране на дължимите от инвестиционните посредници вноски в установения от закона срок; инвестиране на средствата на Фонда; събиране и анализ на данните за клиентските активи, управлявани от участниците в схемата; оценка на експозицията на Фонда; системно реализиране и прилагане на новата справка за броя на клиентите, и др.

Особено значение за ефективното осъществяване на дейността на Фонда през 2013 г. имаше сътрудничеството с национални институции и организации като КФН, БНБ, МФ, АББ, БАЛИП, БАУД и др. През 2013 г. УС инициира среща между представители на инвестиционната общност и Фонда, на която бяха разисквани въпроси, свързани главно с договорите за разлика и тяхното отчитане във Фонда. УС на Фонда направи предложения в КФН за изменение на някои нормативни актове, засягащи дейността на Фонда (ПУДФКИ и Наредба 46), които предстои да бъдат приети през 2014 г.

През изминалата година от българската схема за компенсиране на инвеститорите отпаднаха 3 инвестиционни посредника, два от тях доброволно върнаха лиценза си, а на един бе отнет поради административни нарушения. Към схемата се присъединиха два посредника, една банка-инвестиционен посредник и едно управляващо дружество. Така участниците във Фонда в края на 2013 г. са 99 на брой, от които 45 са инвестиционни посредници, 24 банки-инвестиционни посредници и 30 управляващи дружества.

Събраните във Фонда средства към 31 декември 2013 г. са 12.2 млн.лв. и са инвестирани в краткосрочни депозити и ДЦК. Приходите от годишни вноски на участниците във Фонда през 2013 г. са на сума 1.0 млн.лв., от които 17 500 лв. от встъпителни вноски. Приходите от инвестиции през 2013 г. са 440 хил.лв. спрямо 1 167 хил.лв. през 2012 г. Причина за намалението са отчетените загуби от преоценка на ДЦК, поради спад в цените на държавните облигации през 2013 г.

През 2013 г. УС реши да запази размера на годишната вноска за 2014 г. на нивото ѝ от последните 4 години, като определи тя да бъде 0.5% от общия размер на паричните средства и 0.05% от общия размер на останалите клиентски активи за 2013 г., изчислени на средномесечна база.

Към 31 декември 2013 г. държаните от участниците във Фонда клиентски активи са в размер на 17.7 млрд.лв., от които 2.3 млрд.лв. са защитените, а 15.4 млрд.лв. са незащитените, в т.ч. пари и финансови инструменти. Общата сума на клиентските активи на годишна база се увеличи с около 30%, в сравнение с 31.12.2012 г., когато тя беше 13.6 млрд.лв. Защитените активи нарастват с 11%, а незащитените – с 33%. Най-голяма сума клиентски активи се държи от банките-инвестиционни посредници – около 72% от всички защитени клиентски активи. Следват небанковите инвестиционни посредници, които държат 27%, и управляващите дружества с около 1%. Средномесечната стойност на защитените финансови инструменти през 2013 г. е 1.9 млрд.лв. или с

32% повече в сравнение с 2012 г. Средно на месец под формата на парични средства са държани 48 млн.лв. Към 31 декември 2013 г. броят на защитените клиенти е 60 660, което е с 337 инвеститора по-малко от предходната година.

Анализите, изготвяни във Фонда на базата на информацията за клиентските активи, сочат, че средствата на Фонда към 31 декември 2013 г. биха били достатъчни за компенсиране на клиентите на всеки от посредниците, взет поотделно, с изключение на два, към които Фондът има най-голяма експозиция. При тях може да се наложи Фондът да събира допълнително средства, съгласно разпоредбите на чл. 77с от ЗППЦК. И през 2013 г. обсъжданите промени в директивата за схемите за компенсиране на инвеститорите не бяха финализирани, като към края на годината стана ясно, че това се отлага за момента.

2.3. Застрахователен пазар

В края на 2013 г. общият брой на лицензираните (пре)застрахователи със седалище в Република България е 46. От тях 29 са общозастрахователни дружества, 14 - животозастрахователни дружества и 2 - животозастрахователни кооперации. В сравнение с края на 2012 г. общият брой на застрахователите нараства в резултат от въведените през август 2012 г. законодателни промени и процеса по прелицензиране на дружествата, извършващи дейност по доброволно здравно осигуряване. Към края на 2013 г. 12 (дванадесет) здравноосигурителни дружества получиха лиценз за извършване на дейност по общо застраховане, „Дженерали Закрила Здравно Осигуряване“ АД и ЗОД „Булстрад Здраве“ АД се преобразуваха чрез вливане съответно в „Дженерали Застраховане“ АД и в ЗАД „Булстрад Живот Виена Иншурънс Груп“ АД, две здравноосигурителни дружества се прекратиха доброволно чрез ликвидация, а за ЗОД „Планета“ АД процедурата по прелицензиране приключи през 2014 г.

В края на годината в Република България има лицензиран един презастраховател - „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД. Дейност по застрахователно посредничество към края на 2013 г. извършват 376 брокери и 28 989 агенти.

Брутният премиен приход, реализиран от застрахователите със седалище в България през 2013 г., възлиза на 1724 млн.лв., като се отчита ръст от 7.7% на годишна база. В края на 2012 г. брутният премиен приход възлизаше на 1600 млн.лв., когато бе отчетен спад от -0.6%. Посоченият в края на 2013 г. ръст е следствие от прелицензирането на съществуващите здравноосигурителни дружества като застрахователи, съответно от вливанията на такива дружества в действащи застрахователи. Без ефекта от записаните от тези дружества премии, ръстът на брутния премиен приход в края на 2013 г. се изчислява на 5.8% на годишна база.

Застрахователното проникване (брутен премиен приход като процент от БВП) през изминалата година нараства на 2.21% при 2.06% за 2012 г. Застрахователната плътност

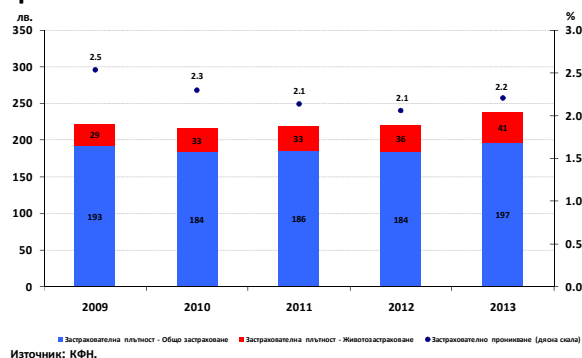
(брутен премиен приход на човек от населението) нараства от 220 лв. в края на 2012 г. на 238 лв. в края на отчетния период. Записаните от прелицензираните здравноосигурителни дружества премии не оказват значително влияние върху застрахователната плътност и застрахователното проникване, като без да се взимат предвид тези премии, застрахователното проникване се изчислява на 2.17%, а застрахователната плътност възлиза на 233.65 лв. на човек от населението.

Отчетеният брутен премиен приход по общо застраховане за 2013 г. възлиза на 1426 млн. лв., с което се реализира ръст от 6.5% на годишна база. В края на 2012 г. записаният премиен приход по общо застраховане възлизаше на 1339 млн.лв. и отчиташе спад от

-1.9% на годишна база. Ако не се вземат предвид записаните от прелицензираните здравноосигурителни дружества премии, ръстът на brutния премиен приход в общозастрахователния сектор в края на 2013 г. се изчислява на 4.2% на годишна база. Показателят застрахователно проникване се изчислява на 1.8% в края на отчетния период при 1.7% за 2012 г. Застрахователната плътност възлиза на 196.8 лв. на човек от населението при стойност от 183.8 лв., изчислена за 2012 г.

Brutният премиен приход, записан от животозастрахователите през 2013 г., възлиза на 298 млн.лв., с което се отбелязва ръст от 14% на годишна база. Застрахователното проникване нараства с 0.04 пр.п. и в края на 2013 г. достига 0.38%. Застрахователната плътност при животозастраховането през изминалата година също нараства и възлиза на 41.1 лв. на човек от населението при 35.9 лв. за предходната година.

Графика 78. Застрахователна плътност и застрахователно проникване

При отчетена средногодишна инфлация от 0.9%³¹ у нас за 2013 г. реалният ръст на brutния премиен приход се изчислява на 6.8% на годишна база, като в общото застраховане ръстът е 5.6%, а в животозастраховането се отчита реален ръст от 13%, при отчетен реален ръст на БВП от 1.2%.

³¹ По данни на НСИ – Най-ниската измерена у нас инфлация след 1995 г.

В края на 2013 г. българският застрахователният пазар е доминиран от общото застраховане, чийто дял възлиза на 82.7%. Спрямо края на 2012 г. делът на премиите в общозастрахователния сектор намалява с един процент. По данни от Swiss Re³², в края на отчетния период, по относителен дял на животозастраховането в общия застрахователен бизнес, България се нарежда на последно място сред европейските страни.

Съгласно част VI, т. 2 от Общия протокол, определящ начините и формите на взаимодействие между надзорите на държавите-членки на Европейския съюз (General Protocol relating to the Collaboration of the Insurance Supervisory Authorities of the Member States of the European Union, Сиенският протокол), компетентните органи на държавите-членки на Европейското икономическо пространство (ЕИП) обменят статистическа информация преди края на годината, следваща отчетната година, по отношение на дейността на техни поднадзорни лица, извършващи дейност при условията на правото на установяване и свободата на предоставяне на услуги.

Информацията, получена в КФН от съответните надзорни органи на държавите-членки на ЕИП, показва, че въпреки големия брой застрахователи, предявили намерение да извършват дейност на територията на Република България при условията на свободата на предоставяне на услуги, броят на реално извършващите дейност е много по-малък – 115 за 2012 г., в т. ч. застрахователи със седалища в Австрия, Белгия, Великобритания, Германия, Гърция, Дания, Ирландия, Италия, Люксембург, Румъния, Унгария, Франция, Холандия, Чехия и Швеция. Brutният премиен приход, реализиран през 2012 г. от тези застрахователи при условията на свободата на предоставяне на услуги, възлиза на 43 млн.лв., реализирани

³² Swiss Re - <http://www.swissre.com/>

предимно по общо застраховане и едва 123 хил.лв. по животозастраховане.

Застрахователите, които извършват дейност у нас при условията на правото на установяване (чрез клон), през 2012 г. са реализирали брутен премиен приход в размер на 94 млн.лв., в т.ч. 56 млн.лв. по общо застраховане и 38 млн.лв. по животозастраховане. По данни на Българската народна банка (БНБ) реализираният през 2013 г. брутен премиен приход от клоновете на чуждестранни застрахователи възлиза на 132 млн.лв., в т.ч. 86 млн.лв. по общо застраховане и 46 млн.лв. по животозастраховане.

Таблица 64. Брутен премиен приход, реализиран от застрахователи със седалище в страната и в други държави членки на ЕИП

	застрахователи със седалище в Р. България		клонове на застрахователи със седалище в други държави членки на ЕИП		застрахователи със седалище в други държави членки на ЕИП, извършващи дейност при условията на свободата на предоставяне на услуги *	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Общо застраховане	1 365	1 339	74	56	43.0	43.0
Животозастраховане	245	262	22	38	0.0	0.1
ОБЩО:	1 610	1 601	96	94	43.0	43.1

Бележки: * Информация за дейността на застрахователите със седалище в други държави членки на ЕИП на територията на Р. България при условията на свободата на предоставяне на услуги през 2013 г. следва да бъде представена в КФН от компетентните органи на съответните държави до края на 2014 г.

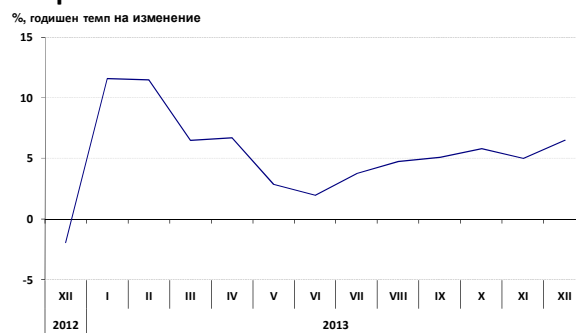
През 2013 г. две дружества по общо застраховане със седалище в Република България са извършвали дейност при условията на свободата на предоставяне на услуги на територията на други държави-членки на ЕИП. Реализираният от тях премиен приход е 23 хил.лв. Нито един животозастраховател не е извършвал дейност на територията на друга държава-членка на ЕИП при условията правото на установяване или на свободата на предоставяне на услуги.

2.3.1. Общо застраховане

Брутният премиен приход по общо застраховане в края на 2013 г. възлиза на 1426 млн.лв., с което се отчита ръст на от 6.5% на годишна база. В края на 2013 г.

реализираният премиен приход от общозастрахователните дружества, без записаните премии на прелицензираните здравноосигурителни дружества (31 млн.лв.), възлиза на 1395 млн.лв., с което се отчита ръст от 4.2% спрямо края на 2012 г. Единадесет от дружествата по общо застраховане отчитат ръст на годишна база по отношение на реализирания от тях премиен приход.

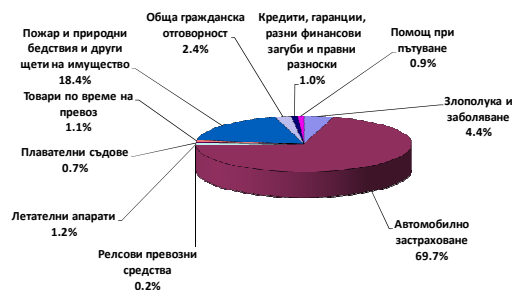
Графика 79. Брутен премиен приход по общо застраховане

Източник: КФН.

През 2013 г. в структурата на портфейла на дружествата, които извършват дейност по общо застраховане, основен дял от 69.6% заемат автомобилните застраховки. Застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ заема дял от 40.7%, а застраховка „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ – дял от 28.9%.

Графика 80. Структура на брутният премиен приход по видове застраховки за 2013 г.

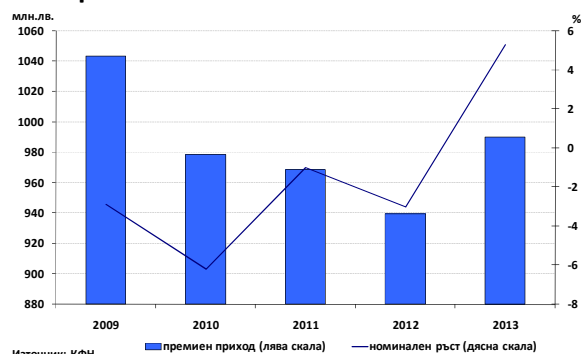

Източник: КФН.

Реализираният премиен приход по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ през изминалата година отчита ръст от 10.8% на годишна база и възлиза на 579 млн.лв. Премиеният приход по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилите възлиза на 571 млн.лв., по застраховка „Гражданска отговорност“ за трети държави („Зелена карта“) – на 0.8 млн.лв., по Гранична застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилите – 5.2 млн.лв. и по застраховка „Гражданска отговорност“ на превозвача – 2.3 млн.лв. Независимо от отчетения ръст на премиения приход по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилите, се наблюдава спад на размера на средната премия по едногодишните договори по този вид застраховка. Средната премия намалява от 220 лв. за 2012 г. на 212.89 лв. за 2013 г. Този спад се дължи на факта, че към края на 2013 г. се отчита увеличение на броя на моторните превозни средства, за които има сключен застрахователен договор. Влияние оказва и фактът, че информацията е базирана на представените справки и отчети от застрахователите със седалище в Република България и не отчита информацията за дейността в страната на застрахователите от други държави членки (ЗК „Олимпик – клон България“) по този вид застраховка³³.

³³ Съгласно Сиенския протокол (General Protocol relating to the Collaboration of the Insurance Supervisory Authorities of the Member States of the European Union) информацията за дейността на застрахователите от другите държави членки в България ще бъде получена до края на 2014 г.

Графика 81. Премиен приход по автомобилно застраховане в България

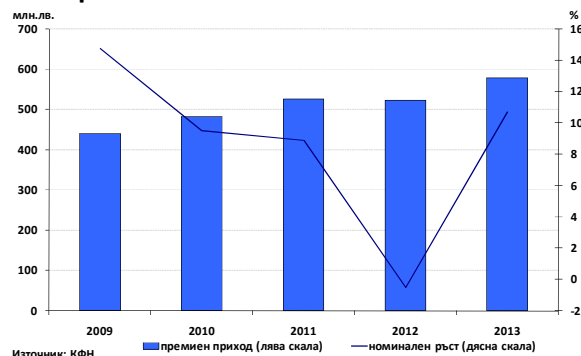

Източник: КФН.

Бележка: Данните включват застраховки „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ и „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“.

Делът на първите четири компании по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ в края на 2013 г. възлиза на 60.6%.

Графика 82. Премиен приход по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ в България

Източник: КФН.

За периода януари - декември 2013 г. реализираният премиен приход по застраховка „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ възлиза на 411 млн.лв. и отчита спад от -1.9% на годишна база.

В края на 2013 г. имуществените застраховки („Пожар и природни бедствия“ и „Други щети на имущество“) у нас заемат дял от 18.4% от брутния премиен приход.

Реализираният премиен приход по застраховки „Пожар и природни бедствия“ и „Други щети на имущество“ възлиза на 263 млн.лв., като се отчита ръст от 1% на годишна база при ръст от 0.5%, отчетен през предходната година.

Премиеният приход по застраховка „Злополука“ нараства от 344 хил.лв., записани в края на 2012 г. на 36.5 млн.лв. в края на 2013 г. Осемнадесет от общозастрахователите записват премии по вида застраховка, в т. дванадесет прелицензирани здравноосигурителни дружества.

В края на 2013 г. финансовите застраховки („Кредити“, „Гаранции“ и „Разни финансови загуби“) заемат дял от 1% в общия премиен приход в сектора. Записаният премиен приход по тези застраховки възлиза на 14.6 млн.лв., с което се отчита спад от -2.4% на годишна база при спад от -19.6% през 2012 г. Спад на премиите на годишна база се отчита по застраховка „Кредити“ (-12.5%). По предварителни данни на Българска народна банка (БНБ)³⁴ в края на 2013 г. броят на кредитите, отпуснати на домакинствата и нетърговските организации, обслужващи домакинствата, нараства на годишна база с 1.9%, а размерът им нараства с 0.03% на годишна база.

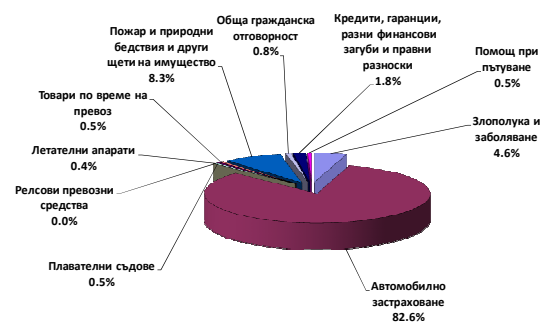
Общата застрахователна сума, за която са покрити рисковете по действащи към 31 декември 2013 г. договори по трите вида финансови застраховки, възлиза на 1569 млн.лв., от която 39.3% (616 млн.лв.) - по застраховка „Кредити“, 2.3% (36 млн.лв.) - по застраховка „Гаранции“ и 58.5% (917 млн.лв.) - по застраховка „Разни финансови загуби“. В сравнение с предходната година застрахователната сума намалява с -10.9% (193 млн.лв.).

Отстъпените премии на презастрахователи за 2013 г. са в размер на 224 млн.лв. и представляват 15.7% от брутния премиен приход, реализиран в сектора. Коефициентът

на самозадържане се изчислява на 0.86 при 0.82 година по-рано. В структурата на отстъпените премии на презастрахователите по видове застраховки с най-голям относителен дял са застраховките „Летателни апарати“ и „Плавателни апарати“. Спрямо края на 2012 г. отстъпените премии по застраховка „Пожар и природни бедствия“ нарастват от 31.0% на 35.0% в края на 2013 г., а по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ намалява до 9.4% при 22.9% в края на 2012 г.

Възникналите претенции по общо застраховане са в размер на 618 млн.лв., като се отчита увеличение от 2.7% на годишна база. Размерът на изплатените обезщетения в общозастрахователния сектор през 2013 г. също нараства с 6.2% и възлиза на 728 млн.лв. При девет от дружествата по общо застраховане увеличението на изплатените обезщетения на годишна база изпреварва ръста на премиения приход. Възстановените суми по презастрахователни договори възлизат на 105 млн.лв., което е 14.1% от изплатените през 2013 г. обезщетения по общо застраховане.

Графика 83. Структура на изплатените обезщетения по видове застраховки за 2013 г.

Източник: КФН.

В структурата на изплатените обезщетения по видове застраховки най-голям относителен дял от 82.6% заемат автомобилните застраховки („ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ и „Сухопътни превозни средства, без релсови

34

http://www.bnb.bg/bnbweb/groups/public/documents/bnb_download/201312_s_dep_cr_press_a1_bg.pdf

превозни средства”), следвани от имуществените застраховки („Пожар и природни бедствия” и „Други щети на имущество”), заемащи дял от 8.3%. Изплатените обезщетения по финансовите застраховки в края на 2013 г. са в размер на 13 млн.лв. На годишна база се отчита увеличение от 20.8% на общо изплатените по тези видове застраховки обезщетения.

Най-голямо увеличение в размера на изплатените обезщетения на годишна база през 2013 г. се отчита по застраховки „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС” (с 42 млн.лв.) и „Заболяване” (с 25 млн.лв.). През изминалата година увеличението на изплатените обезщетения на годишна база изпреварва ръста на премиения приход по десет от застраховките. Брутният коефициент на щетимост³⁵ в края на 2013 г. намалява на 53% при 57% година по-рано.

Таблица 65. Брутен коефициент на щетимост

	2012	2013
Злополука	32	37
Заболяване	24	163
Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства	64	62
Релсови превозни средства	2	1
Летателни апарати	2	60
Плавателни съдове	53	87
Товари по време на превоз	14	22
Пожар и природни бедствия	35	18
Други щети на имущество	33	22
ГО, свързана с притежаването и използването на МПС	69	67
ГО, свързана с притежаването и използването на летателни апарати	1	3
ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове	27	-49
Обща гражданска отговорност	63	39
Кредити	69	33
Гаранции	128	-56
Разни финансови загуби	31	74
Правни разноси	0	0
Помощ при пътуване	37	32
ОБЩО	57	53

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Фактически извършените разходи от общозастрахователните дружества, свързани с тяхната дейност, нарастват с 2.1% на годишна база и в края на 2013 г. възлизат на 527 млн.лв. Сумата на разходите на общозастрахователите представлява 37% от записания от тях брутен премиен приход. Аквизиционните разходи възлизат на 296 млн.лв. и представляват 56.1% от общо извършените фактически разходи и 20.8% от реализирания брутен премиен приход за 2013 г. От тях 240 хил.лв. (81.2%) са аквизиционни комисиони, 10 млн.лв. (3.3%) са разходи за реклама и 46 млн.лв. са други преки и косвени аквизиционни разходи. Извършените административни разходи са в размер на 156 млн.лв., или 29.6% от общо извършените разходи и 11% от брутния премиен приход.

Разходите за уреждане на претенции възлизат на 33 млн.лв., или 6.3% от общо

³⁵ Изчисляването на коефициентите в общозастрахователния сектор не включва данни на релицензираните здравноосигурителни дружества.

извършените разходи. На годишна база тези разходи намаляват с -24.3%.

Разходите, извършени през 2013 г. по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите остават приблизително непроменени в сравнение с разходите, извършени по вида застраховка през 2012 г. и размерът им възлиза на 160 млн.лв. (вкл. 17 млн.лв. разходи за уреждане на претенции, 32 млн.лв. разходи за данъци, такси и др.). Делът на разходите в премийния приход отчита спад от 31.1% в края на 2012 г. на 28% към 31 декември 2013 г. Аквизиционните и административните разходи представляват 19.4% от премийния приход по вида застраховка, като изплатените аквизиционни комисионни са съответно 11.6% от премийния приход, а административните разходи – 4.7%.

По застраховка „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ през 2013 г. са извършени общо фактически разходи в размер на 181 млн.лв. (вкл. 12 млн.лв. разходи за уреждане на претенции, 5 млн.лв. разходи за данъци, такси и др.) и представляват 44% от премийния приход при 46% в края на предходната година.

Разходите по застраховка „Заболяване“ нарастват от 182 хил.лв. в края на 2012 г. на 12.5 млн.лв. в края на отчетния период и представляват 34.2% от реализирания премиен приход по вида застраховка. 54.5% от тези разходи са административните разходи, следвани от аквизиционните разходи с дял от 43.6% и разходите за уреждане на претенции с дял от 1.9%.

Таблица 66. Брутен коефициент на разходи

	2012	2013
Злополука	52	49
Заболяване	52	35
Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства	42	41
Релсови превозни средства	47	44
Летателни апарати	14	15
Плавателни съдове	33	45
Товари по време на превоз	52	49
Пожар и природни бедствия	36	37
Други щети на имущество	53	63
ГО, свързана с притежаването и използването на МПС	26	25
ГО, свързана с притежаването и използването на летателни апарати	16	15
ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове	62	24
Обща гражданска отговорност	34	36
Кредити	25	25
Гаранции	35	67
Разни финансови загуби	59	60
Правни разноси	66	116
Помощ при пътуване	70	73
ОБЩО	35	35

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

През 2013 г. най-висок брутен технически резултат се изчислява по застраховка „Пожар и природни бедствия“ (91.6 млн.лв.). Техническият резултат по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ през изминалата година остава положителен като размерът му възлиза на 44.9 млн.лв., при 22.6 млн.лв. през предходната година. От застрахователите, предлагали този вид застраховка, шест отчитат отрицателен брутен технически резултат в края на 2013 г.

Таблица 67. Брутен технически резултат

	2012	2013
Злополука	3.58	3.43
Заболяване	0.05	-3.51
Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства	-21.45	-15.40
Релсови превозни средства	1.97	2.14
Летателни апарати	12.83	3.12
Плавателни съдове	0.83	-2.87
Товари по време на превоз	5.20	4.35
Пожар и природни бедствия	57.00	91.62
Други щети на имущество	7.63	10.44
ГО, свързана с притежаването и използването на МПС	22.63	44.94
ГО, свързана с притежаването и използването на летателни апарати	8.03	6.55
ГО, свързана с притежаването и използването на плавателни съдове	0.37	1.62
Обща гражданска отговорност	-0.35	8.83
Кредити	0.04	3.75
Гаранции	-0.56	1.21
Разни финансови загуби	1.89	-1.92
Правни разноски	0.48	0.02
Помощ при пътуване	-1.23	-0.78
ОБЩО	99.39	157.60

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго. Стойностите за "Брутен технически резултат" са получени на база, отчитане на непосредствено присъщите приходи и разходи по видовете застраховки, без да се вземат предвид други технически разходи и разпределен приход от инвестиции, отчетени в Отчета за доходите.

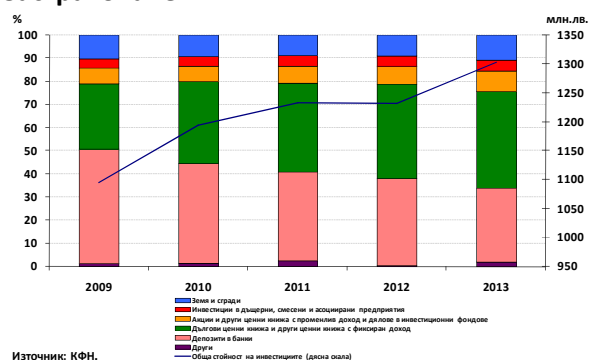
Източник: КФН.

Отрицателен брутен технически резултат се отчита по застраховки: „Заболяване“, „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“, „Плавателни съдове“, „Разни финансови загуби“ и „Помощ при пътуване“.

В края на отчетния период сумата на активите на общозастрахователните дружества възлиза на 2094 млн.лв. Прямо края на 2012 г. сумата на активите нараства с 5.8% на годишна база. Стойността на инвестициите на дружествата, извършващи дейност по общо застраховане отчита увеличение от 5.8% на годишна база и в края на 2013 г. възлиза на 1303 млн.лв. Инвестициите заемат дял от 62.2% от общата сума на активите на общозастрахователите.

В структурата на агрегирания инвестиционен портфейл на дружествата основен дял заемат държавните ценни книжа (33.1%), следвани от депозити в банки (31.8%).

Графика 84. Структурата на инвестиционния портфейл на дружествата по общо застраховане

Източник: КФН.

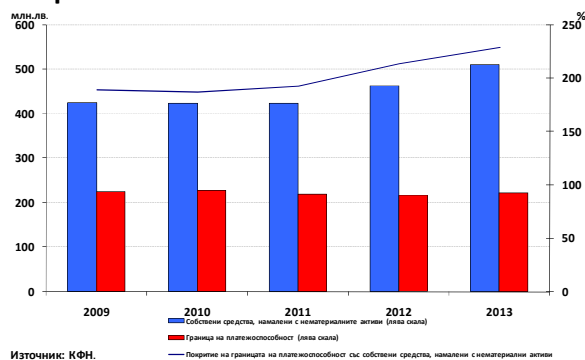
Делът на инвестициите в земя и сгради в общия инвестиционен портфейл на дружествата по общо застраховане през последната година отчита нарастване в сравнение с края на 2012 г. (10.6%) при дял от 8.9% в края на 2012 г. Делът на инвестициите в дъщерни, смесени и асоциирани предприятия, в които дружествата имат дялово участие от 2009 г. до 2013 г. се запазва на 4%. В края на 2013 г. делът на инвестициите в акции и други ценни книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове на дружествата по общо застраховане, както и делът на инвестициите в дългови ценни книжа и други ценни книжа с фиксиран доход продължават да нарастват и през 2013 г., докато делът на инвестициите в депозити в банки отново намалява.

Собственият капитал на застрахователите по общо застраховане нараства с 12.1% на годишна база, като в края на 2013 г. възлиза на 639 млн.лв., в т.ч. 67 млн.лв. капитал на прелицензираните здравноосигурителни дружества.

Границата на платежоспособност на дружествата по общо застраховане в края на 2013 г. възлиза на 222 млн.лв., а

гаранционният им капитал - 183 млн.лв. Покритието на границата на платежоспособност нараства от 214% в края на 2012 г. на 229% в края на 2013 г. Медианата на коефициента на платежоспособност в сектора по общо застраховане се изчислява на 423% при 210% за 2012 г. Всички дружества по общо застраховане разполагат с необходимите собствени средства, намалени с нематериалните активи, за покритие на границата си на платежоспособност.

Графика 85. Покритие на границата на платежоспособност в сектора по общо застраховане

В края на 2013 г. размерът на brutните технически резерви, заделени от общозастрахователните дружества, нараства с 0.7% и достига 1555 млн.лв., а нетните технически резерви нарастват до 1230 млн.лв.

Най-голям дял от 58.5% в brutните технически резерви заема резервът за предстоящи плащания, който през изминалата година намалява с 2.6% и възлиза на 909 млн.лв. По застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“, заделеният в края на 2013 г. резерв за предстоящи плащания отчита спад от -3.9% и достига 656 млн.лв. при ръст на премиения приход по този вид застраховка от 10.8%.

Пренос-премиения резерв заема дял от 34.9% в brutните технически резерви. Размерът му в края на 2013 г. възлиза на 542 млн.лв., като отчита увеличение от 2.4% на годишна база. По видове застраховки най-

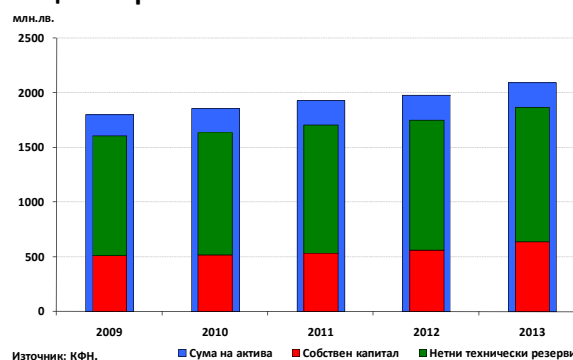
голямо намаление на пренос-премиения резерв се отчита по застраховка „Гаранции“, а най-голямо увеличение по застраховка „Злополука“.

Размерът на резерва за неизтекли рискове намалява с 1.1% на годишна база и в края на 2013 г. възлиза на 16.6 млн. лв. Размерът на резерва за бонуси и отстъпки възлиза на 6 млн.лв., с което се отчита увеличение от 15.2% на годишна база. Запасният фонд нараства със 17.4% на годишна база и в края на 2013 г. възлиза на 5 млн.лв.

В края на 2013 г. дружествата по общо застраховане са заделили допълнителни резерви в размер на 76 млн.лв. Общо заделените технически резерви по финансови застраховки намаляват с -18.1% на годишна база, като в края на 2013 г. възлизат на 32 млн.лв. От тях 45.4% са заделени по застраховка „Кредити“, 26.4% по застраховка „Гаранции“ и 28.2% по „Разни финансови загуби“.

През изминалата година продължава тенденцията на нарастване на активите, собствения капитал и нетните техническите резерви в сектора по общо застраховане.

Графика 86. Активи, собствен капитал и нетни технически резерви на дружествата по общо застраховане

В сравнение с края на 2012 г., техническият резултат на дружествата по общо застраховане нараства с 45.7 млн.лв. на годишна база и в края на 2013 г. възлиза на 83.4 млн.лв. Дванадесет от дружествата

приключват периода с отрицателен технически резултат.

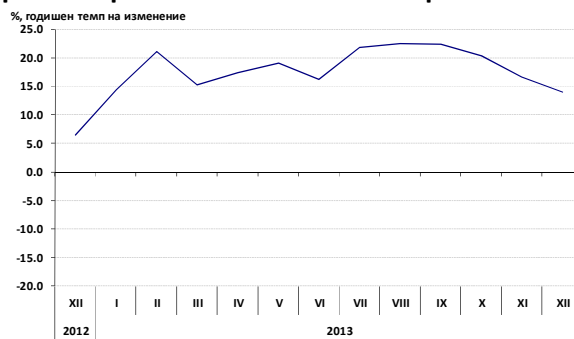
Отчетеният през 2013 г. по-висок технически резултат, оказва влияние върху нетния финансов резултат, който в края на 2013 г. е размер на 68 млн.лв. За сравнение в края на 2012 г. финансовият резултат на общозастрахователите възлиза на 55 млн.лв. За периода януари-декември 2013 г., възвръщаемостта на активите, изчислена като съотношение между печалбата (загубата) за финансовия период и общата сума на активите, възлиза на 3.2%. Спрямо края на 2012 г. се отчита нарастване от 0,4 пр.п. на годишна база по този показател. Възвръщаемостта на собствения капитал, изчислена като съотношение между печалбата (загубата) за периода и собствения капитал, също нараства с 0.9 пр.п. на годишна база и в края на 2013 г. достига 10.6%.

Реализираните в края на отчетния период приходи от инвестиции от общозастрахователните дружества, възлизат на 92 млн.лв. Изчислява се незначителен спад от -0.2% в сравнение с приходите от инвестиции, реализирани през 2012 г. В края на 2013 г. разходите по инвестиции в общото застраховане възлизат на 26.7 млн.лв. В структурата на разходите по инвестиции основен дял от 78% заемат отрицателните разлики от преценка на стойността на инвестициите. Следват загубите от реализация на инвестиции с дял от 17.3% и разходите по управление на инвестиции с дял от 4.7%.

2.3.2. Животозастраховане

Брутният премиен приход, записан от животозастрахователите през 2013 г., отчита ръст от 14% на годишна база и възлиза на 298 млн.лв. В края на 2012 г. в животозастрахователния сектор бе отчетен ръст от 6.9% на годишна база. Нарастване на записания премиен приход в края на 2013 г. се изчислява при тринадесет от животозастрахователите.

Графика 87. Брутен премиен приход, реализиран от животозастрахователите

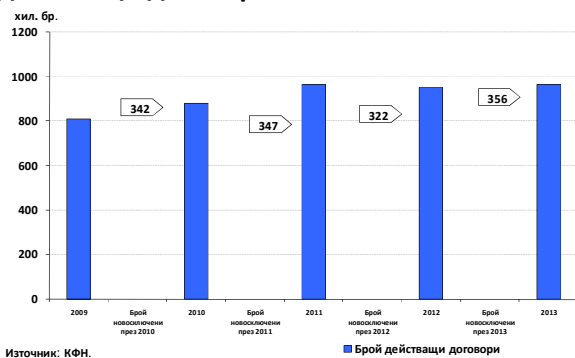

Бележка: Графиката е изградена на база темп на прираст на брутния премиен приход, отчетен по видове застраховки през отделните месеци на 2013 г., като разликата с темпа на прираст, изчислен на база премиен приход по отчета за доходите, произтича от възприетата от някои застрахователи счетоводна политика за отделяне на депозитния компонент на премията по застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд, и включването му в резерва по този вид застраховка.

През изминалата 2013 г. броят на действащите договори отбелязва ръст на годишна база и възлиза на 979 хил. договора при 950 хил. договора през предходната година. Същата тенденция се наблюдава и в броя на новосключените договори, които в края на 2013 г. нарастват до 355 хил. договора при 322 хил. договора в края на 2012 г. Договорите с изтекъл срок и предсрочно прекратените през 2013 г. са значително по-малко от новосключените същата година, като общият им брой достига до 288 хил. и отчита ръст, спрямо броя на предсрочно прекратените и изтеклите през 2012 г. договори.

Записаните премии по новосключените през 2013 г. договори нарастват на годишна база и възлизат на 127 млн.лв. при 118 млн.лв. по сключени договори през предходната година. Въпреки отчетения ръст, премиите по новосключени договори все още не са достигнали нивата от преди кризата.

Графика 88. Брой новосключени и действащи договори

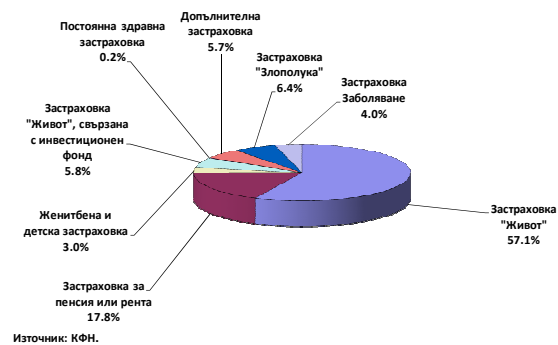

По отношение на структурата на портфейла на животозастрахователите по видове застраховки към края на 2013 г. не се наблюдава съществена промяна в сравнение с 2012 г. и основен дял в нея продължават да заемат традиционната застраховка „Живот“ (57%) и застраховката за пенсия и рента (17.8%). Следва да се отбележи, че основна част от brutните премии по застраховка „Живот“ (75%) са формирани от продажбата на смесена застраховка „Живот“, а останалите 25% - от рисковата застраховка „Живот“ (с покрит само риска „смърт“). Следваща по пазарен дял е застраховката „Злополука“, brutните премии, по която съставляват 6.4% от общия премиен приход на животозастрахователите.

През 2013 г. продължава да намалява делът на застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд в структурата на премиения приход по животозастраховане. В края на годината премиите, записани по вида застраховката, заемат дял от 5.8% при 7.3% в края на 2012 г.

Делът на „Женитбена и детска застраховка“ намалява от 3.3% в края на 2012 г. на 3% в края на отчетния период.

Графика 89. Структура на портфейла на животозастрахователите за 2013 г.

Ръст на годишна база в размера на премиите се постига по застраховките за пенсия и рента, „Заболяване“, Застраховка „Живот“, „Женитбена и детска застраховка“ и „Допълнителна застраховка“.

Към края на 2013 г. се наблюдава ръст в размера на премиите по застраховка „Злополука“, като в края на периода премиите нарастват до 12.1 млн.лв. при 14 хил.лв. към края на 2012 г. Броят на новосключените през периода договори по застраховка „Злополука“ нараства от 72 договора в края на 2012 г. на 15 хил. договора в края на отчетния период.

Отстъпените на презастрахователи премии от животозастрахователите през 2013 г. възлизат на 11.6 млн.лв. и представляват 3.8% от brutния премиен приход в сектора. Делът на презастраховането при животозастрахователите и през изминалата година остава относително нисък, като коефициентът на самозадържане се запазва на 0.96.

В структурата на отстъпените премии на презастрахователи по видове застраховки с най-голям относителен дял са застраховките „Живот“ и рента (37.6%), „Допълнителна застраховка“ (25.3%) и „Заболяване“ (17.4%)

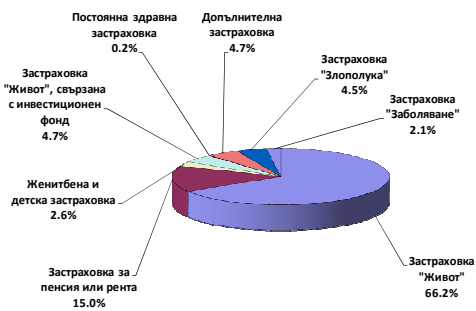
Най-голяма част от премиения приход, в сравнение с останалите видове застраховки, се отстъпва по „Постоянна здравна застраховка“ – 59.7%, „Допълнителна застраховка“ - 16.8%, и застраховка „Заболяване“ – 16.7%, от brutния премиен

приход, реализиран по тези видове застраховки.

Изплатените през 2013 г. суми и обезщетения от животозастрахователите възлизат на 119 млн.лв. по общо 63 хил. броя искове, при изплатени 117 млн.лв. през 2012 г. по общо 72 хил. броя искове. Най-голям дял в тях имат изплатените претенции по други искове, различни от исковете по договори с изтекъл срок, настъпил падеж, частично или изцяло откупени (49.4%), следвани от обезщетенията по договори с изтекъл срок или настъпил падеж (30.8%), следвани от откупените (изцяло или частично) застрахователни договори (18.2%). Останалите 2.7% от изплатените суми и обезщетения са по обезщетения за смърт. Прямо края на 2012 г. се отчита спад в броя на исковете (-12.1%) и ръст в размера на изплатените през годината суми и обезщетения (10.8%).

В общата структура на изплатените претенции най-голям е делът на застраховка „Живот“ (66.2%), в рамките, на която 84.2% от плащанията са по смесена застраховка „Живот“. Следващи по относителен дял са застраховките за пенсия или рента (15%), „Живот“, свързана с инвестиционен фонд (4.7%), „Допълнителна застраховка“ (4.7%) и застраховка „Злополука“ (4.5%).

Графика 90. Структура на изплатените претенции по видове застраховки за 2013 г.

Източник: КФН.

В сравнение с 2012 г., в края на отчетния период се отчита намаление в броя на откупите по застраховките „Живот“ и рента,

„Живот“, свързана с инвестиционен фонд и „Женитбена и детска застраховка“. Към 31 декември 2013 г. броят на тези договори възлиза на 11 хил. при 13 хил., откупени през 2012 г. Общата стойност на откупите също намалява на годишна база и в края на 2013 г. възлиза на 34.6 млн.лв. (при 35 млн.лв. към края на 2012 г.). Ръст се отчита единствено в стойността на откупите по застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд. В края на 2013 г. откупите по вида застраховка възлизат на 3.3 млн.лв. при 3 млн.лв. в края на предходната година.

Намаление на откупната стойност се наблюдава по застраховките „Живот“ и рента, което възлиза на 170 хил.лв. на годишна база и по „Женитбена и детска застраховка“, което намаление се изчислява на 75 хил.лв. Възстановените суми и обезщетения по презастрахователни договори възлизат на 5.5 млн.лв., което е 4.6% от изплатените през периода претенции по животозастраховане.

Разходите, извършени от животозастрахователите във връзка с осъществяване на дейността им, намаляват с 5.9% на годишна база и в края на 2013 г. възлизат общо на 94 млн.лв., което представлява 30.8% от brutния премиен приход, реализиран за периода.

Извършените през 2013 г. аквизиционни разходи възлизат на 52 млн.лв., като нарастват с 10.6% на годишна база. Основна част (79%) от общата сума на аквизиционните разходи се формира от аквизиционните комисиони (възлизащи на 41 млн.лв.), които нарастват с 16.9% на годишна база. Аквизиционните разходи представляват 54.9% от общо извършените разходи за периода и 16.9% от премиения приход, реализиран в сектора.

Административните разходи възлизат на 39 млн.лв., като отчитат намаление от 4.8% на годишна база. Те представляват 41.7% от общо извършените разходи от животозастрахователите и 12.8% от премиения приход в сектора.

Преобладаващ дял от общо извършените разходи са тези, свързани с дейността по застраховки „Живот“ и рента (66.7%), следвани от разходите по застраховка „Злополука“ (11.7%), „Допълнителна застраховка“ (7.8%), „Живот“, свързана с инвестиционен фонд (6.5%), „Женитбена и детска застраховка“ (3.8%) и 3.5% по застраховка „Заболяване“.

Общата сума на активите в животозастрахователния сектор се увеличава със 6.3% на годишна база. В края на 2013 г. животозастрахователите притежават активи на обща стойност 1192 млн.лв. Стойността на инвестициите на животозастрахователите към края на годината е 1043 млн.лв., или те представляват 87.5% от общата сума на активите в сектора. Спрямо края на 2012 г. се изчислява ръст в размера на инвестициите от 6.7%.

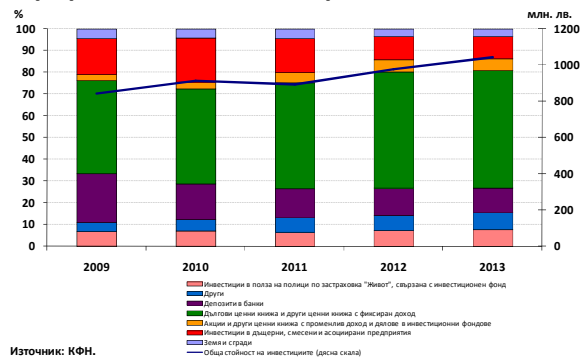
Основен дял в общия инвестиционен портфейл на животозастрахователите към края на 2013 г. заемат ценните книжа, издадени и гарантирани от държавата (37.5%), депозитите в банки (11.1%), инвестициите в акции и дялове на дъщерни, съвместни и асоциирани предприятия (10.3%) и инвестиции в други заеми (8%).

Най-голямо нарастване на годишна база от 27.3% се отчита в стойността на инвестициите в заеми, различни от гарантираните с ипотека, следвани от инвестициите в акции и други ценни книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове (7.5% или с 4 млн.лв.) и държавните ценни книжа (2.8% или с 11 млн.лв.). Депозитите в банки на животозастрахователите намаляват с -4.8% на годишна база и към края на 2013 г. възлизат на 116 млн.лв.

Инвестициите в полза на полици по застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд, нараства с 10.7% (или с 8 млн.лв.) на годишна база и възлиза на 82 млн.лв. в края на 2013 г. Тези инвестиции съставляват 7.8% от общия размер на

инвестициите в животозастрахователния сектор.

Графика 91. Структура на инвестиционния портфейл на животозастрахователите

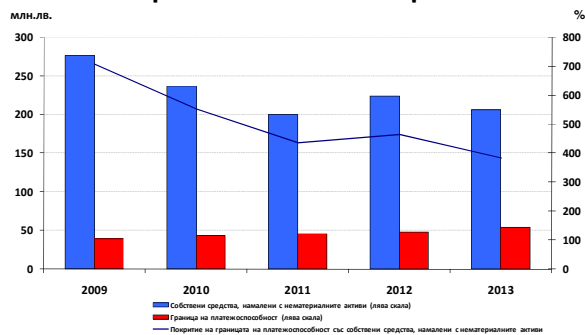
Източник: КФН.

В края на 2013 г. собственият капитал на животозастрахователите намалява с -6.2% на годишна база и възлиза на 340 млн.лв.

Общият размер на собствените средства в животозастрахователния сектор, намалени с нематериалните активи, възлиза на 206 млн.лв., а границата на платежоспособност на 54 млн.лв. Покритието на границата на платежоспособност със собствени средства, намалени с нематериалните активи, към края на 2013 г. се изчислява на 384%, при 466% в края на 2012 г. Медианата на коефициента на платежоспособност

В животозастрахователния сектор се изчислява на 551% при 633% за 2012 г. Всички животозастрахователни дружества разполагат с достатъчно средства, с които да гарантират изпълнение на дългосрочните си задължения.

Графика 92. Покритие на границата на платежоспособност в животозастрахователния сектор

Източник: КФН.

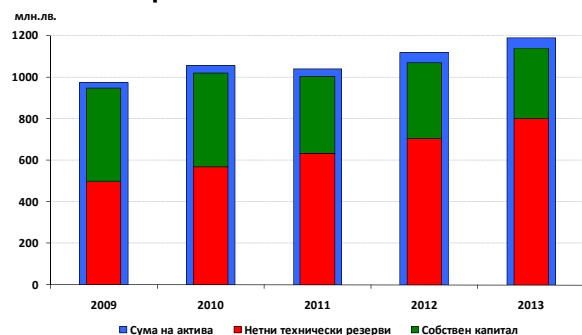
Брутните технически резерви, заделени от животозастрахователите към края на 2013 г., нарастват с 13.1% на годишна база и възлизат общо на 809 млн.лв.

Основен дял в брутния размер на техническите резерви на животозастрахователите заемат математическият резерв и резервът „Капитализирана стойност на пенсиите“, които възлизат съответно на 508 млн.лв. (62.8% от общия размер на резервите) и на 127 млн.лв. (15.7% от общия размер на резервите). В края на 2013 г. математическият резерв нараства с 9.4% на годишна база.

Капитализираната стойност на пенсиите нараства с 33 млн.лв. в сравнение с края на предходната година. В края на 2012 г. промяната в капитализираната стойност на пенсиите се е изчислявала на 12 млн.лв.

Размерът на заделения към края на 2013 г. резерв по застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд нараства с 10.2% на годишна база (с 8 млн.лв.) и достига 81 млн.лв. Резервът за бъдещо участие в дохода възлиза на 5.4 млн.лв., като нараства с 1.4% на годишна база. През изминалата година нетните технически резерви продължават да нарастват, като в края на 2013 г. достигат 803 млн.лв.

Графика 93. Активи, собствен капитал и нетни технически резерви на животозастрахователите

Източник: КФН.

Отчетените от животозастрахователите технически и нетен финансов резултат за 2013 г. са положителни. В края на периода техническият резултат в животозастрахователния сектор възлиза на 20 млн.лв., а финансовият на 11 млн.лв. За сравнение в края на 2012 г. техническият резултат на животозастрахователите е възлизал на 10 млн.лв., а финансовият на 28 млн.лв.

Възвръщаемостта на активите, изчислена като съотношение между печалбата (загубата) за съответния период и общата сума на активите, намалява от 2.5% за 2012 г. на 0.9% в края на 2013 г.

Възвръщаемостта на собствения капитал, изчислена като съотношение между печалбата (загубата) за отчетния период и собствения капитал, намалява на 3.1%, след отчетен ръст от 7.8% в края на 2012 г.

Приходите от инвестиции на животозастрахователите отчитат намаление от -11.2% на годишна база и към края на 2013 г. възлизат общо на 70 млн.лв., от които 52 млн.лв. са по техническата част на отчета за доходите, а 18 млн.лв. – по нетехническата. Разходите по инвестиции в сектора възлизат на 46.3 млн.лв., отчитайки ръст от 48.3% на годишна база. От тях 23.5 млн.лв. са по техническия отчет, а 22.8 млн.лв. по нетехническия отчет на животозастрахователите.

В състава на общите приходи от инвестиции, дял от 24.4% заемат положителните разлики от преценка стойността на инвестициите. Печалбите от реализация на инвестиции заемат дял от 16.3% в състава на общите приходи от инвестиции на животозастрахователите и възлизат на 11.4 млн.лв. Спрямо края на 2012 г. се отчита намаление в положителните разлики от преценка стойността на инвестициите и в стойността на печалбите от реализация на инвестиции.

Отрицателните разлики от преценка стойността на инвестициите представляват 91% от разходите по инвестициите и възлизат на 21.3 млн.лв. В края на 2013 г. загубите от реализация на инвестициите възлизат на 24.3 млн.лв.

2.3.3. Презастраховане

През 2013 г. дейност по активно презастраховане извършват пет общозастрахователни дружества, три животозастрахователни дружества и един презастраховател. Реализираният от тях премиен приход възлиза на 1476 млн.лв., от който 65 млн.лв. е записан от застрахователите, извършващи дейност по общо застраховане, 6 млн.лв. от животозастрахователите и 1405 млн.лв. от „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД. На годишна база се отчита намаление на премиите по активно презастраховане с -0.8%. През 2013 г., основен дял в тази дейност заема застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ (25.7%), следвана от застраховки „Други щети на имущество“ (19%) и „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ (17.3%).

Изплатените обезщетения на цеденти възлизат на 684 млн.лв., от които 672 млн.лв. са изплатени от „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД. В структурата на изплатените обезщетения най-голям дял заемат застраховките „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ (24.9%), „ГО,

свързана с притежаването и използването на МПС“ (24.2%) и „Други щети на имущество“ (18.3%).

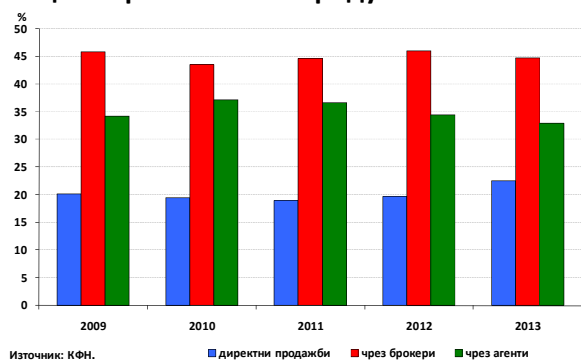
В края на 2013 г. сумата на актива на „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД възлиза на 1767 млн.лв., 89% (1573 млн. лв.) от която е стойността на инвестициите. През 2013 г. дружеството инвестира предимно в ДЦК, които заемат дял от 53.1% от инвестиционния портфейл на дружеството. Собственият капитал на „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД към края на годината възлиза на 735 млн.лв. Заделените брутни технически резерви в края на периода възлизат на 1028 млн.лв., от които 1120 млн.лв. представляват резерв за предстоящи плащания, а 8 млн.лв. са пренос-премиен резерв.

Към края на годината техническият резултат на „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД е 249 млн.лв. Постигнатият финансов резултат е 274 млн.лв.

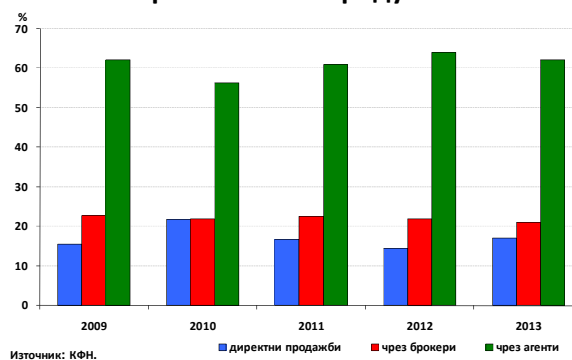
2.3.4. Канали за дистрибуция

През 2013 г. продажбата на застрахователни продукти в общозастрахователния сектор продължава да се осъществява предимно чрез застрахователните брокери. В края на периода се изчислява намаление на дела на продажбите, извършени чрез застрахователни агенти, за сметка увеличението в дела на директните продажби и продажбите чрез брокери.

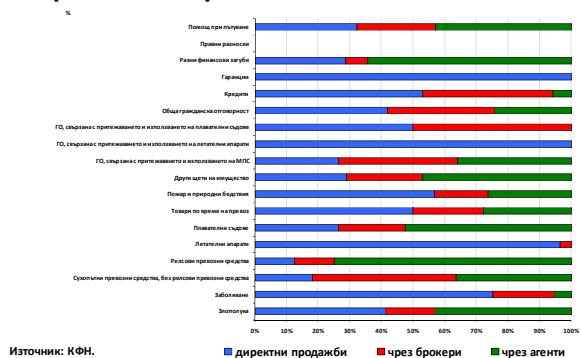
Графика 94. Канали за дистрибуция на общозастрахователни продукти

Графика 96. Канали за дистрибуция на животозастрахователни продукти

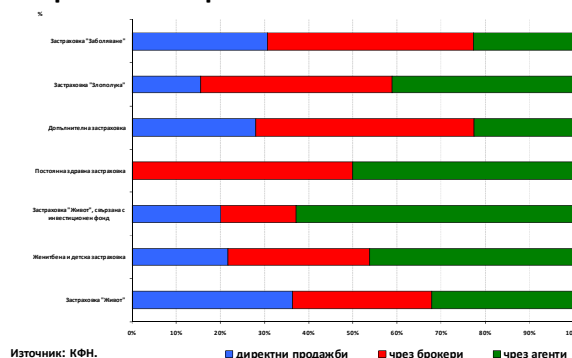

Графика 95. Канали за дистрибуция на общозастрахователни продукти по видове застраховки в края на 2013 г.

В животозастраховането основен канал за дистрибуция на животозастрахователните продукти са застрахователните агенти. През 2013 г. агентските продажби заемат дял от 62% в структурата на пласираните договори. Продажбите на застрахователните брокери заемат дял от 21%, а директните продажби - дял от 17%.

Графика 97. Канали за дистрибуция на животозастрахователни продукти по видове застраховки в края на 2013 г.

Премийният приход, реализиран чрез застрахователните брокери през 2013 г., е в размер на 852 млн.лв., от които 766 млн.лв. са в полза на застрахователи със седалище в Република България и 86 млн.лв. - в полза на застрахователи със седалище в друга държава.

В сравнение с 2012 г. премийния приход, реализиран чрез застрахователните брокери отчита увеличение на годишна база от 5.3%, като премийният приход, реализиран в полза на застрахователи със седалище в Република България нараства с 5.6% на годишна база, а този в полза на застрахователи със седалище в друга държава с 13.1%

В структурата на реализирания чрез застрахователни брокери премиен приход в полза на застрахователи по общо застраховане със седалище в България най-голям дял запазват автомобилните застраховки – „Гражданска отговорност,

свързана с притежаването и използването на МПС” (46.5%) и „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства” (34.6%), следвани от „Пожар и природни бедствия” (7.7%) и „Други щети на имущество” (3.6%). При животозастраховането реализираният чрез застрахователните брокери премиен приход в полза на застрахователи със седалище в Република България е основно по застраховка „Живот” и рента (74.5%).

През 2013 г. 34.8% от реализирания премиен приход чрез застрахователни брокери в полза на застрахователи от други държави е за застрахователи от Франция, 29.1% от Кипър и 18% за застрахователи от Великобритания.

Най-голям дял в структурата на премиения приход, реализиран чрез застрахователните брокери в полза на застрахователи от други държави през 2013 г., заемат застраховките „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС” (36.5%), „Разни финансови загуби” (22.4%) и „Злополука” (22.1%).

Приходите от комисиони на застрахователните брокери възлизат на 158 млн.лв., от които 145 млн.лв. - при посредничество за застрахователи със седалище в България и 13 млн.лв. - при посредничество за застрахователи от други държави. В сравнение с предходната година приходите от комисиони нарастват с 5% на годишна база.

През 2013 г. дейност по презастрахователно посредничество са извършвали шест застрахователни брокера. Отстъпените от цеденти премии възлизат на 4 млн.лв., а реализираният приход от комисиони е на стойност 465 хил лв.

2.3.5. Гаранционен фонд

Приходите на Гаранционния фонд (ГФ) към края на 2013 г., формирани от вноски по задължителните застраховки „Гражданска отговорност” на автомобилистите и

„Злополука” на пътниците в средствата за обществен транспорт, от глоби и имуществени санкции, както и от приходи от инвестиране средствата на фонда и др., възлизат на 36.5 млн.лв., при 37.0 млн.лв. към края на същия период на предходната година. Приходите от вноски на застрахователите заемат най-голям дял в общата структура на приходите на ГФ и са в размер на 27 млн.лв., което отразява спад от -1.3% в сравнение с приходите от вноски, отчетени за 2012 г.

Средствата на ГФ се разходват за плащания на обезщетения на пострадали лица, административни и други разходи, свързани с неговата дейност. През 2013 г. разходите на фонда възлизат на 27.6 млн.лв. при 23 млн.лв. за 2012 г. От тях тези за обезщетения възлизат на 15.3 млн.лв. и бележат ръст от 58.6% на годишна база. Гаранционният фонд приключва 2013 г. с положително салдо от 13 млн.лв., при отчетени 6.4 млн.лв. за 2012 г.

Средствата на ГФ към 31 декември 2013 г. възлизат на 109 млн.лв. Намалени с размера на резерва за предстоящи плащания в размер на 30 млн.лв., те възлизат на 79 млн.лв. Размерът на разполагаемите средства отговаря на изискването съгласно чл. 287, ал. 1 от КЗ, според което минималният им размер е определен на 3 млн.лв.

Средствата на фонда се инвестират в съответствие с решение на управителния съвет по реда за инвестиране на техническите резерви на застрахователите, предвиден в КЗ, и съобразно общите принципи за инвестиране, приети от Съвета на фонда. Общият размер на инвестираните средства възлиза на 107 млн.лв., от които най-висок е дялът на банковите депозити (35.2%), следвани от инвестициите в ДЦК (24%) и корпоративните облигации (23.8%).

2.3.6. Обезпечителен фонд

Обезпечителният фонд е обособена сметка, управлявана от органите на

Гаранционния фонд. Той се финансира чрез годишни вноски от застрахователите и изплаща гарантираните размери на застрахователните вземания по задължителните застраховки „Гражданска отговорност“ на автомобилистите и Злополука на пътниците в средствата за обществен превоз, както и по застраховките, включени в обхвата на животозастраховането (чл. 311в от КЗ).

Приходите на Обезпечителния фонд за 2013 г. възлизат на 7 млн.лв., в т.ч. 4.3 млн.лв.

2.4. Осигурителен пазар

Тенденцията на нарастване през 2012 г. на нетните активи на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО) се запазва и през 2013 г., като към края на годината те достигат 6 809.1 млн.лв. Възходящата динамика на нетните активи на пенсионните фондове през годината е в резултат, както на постъпилите вноски на осигуряващите се лица, чийто брой към края на 2013 г. достигна 4 188 165, така и на положителния резултат от инвестирането на средствата на пенсионните фондове.

2.4.1. Пенсионноосигурителни дружества

През 2013 г. 9 пенсионноосигурителни дружества (ПОД) упражняват дейност, като общият брой на управляваните от тях пенсионни фондове е 29 – 9 универсални (УПФ), 9 професионални (ППФ), 9 доброволни (ДПФ) и 2 доброволни пенсионни фонда по професионални схеми (ДПФПС)³⁶.

Четири от действащите на пенсионноосигурителния пазар дружества са част от международни финансови групи – „Ай Ен Джи ПОД“ ЕАД (ING GROEP N.V.), ПОД „Алианц България“ АД (ALLIANZ SE), ПОК „Доверие“ АД (Vienna Insurance Group AG Wiener Versicherung Gruppe) и ПОК „ДСК - Родина“ АД (OTP Group). При четири от лицензираните девет дружества има акционери, притежаващи пряко повече от 90 на сто от капитала³⁷.

³⁶ В единия ДПФПС все още няма осигуряващи се лица.

³⁷ ТИ БИ АЙ ЕЙЧ ФАЙНЕНШЪЛ СЪРВИЗ ГРУП Н.В.

АМСТЕРДАМ, ХОЛАНДИЯ притежава пряко 92.58% от акциите на ПОК „Доверие“ АД, БАНКА ДСК ЕАД притежава пряко 97.00% от ПОК „ДСК – Родина“ АД,

вноски от застрахователи по общо застраховане, 834 хил.лв. вноски от застрахователи по животозастраховане и 1.5 млн.лв. приходи от инвестирани средства.

Средствата на Обезпечителния фонд се инвестират при спазване на изискванията за сигурност и постоянна ликвидност, предвидени в чл. 311о, ал. 2 от КЗ. Към 31 декември 2013 г. общо наличните средства възлизат на 26.4 млн.лв. при 26 млн.лв. в края на 2012 г., с което се отчита увеличение на същите с 6% на годишна база.

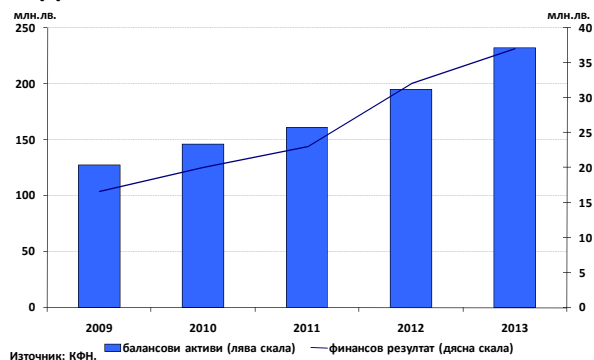
При балансовите активи на ПОД продължава тенденцията на нарастване, като в края на годината те достигат 231.9 млн.лв. (увеличение с 18.9% спрямо 2012 г.)³⁸ Подобна динамика се наблюдава и при общия нетен финансов резултат на ПОД, който през 2013 г. възлиза на 36.9 млн.лв. - с 5.2 млн.лв. или с 16.6% повече в сравнение с общия нетен финансов резултат през 2012 г.

Графика 98. Балансови активи и нетен финансов резултат на

ИНГ КОНТИНЕНТАЛ ЮРЪП ХОЛДИНГ притежава 100% от „Ай Ен Джи ПОД“ ЕАД, и „МЕДИАНЕТ ИНДЪСТРИС“ С.А притежава пряко 90.20% от акциите на ПОД "БЪДЕЩЕ" АД.

³⁸ Разликата в сравнение с отчетните данни на ПОД за 2012 г. се дължи на установена при одитиране на годишния финансов отчет на едно дружество за 2013 г. грешка, която засяга предходни отчетни периоди.

ПОД

Пенсионноосигурителните дружества и през 2013 г. продължават да поддържат високо равнище на капиталова адекватност. Средната стойност на показателя през 2013 г. нараства с 38.3 пр.п. и достига равнище от 316.4% към края на годината, което значително надхвърля нормативно определения минимален размер от 50% от минималния капитал. Показателят по отделни дружества варира между 58.1% и 452.5%. Изключение прави едно дружество, чиято капиталова адекватност достига 983.4%.

Основната причина за повишението на капиталовата адекватност през 2013 г. е отчетеният по-висок положителен финансов резултат от сектора като цяло, дължащ се на увеличените приходи от такси и удържки, и от отчетения положителен доход от инвестиране на собствени средства.

Ликвидните средства на ПОД и управляваните ФДПО надвишават нормативно регламентирания минимален размер, т.е. всички дружества и управляваните от тях фондове са в състояние да покриват текущите си задължения. Въпреки отчетеното през годината нарастване на ликвидните средства, коефициентът на ликвидност на ПОД намалява от 21.6 за 2012 г. до 18.5 за 2013 г. Причина за това е увеличението на текущите задължения, което е по-бързо от нарастването на ликвидните средства. Резервите за гарантиране на минималната доходност в УПФ и ППФ, заделени със средства на ПОД, в края на 2013 г. възлизат на 71.6 млн. лв., като размерът им

съответства на законовите разпоредби. Инвестициите, извършени със средствата от резервите, както и оценката на активите, обект на тези инвестиции, са в съответствие с нормативните изисквания.

Таблица 68. Капиталова адекватност и ликвидност на ПОД и ФДПО

	2012	2013
Капиталова адекватност на ПОД (%)	278.1	316.4
Ликвидност на ПОД (коэф.)	21.6	18.5
Ликвидност на ДПФ (коэф.)	108.7	58.5
Ликвидност на ДПФ - ПС (коэф.)	108.3	69.9
Ликвидност на ППФ (коэф.)	164.3	126.4
Ликвидност на УПФ (коэф.)	170.4	120.1

Бележка: Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД/ФДПО.

Източник: КФН.

Степента на покритие на регистрирания капитал се движи в широки граници между 49.6% и 369.3% с изключение на едно дружество, чийто собствен капитал покрива 452.9% от регистрирания. Средната непретеглена стойност на показателя за 2013 г. е 192.2% спрямо 174.3% за 2012 г. Регистрираното увеличение от 17.9 пр.п. на показателя е в резултат на увеличение на отчетените печалби от по-голямата част от дружествата през 2013 г. спрямо предходната година. При пет от пенсионноосигурителните дружества се наблюдава увеличение на стойността на показателя спрямо предходната 2012 година.

През 2013 г. отчетената рентабилност на собствения капитал е 12.8% средно за сектора спрямо 15.1% за 2012 г. Отчетеното понижение от -2.3 пр.п. се дължи на нарастването на собствения капитал, което е по-бързо от нарастването на финансовия резултат на ПОД. Диапазонът на рентабилността на собствения капитал за отделните ПОД е широк, като най-ниската му стойност е (-24.8%), а най-високата е 55.6%. Знакът на коефициента на рентабилност се определя от текущия финансов резултат (печалба или загуба) на конкретното ПОД.

Таблица 69. Анализ на собствения капитал на ПОД

	2012	2013
Степен на покритие на регистрирания капитал	174.3	192.2
Рентабилност на собствения капитал	15.1	12.8

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД.

Източник: КФН.

Степента на покритие на активите на управляваните ФДПО за повечето дружества е в границите между 2.4% и 9.7%. Средната непретеглена стойност на показателя за 2013 г. намалява до 4.2% спрямо 5.6% за 2012 г. Отчетеното понижение с -1.4 пр.п. се дължи на намалението на стойността на този показател при по-голямата част от дружествата, като най-съществено е намалението при едно ПОД (с 10.7 пр.п.). При шест дружества се наблюдава намаление на стойността на показателя спрямо предходната година, а при останалите три има увеличение. Активите на ФДПО нарастват с по-бързи темпове (19.5%) в сравнение с нарастването на активите на управляващите ги ПОД (13.7%).

Поради положителния текущ финансов резултат от дейността през 2013 г. шест дружества имат положителна рентабилност на активите, а при останалите три рентабилността на активите е отрицателна в резултат на отчетена загуба в края на годината. Средната стойност на показателя към края на 2013 г. е 7.5% спрямо 9.5% за 2012 г. Отчетеното намаление на рентабилността с -2.0 пр.п. се дължи на забавяне на темпа на растеж на активите на ПОД. За отделните дружества показателят рентабилност на активите на ПОД е в границите между (-22.0%) и 34.0%.

Таблица 70. Анализ на активите на ПОД

	2012	2013
Степен на покритие на активите на ФДПО	5.6	4.2
Рентабилност на активите на ПОД	9.5	7.5
Ръст на активите на ПОД	17.8	13.7

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД/ФДПО.

Източник: КФН.

За годината седем от пенсионните дружества имат положителна стойност на показателя ръст на активите, а при останалите две ПОД тази стойност е отрицателна. Средната непретеглена стойност на

показателя намалява от 17.8 за 2012 г. до 13.7% за 2013 г., т.е. през разглеждания период е налице забавяне в темпа на растеж на активите на ПОД. За отделните дружества показателят ръст на активите е в границите между (-14.9%) и 38.0%.

Таблица 71. Анализ на приходите и разходите на ПОД

	2012	2013
Ефективност на дейността на ПОД	126.2	124.8

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД.

Източник: КФН.

Три дружества отчетат текуща загуба от дейността за 2013 г., като и трите са стартирали своята дейност по-късно в сравнение с останалите лицензирани ПОД. Средната непретеглена стойност на показателя за ефективност на дейността на ПОД през годината е 124.8%, като спрямо 2012 г. се наблюдава намаление с -1.5 пр.п., което се дължи на намалението на стойността на показателя при шест ПОД в резултат на нарастване на разходите с по-бързи темпове в сравнение с нарастването на приходите, или увеличаване на разходите. Стойността на показателя варира в границите между 52.6% и 190.7%.

В сравнение с 2012 г. приходите на ПОД от такси и удръжки на един участник в пенсионните фондове нарастват. Средната непретеглена стойност за 2013 г. възлиза на 23.36 лв. спрямо 20.57 лв. за предходната година. Нарастването на стойността на показателя с 2.80 лв. през 2013 г. се дължи на по-бързия темп на нарастване на приходите на дружествата от такси и удръжки от темпа на нарастване на участниците в управляваните ФДПО. Стойността на показателя за отделните дружества е в границите между 14.08 лв. и 30.05 лева.

Разходите за дейността на ПОД на един участник в управляваните пенсионни фондове се увеличават с 3.10 лв. през 2013 г., като към края на годината те възлизат на 25.18 лв. спрямо 22.08 лв. през 2012 г. По отношение на отделните дружества стойността на

показателя намалява само при едно от дружествата, което се дължи основно на намаляването на броя на осигурените лица поради прехвърляне в други фондове, а в останалите осем дружества показателят нараства в резултат на по-същественото увеличаване на направените разходи за дейността, в сравнение с увеличаването на броя на участниците. Стойността на показателя за отделните дружества е в границите между 14.94 лв. и 36.89 лева.

Таблица 72. Такси, удържки и разходи за дейността на един участник във ФДПО

	2012	2013
Такси и удържки на един участник във ФДПО	20.6	23.4
Разходи за дейността на един участник във ФДПО	22.1	25.2

Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.

Източник: КФН.

Приходите от такси и удържки на 100 лв. активи на фондовете към края на 2013 г. са между 1.52 лв. и 1.94 лв., като средната непретеглена стойност на показателя възлиза на 1.63 лв. спрямо 1.71 лв. през 2012 г. Стойността на показателя нараства единствено при едно ПОД (с 0.01 лв.), а при всички останали дружества намалява, което се дължи на по-високия темп на нарастване на балансовите активи в сравнение с нарастването на приходите от такси и удържки. През годината от страна на едно ПОД бяха предприети действия за намаляване размера на събираните такси и удържки (инвестиционна такса) в полза на дружеството.

Разходите за дейността на 100 лв. активи на ФДПО за 2013 г. варират между 0.88 лв. и 2.54 лв. с изключение на едно дружество, което отчита 4.47 лв. Средната непретеглена стойност на показателя бележи намаление с - 0.12 лв., като в края на 2013 г. възлиза на 1.94 лв. спрямо 2.06 лв. в края на 2012 г. Стойността на показателя за пет дружества намалява в сравнение с предходната 2012 г., което се дължи на по-бързия темп на нарастване на активите на ФДПО спрямо темпа на нарастване на разходите (или намаляване на разходите).

Таблица 73. Такси, удържки и разходи за дейността на 100 лв. активи на ФДПО

	2012	2013
Такси и удържки на 100 лв. активи на ФДПО	1.7	1.6
Разходи за дейността на 100 лв. активи на ФДПО	2.1	1.9

Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.

Източник: КФН.

При осъществения надзор върху дейността на ПОД през 2013 г. не са установени отклонения от нормативните изисквания относно размера на задължителните такси, удържани от ФДПО в полза на ПОД.

През 2013 г. максималният размер на таксата от всяка осигурителна вноска, удържана във фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване (ФДЗПО) в полза на ПОД, се поддържа на установения в КСО максимален размер от 5% от сумата, а инвестиционната такса е в размер 1% годишно върху стойността на нетните активи в зависимост от периода, през който те са били управлявани от ПОД. Само едно ПОД удържа такса от осигурителна вноска и инвестиционна такса под максимално допустимите размери.

Таксите, удържани от фондовете за допълнително доброволно пенсионно осигуряване (ФДДПО), са по-ниски от нормативно определените максимални размери. Средният размер на таксите от осигурителни вноски в ДПФ през 2013 г. намалява от 3.1% през 2012 г. на 2.9%, а при ДПФ-ПС намалява от 4.0% през 2012 г. на 3.9% през 2013 г. Законоустановеният максимален размер на таксата от осигурителна вноска във ФДДПО е 7.0%.

Таблица 74. Инвестиционна такса и такса от осигурителни вноски във ФДДПО

	2012	2013
Отчислена инвестиционна такса на ДПФ	9.1	8.7
Отчислена инвестиционна такса на ДПФ-ПС	10.0	10.1
Среден размер на такса от осигурителни вноски на ДПФ	3.1	2.9
Среден размер на такса от осигурителни вноски на ДПФ-ПС	4.0	3.9

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ДПФ и ДПФ-ПС.

Източник: КФН.

Инвестиционната такса в ДПФ през 2013 г. възлиза на 8.7% спрямо 9.1% за 2012 г. при законоустановена такса до 10%, като по-

ниската стойност на таксата е в резултат на намаления ѝ размер при четири от фондовете, което е отразено в правилниците за организацията и дейността им. Начислената инвестиционна такса в ДПФПС е в размер на 10.1% и е в съответствие със законовите разпоредби (разликата от 0.1 пр.п. е резултат от закръгляния).

2.4.2. Фондове за допълнително пенсионно осигуряване

През отчетната година размерът на балансовите активи на ФДПО нараства, което се дължи основно на постъпленията от осигурителни вноски, а също така и на отчетения положителен доход от инвестиране на средствата. През 2013 г. балансовите активи на ФДПО са се увеличили общо с 19.5% на годишна база, докато през 2012 г. балансовите активи на ФДПО нарастват с 24.2%.

Темпът на изменение на активите е различен по видове фондове, като най-голям ръст (21.5%) се наблюдава при универсалните пенсионни фондове (УПФ), следвани от професионалните пенсионни фондове (ППФ) с ръст от 15.5% и доброволните пенсионни фондове (ДПФ), където увеличението е с 8.5%. Нарастването на активите на единствения осъществяващ дейност доброволен пенсионен фонд по професионални схеми (ДПФПС) е най-значително (31.8%), влияние за което оказва „ефектът от ниската база“, тъй като той е започнал дейността си през 2008 година.

Таблица 75. Ръст на активите на ФДПО

	2012	2013
УПФ	27.0	21.5
ППФ	20.6	15.5
ДПФ	9.7	8.5
ДПФ-ПС	35.9	31.8

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като отношение на изменението за годината към състоянието им в началото на годината.
Източник: КФН.

Пазарните дялове на отделните дружества на база размер на управляваните активи на пенсионните фондове не се променят

съществено през изминалата година. Пенсионноосигурителното дружество, което има най-голям пазарен дял, заема 29.5% по отношение на управляваните балансови активи, а това с най-малък пазарен дял заема 0.6% от управляваните балансови активи.

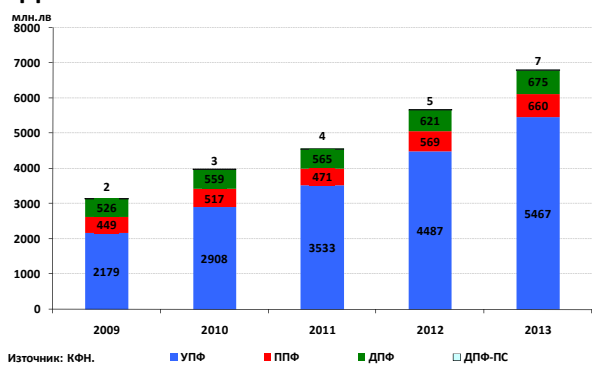
Структурата на балансовите активи по видове фондове силно се доминира от УПФ. Към края на 2013 г. относителният дял на този вид фондове в общите балансови активи на ФДПО е 80.3%. В резултат на по-високите темпове на нарастване на балансовите активи на УПФ, относителният им дял в общите балансови активи на ФДПО се разширява с 1.3 пр.п. в сравнение с 2012 г. за сметка на дяловете на ДПФ и ППФ. Към края на 2013 г. балансовите активи на ДПФ, ППФ и ДПФПС заемат дялове съответно от 9.9%, 9.7% и 0.1%.

Към края на 2013 г. нетните активи на ФДПО са в размер на 6 809.1 млн.лв. Те показват общата стойност на задълженията към осигурените лица и представляват ключов индикатор за състоянието на системата за допълнително пенсионно осигуряване. Акумулираните към края на 2013 г. нетни активи се равняват на 8.7% от обема на БВП на страната³⁹.

Наблюдаваните тенденции при балансовите активи се отчитат и при нетните активи. През 2013 г. нетните активи на ФДПО са се увеличили с 19.8% на годишна база, докато през 2012 г. е регистрирано увеличение с 24.3%.

³⁹ По предварителни данни на НСИ, БВП за 2013 г. е 78 115 млн.лв.

Графика 99. Нетни активи на ФДПО

Темпът на увеличение на нетните активи се различава по видове фондове, като най-значителен е при ДПФПС (40.0%), следвани от УПФ (21.8%), ППФ (16.0%) и ДПФ (8.7%). Структурата на нетните активи по видове пенсионни фондове към края на 2013 г. съвпада с тази на балансовите активи.

Средният непрегеглен размер на управляваните активи на един участник за 2013 г. в УПФ е 1 440.6 лв. спрямо 1 201.1 лв. през 2012 г., в ППФ – 2 183.6 лв. за 2013 г. спрямо 1 890.5 лв. през 2012 г., в ДПФ - 1 121.9 лв. за 2013 г. спрямо 1 053.9 лв. през 2012 г. и в ДПФПС - 1 153.5 лв. за 2013 г. спрямо 935.9 лв. през предходната година. При УПФ, ППФ и единствения действащ ДПФПС нарастването на управляваните активи на един участник във ФДПО се дължи на изпреварващия ръст на балансовите активи спрямо прираста на броя на участниците. При ДПФ увеличението в управляваните активи на един участник във ФДПО е резултат от нарастване на балансовите активи и намаляване на участниците. В рамките на отделните видове ФДПО се наблюдават отклонения от средните стойности в широки граници – в УПФ управляваните активи на един участник са между 814.3 лв. и 1 916.1 лв., в ППФ – между 919.8 лв. и 2 990.1 лв. и в ДПФ – между 679.0 лв. и 2 297.9 лева. Средните стойности на показателя за отделните ПОД са в границите между 938.0 лв. и 2 062.3 лева.

Таблица 76. Управлявани активи на един участник във ФДПО

	2009	2010	2011	2012	2013
УПФ	648.8	810.9	965.0	1201.1	1440.6
ППФ	1735.6	1798.0	1608.5	1890.5	2183.6
ДФФ	823.5	914.0	922.5	1053.9	1121.9
ДФФ-ПС	371.4	600.9	789.1	935.9	1153.5

Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.
Източник: КФН.

Брутните постъпления от осигурителни вноски във ФДПО през 2013 г. се увеличават с 11.5% средно за всички видове фондове спрямо постъпленията през 2012 г. Това увеличение се дължи основно на включването на новоосигурени лица в пазара на труда. Приходите от осигурителни вноски през 2013 г. отчитат най-висока стойност за последните пет години.

През 2013 г. всички пенсионни фондове са с положителен прираст в брутните постъпления от осигурителни вноски, като нарастването при УПФ, ППФ, ДПФ и ДПФПС е съответно с 13.0%, 3.7%, 4.4% и 8.21% спрямо 2012 г. При ДПФ, въпреки че през отчетната година броят на осигурените лица в този вид фонд намалява, приходите от осигурителни вноски се увеличават.

Таблица 77. Брутни постъпления от осигурителни вноски

	2009	2010	2011	2012	2013
УПФ	620.5	639.8	678.7	702.9	794.2
ППФ	76.3	74.5	69.4	75.4	78.2
ДФФ	66.8	60.3	60.1	56.7	59.1
ДФФПС	1.3	1.2	1.2	1.4	1.5
Общо	764.9	775.8	809.4	836.4	933

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Начислените и изплатени суми през 2013 г. намаляват с -1.9% общо за всички ФДПО. Основен принос за динамиката на начислените и изплатени суми имат сумите, изплащани от доброволните пенсионни фондове, чийто дял в общата стойност е 88.8% средно за последните пет години. Съотношението "изплатени суми/постъпили средства" през 2013 г. достига най-ниската си стойност (0.05) за последните пет години. В условията на развиващ се пазар на допълнителното пенсионно осигуряване в България, който е във фазата на натрупване,

съотношението възлиза на 0.07 средно за периода 2009 – 2013 г.

Таблица 78. Начислени и изплатени суми

	2009	2010	2011	2012	2013
УПФ	1.1	2.0	3.1	4.0	5.6
ППФ	1.9	3.0	3.3	3.2	3.1
ДПФ	55.6	52.7	48.6	44.8	42.3
ДПФПС	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1
Общо	58.6	57.7	55.1	52.1	51.1

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Средната стойност на показателя за възвръщаемост на управляваните активи през 2013 г. за УПФ е 0.05 спрямо 0.08 за 2012 г., за ППФ тя е 0.06 спрямо 0.08 за 2012 г., за ДПФ - 0.07 за 2013 г. спрямо 0.08 за предходната година. Стойностите на показателя за отделните ПОД за 2013 г. са в границите между 0.04 и 0.11, което е обусловено от постигнатите резултати за дохода от инвестиране на средствата във всички ФДПО.

Таблица 79. Възвръщаемост на управляваните активи

	2009	2010	2011	2012	2013
УПФ	0.09	0.06	0.01	0.08	0.05
ППФ	0.08	0.06	0.01	0.08	0.06
ДПФ	0.07	0.06	0.00	0.08	0.07
ДПФ-ПС	0.08	0.05	0.00	0.06	0.07

Бележка: Данните са коефициенти. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.

Източник: КФН.

През 2013 г. участниците във ФДПО продължават да нарастват с 2.3%, макар и с по-бавни темпове в сравнение с 2012 г., когато нарастването е било с 2.5%. Най-значително като абсолютна стойност е увеличението на участниците в УПФ, а като процентно отношение в ДПФПС, които са с 6.9% повече спрямо края на 2012 г. При ППФ броят на участниците през 2013 г. се увеличава с 2.3%, а при УПФ те нарастват с 2.8%, като следствие от привличането на нови осигурени лица. При трети стълб на пенсионноосигурителната система (и особено при ДПФ като негова основна част) се наблюдава намаление на участниците с 0.2% спрямо края на 2012 г. ПОД с най-голям пазарен дял по отношение на броя осигурени лица в управлявани от него ФДПО запазва своята позиция с 29.4%, а дружеството с най-

малък пазарен дял заема 1.2% от пазара. Запазва се тенденцията на постепенно намаляване на пазарния дял на най-големите дружества.

Таблица 80. Прираст на брой участници

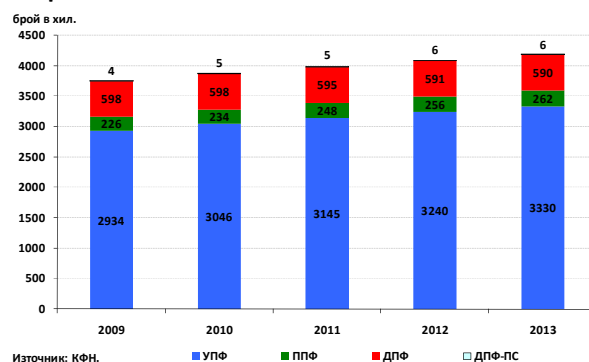
	2012	2013
УПФ	3.0	2.8
ППФ	3.6	2.3
ДПФ	-0.7	-0.2
ДПФ-ПС	14.6	6.9

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.

Показателите са изчислени като отношение на изменението за годината към състоянието им в началото на годината.
Източник: КФН.

Най-голям дял от осигурените лица е концентриран в универсалните пенсионни фондове (79.5%). В края на 2013 г. лицата, осигурени в доброволните и професионалните пенсионни фондове, заемат съответно дял от 14.1% и 6.3% в структурата на разпределение на осигурените лица. Най-малък остава делът на осигурените в доброволните пенсионни фондове по професионални схеми – едва 0.1%.

Графика 100. Брой осигурени лица

Прехвърлените средства през 2013 г. от индивидуалните партии на лицата, променили участието си във фондове за допълнително пенсионно осигуряване, се увеличават със 154.8% спрямо 2012 г. и са на стойност 415.3 млн.лв. Увеличението на прехвърлените средства е естествен процес и е свързано с нарастване на натрупаните средства по индивидуалната партида на осигурените лица. През отчетната година

върху увеличението на прехвърлените средства влияние оказа и изнесена в средствата за масово осведомяване информация за предстояща сделка по промяна на собствеността на едно от пенсионните дружества. Това доведе до отлив на осигурените лица от въпросното дружество.

Отчетеното увеличение през 2013 г. за УПФ е със 160.9%, за ППФ е със 147.0% и за ДПФ е с 55.7%, спрямо предходната година.

Таблица 81. Прехвърлени средства от индивидуални партии

	2009	2010	2011	2012	2013
УПФ	66.7	135.7	183.6	134.4	350.7
ППФ	20.1	30.9	33.1	21.9	54.1
ДПФ	1.6	16.3	5.5	6.7	10.5
Общо	88.4	182.9	222.2	163	415.3

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Инвестициите на ФДПО през 2013 г. запазват тенденцията си на нарастване, като ръстът им спрямо предходната година е 13.3%. Абсолютната стойност на инвестираните средства на ФДПО в края на 2013 г. е 6.2 млрд.лв., което представлява 90.7% от балансовите им активи. Запазва се и структурното разделение на инвестираните средства по видове фондове, като с най-висок относителен дял са УПФ (79.6%), следвани от ДПФ (10.3%), ППФ (10.0%) и ДПФПС (0.1%).

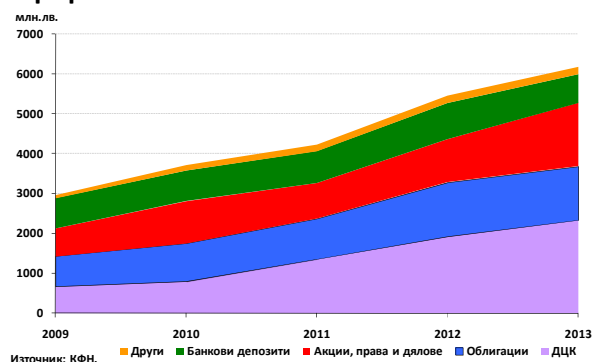
В периода 2009 – 2013 г. инвестиционните портфейли на ФДПО търпят своето развитие, следвайки динамиката на акумулиране на активи в сектора, натрупания инвестиционен опит и развитието на българския капиталов пазар.

Началото на разглеждания период се предхожда от финансовата криза, която засегна значително инвестиционните резултати на пенсионните фондове. След индикациите за възстановяване на инвестиционния климат на финансовите пазари през 2009 г. и 2010 г. се наблюдава увеличаване на инвестициите с променлив доход в портфейлите на ФДПО. Така в края на 2010 г. относителният дял на акциите, правата и дяловете достига до най-високото си ниво

за разглеждания 5-годишен период – 28.4%. Същевременно към края на същата година инвестициите в ДЦК намаляват до 21.5%. В периода 2009 г. – 2010 г. делът на облигациите (корпоративни, ипотечни и общински) е значителен и относително постоянен – 25.8% от общите инвестиции. Отбелязва се свиване на дела на банковите депозити – от 25.4% през 2009 г. до 20.6% към края на 2010 г.

Отчетеният спад на доходността на ФДПО през 2010 г. и 2011 г. води до нови промени в структурата на инвестиционните портфейли на пенсионните фондове. В резултат на това делът на ДЦК към края на 2012 г. нараства до 35.3%, а дяловете на инвестициите в акции, права и дялове и банкови депозити намаляват съответно до 19.7% и 16.7%. През същата година относителният дял на облигациите нараства слабо до 25.0%, а доходността отчита значителен растеж спрямо предходната година.

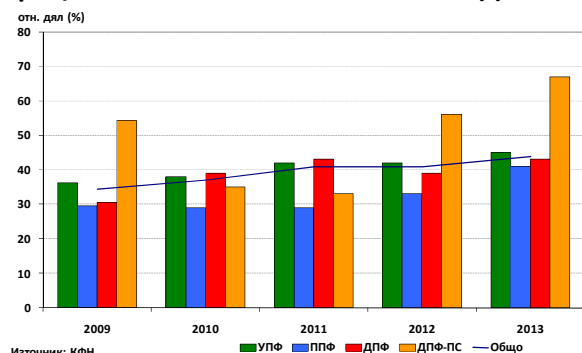
Графика 101. Структура на агрегирания инвестиционен портфейл

През 2013 г. продължава тенденцията за увеличаване дела на ДЦК (37.9% към края на годината) и свиване дела на банковите депозити (11.7% към края на годината). За разлика от предходните две години бързо нарастват инвестициите в акции, правата и дяловете и в края на 2013 г. техният относителен дял достига 25.6% от портфейла на ФДПО. През 2013 г. се отчита намаление на относителния дял на облигациите до 21.8%.

През последните пет години инвестициите в чужбина на ФДПО нарастват. През 2013 г. 44% от активите на пенсионните фондове са инвестирани извън страната. Тази тенденция е свързана с членството на страната ни в ЕС, нарастването на активите на пенсионните фондове и др. Също така влияние оказват ниската ликвидност и липсата на достатъчно разнообразни и качествени инструменти на местния капиталов пазар.

Графика 102. Инвестиции в чужбина като процент от балансовите активи на ФДПО

Основна цел на управлението на активите на пенсионните фондове е запазване и нарастване в дългосрочна перспектива на тяхната стойност чрез постигане на доходност от инвестирането им. През 2009 г. и 2010 г. в сектора на допълнителното пенсионно осигуряване беше отчетена положителна доходност, но през 2011 г. отново се постигна отрицателна среднопретеглена доходност от управлението на активите на УПФ и на ДПФ. През последните две години от периода е отчетена положителна доходност при всички фондове, като нивата през 2013 г. за УПФ (4.7%) и ППФ (5.3%) се доближават до показателите от 2010 г.

Таблица 82. Среднопретеглена доходност

	2009	2010	2011	2012	2013
УПФ	7.9	5.0	-0.4	7.5	4.7
ППФ	7.9	5.2	0.5	7.1	5.3
ДПФ	7.6	5.5	-0.3	8	6.4
ДПФ-ПС	6.0	4.3	0.2	5.2	6.5

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.

* Претеглена със стойността на нетните активи на отделните фондове.

Источник: КФН.

III. Организационна структура на КФН

